

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**ČESKOSLOVENSKÝ POZEMNÍ PERSONÁL NO. 8311 SERVICING
ECHELON**

Magisterská diplomová práce

Bc. Petr Žížka

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Olomouc

2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 29. 4. 2019

Petr Žižka

Rád bych vyjádřil poděkování svému vedoucímu magisterské diplomové práce PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph.D., který mi v průběhu vytváření práce poskytl řadu cenných rad a odborně vedl moje badatelské kroky při zpracování práce. Dále bych chtěl poděkovat ochotným pracovníkům archivů, navštívených při přípravě práce. Poděkování patří taktéž osobám, které poskytly své vzpomínky, materiály, fotografie, nebo trpělivě odpovídaly na mé dotazy. Obrovské poděkování náleží také mojí rodině za podporu během mého celého studia.

Obsah

Úvod	6
Literatura a prameny	19
No. 8311 Servicing Echelon	29
Početní stavy a organizační členění No. 8311 Servicing Echelon	55
Tabulkové stavy 8311. čs. Servicing Echelonu	55
Početní stavy 8311. čs. Servicing Echelonu	61
Národnosti příslušníků 8311. čs. Servicing Echelonu	70
Organizační členění 8311. čs. Servicing Echelonu	81
Československý personál No. 8311 Servicing Echelon	84
Narození, národnostní otázka a náboženské vyznání	84
1) Ročník narození	84
2) Místo narození	89
3) Národnostní otázka – mateřská řeč	96
4) Náboženské vyznání	99
Vzdělání a předválečný život	103
1) Nejvyšší dosažené vzdělání	103
2) Zaměstnání	107
3) Příslušnost k obci (zemi, kraji)	110
4) Rodinný stav	116
5) Předválečná vojenská služba	119
6) Odchod z Československa	122
V zahraničním odboji	128
1) Cesta do RAF přes Polsko, Střední východ a Francii	128
2) Datum přijetí do řad RAF VR	132
3) Služba u jiných jednotek RAF a přemístění od 8311. SE	137

4) Služba u 8311. Servicing Echelonu	142
Poválečný život	150
1) Návrat do Československa	150
2) Propuštění z čs. armády	151
3) Emigrace, perzekuce a spolupráce se Státní bezpečností	154
Závěr	159
Přehled použitých pramenů a literatury	165
Seznam použitých zkratk	174
Resumé.....	179
Příloha	180
Příloha č. 1: Schéma organizace Servicing Wing	180
Příloha č. 2: Organizační schéma 8311. Servicing Echelon (20. 5. 1944)	181
Příloha č. 3: Organizační schéma 8311. Servicing Echelon (20. 11. 1944)	190
Příloha č. 4: Početní stavy Čechoslováků, Kanadců, Britů a příslušnic WAAF sloužících u 8311. SE od srpna 1943 do června 1945	198
Příloha č. 5: Britští a kanadští příslušníci 8311. SE (31. 12. 1943).....	199
Příloha č. 6: Seznam čs. příslušníků 8311. SE	201
Příloha č. 7: Seznam čs. příslušníků 8311. SE příslých z vládního vojska a německé armády	206
Příloha č. 8: Fotografie příslušníků 8311. Servicing Echelonu.....	207
Příloha č. 9: Velitelé 8311. Servicing Echelonu a jednotlivých sekcí a čet	209
Anotace	211

Úvod

Zlomovým dnem, který dovršil od října 1938 trvajícím zánik svobodného demokratického Československa, byl 15. březen 1939. Německá okupace zbytků Československa spojená s vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava byla impulsem pro mnohé československé občany prodchnuté ideály Masaryka, svobody a demokracie, aby se postavili za svobodu Československa. Tzv. první republika bylo dopřáno pouze 20 let existence, přesto zanechala v lidech nesmazatelné stopy. Čerstvé vzpomínky Čechů a Slováků, spojených ideou čechoslovakismu v jeden československý národ, na časy budování vlastního státu byly natolik silné, že mnozí nedokázali sklonit hlavy před přicházející mocí nacistického Německa.

Bezprostředně po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a samostatného Slovenska se proměnil odpor proti nastoleným režimům v československý domácí odboj. Na území Protektorátu byly založeny např. odbojové skupiny *Obrana národa*, *Politické ústředí* a *Petiční výbor Věrní zůstaneme*, které sehrály významnou roli v počátcích odboje. Kromě zapojení do domácího odboje se brzy další volbou přijatelnou pro poměrně velkou skupinu lidí stal odchod do zahraničí. Vidinou jim bylo zařazení do čs. zahraniční armády, kde by mohli bojovat proti Německu za osvobození Československa. Při nebezpečném útěku z Protektorátu spoléhali mnozí právě na pomoc skupin domácího odboje, které organizovaly ilegální přechody hranic. Výrazně méně osobám, později rozhodnutým přidat se k zahraničnímu odboji, se podařilo vycestovat do zahraničí legálně.

Do napadení Polska v září 1939 vedla hlavní cesta do zahraničního vojenského odboje právě přes sousední Polsko. Na československém konzulátě v Krakově vznikla 30. dubna 1939 první zahraniční vojenská jednotka druhého odboje nazvaná *Zahraniční vojenská skupina československá*. Netrvalo dlouho a hlavní silou zahraničního odboje se stali letci. V československé armádě tvořili letci elitu, stojící pevně za ideály prvorepublikového

Československa. Svoje odhodlání prokazovali i v Polsku, kde tvořili významnou část Čechoslováků opouštějících vlast. Poláci zpočátku neprojevovali zájem o československé vojáky, a proto čs. exilové vedení hledalo pomoc s přesunem vojáků u Francie a Velké Británie. Čechoslováci dostali nakonec nabídku od Francie k vstupu do cizinecké legie a příslib přemístění k čs. armádě po vstupu Francie do války. Do vypuknutí druhé světové války bylo lodními transporty přepraveno do Francie 1200 Čechoslováků, z nichž bylo 500 letců. Ze zbylých čs. letců bylo do napadení Polska zařazeno do polského letectva 93 letců, kteří bojovali v Polsku až do hořkého konce. Stejně jako příslušníky československého legionu, tak i řadu letců čekalo zajetí v SSSR.¹

Po vypuknutí druhé světové války se začala vytvářet čs. zahraniční armáda ve Francii. Kromě Čechoslováků přepravených z Polska, neustával ani přísun dobrovolníků, kteří po obsazení Polska volili jižní tzv. balkánskou cestu přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii, Řecko do Turecka nebo Sýrie, odkud probíhal transport do tábora čs. zahraniční armády v jihofrancouzském Agde. Díky mobilizaci čs. občanů žijících ve Francii bylo možné vytvořit 1. československou divizi.² Přes nasazení čs. jednotek na frontě v červnu 1940, byla reprezentace zahraničního odboje pevně v rukách letců, kteří od prosince 1939 až do pádu Francie bojovali v rámci bojových jednotek *Armée de l'Air* (Francouzské armádní letectvo).³ Vzhledem k omezeným lidským zdrojům československého zahraničního odboje bylo nasazení československých letců nejlepší reklamou pro čs. exil, snažící se osvobození a obnovení prvorepublikového Československa. Ve Francii postačilo pár stíhacích individualit (např. Alois Vašátko, František Peřina), které k dobrému jménu Čechoslováků přispěly více než nasazení pozemních jednotek na hroutící se frontě.

¹ RAJLICH, Jiří: *Na nebi sladké Francie*, s. 16–63.

² O vznik čs. armády ve Francii a působení 1. čs. divize viz SVOBODA, Gustav: *1. československá divize ve Francii (1939–1940)*. Praha 2010.

³ O nasazení čs. letců v řadách *Armée de l'Air* viz RAJLICH, Jiří: *Na nebi sladké Francie*. Cheb 2008.

Po evakuaci z poražené Francie do Velké Británie se naplno ukázalo, že nelze vzhledem k počtu čs. vojáků spoléhat na silnou pozemní armádu. Velká část vojáků mobilizovaných z čs. komunity trvale žijících ve Francii neodjela do Velké Británie a raději volila návrat ke svým rodinám. Navíc se čs. odboj nemohl ve Velké Británii opřít o silnou čs. komunitu jako ve Francii. Kromě početního stavu hrála v neprospěch pozemní armády velkou roli situace ve Velké Británii. Činnost 1. čs. smíšené brigády, která byla od července 1941 přejmenována na Československou samostatnou brigádu a v září 1943 reorganizována na Čs. samostatnou obrněnou brigádu, spočívala až do roku 1944 především ve výcviku čs. vojáků a strážní službě. Bojová nečinnost pozemních jednotek ve Velké Británii až do roku 1944 znamenala, že hlavní pozornost vedení čs. exilu byla ještě více upřena na příslušníky čs. letectva. V úsilí o uznání československé exilové vlády a odvolání Mnichovské dohody představovala veřejně známá činnost čs. letců pádný důvod ve prospěch československého zahraničního odboje.

Na rozdíl od čs. pozemní armády byla po kapitulaci Francie evakuována do Velké Británie naprostá většina příslušníků letectva. Po příjezdu do Velké Británie brzy zjistili, že zde našli pro svůj boj proti Německu konečně dobré zázemí. RAF⁴ postrádalo po těžkých ztrátách z bojů ve Francii značné množství pilotů. Příjezd dobře vycvičených a mnohdy i bojově zkušených československých a polských pilotů proto velení RAF s povděkem přivítalo. Před nadcházející Bitvou o Británii se hodil každý stíhací pilot a proto před pár měsíci nemyslitelný vstup Čechoslováků a Poláků k RAF byl nyní vítaným posilněním *Fighter Command* (Velitelství stíhacího letectva). Oproti francouzskému zdlouhavému vyřizování probíhalo ve Velké Británii velmi svižně přijetí do dobrovolnických záloh RAF⁵ na dobu trvání války a organizování vlastních československých perutí, které spadaly pod velení RAF. Hrozba německé invaze přiměla Brity okamžitě jednat a nečekat na podepsání dohody

⁴ RAF – Royal Air Force, Britské královské letectvo.

⁵ RAF VR – Royal Air Force Volunteer Reserve, česky: dobrovolnická záloha Královského letectva.

o československé branné moci mezi vládami Československa a Velké Británie. Dohoda o čs. branné moci, která upravovala postavení příslušníků a jednotek čs. letectva k RAF, byla podepsána až 25. října 1940. Hlavní zásluhu na rychlém zapojení čs. letců do boje a vzniku čs. perutí měl brig. gen. Karel Janoušek,⁶ který byl jmenován do čela Inspektorátu československého letectva (*Czechoslovak Inspectorate General*) vzniklého 12. července 1940. Inspektorát plnil roli spojovacího článku mezi československým Ministerstvem národní obrany (MNO), čs. leteckými jednotkami a britským ministerstvem letectví (*Air Ministry*). Inspektorát čs. letectva v čele s Janouškem získal vliv nad čs. leteckými jednotkami a příslušníky čs. letectva zařazenými v RAF a z rozhodování o čs. letectvu ve Velké Británii vyřadil velitele čs. letectva brig. gen. Aloise Vicherka.⁷

První zkouškou pro československé stíhací piloty v řadách RAF se stala Bitva o Británii, ve které prokázali své letecké schopnosti a kromě příspěvku k porážce německé Luftwaffe si vybudovali u britských kolegů dobrou pověst. V Bitvě o Británii si vydobyla slávu 310. čs. stíhací perut'. Ještě v době Bitvy o Británii se dočkala prohlášení za bojeschopnou druhá čs. stíhací perut', kterou byla 312. čs. stíhací perut'. Nejmladší z československých perutí vzniklých ve Velké Británii za druhé světové války se stala 313. československá stíhací perut' založená v květnu 1941. Od zbylých dvou stíhacích perutí se odlišovala britským pozemním personálem,

⁶ Karel Janoušek (nar. 30. 10. 1893, Přerov – † 27. 10. 1971, Praha) byl účastník prvního a druhého zahraničního odboje, důstojník československé armády (od roku 1936 brigádní generál) a vězeň komunistického režimu. V letech 1940–1945 inspektorem čs. letectva. Dosáhl britské hodnosti Air Marschal (letecký maršál RAF) a byl vyznamenán Lázeňským řádem (KCB – *Knight Commander of the Most Honourable Order of the Bath*, rytíř–komandér Nejctihodnějšího Lázeňského řádu). V československém letectvu sloužil do roku 1948, kde dosáhl hodnosti divisního generála. V roce 1949 odsouzen na 19 let těžkého žaláře. Amnestován v roce 1960 a plně rehabilitován po roce 1989, kdy byl v roce 1991 povýšen do hodnosti armádního generála in memoriam. Viz k jeho osobě RAJLICH, Jiří: *Karel Janoušek. Jediný československý maršál*. Brno 2016.

⁷ Alois Vicherek (nar. 20. 6. 1892, Petřvald, okres Karviná – † 15. 1. 1956, Praha) byl účastník prvního a druhého zahraničního odboje, letec (držitel několika světových a národních rekordů) a důstojník československé armády (od roku 1936 brigádní generál). Po vzniku Protektorátu odešel v roce 1940 do zahraničí a začal používat krycí jméno Josef Slezák. V roce 1940 se stal velitelem československého letectva ve Francii a později ve Velké Británii, kde v jeho neprospěch získal vliv nad československými letci gen. Karel Janoušek. Od roku 1943 byl předsedou Československého červeného kříže. V polovině března 1945 odjel na východní frontu, aby se ujal velení 1. čs. smíšené letecké divize. Do roku 1950 byl velitel letectva a podílel se na počáteční perzekuci bývalých čs. příslušníků RAF. V československé armádě dosáhl hodnosti generálplukovníka v záloze.

jelikož československého nebylo dostatek ani pro naplnění početních stavů dříve vzniklých čs. perutí. Od června 1942 vytvářely všechny tři čs. stíhací perutě československé křídlo, které se kromě ofenzivních akcí nad okupovanou Francií vyznamenalo při přípravě invaze do Normandie a během samotné invaze v červnu 1944.⁸

Za vzrušujícími vzdušnými souboji stíhacích pilotů, kteří stáli na žebříčku popularity nejvýše, se v jejich stínu nacházela činnost osádek bombardovacích letounů. Pro mnohé tak lákavá volnost a individualita stíhače byla u osádek bombardérů nahrazena koordinovanou součinností všech členů osádky. V pořadí druhou československou perutí a zároveň jedinou československou bombardovací perutí vzniklou ve Velké Británii byla 311. čs. bombardovací perut', založená dne 29. července 1940 na základně RAF Honington. Od září 1940 se čs. osádky vydávaly na palubách dvoumotorových bombardovacích letounů Vickers Wellington na noční nálety na cíle v okupované Evropě a Německu. Pro zdárné splnění náletu čelily osádky v noční temnotě nepřátelským i přírodním nástrahám. Nebezpečí sahalo přes protiletdeckou palbu, útoky nočních stíhačů až k námraze nebo technické závadě. Než začala samotná bojová činnost v rámci *Bomber Command* (velitelství bombardovacího letectva), museli příslušníci perutě projít intenzivním výcvikem. Oproti stíhacím pilotům byl rozdíl v nedostatku zkušeností. Velká část létajícího personálu neměla dostatek zkušeností s vícemotorovými letouny a nočním létáním. Pro překonání nedostatků bylo přesunuto k 311. peruti větší množství britských příslušníků RAF, kteří měli pomoci k rychlému precvičení na Wellingtony.⁹

V rámci *Bomber Command* operovala 311. perut' až do konce dubna 1942. Vzhledem k hrozící neschopnosti dostatečného doplňování předpokládaných ztrát z československých zdrojů, bylo rozhodnuto o přesunu 311. perutě ke *Coastal Command* (velitelství pobřežního

⁸ Obecně o působení čs. stíhacích perutí viz např. RAJLICH, Jiří; SEHNAL, J.: *Stíhači nad kanálem*. Praha 2003. HURT, Zdeněk: *Češi a Slováci v RAF za druhé světové války*. Brno 2005.

⁹ O výcviku a zahájení operační činnosti 311. perutě viz PAJER, Miloslav: *Křídla míří nad Německo*, s. 8–48. PAJER, Miloslav: *Ve stínu slávy*, s. 11–23. VANČATA, Pavel: *311 (Czechoslovak) Squadron*, s. 3–6.

letectva). Novým hlavním úkolem se stala protiponorková činnost. Pro Velkou Británii závislou na námořní dopravě byl boj proti ponorkám mimořádně důležitý. Protiponorkové patroly spojené s dlouhými hodinami monotónního prohledávání mořské hladiny nesly sebou také řadu rizik. Při sestřelení dálkovým stíhačem nebo po nouzovém přistání na hladinu moře uprostřed oceánu byla šance k včasnému nalezení a zachránění osádky prakticky nulová. Na rozdíl od bombardovacích akcí, kde při sestřelu existovala šance na zabití nebo záchranu, znamenala každá ztráta letounu na širém oceánu fatální následky pro osádku.

Od května do srpna 1943 probíhalo přezbrojení na mnohem výkonnější americké čtyřmotorové letouny Consolidated Liberator GR Mk.V. Během úspěšného působení u *Coastal Command* dosáhla 311. peruť největšího úspěchu 27. prosince 1943, kdy čs. Liberator s osádkou P/O Oldřicha Doležala potopil německou zásobovací loď *Alsterufer*, která přivážela z Japonska pro Německo drahocenný wolfram. Boj proti ponorkám pokračoval až do konce války a poté se 311. peruť podílela na letecké dopravě mezi Velkou Británií a osvobozeným Československem. Během bojové činnosti 311. perutě u *Bomber Command* padlo nebo zůstalo nezvěstných 94 čs. letců a dalších 34 skončilo v zajetí. Dalších 104 letců padlo nebo zůstalo nezvěstných při nasazení perutě u *Coastal Command*. Z celkovými ztrátami 284 letců se 311. peruť podílela na více než polovině celkových ztrát čs. letectva ve Velké Británii.¹⁰

Veškerá operační činnost byla závislá na jedné klíčové, ale dodnes velmi opomíjené věci, kterou byl pozemní personál. Pracovní úsilí příslušníků pozemního personálu tvořilo základní kámen bojové akceschopnosti perutí, bez jejichž příspěvku by nemohli čs. letci dosáhnout svých úspěchů. Kromě zmiňované 313. perutě tvořili od počátku základ čs. perutí u létajícího i pozemního personálu Čechoslováci. Příslušníci čs. letectva zařazení do funkcí pozemního personálu prožívali spolu s čs. stíhacími piloty a čs. bombardovacími osádkami od

¹⁰ RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, I. část*, s. 88–91.

začátku svého působení v řadách RAF všechnu radost z leteckých úspěchů, ale i smutek z vlastních ztrát. To bylo ovšem pouze zřídkačným vrcholem služby, která se skládala z celé řady dennodenních činností.

Letadla musela být k bojovému letu neustále připravena v dokonalém technickém stavu, což znamenalo pro pozemní personál služební povinnost každý den v roce a v případě nutnosti práci ve dne i noci. Nelehký úkol stěžovaly rozmary počasí. Právě anglické počasí poznávali letečtí mechanici na vlastní kůži během časté práce na otevřené ploše letiště, kde byli vystaveni větru, dešti, sněhu a v létě případně horku. Přípravou letounu strávily různé skupiny mechaniků mnohdy velké množství času, které se ještě navyšovalo při bojovém poškození nebo nejrůznějších poruchách. Ve výsledku se jednalo o náročnou a svědomitou práci velké skupiny lidí, kdy každý jedinec musel odvést poctivou a především perfektní práci. Na odvedení bezvadné práce závisely životy stíhacích pilotů a bombardovacích osádek. Stačila malá chyba a mohlo dojít k fatálním následkům. Chvilková nepozornost nebo drobné opomenutí při kontrole a bezpečnost letu a celé osádky mohla být ohrožena např. vysazením motoru. Mezi létajícím a pozemním personálem vznikalo často silné přátelství založené na naprosté důvěře letců ve schopnosti mechaniků pečujících o jejich letoun.¹¹

Československým letectvem ve Velké Británii prošlo za druhé světové války přes 2500 osob, z nichž kolem 1200 Čechoslováků patřilo k létajícímu personálu. Zbytek připadal na pozemní personál, který zastával celou řadu nejrůznějších funkcí. Mezi skupiny mechaniků zajišťující dokonalý technický stav a připravenost letadel k bojovým letům patřili např. motoráři, drakaři, elektrikáři, přístrojáři, radiomechanici nebo také zbrojíři. Kromě mechaniků, kteří se podíleli přímo na údržbě a opravách letounů, bylo pro zajištění normálního chodu perutě potřeba mnoho dalších funkcí. Kromě např. pomocného personálu, řidičů, skladníků, baličů

¹¹ Jedním z příkladů upřímného přátelského vztahu mezi čs. letci a mechaniky je přátelství pilota 311. perutě Josefa Čapky a mechanika pečujícího o jeho Wellington Adama Piláta zachycené v knize Kendalla McDonalda *Oblaka v ohni*. McDONALD, Kendall: *Oblaka v ohni*. Praha 1992.

padáků, fotografů, lékařů, tlumočnicků se žádanou komoditou u čs. perutí stali českoslovenští kuchaři, kteří zajišťovali spokojenost příslušníků perutě po stránce stravovací. Každodenní aktivita perutě se neobešla ani bez náležitého administrativního zázemí, které bylo tvořeno např. písaři, účetními a pomocným administrativním personálem.

Cílem práce příslušníků pozemního personálu bylo umožnění bojového letu. Po uskutečnění samotného letu se ovšem jejich práce odsouvala do ústraní a v popředí zájmu byli pouze letci a jejich bojové lety. Pozemnímu personálu nebyla až do současnosti věnována větší pozornost. Přednost dostávají letci a práce pozemního personálu je shrnuta do fráze: Bez nich by nevzlétli. Životní osudy pozemního personálu často nepostrádají dramatickosti života letců. Všichni, kteří odcházeli z Protektorátu Čechy a Morava, prožívali stejné útrapy na cestě do zahraničního odboje bez ohledu na to, zda odcházel vycvičený letec nebo obyčejný automechanik nebo strojní zámečnick bez zkušeností v armádě, ale s chutí zapojit se do boje za osvobození Československa. Někteří z nich prošli cizineckou legií, ústupovými boji ve Francii nebo boji na Středním východě. Další v průběhu války přešli od pozemního personálu k létajícímu personálu a naopak někteří čs. letci se dostali z různých důvodů k funkčnímu zařazení, které spadá k pozemnímu personálu. Všichni z těchto lidí si za aktivní zapojení do československého zahraničního odboje zaslouží nebýt zapomenuti, i když sloužili po celou válku „jen“ jako mechanici.

Československých příslušníků pozemního personálu nesloužilo zrovna málo, jak napovídají výše uvedená čísla o celkových počtech čs. letectva ve Velké Británii. Přesto neexistuje podrobné zpracování charakteristiky čs. pozemního personálu, které by prozrazovalo více o jejich problematice z hlediska statistického a sociologického. Pro některé Čechoslováky sloužící u pozemního personálu sice existují větší či menší medailonky s jejich životními osudy v různých lokálních novinách, obecních zpravodajích nebo publikacích věnujících se příslušníkům RAF z určité lokality, ale přesto mnoho z nich je téměř zcela zapomenuto. Tyto

zdroje pro vytvoření žádaného celkového obrazu o situaci příliš dobře neposlouží a nemají to ani za svůj cíl. Prvním krokem na cestě za získáním přehledu o základních charakteristikách čs. pozemního personálu bude zpracování relevantního počtu Čechoslováků sloužících u jedné jednotky.

Problém příslušníků létajícího a pozemního personálu sloužících u stejné perutě řeší existence *Servicing Echelon* (dílenských opravárenských jednotek). V průběhu druhé světové války vznikla u všech čtyř československých perutí působících ve Velké Británii odštěpením od každé z perutí dílenská opravárenská jednotka (*Servicing Echelon*), která měla ve svých řadách pouze pozemní personál. Čs. příslušníci *Servicing Echelon* jsou proto vhodnou skupinou pro zkoumání dané problematiky, jak z pohledu složení funkčního zařazení, tak z pohledu počtu osob. Jednotkou zvolenou pro výzkum se stala No. 8311. *Servicing Echelon* (další možnosti značení: 8311. čs. *Servicing Echelon*, 8311. *Servicing Echelon*, zkráceně 8311. SE, jedná se o dílenskou opravárenskou jednotku 311. perutě). Vzhledem k jediné čs. peruti sloužící u *Coastal Command* byla jednotka svoji strukturou mírně odlišná oproti dílenským opravárenským jednotkám čs. stíhacích perutí. Postačí se podívat na zcela odlišnou náročnost údržby a frekvenci bojových letů čtyřmotorových Liberatorů oproti stíhacím Spitfirům. Na rozdíl od opravárenských jednotek stíhacích perutí, které měly řadu příležitostí navzájem spolupracovat v rámci čs. stíhací křídla a držely se stejného organizačního řádu, neměla No. 8311. *Servicing Echelon* k sobě rovnou čs. jednotku. Proto 8311. čs. *Servicing Echelon* tvoří i s přihlédnutím na úspěšnou bojovou činnost 311. perutě u *Coastal Command* v době existence opravárenské jednotky, vhodný objekt pro analýzu problematiky pozemního personálu převážně z hlediska statistického a sociologického.

Dalším krokem po výběru vhodné jednotky se stalo poskládání seznamu všech československých příslušníků sloužících u No. 8311 *Servicing Echelon* během existence jednotky v letech 1943–1945. Základem pro sestavení seznamu čs. příslušníků jednotky se staly

jmenné seznamy vzniklé v průběhu let 1943–1945 přímo u samotného 8311. čs. Servicing Echelonu.¹² Jmenné seznamy vytvořené 8311. SE byly pouze pomůckou při skládání celkového seznamu, jelikož většina z nich zachycuje situaci pouze k určitému datu a nereflektuje personální změny uskutečněné mezi jednotlivými jmennými seznamy. Tímto způsobem mohou unikat oficiálním seznamům jednotky osoby, působící u jednotky jen po kratší dobu. Hlavním zdrojem pro sestavení seznamu čs. příslušníků 8311. SE se proto staly *letecké karty RAF*, které vytvářený seznam doplnily o další jména a zároveň potvrdily působení osob uvedených ve výše zmíněných jmenných seznamech.¹³ Drobnou pomůckou při sestavování seznamu byla rovněž publikace *Příslušníci československého letectva v RAF*.¹⁴ Konečný seznam čs. příslušníků No. 8311 Servicing Echelon po všech úpravách obsahuje 161 jmen Čechoslováků, kteří se stali předmětem výzkumu.

Množství 161 příslušníků No. 8311 Servicing Echelon vytváří dostatečně velkou skupinu pro vyvození určitých předběžných závěrů vztahujících se k veškerému pozemnímu personálu v letech 1943–1945, ale především umožňuje odhalení stavu v samotném 8311. čs. Servicing Echelonu. Jedná se o první krok na dlouhé trnité cestě směřující k celkovému uchopení problematiky čs. pozemního personálu sloužícího za druhé světové války v řadách RAF. Konečné závěry z hlediska statistického a sociologického lze dělat pouze u popisovaného 8311. čs. Servicing Echelonu, který patřil, jak jsme si výše ukázali, k významným součástem čs. letectva pracující ve prospěch své mateřské jednotky – 311. perutě.

Klíčovým úsekem práce je analýza čs. pozemního personálu 8311. čs. Servicing Echelonu z pohledu statistiky a sociologie. K hodnocení se nabízí celá řada hledisek ze života

¹² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1594–1598.

¹³ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, kart. 1–27.

¹⁴ SIGMUND, John; VÁNA, Josef; PADIOR, Emil: *Příslušníci československého letectva v RAF*. Praha 1999. Další pomůckou byla dvoudílná publikace *Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě*. PLACHÝ, Jiří; PEJČOCH, Ivo: *Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě, část I. A–K*. Praha 2011. PLACHÝ, Jiří; PEJČOCH, Ivo: *Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě, část II. L–Ž*. Praha 2011.

v práci zahrnutých osob, podle kterých lze posuzovat čs. pozemní personál. Již narozením dotyčných osob se naskýtá k analýze množství informací. Jedná se o porovnání ročníků narození příslušných osob a jejich místa narození, které jsou bez pochybností. Méně přehledná situace je okolo mateřské řeči a náboženského vyznání. U těchto položek mohlo dojít ke zkreslení údajů ze strany několika příslušníků jednotky. Od narození se přesuneme k dospívání a u většiny i k dospělému životu v meziválečném období. K rozboru informací se v období před nástupem k čs. zahraniční armádě nabízí nejvyšší dosažené vzdělání, příslušnost k obci, rodinný stav, případná vojenská prezenční služba a sociální postavení pramenící ze zaměstnání. U vojenské služby příslušných osob můžeme ještě sledovat druh zbraní, u které sloužily, a dosaženou nejvyšší hodnost. Dále můžeme u všech osob sledovat rovněž datum odchodu z Československa a s tím spojenou cestu přes různé státy. Někteří ovšem žili v zahraničí dlouhodobě. U těchto dotyčných osob, lze navíc sledovat místo pobytu v zahraničí před přihlášením se k čs. zahraniční armádě.

Během služby v čs. zahraniční armádě prošli čs. příslušníci No. 8311 Servicing Echelon před zařazením ke sledované jednotce různými jednotkami v rámci RAF, armádami a nasazením v bojových akcích. Pestrost začíná působením Čechoslováků při napadení Polska v září 1939, pokračuje přes nasazení v cizinecké legii, Francii, na Středním východě a končí ve Velké Británii u čs. letectva a službou v RAF. K analýze se nabízí datum přijetí k RAF VR. Dále se k rozboru velké skupiny čs. příslušníků jednotky mohou použít informace o jejich působení ve Francii. Kromě rozlišení na osoby zařazené k letectvu nebo k pozemnímu vojsku se naskýtá možnost určení konkrétních jednotek čs. zahraniční armády ve Francii a zhodnocení případného vlivu zařazení u dané jednotky na pozdější přemístění dotyčných k čs. letectvu. V rámci působení ve Velké Británii se kromě výše uvedeného data přijetí k RAF VR mohou sledovat jednotky, kterými čs. příslušníci 8311. SE prošli před svým přemístěním k jednotce nebo následně po ukončení působení u jednotky. Kromě pohybu mezi jednotkami můžeme

sledovat skladbu funkčních zařazení u jednotky a britské a československé hodnosti čs. příslušníků jednotky.

V poválečném čase nastává období, které osudy Čechoslováků spojené službou u No. 8311 Servicing Echelon opět rozpojuje. Většina se vracela plna nadějí do osvobozené vlasti. Stačila krátká chwilka, aby se dostavil okamžik rozčarování nad situací v Československu. Špatný stav republiky nezlepšil komunistický státní převrat v únoru 1948, který dříve či později poznamenal téměř každého bývalého příslušníka jednotky, který žil v lidově demokratickém Československu. Část čs. příslušníků jednotky ovšem do vlasti neodjela a demobilizovala ve Velké Británii. K zhodnocení nasbíraných informací se nabízí kromě návratu do osvobozeného Československa nebo setrvání v zahraničí, také následná délka vojenské služby a rozsah perzekuce ze strany komunistického režimu po roce 1948.

Nezanedbatelnou skupinou v posledních měsících existence jednotky se stali bývalí příslušníci tzv. vládního vojska, kteří při nasazení v Itálii přeběhli k italským partyzánům a následně přešli do Švýcarska. Kromě bývalých příslušníků vládního vojska se dostali k jednotce v malém množství i zajatci z řad německé armády. Tím se rozmanitost osob sloužících No. 8311 Servicing Echelon výrazně zvýšila. Kromě celkové analýzy všech čs. příslušníků jednotky je zapotřebí, vzhledem k měnící se skladbě čs. personálu v průběhu existence 8311. čs. Servicing Echelonu, posuzovat čs. personál v různých časových obdobích. Pro zachycení vývoje personálního složení jednotky je nutné analyzovat čs. personál z počátku existence jednotky v roce 1943, následně v roce 1944 a nakonec v roce 1945. Zároveň k tomu si vlastní zhodnocení zaslouží vojáci sloužící dříve v nepřátelských armádách, z nichž je většina z vládního vojska.

Jak jsme si výše ukázali, hlavní částí práce je analýza čs. příslušníků, kteří působili v letech 1943–1945 u No. 8311 Servicing Echelon. Přesto se nejedná o kompletní výčet obsahu práce. Své nedílné místo v práci má rovněž kapitola věnovaná obecné historii

No. 8311 Servicing Echelon. Další prostor je věnován početním stavům a organizačnímu členění 8311. Servicing Echelonu.

Základem pro práci *Československý pozemní personál No. 8311 Servicing Echelon* se stala v případě celkové analýzy čs. pozemního personálu jednotky, tak i v kapitolách věnujících se historii 8311. čs. Servicing Echelonu, syntéza a analýza archivních materiálů. Rozebrání použitých archivních pramenů je vyličen v následující kapitole *Literatura a prameny*.

Literatura a prameny

Literatura zaměřená na československé letce sloužících za druhé světové války v řadách RAF byla silně ovlivněna poválečným vývojem Československa. Od komunistického státního převratu v únoru 1948 následovala čtyři desetiletí komunistické diktatury, které se nehodilo působení Čechoslováků ve Velké Británii. V průběhu komunistického režimu byl hlavní důraz kladen na bojové nasazení československých jednotek v SSSR. Připomínka Čechoslováků sloužících v letectvu nebo v pozemní armádě na Západě byla naopak maximálně potlačována. Změnu přinesla sametová revoluce a následný vývoj po roce 1989. Po pádu komunistického režimu již nic nebránilo svobodnému vydávání knih a došlo k obrovskému rozmachu literatury s tematikou československých letců v RAF.

Publikace o čs. letcích bojujících v RAF za osvobození Československa začaly vycházet již v průběhu války. V roce 1942 napsal Bohuš Beneš knihu nazvanou *Křídla ve vyhnanství: Život československých letců*.¹⁵ V prosinci 1942 vydal Inspektorát čs. letectva publikaci *Českoslovenští letci*, která seznamovala čtenáře s bojovým nasazením čs. letců v RAF za uplynulé dva roky.¹⁶ Následující rok vyšla v New Yorku veliteli 310. perutě z období bitvy o Británii Alexandru Hessovi publikace s názvem *Byli jsme v bitvě o Anglii*. Hessovo dílo, popisující příjezd čs. stíhacích pilotů do Velké Británie a jejich nasazení v bitvě o Británii, si získalo věhlas a dočkalo se dalších vydání v poválečném období a po roce 1989.¹⁷

Relativní svoboda v tzv. třetí republice byla na dlouhou dobu jediným obdobím, kdy se Československo hrdě hlásilo ke svým letcům bojujícím v RAF. Během tohoto období se podařilo vydat několik knih. Jednou z prvních byla ještě v roce 1945 publikace Jaroslava Baly s názvem *V boji od začátku až do konce*, která přinášela přehled činnosti čs. letectva ve Velké

¹⁵ BENEŠ, Bohuš: *Křídla ve vyhnanství: Život a práce československých letců*. Londýn 1942.

¹⁶ Inspektorát čs. letectva: *Českoslovenští letci*. Londýn 1942.

¹⁷ HESS, Alexander: *Byli jsme v bitvě o Anglii*. New York 1943. Další vydání: Praha 1947, Praha 1993, Praha 2001, Praha 2006.

Británii.¹⁸ V nakladatelství Orbis v roce 1945 rovněž vyšla dvě díla Hugo J. Slípky. Jednalo se o reportáže od 311. perutě z let 1943–1944, které byly vydány jako *Biskajská dramata* a ještě před nimi spatřily světlo světa *Ohnivá křídla*, z prostředí 313. perutě.¹⁹ Dále stihlo vyjít několik memoárových děl. Mezi ně patří např. dílo stíhacího pilota Svatopluka Janoucha *Světla a stíny*²⁰ nebo kniha *S trikolorou Francie na letounu* od dalšího vynikajícího stíhacího pilota Václava Cukra.²¹ Velký úspěch zaznamenal v roce 1947 rovněž stíhací pilot František Fajtl se svojí knihou *Sestřelen*.²² O zážitcích z nasazení u 311. perutí psal Rudolf Nedoma ve svém díle *Bombardovali jsme Německo*.²³ Vydávání knih o čs. letcích na Západě bylo po únoru 1948 zastaveno.

První vlaštovkou předznamenávající v 60. letech mírné uvolnění tvrdého postoje komunistického režimu vůči československým letcům na Západě byla kniha Vincence Kocmana *Boj bez slávy*. Dílo bývalého španělského interbrigadisty a příslušníka 311. perutě je ovšem sepsáno pod silným vlivem komunistické ideologie a k zahraničnímu odboji na Západě se staví často velmi negativně.²⁴ Velký úspěch, značící drobné uvolnění situace kolem připomínání zahraničního odboje na Západě, bylo vydání monografie *Na západní frontě*, které bylo dílem Tomana Broda a Eduarda Čejky. Kniha vydaná v roce 1963 se věnovala československým vojákům v Polsku, Francii, na Středním východě a Velké Británii.²⁵ V roce 1968 byla vydaná další významná publikace od Eduarda Čejky s názvem *Zlomená křídla*, která přinášela popis osudů pěti čs. letců a kromě toho seznamy padlých a zajatých letců.²⁶ Opět

¹⁸ BALA, Jaroslav: *V boji od začátku až do konce*. Praha 1945.

¹⁹ SLÍPKA, Hugo J.: *Biskajská dramata*. Praha 1945. SLÍPKA, Hugo J.: *Ohnivá křídla*. Praha 1945. Obě knihy vyšly v roce 2018 v souborném vydání tří knih (kromě dvou zmíněných obsahovalo vydání ještě knihu *Cesta nejsladší* vydanou v roce 1946) Hugo J. Slípky pod názvem *Ohnivá křídla*. SLÍPKA, Hugo J.: *Ohnivá křídla*. Praha 2018.

²⁰ JANOUC, Svatopluk: *Světla a stíny*. Praha 1947.

²¹ CUKR, Václav: *S trikolorou Francie na letounu*. Praha 1946.

²² FAJTL, František: *Sestřelen*. Praha 1947.

²³ NEDOMA, Rudolf: *Bombardovali jsme Německo*. Olomouc 1946.

²⁴ KOCMAN, Vincenc: *Boj bez slávy*. Brno 1962.

²⁵ BROD, Toman; ČEJKA, Eduard: *Na západní frontě*. Praha 1963. Druhé doplněné vydání: Praha 1965.

²⁶ ČEJKA, Eduard: *Zlomená křídla*. Praha 1968. Druhé vydání: Praha 1970.

začaly vycházet memoárové knihy čs. letců. Mimořádného úspěchu dosáhla kniha *Nebeští jezdci* od bývalého příslušníka 311. perutě Richarda Husmanna, který psal pod pseudonymem Filip Jánský. Kniha se dočkala mnoha vydání a jazykových mutací. V roce 1968 vznikl na motivy knihy dnes již legendární film režiséra Jindřicha Poláka *Nebeští jezdci*.²⁷ Slavnou se stala rovněž kniha *KX-B neodpovídá* od Aloise Šišky, která byla poprvé vydána v roce 1966.²⁸ Dalším autorem knih z bývalých příslušníků 311. perutě se stal pilot Vilém Bufka. Kniha s názvem *Bombardér T-2990 se odmlčel* se dočkala vydání v roce 1966.²⁹ Novela ... *a dole čeká kat* vyšla o rok později a autorské duo vytvořil Vilém Bufka s Karlem Dostálem.³⁰

S nástupem normalizace se znovu utlumilo vydávání literatury s tematikou československých letců bojujících na Západě. Povědomí o čs. letcích ve Velké Británii mezi širokou veřejností bylo v 60. letech natolik posílené, že nešlo podobně jako v 50. letech zcela ignorovat z oficiálních míst existenci tohoto tématu. Téma čs. letců na Západě dostalo v literatuře trochu prostoru především v 80. letech, kdy komunistický režim slábnul. Kontrolu nad tématem čs. letců na Západě se snažil komunistický režim zachovat pomocí předložení vlastního pohledu na téma. Pro režim odpovídající publikaci s názvem *Českoslovenští letci ve Velké Británii 1940–1945* sepsal v roce 1982 Zdeněk Šmoldas.³¹ Později Šmoldasovi vyšlo dílo *Českoslovenští letci v boji proti fašismu*, které je v pasážích věnujících se čs. letcům sloužícím ve Velké Británii velmi podobné s první publikací.³² Naštěstí, kromě těchto publikací zatížených komunistickým pohledem na téma, vycházela v 80. letech řada kvalitních memoárových knih. K popularizaci tématu rovněž přispíval články časopis *Letectví a Kosmonautika*. V roce 1970 vyšel *Deník stíhače* od Stanislava Fejfara, což byla

²⁷ JÁNSKÝ, Filip: *Nebeští jezdci*. Praha 1964.

²⁸ ŠIŠKA, Alois: *KX-B neodpovídá*. Praha 1966.

²⁹ BUFKA, Vilém: *Bombardér T-2990 se odmlčel*. Praha 1966.

³⁰ BUFKA, Vilém; DOSTÁL, Karel: ... *a dole čeká kat*. Praha 1967.

³¹ ŠMOLDAS, Zdeněk: *Českoslovenští letci ve Velké Británii 1940–1945*. Praha 1982.

³² ŠMOLDAS, Zdeněk: *Českoslovenští letci v boji proti fašismu*. Praha 1987.

nejvýznamnější kniha z prostředí RAF vydaná v 70. letech.³³ Přívětivější situace pro čs. letce na Západě byla v 80. letech, kdy své vzpomínky sepsali např. bývalí příslušníci 311. perutě Miroslav Vild a Jiří Osolsobě v knihách *Osud byl mým přítelem*,³⁴ resp. *Zbylo nás devět*.³⁵ Z bývalých stíhacích pilotů vyčníval František Fajtl, který se věnoval čs. letcům bojujícím ve Velké Británii v knihách *Vzpomínky na padlé kamarády* a *Boje a návraty*.³⁶ Z bývalých stíhacích pilotů vydal knihu např. Antonín Liška a František Loucký.³⁷ Velmi známým se stalo Liškovo dílo *Jak se plaší smrt*.³⁸

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 začal obrovský rozmach literatury o čs. letcích ve Francii a Velké Británii. Obzvláště na začátku 90. let se znovu vydávala řada starších knih, ale k tomu vznikalo i velké množství nových prací. V 90. letech zažívalo téma čs. letců na Západě v literatuře zlatou éru. Z obrovského množství v 90. letech vycházejících pamětí zmiňme alespoň některé spojené s 311. perutí. Jedná se např. o knihu *Oblaka v ohni* popisující životní osudy Josefa Čapky, která poprvé vyšla v roce 1958 pod anglickým názvem *Red Sky at Night*.³⁹ Dále vyšly např. knihy Karla Batelky *Z bombardéru za mříže*, Václava Bozděcha *Bombardéry útočí* nebo Václava Kordy *Pilotem RAF*.⁴⁰

Nejvýznamnějším dílem v rámci literatury o čs. letcích bojujících ve Francii a Velké Británii se stala série publikací *Na nebi sladké Francie* a *Na nebi hrdého Albionu* od Jiřího Rajlichy., která vycházela na přelomu tisíciletí. Celá série popisuje podrobně den za dnem činnost čs. letců ve Francii a později v RAF.⁴¹ Dalším z významných autorů je Miloslav Pajer,

³³ FEJFAR, Stanislav: *Deník stíhače*. Hradec Králové 1970.

³⁴ VILD, Miroslav: *Osud byl mým přítelem*. Praha 1985.

³⁵ OSOLSOBĚ, Jiří: *Zbylo nás devět*. Praha 1989. *Zbylo nás devět*. Praha 1989.

³⁶ FAJTL, František: *Vzpomínky na padlé kamarády*. Praha 1980. FAJTL, František: *Boje a návraty*. Praha 1987.

³⁷ LOUCKÝ, František: *Mnozí nedoletěli*. Praha 1989.

³⁸ LIŠKA, Antonín: *Jak se plaší smrt*. Praha 1983.

³⁹ McDONALD, K.: *Oblaka v ohni*. Praha 1992.

⁴⁰ BATELKA, Karel: *Z bombardéru za mříže*. Cheb 1990. BOZDĚCH, Václav: *Bombardéry útočí*. Praha 1995. KORDA, Václav: *Pilotem RAF*. Praha 1992.

⁴¹ RAJLICH, Jiří: *Na nebi sladké Francie (1. a 2. část)*. Praha 1998. RAJLICH, Jiří: *Na nebi sladké Francie (rozšířené vydání)*. Cheb 2008. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 1. část (1940)*. Praha 1999. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 2. část (1941)*. Cheb 2000. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 3. část (1942)*. Cheb 2001.

který vydal významné publikace k 311. peruti. Jednalo se o třídílnou sérii mapující celou historii 311. perutě, která začínala dílem *Křídla míří nad Německo*, pokračovala přes *Wellingtony nad Biskají* a končila monografií *Nad moři a oceánem*.⁴² Mezi další Pajerovi publikace patří např. *Ve stínu slávy* nebo *Českoslovenští letci v RCAF, SAAF, SRAF a RAAF*.⁴³ Další monografii věnující se 311. peruti napsal Pavel Vančata. Jedná se o publikaci s názvem *311 (Czechoslovak) Squadron*, která byla vydána v angličtině.⁴⁴ V angličtině je rovněž publikace o Liberatorích 311. perutě s názvem *B-24 Liberator in RAF Coastal Command Service with Focus on Aircraft of No. 311 (Czechoslovak) Squadron RAF*, kterou napsali Pavel Türk a Miloslav Pajer.⁴⁵

Samotnému československému pozemnímu personálu je v literatuře věnována minimální pozornost. Jednou z prvních knih, která obsahuje krátkou kapitulu o pozemním personálu, je *Tanky očima stíhače* z roku 1945.⁴⁶ Pár drobností k pozemnímu personálu obsahují rovněž knihy Ladislava Kudrny, mezi které patří např. *Když nelétali, Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény* a „Útěkář“ Otakar Černý.⁴⁷ Biografie zaměřené čistě jen na pozemní personál jsou pouze dvě. První z nich je publikace *František Živěla – zbrojář Hurricanů a Spitfirů se srdcem sportovce*, která je zaměřená, jak napovídá název, na zbrojíře 310. a 312. perutě Františka Živělu.⁴⁸ Druhá biografie nese název *Mechanik 310. perutě*

RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu*, 4. část (1943). Cheb 2002. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu*, 5. část (1944). Cheb 2003. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu*, 6. část (1945-1946). Cheb 2005. RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu*, 7. část (Černá kronika československého letectva v RAF 1940-1945). Cheb 2004.

⁴² PAJER, Miloslav: *Křídla míří nad Německo*. Cheb 1994. PAJER, Miloslav: *Wellingtony nad Biskají*. Cheb 1999. PAJER, Miloslav: *Nad moři a oceánem*. Cheb 2000.

⁴³ PAJER, Miloslav: *Ve stínu slávy*. Cheb 1992. PAJER, Miloslav: *Českoslovenští letci v RCAF, SAAF, SRAF a RAAF*. Praha 2018.

⁴⁴ VANČATA, Pavel: *311 (Czechoslovak) Squadron*. Sandomierz 2013.

⁴⁵ TÜRK, Pavel; PAJER, Miloslav: *B-24 Liberator in RAF Coastal Command Service with Focus on Aircraft of No. 311 (Czechoslovak) Squadron RAF*. Hradec Králové 2015.

⁴⁶ Tiskové odd. HSVO při MNO: *Tanky očima stíhače*. Praha 1945.

⁴⁷ KUDRNA, Ladislav: *Když nelétali: Život našich letců v Polsku, Francii a Británii za 2. světové války*. Praha 2003. KUDRNA, Ladislav: *Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény*. Praha 2006. KUDRNA, Ladislav: „Útěkář“ Otakar Černý, *plukovník letectva v záloze*. Praha 2008.

⁴⁸ MIKULKA, Jiří; KOLESA, Václav; POPELKA Jaroslav: *František Živěla – zbrojář Hurricanů a Spitfirů se srdcem sportovce*. Zlín 2004.

a poskytuje vzpomínky mechanika Jaromíra Kašpara na působení v zahraničním odboji a zejména u pozemního personálu.⁴⁹ Dvě publikace doplňuje polovina knihy od Dušana Vávry *Pilot a zbrojář*, kde je věnován prostor zbrojři 311. Václavu Pávkovi.⁵⁰

Kromě jediné výjimky, které bude věnován prostor později, nebyla bohužel nikomu dalšímu z čs. příslušníků No. 8311 Servicing Echelon věnována samostatná kniha. Přesto existuje poměrně velké množství publikací, které jsou zaměřeny na více či méně obsáhlé popisy osudů příslušníků čs. letectva ve Velké Británii z určitých lokalit. V takových publikacích jsou vzhledem ke svým místům narození nebo případně života v dané lokalitě, obsaženi i někteří příslušníci 8311. čs. Servicing Echelonu. Nejpočetnější zastoupení životopisů mají čs. příslušníci 8311. SE v monografii *Letci Královéhradecka v druhém čs. zahraničním odboji (1939–1945)*. Jedná se o následujících 10 osob, z nichž sedm předtím sloužilo ve vládním vojsku (označení *): Antonín Adámek*, Antonín Čámský*, František Duka*, Richard Husmann, Jaroslav Kohout*, František Petrtýl*, Jan Smolík*, Jan Srdínko, Karel Tužil a Bohumír Voňka*.⁵¹ Druhá v počtu zahrnutých příslušníků 8311. SE je publikace *Letci Pardubicka v RAF*. Ze 41 profilů čs. příslušníků RAF se vztahem k Pardubickému kraji, má spojitost s 8311. SE Jaroslav Kohout, František Komárek, Josef Nedělka, Egon Nezbeda, František Sitař a Karel Tužil.⁵²

V drobné publikaci *Občané Mostecka v řadách Royal Air Force za II. světové války* se nachází pro práci zajímavé krátké životopisy Julia Finka, Aloise Martinovského a Jiřího

⁴⁹ KOVAŘÍK, Jiří: *Mechanik 310. perutě*. Praha 1990.

⁵⁰ VÁVRA, Dušan: *Pilot a zbrojář: Životní osudy pilota Rudolfa Haeringa a zbrojře Václava Pávka od 311. bombardovací perutě*. Strakonice 2006. Rovněž další publikace autora obsahuje životopisy několika členů pozemního personálu. VÁVRA, Dušan: *Muži na správné straně: životní osudy občanů Strakonicka v zahraniční armádě na bojištích II. světové války, 1. díl Letecký a pozemní personál v RAF*. Strakonice 2012.

⁵¹ PTÁČEK, Josef; RAIL, Jan: *Letci Královéhradecka v druhém čs. zahraničním odboji (1939–1945)*. Hradec Králové 2000. Krátký životopis Františka Duky je rovněž v knize *Za Háchu i za Beneše*. PEJČOCH, Ivo: *Za Háchu i za Beneše*, s. 213.

⁵² CSÖLLEOVÁ, Eva; FORMÁNEK, Vítek; RAIL, Jan: *Letci Pardubicka v RAF*. Praha 2012.

Antonína Schillera.⁵³ Dalším regionem s přítomností osob sloužících v No. 8311 Servicing Echelon jsou Litoměřice, pro které vyšla v roce 2010 publikace *Českoslovenští letci v RAF: litoměřický region* obsahující medailonek Josefa Šůmy.⁵⁴ O tři roky později vyšlo přepracované a rozšířené vydání pod názvem *Českoslovenští příslušníci v RAF: litoměřický region*, které nově obsahovalo životní osudy Jaroslava Libicha.⁵⁵ O Josefu Šůmovi je rovněž zmínka v knize s názvem *Bojovali za naši svobodu*. V této publikaci, zabývající se letci RAF z Ústeckého kraje, je rovněž krátký medailonek Viléma Löbla.⁵⁶ Poslední publikací věnující se některému regionu v Čechách, ve které je přítomen příslušník 8311. SE, je dílo od Daniela Švece s názvem *V oblacích i na zemi. Životní příběhy letců Karlovarského kraje v RAF*. V knize se nachází životní osudy Václava Rubnera.⁵⁷

Příslušníci 8311. čs. Servicing Echelonu se rovněž vyskytují v publikacích věnujících se oblastem Moravy. Nejvíce příslušníků 8311. SE je obsaženo v knize *RAF: místo narození Brno*. V publikaci o Čechoslovácích sloužících v RAF z Brna se nacházejí stručné, ale věcné medailonky. Se vztahem k 8311. SE mají medailonky následující osoby: Kurt Bock, Antonín Špiřík, Josef Štěpánek a Oldřich Vedral.⁵⁸ Druhá publikace z Moravy se též věnuje Brnu, konkrétně v minulosti samostatným obcím Holásky a Tuřany. V knize *Letci z Holásek a Tuřan ve II. světové válce* se nachází obsáhlá kapitola o životních osudech Josefa Novotného, který se narodil v roce 1914 v Rakousku a v letech 1943–1945 sloužil u No. 8311 Servicing Echelon.⁵⁹ Dalším příslušníkem 8311. SE s vlastní kapitolou je Josef Macháček, jehož život zachycuje

⁵³ BENEŠ, Edvard D.; NOVÁK, Karel Otto: *Občané Mostecky v řadách Royal Air Force za II. světové války*. Most 2014.

⁵⁴ NAJMAN, Zdeněk; ROTBAUER, Tomáš; STARÁ, Anna: *Českoslovenští letci v RAF: litoměřický region*. Ústí nad Labem 2010.

⁵⁵ NAJMAN, Zdeněk; ROTBAUER, Tomáš; HUSÁKOVÁ, Hana: *Českoslovenští příslušníci v RAF: litoměřický region*. Třebenice 2013.

⁵⁶ BENEŠ, Edvard D.; NOVOTNÝ, Josef; RYBÁK, Stanislav: *Bojovali za naši svobodu*. Praha 2012.

⁵⁷ ŠVEC, Daniel: *V oblacích i na zemi. Životní příběhy letců Karlovarského kraje v RAF*. Planá 2019.

⁵⁸ ZEMÁNKOVÁ, Michaela; POPELKA, Jaroslav: *RAF: místo narození Brno*. Brno 2016.

⁵⁹ KOPECKÝ, Miroslav; JAMBOR, Tomáš; KOLESA, Václav: *Letci z Holásek a Tuřan ve II. světové válce*. Zlín 2006.

publikace *Šest statečných* od Evy Pokorné.⁶⁰ Poslední kniha nese název *S RAF proti Hitlerovi* a věnuje se letcům z Vyškova a Ivanovicím na Hané. Útlá publikace zachycuje osudy dvou příslušníků 8311. SE, kterými jsou Emil Barták a Alois Bednařík.⁶¹ Přestože existují monografie o čs. letcích na západní frontě i z jiných regionů Moravy, tak další příslušníci 8311. SE nemají své medailonky.⁶²

Častějším případem připomínky příslušníků čs. letectva ve Velké Británii jsou medailonky otištěné v nejrůznějších místních zpravodajích a novinách. Kvalita medailonků bývá bohužel velmi kolísavá, ale v případě těch lepších příspěvků bývá přínos značný. Příkladem novinových připomínek životních osudů může být Oldřich Štěpaník, jehož tragický příběh byl otištěn ve *Slováckých novinách* v roce 1996.⁶³ Medailonky z obecních zpravodajů může dobře reprezentovat článek o Oskaru Felsenbergovi z *Kněždubského zpravodaje*⁶⁴ a z regionálních zpravodajů článek o Františku Stolaříkovi z *Našeho Bojkovska*.⁶⁵

Nyní se dostáváme k jediné výjimce v případě knih věnovaných pouze určité osobě nebo knih psaných příslušníky čs. letectva ve Velké Británii, která se vyskytla u 8311. čs. Servicing Echelonu. Mimořádnou osobností jednotky byl Richard Husmann, známý pro širokou veřejnost pod uměleckým jménem Filip Jánský. Světový věhlas získala již výše zmíněna kniha *Nebeští jezdci*.⁶⁶ Richard Husmann však neskončil jen u slavných *Nebeských jezdců*, ale pokračoval dále v psaní. V 70. a 80. letech mu vyšly pod pseudonymem Jánský další čtyři knihy, které opět čerpaly z osobních zkušeností získaných během působení v zahraničním odboji. Jednalo se

⁶⁰ POKORNÁ, Eva: *Šest statečných. Osudy třebíčských letců v RAF*. Třebíč 2016.

⁶¹ MIKULKA, Jiří; MIKULKA Radek: *S RAF proti Hitlerovi: letci z Vyškova, Ivanovic na Hané a okolních obcí v době druhé světové války*. Vyškov 2007.

⁶² Čs. letcům sloužícím v RAF z Uherskohradištska a Uherskobrodsko se věnuje Ludvík Burián v knize *Nad pevninou i nad vodami za svobodu Československa*, která bohužel vynechává řadu příslušníků RAF z daných regionů. V případě příslušníků 8311. SE se jedná o Františka Stolaříka, Oldřicha Štěpaníka a Antonína Zajíce. BURIÁN, Ludvík: *Nad pevninou i nad vodami za svobodu Československa*. Uherské Hradiště 1995.

⁶³ PAULE, Otokar: *Oldřich Štěpaník*. In: Slovácké noviny, roč. 6/58, č. 16, 17. 4. 1996, př. 2.

⁶⁴ MRKVOVÁ, Ludmila: *Oskar Felsenberg, válečná hrdina*. In: Kněždubský zpravodaj, 4/2011, s. 30–35.

⁶⁵ NAVRÁTIL, Miroslav; MIKULKA, Pavel: *Bratři Stolaříkovi*. In: Naše Bojkovsko, roč. 42, č. květen 2016, s. 16.

⁶⁶ JÁNSKÝ, Filip: *Nebeští jezdci*. Praha 1964.

o knihy *Hrušňová alej*, *Silvestrovská noc*, *Pevnost v poušti* a *Zkouška důvěry*.⁶⁷ Poslední knihou, která byla vydána až po smrti Richarda Husmanna, se staly *Vzpomínky nebeského jezdce*.⁶⁸ Přes rozsáhlou tvorbu se ve svých dílech nevěnoval podrobněji období působení u 8311. čs. Servicing Echelonu.

Pro práci *Československý pozemní personál No. 8311 Servicing Echelon* je stěžejním bodem analýza a syntéza archivních materiálů. Primárním pramenem archiválií pro práci se stal Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze (dále jen VÚA–VHA), kde jsou uloženy klíčové archiválie pro většinu osob zahrnutých do výzkumu. Z archiválií lze čerpat samozřejmě informace o vojenské službě, ale i o civilním životě. Hlavním zdrojem informací o všech čs. příslušnících 8311. SE se staly *letecké karty RAF*, které se až na jednu výjimku, kterou je Josef Řehák, dochovaly pro všechny příslušníky jednotky. Sbírka *Leteckých karet RAF* posloužila především pro zjištění údajů o službě v rámci čs. letectva ve Velké Británii a základních osobních informací. Dalšími zásadními zdroji informací o jednotlivých osobách byly sbírky *kvalifikačních listin*, *kmenových listin* (vojáci a poddůstojníci do ročníku narození 1910) a *osvědčení 255*. V menší míře byla využita sbírka *kartotéka Západ*, fond *Náhradní těleso ve Velké Británii* (dále jen NT–VB) a fond *Československé letectvo – Velká Británie* (dále jen ČSL–VB). Archiválie spojené s historií No. 8311. Servicing Echelon, které byly vytvořené přímo u jednotky nebo u 311. perutě, se rovněž nachází ve fondu ČSL–VB.

Jedním ze dvou dalších klíčových archivů byl Vojenský historický archiv v Bratislavě (dále jen VHA Bratislava), kde jsou uloženy *kmeňové doklady* (sbírka kmenových listin) vojáků a poddůstojníků narozených v letech 1911 až 1920. Druhým archivem byl Vojenský historický archiv v Trnavě (dále jen VHA Trnava). Nacházejí se zde *kmeňové doklady* (sbírka kmenových

⁶⁷ JÁNSKÝ, Filip: *Hrušňová alej*. Praha 1970. JÁNSKÝ, Filip: *Silvestrovská noc*. Praha 1977. JÁNSKÝ, Filip: *Pevnost v poušti*. Praha 1982. JÁNSKÝ, Filip: *Zkouška důvěry*. Praha 1985.

⁶⁸ JÁNSKÝ, Filip: *Vzpomínky nebeského jezdce*. Ostrov 2007.

listin) vojáků a poddůstojníků ročníků narození 1921 a mladších, a *osobné spisy* (sbírka kmenových listin) důstojníků a rotmistrů.

Archiválie vztahující se k perzekuci příslušníků 8311. čs. Servicing Echelonu během komunistického režimu či ke spolupráci s komunistickými bezpečnostními složkami, jsou umístěny v Archivu bezpečnostních složek (dále jen ABS). V malé míře posloužil fond *Ministerstvo sociální péče – Londýn* uložený v Národním archivu v Praze (dále jen NA). Rovněž v omezené míře byly využity ohledně školní docházky následující archivy: Státní okresní archiv Uherské Hradiště (dále jen SOkA Uherské Hradiště), Státní okresní archiv Zlín (dále jen SOkA Zlín) a Štátný archív v Bratislave – pracovisko Archív Modra.

Mezi další prameny patří materiály získané pomocí několika příbuzných příslušníků 8311. čs. Servicing Echelon a dalších zainteresovaných osob. Nashromážděné materiály od těchto osob, které jsou ve formě různých písemných dokumentů, fotografií a vzpomínek, poslouží především k obohacení příloh.

No. 8311 Servicing Echelon

Ke konci května 1943 se přemístila 311. peruč, po téměř ročním působení na základně Talbenny, na nové působiště, kterým se stala základna Beaulieu. Zásadou bojových úspěchů během působení u *Coastal Command*, byla 311. peruč vybrána k přeškolení na Liberatory, jehož hlavní část se měla odehrát od června 1943 právě na základně Beaulieu. Od 21. srpna 1943 se pak 311. peruč pustila do bojových akcí s novou výzbrojí v podání Liberatorů GR Mk.V. Oproti dvoumotorovému Wellingtonu představoval čtyřmotorový Liberator velký výkonnostní skok, který nebyl tvořen jen větším doletem a vyšší rychlostí, ale i silnější obrannou a útočnou výzbrojí. Ve všech ohledech se jednalo o daleko vhodnější typ pro dálkové hlídkové lety nad širým mořem.

V rámci přezbrojení 311. perutě na Liberatory musel přecvičení podstoupit kromě létajícího personálu samozřejmě i pozemní personál, který se přeškoloval v různých specializovaných kursech zaměřených na jednotlivé odbornosti. Během procesu přeškolení na Liberatory došlo pro pozemní personál k významné události, která stála za vznikem No. 8311 Servicing Echelon. Na základě reorganizace systému pozemního personálu u perutí podléhajících *Coastal Command*, bylo rozhodnuto o vytvoření dílenských opravárenských jednotek nazvaných *Servicing Echelon* u všech těchto perutí. Rozhodnutí o reorganizaci padlo 30. května 1943 a za hlavní cíl si vytyčilo maximální podporu hospodárnosti, efektivity údržby a oprav letounů *Coastal Command*.⁶⁹

Údržba a opravy letadel na všech základnách *Coastal Command* měly být nově centralizovány do *Servicing Wing*, v jehož čele stál *Chief Technical Officer* (zkráceně CTO). *Servicing Wing* zajišťoval kompletní údržbu a obsluhu všech letadel na základně a dělil se do dvou oddělení, z nichž jedno se věnovalo každodennímu servisu a druhé náročnější údržbě

⁶⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 219, inv. č. 932, *Servicing Organisation – Coastal Command*. Dokument o zahájení reorganizace technického servisu perutí dorazil k 311. peruti 2. června 1943.

a opravám. Tato křídla (*Wing*) nebyla zřizována samostatně, ale jako součást jednotlivých základen *Coastal Command*. Hlavní servis letadel (malé a velké kontroly, opravy, modifikace, úpravy nových letadel atd.) probíhal v *Servicing Echelonech*, které byly řízeny *Servicing Wingem* pod velením CTO. Jednalo se o nezávislou jednotku určenou k provádění údržby, kontrol a oprav letadel jedné perutě. Pozemní personál zařazený přímo u jednotlivých perutí měl zajišťovat pouze každodenní servis, nutný k bojové činnosti. Jednalo se o tankování, vyzbrojení a denní kontroly letounů umístěných u perutě. Tento pozemní personál měl být organizován do sekce nazvané *Daily Servicing Section*. Rovněž práce „denní“ sekce byla zahrnuta do *Servicing Wing* pod velením CTO, ale administrativně a disciplinárně zůstávali příslušníci „denní“ sekce pod odpovědností velitele perutě.

Každý *Servicing Echelon* měl vzniknout odtržením od perutě, v jejíž prospěch měl pracovat. Určení příslušníci pozemního personálu měli být přemístěni od perutě k *Servicing Echelonu*. *Servicing Echelon* přidružený ke spojeneckým perutím, což platí např. pro 311. peruč, měl být tvořen personálem stejné národnosti, jaké byla samotná peruč. Pokud situace neumožňovala naplnění stavů jednotky daným národem, měl být zbytek zajištěn personálem RAF. Na všech základnách *Coastal Command* mělo dojít k úpravám podle znění nařízení. V platnost ovšem nevešly změny okamžitě, ale o datech vzniku jednotlivých *Servicing Echelonů* mělo být rozhodnuto později.⁷⁰

K upřesnění reorganizace technického servisu došlo 6. června 1943, kdy byl vymezen výběr pozemního personálu pro *Servicing Echelon*. Základem *Servicing Echelonu* se měli stát příslušníci *Repair and Inspection Section* jednotlivých perutí. V případě perutí vyzbrojených *Liberatory* se měla organizace *Servicing Echelonu* shodovat s předpisem WAR/CC/290. U perutí měla být dále přijata opatření k vyhotovení a odevzdání seznamu příslušníků *Repair*

⁷⁰ Tamtéž. Schéma organizace *Servicing Wing* viz příloha.

and Inspection Section, aby se mohlo pokračovat v dalších krocích k vytvoření jednotlivých *Servicing Echelonů*. Název každého z *Servicing Echelonů* se skládal ze čtyř číslic. První číslo u jednotek spadajících pod *Coastal Command* bylo osm a další tři čísla představovala číslo mateřské perutě. V případě dvouciferného čísla perutě se přidávala za číslo osm ještě nula. U perutí *Coastal Command* vyzbrojených Liberatory vznikaly *Servicing Echelony* s čísly 8053, 8059, 8086, 8120, 8224 a 8311.⁷¹

Přípravy k vytvoření nové jednotky se u 311. perutě protáhly až do července 1943. Finální seznamy příslušníků *Repair and Inspection Section* vhodných k přemístění k nově vznikající 8311. SE byly odeslány *No. 19 Group*⁷² a *Air Ministry* 9. 10. července 1943.⁷³ K oddělení No. 8311 *Servicing Echelon* od 311. peruti došlo následně 11. července 1943.⁷⁴ Ve stejný den bylo k 8311. SE přemístěno od 311. peruti 12 osob, z nichž 11 bylo Čechoslováků, které doplňoval jeden Brit. Jednalo se o sedm opravářů palubních přístrojů (šest bylo *Instrument Repairer I*, zkratka Ins. Rep. I, a jeden *Instrument Repairer II*, zkratka Ins. Rep. II) a pět osob zařazených mezi pomocný personál (*Aircrafthand/General Duties*, zkratka ACH/GD, pomocný personál pro všeobecné služby).⁷⁵ Přestože jednotka oficiálně vznikla 11. července 1943, tak již během června 1943 bylo od 311. peruti přemístěno 12 Čechoslováků a 6 Britů. Z 18 osob bylo 13 zbrojírů (čtyři zařazení jako *Armourer*, zkratka Armr., čtyři *Fitter Armourer*, zkratka F/Armr., čtyři *Armourer G (Guns)*, zkratka Armr. G, a jeden *Armourer B (Bombs)*, zkratka Armr. B) a pět radiomechaniků (dva zařazení jako *Wireless Mechanic*, zkratka W/M, jeden *Wireless Electrical Mechanic*, zkratka WEM, a dva *Wireless Operator Mechanic*, zkratka

⁷¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 219, inv. č. 932, *Servicing Echelons – Coastal Command*.

⁷² *No. 19 Group RAF* (19. skupina RAF) spadala pod *Coastal Command* a od června 1942 do srpna 1944 byla nadřízenou skupinou 311. peruti.

⁷³ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 219, inv. č. 932, *Servicing Echelons – Coastal Command*.

⁷⁴ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *PORy – vyžádání*.

⁷⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 356, inv. č. 1895, *POR 1/43*. Novými příslušníky 8311. SE se stali: Cpl Mrkvička F., AC1 (Sgt) Libenský J., F/Sgt Korejščík F., AC1 (Sgt) Martinovský A., Cpl Rubringer Č., Cpl Hughes W. (všichni Inst. Rep. I), Cpl Vedral O. (Inst. Rep. II), AC1 Skoupý L., AC2 Schiller J. A., AC2 Trunkát M., AC2 Ciesar M. a AC2 Lichý J. (všichni ACH/GD).

WOM).⁷⁶ Největší přesun lidí mezi 311. perutí a 8311. SE nastal 22. července 1943, kdy bylo k jednotce přemístěno 38 Čechoslováků a 24 Britů. Z pohledu funkčního zařazení se jednalo o sedm elektrikářů (pět *Electrician I*, zkratka Elect. I, a dva *Electrician II*, zkratka Elect. II), sedm montérů (*Fitter I*, zkratka Fitt. I), 21 leteckých mechaniků – drakařů (sedm *Flight Mechanic A*, zkratka F/Mech A, a 14 v zařazení *Fitter II A*, zkratka Fitt. II A) a 27 leteckých mechaniků – motorářů (tři *Flight Mechanic E*, zkratka F/Mech E, a 24 zařazených jako *Fitter II E*, zkratka Fitt. II E).⁷⁷

Po červnovém a červencovém přísunu osob z *Repair and Inspection Section* 311. perutě již nedocházelo v nadcházejících měsících k dalšímu výraznějšímu posílení příslušníků jednotky. No. 8311 Servicing Echelon se po získání dostatečného početního stavu mohl pustit do své hlavní činnosti, kterou se staly opravy a údržba Liberatorů 311. perutě. Na základně Beaulieu byly Liberatorů nejen 311. perutě, ale i 224. perutě. Záměrné soustředění *Servicing Echelonů* perutí operujících s jedním typem letounů přinášelo pozitivní vycházející z reorganizace systému pozemního personálu. Umístění 8311. SE a 8224. SE v Beaulieu sebou přinášelo zjednodušení údržby, oprav, modifikací a rovněž menší potíže při zásobování náhradními díly.⁷⁸

Do září 1943 přesto nebyl 8311. čs. Servicing Echelon zcela samostatný. Jednotka stále podléhala po stránce čs. velení a administrativy 311. peruti. Změna nastala 20. září 1943, kdy začala fungovat čs. kancelář 8311. SE a jednotka tímto krokem získala úplnou samostatnost.⁷⁹ V denním rozkaze č. 1 ze 4. října 1943 byl vedením čs. agendy pověřen W/O Josef Sádlo

⁷⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 356, inv. č. 1895, POR 3/43. V červnu 1943 byli přemístěni k 8311. SE následující: W/O Kopecký F., Sgt Šťastný V., AC1 Šobíšek R., LAC Jurek B. (všichni F/Armr.), LAC Jankovič K., LAC Šmejkal J., LAC Šleis A., AC2 Cannon H. (všichni Armr.), AC2 Croisette R., AC2 Watts G., Cpl Wolák V., LAC Varcaba M. (všichni Armr. G.), AC1 Withers M. (Armr. B.), Cpl Collins T., Cpl Christie E. (oba W/M), Sgt Janoušek B. (WEM), Cpl Řehák J., AC2 (Sgt) Husmann R. (oba WOM).

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Zbytek *Servicing Echelonů*, patřících k perutím vyzbrojeným Liberatorů, se nacházel na základně Ballykelly. Byly zde umístěny 8053. SE, 8059. SE, 8086. SE a 8120. SE.

⁷⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 277, inv. č. 1544, *Jednací protokol. Spisy obyčejné, důvěrné, tajné.*

(v čs. hodnosti por. let. zbroj.). Zároveň byl vedoucím čs. kanceláře a výkonným rotmistrem určen Sgt Zdeněk Illový. Na vyřizování veškerých služebních a osobních záležitostí přes kancelář 8311. SE nebyli příslušníci jednotky zvyklí.⁸⁰ Drobné potíže dělalo obcházení správného služebního postupu, jelikož až do vzniku administrativy u 8311. SE byli čs. příslušníci zvyklí adresovat své žádosti 311. peruti. Někteří se i přesto dále snažili, ať už úmyslně nebo neúmyslně, vyřizovat své záležitosti u 311. perutě. Pro zajištění provozu čs. kanceláře bylo rovněž nutné sehnat český psací stroj, do čehož se pustil W/O Josef Sádlo vzápětí po svém jmenování do čela čs. agendy. Dne 6. října 1943 proto zamířila na Inspektorát čs. letectva žádost o zajištění jednoho českého psacího stroje.⁸¹

Prvním velitelem No. 8311 Servicing Echelonu byl až do 27. října 1943 Brit W/Cdr W. Ellock, kterého nahradil S/Ldr Vojtěch Bubílek (v čs. hodnosti škpt. let.).⁸² V čele 8311. SE nesetřval Bubílek dlouho. V denním rozkaze ze dne 30. listopadu 1943 oznámil změnu velení nový velitel F/Lt Egon Nezbeda (v čs. hodnosti kpt. let.) následovně: „Převzal jsem velení 8311 čs. Servicing Echelonu. Očekávám plnou spolupráci všeho personálu Echelonu.“⁸³ Ve stejném denním rozkaze se rovněž dochovala informace o sídle velitelství 8311. SE, které bylo přestěhováno do chaty č. 11.⁸⁴

Z října 1943 pochází rozdělení velitelů chat obývaných čs. příslušníky 8311. SE. Na základně Beaulieu v části *Site 3A* bydleli Čechoslováci v osmi chatách. Jednalo se o chaty č. 23 (velitel chaty Cpl Josef Novotný, nar. 16. února 1901, a jeho zástupce LAC Richard Olšovský), č. 24 (velitel LAC Karel Jankovič a zástupce LAC Bohuslav Jurek, který byl od 30. listopadu

⁸⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 1*.

⁸¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1546, *Psací stroj – vyžádání*. Znění žádosti o český psací stroj bylo následující: „Prosím, aby pro 8311 Servicing Echelon byl opatřen jeden český psací stroj. No. 8311 Servicing Echelon je nyní samostatná jednotka, neodvislá od 311. čs. peruti. Vzhledem k stále rostoucí čs. agendě je nezbytně nutné, aby No. 8311 S.E. měl k použití vlastní český psací stroj.“

⁸² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 3*.

⁸³ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 4*.

⁸⁴ Tamtéž.

1943 velitelem chaty č. 24), č. 25 (velitel Cpl Josef Macháček a zástupce Cpl Josef Štěpánek), č. 26 (velitel Cpl František Mrkvička a zástupce Cpl Ladislav Bock), č. 27 (velitel F/Sgt Oldřich Urbánek a zástupce F/Sgt Jan Sebera), č. 29 (velitel Cpl Zdeněk Niessl a zástupce Cpl Václav Leština), č. 33 (velitel F/Sgt Bohuslav Vejnar a zástupce F/Sgt František Korejčík) a od 17. ledna 1944 k nim přibyla chata č. 35 (velitel Cpl Oskar Felsenberg a zástupce Cpl Bohuslav Konečný). V lednu 1944 si situace kolem ubytování navíc vyžádala zmínku v denním rozkaze, že se nesmí nikdo bez povolení stěhovat na jinou chatu.⁸⁵

Kromě služby měli příslušníci 8311. SE také další povinnosti. Každé pondělí do 19:30 hod. se mělo veškeré mužstvo, které se nacházelo mimo službu, účastnit úklidu na světnicích. Navíc nesměl nikdo z nich opustit základnu před uvedenou hodinou. Další povinností byl nástup veškerého mužstva jednotky každou středu v 8:10 hod. (od 9. listopadu 1943 v 8:00 hod.) před hangárem č. 1. Výkonný rotmistr měl následně provést kontrolu přítomných a osoby nepřítomné bez řádného důvodu čekalo disciplinární potrestání. Pro personál 8311. SE se ještě konala v pondělí a ve čtvrtek od 8:15 hod půlhodina tělovýchovy.⁸⁶

Vítaným zpestřením pro čs. příslušníky 8311. SE byl dar od Československého červeného kříže odeslaný 4. října 1943. Dar se skládal ze 172 souprav zimního prádla, které byly určeny výhradně pro čs. pozemní personál 8311. Servicing Echelonu. Každý čs. příslušník jednotky měl obdržet dvě soupravy. Poděkování a zároveň potvrzení přijetí zásilky odeslal Československému červenému kříži za velitele jednotky S/Ldr Bubílek 16. října 1943. V poděkování Bubílek psal: „Dovolte, abych poděkoval Československému Červenému Kříži za tento šlechetný dar. Náš pozemní personál musí pracovat venku za každého počasí a proto tím více oceňuje Vaši velikou laskavost a Vaši neustálou péči, které si všichni velmi váží.“⁸⁷

⁸⁵ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 1–4*.

⁸⁶ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 1 a 3*.

⁸⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1546, *Zimní prádlo – potvrzení příjmu*.

S/Ldr Bubílek nezůstával stranou ani při šíření povědomí o Československu a čs. letectvu. V říjnu 1943 žádal na Inspektorátu čs. letectva o zaslání propagačních brožur o čs. letectvu pro anglické důstojníky spolupracující s 8311. Servicing Echelonem, kteří projevovali o Československo zájem. Obratem dorazilo z Inspektorátu čs. letectva 50 propagačních brožur *Czechoslovakia fight to rebuild*.⁸⁸

Během činnosti 8311. SE nevycházelo samozřejmě vždy všechno skvěle. Čas od času se objevil problém, který se musel řešit. Ve dnech mezi 23. až 25. zářím 1943 Sgt Josef Selucký při inspekci Liberatoru GR Mk.V s kódovým označením Q (BZ882) propojil na krátko přerušovač palby (*gunfire interruptor*) na střelecké věži Martin a problém byl na světě. Prvním impulsem k šetření případu byl dopis velitele elektrikařské čety 8311. SE F/Sgt Vejnara ze 14. listopadu 1943, ve kterém prosil velitele 311. perutě o přemístění Sgt Seluckého k 310. peruti. Případ byl velitelem 311. peruti hlášen na Inspektorát čs. letectva, i když se jednalo o vnitřní záležitost jednotky, kterou navíc nebyla 311. peruť, ale samostatný 8311. Servicing Echelon. Záležitost proto měla od začátku podléhat velitelství 8311. SE. Případ doputoval do správných rukou 30. listopadu 1943, kdy se o něm dozvěděl z Inspektorátu čs. letectva nový velitel jednotky F/Lt Nezbeda. Jeho úkolem bylo protokolárně vyřešit celý případ.⁸⁹

K sepsání protokolu za přítomnosti komise složené z kpt. let. Nezbedy, por. let. ing. Martínka (technický důstojník, *Engineering Officer*, zkratka Eng. Off.) a čet. asp. ing. Bičovského (technický důstojník, Eng. Off.) došlo v Beaulieu dne 14. prosince 1943. Na otázku, jak učinil, že přerušovač palby propojil na krátko, odpověděl rtm. Selucký následovně: „Na letounu Q – BZ882 nestřílel kulomet. Na rozkaz praporčíka B. Vejnara byl jsem určen, abych opravil kulomet. Při opravě jsem zjistil, že do solenoidu nejde proud, jelikož

⁸⁸ Tamtéž, *Propagační brožury*.

⁸⁹ Tamtéž, *Selucký Jos. Sgt./rtm. 787960 – šetření*.

vedení bylo přerušeno. Vedení jsem opravil a za přítomnosti rtm. Kováře přezkoušel. Rtm. Kovář dal kulomet do největší elevační polohy a já jsem zapojil elektrický proud. Kulomet odpaloval. Nyní jsem připojil kabel trvale. Jednal jsem podle svého nejlepšího svědomí a přesvědčení. Že jsem elektrickou věž špatně propojil přiznávám a podotýkám, že v ten čas, kdy se tento případ udál nevěděli jsme mnoho o těchto věžích, jelikož se celá perut' přezbrojovala.“ Na druhou otázku, komu hlásil propojení přerušovače, odpověděl, že provedení opravy hlásil prap. Vejnarovi. Tím skončilo dotazování k protokolu.⁹⁰

Závěr pro Inspektorát čs. letectva sepsal kpt. Nezbeda ještě 14. prosince 1943 a jeho výsledek šetření zněl: „Celý případ se mi jeví jako věc osobní nevraživosti, kterou bude možno interně urovnati. S přemístěním Sgt. Seluckého nesouhlasím.“ Navíc podotkl, že práci Sgt Seluckého má kontrolovat vyšší poddůstojník v jeho zařazení, kterým byl právě F/Sgt Vejnar. V případě projednávání případu anglickou cestou byl by podle názoru Nezbedy vzat k zodpovědnosti F/Sgt Vejnar. Na neposledním místě měl F/Sgt Vejnar „případ hlásit okamžitě kdy se udál a ne, až se mu zlíbí.“⁹¹ Případ skončil zdánlivě dobře pro Sgt Seluckého, kterému nehrozilo přemístění. Přesto setrval u 8311. SE pouze do 11. ledna 1944. Následující den ho čekalo přemístění k 311. peruti, kde setrval do září 1944. Dne 14. září 1944 čekalo Sgt Seluckého opětovné přemístění k 8311. čs. Servicing Echelonu. Tentokrát u jednotky působil až do konce války.⁹²

Velké pozdvižení u 8311. čs. Servicing Echelonu nastalo v lednu 1944. Strhla se vlna nevole nad jmenováním Brita F/Sgt H.S. Rondeau na místo velitele radio sekce, kterou do této doby zastával Sgt Bedřich Janoušek. Problém nastal 23. prosince 1943, kdy bylo rozhodnuto o přemístění F/Sgt Rondeau k 8311. SE. K jednotce měl F/Sgt Rondeau dorazit 14. ledna 1944. Velitel F/Lt Nezbeda nečekal na jeho příjezd a již 6. ledna 1944 prosil u Inspektorátu čs. letectva

⁹⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Protokol – Josef Selucký*.

⁹¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1546, *Selucký Jos. Sgt./rtm. 787960 – šetření*.

⁹² VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Josef Selucký*.

a styčného důstojníka 19. skupiny o zrušení přemístění F/Sgt Rondeau. Nezbeda argumentoval tím, že: „Toto přemístění bylo provedeno jako odpověď na můj návrh na povýšení rotného Janouška, který po dobu téměř tří let zastává funkci velitele sekce. Dle establishmentu 8311 Servicing Echelon je počet míst ve skupinách W.O.M. a W.E.M. plně obsazen a z dopisu Records Office, Gloucester je zřejmé, že F/Sgt. Rondeau byl k 8311 Čs. Servicing Echelon přemístěn proto, že je v 19. grupě nadbytek Flight Sergeantů v tomto gradu. ... Jmenovaný bude zde vykazován jako přebytečný a bude figurovat jako nominální velitel sekce, která vykazovala dosud nejlepší pracovní výsledky pod vedením rotného/Sgt. Janouška.“⁹³

Přes prosbu a telefonickou domluvu velitele Nezbedy s mjr. let. Provazníkem, že Inspektorát čs. letectva učiní vše, aby F/Sgt Rondeau nezůstal u 8311. SE, se nic nestalo. Proto 21. ledna 1944 následovala na Inspektorát čs. letectva další prosba, stupňující důraz na odvelení F/Sgt Rondeau. Nezbeda hájil Janouška tím, že: „Sgt. Janoušek W.E.M. je ve stejném gradu jako F/Sgt. Rondeau má tu výhodu, že je ještě navíc elektromechanik.“ Ohledně příchodu F/Sgt Rondeau k jednotce a stavu u 8311. SE uvádí: „Chief Technical Officer stanice vychází ze skutečnosti, že F/Sgt Rondeau byl vtělen k 8311 Echelonu na volné místo v W/T sekci a nařídil 20. t. m., aby Sgt. Janoušek předal veškerý inventář a funkci velitele sekce anglickému poddůstojníkovi. Záležitost vyvolala nesmírný pocit trpkosti nejen u 8311 S.E., ale i u celé 311. perutě v řadách poddůstojníků a mužstva. Technický důstojník 8311. S.E. žádal mne několikrát o rázný zákrok, aby F/Sgt Rondeau byl okamžitě odvelen, jelikož se obává **poklesu pracovního výkonu a nechuti k další práci všeho personálu**. Prosím znovu a se vší důrazností, aby v zájmu dalšího dobrého operačního výkonu peruti Inspektorát svým vlivem uskutečnil rychlé vyřízení záležitosti.“⁹⁴

⁹³ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, 787197 rt/Sgt. Janoušek Bedřich.

⁹⁴ Tamtéž, 543485 F/Sgt Rondeau – odvolání.

Uváděný pocit trpkosti čs. poddůstojníků a mužstva dal podnět ke vzniku prosby sepsané samotnými čs. příslušníky 8311. čs. Servicing Echelonu a 311. perutě. Prosbu sepsanou v Beaulieu 24. ledna 1944 a adresovanou Inspektorátu čs. letectva podepsalo 14 Čechoslováků. Z nich čitelný podpis zanechal např. Josef Donát, Jaroslav Dosoudil (311. perut'), Richard Husmann, František Korejčík, Josef Selucký (311. perut'), Bohuslav Vejnar a Josef Vysloužil (311. perut'). V prosbě se rázně postavili za Sgt. Bedřicha Janouška. Znění textu bylo následující: „Dne 20. ledna t. r. byl jmenován ústním rozkazem C.T.O. novým velitelem radio sekce u 8311. Serv. Ech., která pracuje pro českou perut' s dvěmi třetinami českého personálu, anglický poddůstojník. My, potvrzující svými podpisy pravost svých osobností, prosíme o laskavé uvážení následujících okolností.

1. Od těžkých začátků peruti zastával systemizované místo F/Sgt-a český poddůstojník Sgt. Janoušek B., uznávaný jako prvotřídní odborník. Vedl sekci po celou dobu tří let k naprosté spokojenosti svých velitelů ... i svých podřízených.

2. Protože dával všechny rozkazy česky, vyvaroval se mnohých nedorozumění a zabránil tak chybám, které se vždy vyskytují v případě dvojjazyčného vedení, zvláště v tak speciálním oboru, jako je bezdrátová telegrafie.

3. Jelikož si po dobu své činnosti celý personál radio sekce s velkou trpělivostí a sebezapřením osobně vycvičil, nahlíželi bychom na jeho odstranění z velitelského místa jako na bezpříkladnou nespravedlnost ne jen vůči jeho osobě, ale celé sekci.

4. Takové neocenění zásluh by zajist[é] snížilo morálku všeho mužstva a jevilo by se okamžitě v hlubokém poklesnutí pracovního výkonu, což by rozhodně nebylo vítáno v době tak kritické, kdy je nutno počítat s každým zlomkem síly v přípravě k rozhodujícímu úderu.

Prosíme proto, aby Sgt. Janoušek B. byl jmenován F/Sgt-em a naším velitelem ponechám. Bude-li C.C.H.Q. 19. Group poukazovat při návrhu na povýšení na dostatečné

množství poddůstojníků v W/T oboru, uvažte laskavě, že títo poddůstojníci jsou Angličané, kteří s námi do vlasti nepůjdou a n[e]mají proto zájem na tom, aby se český personál ve svém oboru dokonale vyškolicil.

Na druhé straně, bude-li našemu přání laskavě vyhověno, zabrání se tak mnohým nerozvážným skutkům, které by byly na škodu ne jen nám, členům sekce, ale i celému propagačnímu štítu odboje. A je určité, že by k něčemu podobnému došlo, neboť nově ustanovený velitel je mladý, řadový poddůstojník, který je zvyklý jednat se svými podřízenými jako s nováčky a neuvědomuje si, že stojí tvář v tvář lidem, kteří se probíjejí se zoufalou odhodlaností světem již pět let a nemohou proto zodpovídat za dokonalé ovládání svých nervů.⁹⁵

Po odeslání prosby od velitele 8311. SE Nezbedy a od čs. příslušníků 8311. SE a 311. perutě bylo nutné uklidnit situaci. Jediným řešením bylo vyslyšení proseb. Prvním krokem k nastolení klidu u jednotky bylo povýšení Bedřicha Janouška do hodnosti *Temporary Flight Sergeant* (T/F/Sgt) dne 28. ledna 1944, které mělo zpětnou platnost od 13. května 1943.⁹⁶ Druhým krokem, který celý případ uzavřel, bylo přemístění F/Sgt H. S. Rondeau od 8311. SE k No.6 OTU uskutečněné 21. února 1944.⁹⁷

Kromě později slavného spisovatele Richarda Husmanna se objevil u 8311. čs. Servicing Echelonu ještě jeden Čechoslovák, který se snažil zužitkovat své literární nadání již v průběhu války. Sgt Zdeněk Illový (v čs. hodnosti čet. asp.) kromě vedení čs. kanceláře a zastávání funkce výkonného rotmistra, napsal během působení u 8311. SE článek s názvem *Utkání nad Atlantikem*. Článek vyšel v časopise Čechoslovák č. 47 a Sgt Illovému za něj náležel honorář v částce 1 £ (slovy: jedna libra).⁹⁸ Brzy musel velitel 8311. SE Egon Nezbeda řešit

⁹⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Nový velitel – prosba o změnu*.

⁹⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 369, inv. č. 1896, *POR 6/44*.

⁹⁷ Tamtéž, *POR 8/44*.

⁹⁸ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1546, *Honorář za článek Sgt. Illového*.

u Illového nepříjemnější věci, než je vydávání článků. Blížil se již třetí větší personální problém za dobu velení Nezbedy. V prosinci 1943 navštívil kpt. Nezbeda Inspektorát čs. letectva a žádal o přemístění čet. asp. Illového k Inspektorátu čs. letectva a zároveň doporučil jeho komisionování v oboru *Aministrative and Special Duties*. Naprostý obrat ve věci přemístění Illového přineslo telefonní hlášení ze dne 10. 2. 1944, kdy měl kpt. Nezbeda na Inspektorát čs. letectva sdělit o čet. asp. Illovém, že: „Na důst. se nehodí, je nestálý a nervosní.“⁹⁹ Inspektorát čs. letectva zajímalo, co vedlo kpt. Nezbedu ke změně jeho názoru. O příčinách obratu postoje na přemístění čet. asp. Illového 20. února 1944 Nezbeda napsal: „... jmenovaný se mi jevil jako pořádný, ukázněný, velmi bystrý a inteligentní poddůstojník. Tento názor jsem do dnešního dne nezměnil. Souhlasil jsem také s návrhem přemístiti jmenovaného na Inspektorát.

Maje čet. asp. Illového přiděleného v kanceláři velitelství 8311 S.E., poznal jsem jej důkladně po stránce pracovní v oboru čs. i anglické administrativy. Zjistil jsem vážné nedostatky, které by byly překážkou k zdárnému plnění úkolů v oboru, do kterého si podal žádost o commission. Čet. asp. Illový je velmi těkavý, nesoustředěný na kancelářskou práci, bez skladné paměti a postrádající smyslu pro registraci a vnější úpravu písemných prací.

Řekl jsem čet. asp. Illovému otevřeně, že se nehodí pro administrativní práce. Jmenovaný uvážil tuto skutečnost a prosil mne, aby řízení týkající se jeho commission bylo zastaveno.¹⁰⁰ Po zrušení přemístění k Inspektorátu čs. letectva byl Zdeněk Illový přidělen z kanceláře do radarové sekce, kde sloužil jako tlumočník a čekal na zařazení do výcviku na radarového mechanika (*Radar Mechanic*, zkratka Radar/Mech I), k čemuž došlo 1. června 1944.¹⁰¹

⁹⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *ILLOVÝ, Z. čet. asp. – nesrovnalosti – dotaz*.

¹⁰⁰ Tamtéž, *ILLOVÝ, Z. čet. asp. – nesrovnalosti*.

¹⁰¹ Tamtéž, *Čet. asp. Illový – zrušení přemístění*. VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Zdeněk Illový*.

Od 19. února 1944 probíhal přesun 311. perutě a rovněž 8311. čs. Servicing Echelonu ze základny Beaulieu na základnu Predannack. Dne 19. února 1944 probíhalo od 8:00 hod. nakládání předvoje přesunujícího se po silnici, který tvořilo 20 desetitunových nákladních automobilů. Po naložení zamířil předvoj na novou základnu Predannack. Velitelem silničního předního sledu byl F/Sgt Jan Sebera (od 8311. SE). Velel devíti příslušníkům 311. perutě a 11 příslušníkům 8311. SE, z nichž čtyři byli Čechoslováci (František Macek, Jan Lichý, Emil Pavlík a Jaroslav Kamberský). Předvoj přepravující se po železnici měl na povel F/Lt Egon Nezbeda (velitel 8311. SE). Železniční přední sled tvořilo 37 příslušníků 311. perutě a kromě F/Lt Nezbedy dalších 16 příslušníků 8311. SE, z nichž bylo 12 Čechoslováků. Přední sled vyrazil 20. února 1944 v 7:00 hod. na nádraží do Brockenhurst, odkud byl plánován odjezd v 7:57 hod. Příjezd do cílové stanice v Helston byl očekáván ve 20:20 hod. Dále vyrážel do Predannacku hlavní silniční sled, v kterém bylo z 8311. SE sedm osob (tři Čechoslováci). Nakládání věcí do nákladních automobilů probíhalo 21. února 1944 od 18:00 hod.¹⁰²

Největší počet příslušníků 311. perutě a 8311. SE (zřejmě 72 příslušníků jednotky) odcestoval 23. února 1944 hlavním železničním sledem. Podle harmonogramu přesunu byl budíček v 7:00 hod., po kterém následovala snídaneň mezi 7:15 až 7:45 hod. a nástup v 8:15 hod. na *Site No. 4*. Samotný přesun začal v 8:45 hod., kdy proběhl transport na železniční stanici v Brockenhurst, odkud odjížděl speciální vlak v 10:00 hod. Cílovou stanicí byl Helston, kam měl vlak přijet v 18:30 hod. Dlouhou cestu doplnila přestávka s občerstvením na železniční stanici Exeter Central, kam byl plánovaný příjezd v 13:43 hod. Po odjezdu hlavního sledu zůstával v Beaulieu ještě zadní sled, ve kterém bylo 20 příslušníků 8311. SE, z nich bylo 14 Čechoslováků. Odvoz zubní ambulance Československého červeného kříže dostali na starost W/O Josef Sádlo a F/Sgt Karel Ševčík. Až do opravení Liberatoru GR Mk.V s označením O (BZ763) byli v Beaulieu vázáni F/Sgt Oldřich Urbánek, Cpl Jaroslav Šimůnek,

¹⁰² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1543, *Movement Order No. 1 of 1944*.

Cpl Jan Holobrádek a Brit LAC J. Bricknell.¹⁰³ Oprava se podařila stihnout rychle, protože přelet Liberatoru BZ763 do Predannacku vykonal na pozici kapitána W/O Jedounek a druhého pilota W/O Haering již 23. února 1944.¹⁰⁴ Ostatní Liberatory 311. perutě čekal podle harmonogramu přesunu přelet na novou základnu rovněž 23. února 1944.¹⁰⁵

Během působení 8311. Servicing Echelonu na základně Predannack došlo ke změně ve velení jednotky. Od 13. června 1944 se stal novým velitel 8311. SE S/Ldr Vojtěch Bubílek (v čs. hodnosti škpt. let.).¹⁰⁶ Mimo nástupu staronového velitele S/Ldr Bubílka nedocházelo v Predannacku, mimo každodenní práce umožňující zachování akceschopnosti Liberatorů 311. peruti, k větším událostem. F/Lt Nezbeda, který od dubna 1941 do března 1942 létal jako stíhací pilot u 501. a 310. perutě, opouštěl funkci velitele a odcházel k *No. 17 Service Flying Training School* (zkratka No. 17 SFTS, pokračovací pilotní výcviková škola), kde podstoupil pokračovací výcvik na vícemotorových letounech. V srpnu 1944 se F/Lt Nezbeda vrátil k 311. peruti a působil jako druhý pilot.¹⁰⁷ Kromě Nezbedy byli mezi příslušníky 8311. čs. Servicing Echelonu i další se zkušenostmi z operačního létání. Jednalo se o palubní střelce (*Air Gunner*, zkratka AG) Richarda Husmanna a Františka Tanušku, palubního mechanika (*Flight Engineer*, zkratka Flt/Eng) Josefa Šumu a radiotelegrafistu–střelce (*Wireless Operator/Air Gunner*, zkratka WOP/AG) Oldřicha Schieslera.¹⁰⁸ Bojový let si připsal také zbrojář František Kejík, když zastoupil nemocného zadního střelce v osádce Wellingtonu (X3178, KX-P) Sgt Mazurka při tisícovém náletu na Brémy (noc z 25. na 26. června 1942). Důvod výjimečné události byl jednoduchý, nikdo z létajícího personálu nebyl k dispozici a přitom 311. peruť potřebovala nasadit maximum strojů do náletu.¹⁰⁹ Během působení v Predannacku se snažilo,

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ TÜRK, Pavel; PAJER, Miloslav: *B-24 Liberator in RAF Coastal Command Service*, s. 138.

¹⁰⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1543, *Movement Order No. 1 of 1944*.

¹⁰⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 277, inv. č. 1544, *Jednací protokol. Spisy obyčejné, důvěrné, tajné*.

¹⁰⁷ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Egon Nezbeda*.

¹⁰⁸ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF.

¹⁰⁹ PAJER, Miloslav: *Wellingtony nad Biskají*, s. 50.

podobně jako Nezbeda, několik Čechoslováků dostat do výcviku na funkce, poskytující jim možnost zařazení mezi létající personál.

Jedním z nich byl čet. Jaroslav Kamberský, který se pokoušel o zařazení do leteckého výcviku v únoru 1943, ale kvůli lékařskému nálezů na očích neuspěl. Svoji snahy nezanechal a znovu zkusil štěstí v dubnu 1944. Velitel 8311. SE kpt. Nezbeda do doporučení napsal: „Je dychtiv býti v řadách létajícího personálu. Ve svém zařazení jako mechanik u 8311. Servicing Echelonu od 25. ledna 1944 osvědčil se jako velmi pracovitý, samostatný, svědomitý a spolehlivý pracovník. Jeho žádost z důvodů jeho velmi dobrých osobních a morálních hodnot doporučuji.“¹¹⁰ Doporučení zaznamenalo úspěch a Inspektorát čs. letectva vyhověl v květnu 1944 prosbě čet. Jaroslava Kamberského.¹¹¹ Přemístění do *Czechoslovak depot* (Československý letecký depot) se Kamberský dočkal 15. června 1944. Přes vyslyšení prosby o zařazení do leteckého výcviku a následné přemístění k Čs. depotu se ani napodruhé Kamberskému nezadařilo. V Čs. depotu opět neuspěl v přijímacím řízení do leteckého výcviku a již 22. června 1944 putoval zpět k 8311. SE.¹¹²

V červenci 1944 skončila neúspěchem snaha dalších dvou příslušníků 8311. čs. Servicing Echelonu. Jedním z nich byl des. Arnošt Hirschfeld, který prošel sovětským zajetím v letech 1939–1941 a nasazením na Středním východě v rámci Čs. pěšího praporu 11 – Východního a Čs. lehkého protiletadlového pluku 200 – Východního. K 8311. SE byl zařazen teprve 4. května 1944 a mělo se ukázat, že u jednotky setrvá až do konce války.¹¹³ Přes doporučení k zařazení k létajícímu personálu bylo v červenci 1944 zjištěno, že se již jednou

¹¹⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *KAMBERSKÝ J. čet. – výcvik na F/E*.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² VHA Bratislava, fond kmeňové doklady, *Jaroslav Kamberský*.

¹¹³ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Arnošt Hirschfeld*.

ucházel o letecký výcvik, ale byl z kázeňských důvodů odmítnut. Po nelichotivém nálezu byl zmařen i jeho druhý pokus dostat se mezi letce.¹¹⁴

Druhým nešťastníkem byl svob. James Gejza Hreha, který se dobrovolně přihlásil k čs. letectvu v Kanadě. Po odvodu v Montrealu byl zařazen do pilotního výcviku, kam nastoupil v říjnu 1942. V pilotním výcviku se mu bohužel nedařilo a nebylo mu dopřáno stát se pilotem. V květnu 1943 James Gejza Hreha připlul do Velké Británie a po absolvování výcviku na leteckého mechanika – motoráře (F/Mech E) se ocitl 4. května 1944 u 8311. SE.¹¹⁵ Také on dostal další doporučení do výcviku létajícího personálu, ale i v jeho případě byl zjištěn zádrhel, který znemožnil jeho návrat do leteckého výcviku. Při odvodu v Montrealu se Hreha zavázal ke službě u pozemního personálu ve Velké Británii v případě neúspěchu v pilotním výcviku a před odjezdem z Kanady podepsal závazek, že po příjezdu do Velké Británie nebude žádat o přemístění k létajícímu personálu.¹¹⁶

Začátkem srpna 1944 se 311. peruť a samozřejmě i s ní spojený 8311. Servicing Echelon přemístily ze základny Predannack do dalekého Skotska. Nově podléhala 311. peruti pod *No. 18 Group RAF* (18. skupina RAF), která spadala pod *Coastal Command*. Novinkou pro 8311. SE se stalo rozdělení jednotky na dvě části. 311. peruť a detašmán 8311. SE čekalo přemístění na základnu Tain. Příslušníci detašmánu 8311. SE měli vytvářet *Minor Inspection Section*, starající se o běžné menší kontroly a další méně náročné úkony na Liberatorech. Hlavní část No. 8311 Servicing Echelon čekala cesta na základnu Leuchars, která leží jižně od Tainu. Obě místa dělí od sebe vzdušnou čarou kolem 175 km. Přesun obou jednotek probíhal opět po železnici, silnici a vzduchem.

¹¹⁴ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1549, AC2 J. HREHA a AC1 E. HIRSCHFELD – doporučení do lét. personálu.

¹¹⁵ VHA Trnava, fond kmeňové doklady, James Gejza Hreha.

¹¹⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1549, AC2 J. HREHA a AC1 E. HIRSCHFELD – doporučení do lét. personálu. Naopak úspěchem skončila snaha o letecký výcvik u Michaela Ďurišiny, který byl taktéž dobrovolníkem z Kanady. Po službě u 8311. SE (od 19. února 1944 do 27. září 1944) nastoupil do výcviku na palubního střelce (AG), který do konce války nedokončil.

Předvoj vyrazil na cestu 4. srpna 1944 v 9:20 hod. ze železniční stanice Helston. Tentokrát byla pro přepravu předvoje zvolena výhradně železnice. Předvoj byl rozdělen do dvou skupin, podle cílové destinace. Skupině směřující na základnu Tain velel F/Lt Hanuš Federmann, který měl na starosti 18 příslušníků 311. perutě a tři čs. příslušníky 8311. SE (Josef Novotný, nar. 14. března 1914, Oldřich Schiesler, Vladimír Šlechta). Pětičlenné skupině od 8311. SE, z nichž tři byli Čechoslováci (Arnold Schlesinger, Antonín Zajíc, Martin Zuščák), velel Brit Sgt J. A. Herring. Cílem pětičlenné skupiny byla základna Leuchars, kam vyrážela stejně jako skupina určená do Tainu 4. srpna 1944 v 9:20 hod. Do Leuchars měli příslušníci 8311. SE dorazit kolem 12 hod. 5. srpna 1944. Příjezd do Tainu byl pro předvoj naplánován na 5. srpna 1944 v 13:51 hod. Přelet Liberatorů na základnu Tain byl v harmonogramu přesunu na programu 6. srpna 1944. Kromě létajícího personálu se vzduchem přesunovalo i 12 členů pozemního personálu, z nichž Sgt Imrich Kassa byl jediným příslušníkem 8311. SE.¹¹⁷

Hlavní sled se přesunoval pomocí železnice a byl rozdělen na dvě skupiny podle cílové destinace. V hlavním sledu byla zařazena velká část příslušníků 311. perutě a 8311. čs. Servicing Echelonu. Početnější skupině směřující do Tainu velel S/Ldr Adolf Zelený. Kromě velkého počtu příslušníků 311. perutě patřilo do skupiny 87 příslušníků 8311. SE. Velitelem skupiny určené na základnu Leuchars byl F/Sgt Jan Sebera. Skupinu do Leuchars tvořilo 65 příslušníků 8311. SE a jedinou osobou od 311. perutě byl Antonín Špiřík, který byl k 8311. SE přemístěn 10. srpna 1944. Veškerá zavazadla a služební bicykly měly být pro přepravu shromážděny 7. srpna 1944. Zavazadla osob cestujících do Leuchars byla pro odlišení speciálně označena. Přesun byl naplánován na 9. srpna 1944, kdy ze železniční stanice v Helstonu odjížděl speciálně vypravený vlak.¹¹⁸

¹¹⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1543, *Movement Order No. 2 of 1944*.

¹¹⁸ Tamtéž.

Po silnici se přesunovala vozidla přiřazená k 311. peruti. Dne 5. srpna 1944 v 8:30 hod. vyrazila do Tainu cisterna AEC Matador a přesně o den později vyrazila kolona tvořená automobily Hillman, Standard a dvěma Morrisy. Ve vozidle Hillman cestoval britský příslušník 8311. SE Cpl S. K. Young. Kromě těchto vozidel se na cestu do Skotska vydaly soukromé automobily. Odjet z Predannacku musely nejpozději ve 12:00 hod. 8. srpna 1944. Cestovaly v nich dvě osoby z 8311. SE. Jednalo se o AC1 Jana Lichého, cestujícího jako pasažér, a Sgt Františka Tanušku. Z hlavního železničního sledu byli k přesunu po silnici přemístěni LAC F. Clough a Cpl František Macek. V čase odjezdu zadního sledu měla odjet zubní ambulance Československého červeného kříže. Osádku ambulance tvořil W/O Josef Sádlo, Cpl Jan Javůrek a LAC Richard Olšovský. Zadní sled dostal na starosti velitel 8311. SE S/Ldr Vojtěch Bubílek. Velel 26 příslušníkům 311. perutě a od 8311. SE sedmi osobám zařazených na základnu Tain (z nich tři Čechoslováci) a šesti Čechoslovákům směřujícím do Leuchars. Zadní sled měl za úkol vrátit zbylé vybavení a úklid obytných a kancelářských prostor, a budov využívaných 311. perutí a 8311. Servicing Echelonem. Po splnění zadaných úkolů proběhl odjezd do Tainu a Leuchars.¹¹⁹

Drobný pohled do života u 8311. Servicing Echelonu v Leuchars nabízí zpráva osvětového důstojníka F/O Harryho Krause z 12. října 1944. Ve dnech od 5. do 8. října 1944 pobýval F/O Kraus u 8311. SE v Leuchars a o svojí osvětové činnosti podal hlášení veliteli 8311. SE S/Ldr Bubílkovi. F/O Harry Kraus zorganizoval pro Čechoslováky debatní kroužek, který zahájil dvěma diskuzemi. První téma znělo: „Co se sudetskými Němci?“ a druhé nazval: „Co s Německem?“¹²⁰ Zástupcem Krause v Leuchars byl Bubílkem zvolen Cpl. Dr. Kurt Bock. Kraus udělil Bockovi zevrubné instrukce ohledně vedení debatních kroužků.¹²¹ Taktéž byl

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Osv. Činnost u 8311 S.E. – hlášení*.

¹²¹ Tamtéž, *Osv. Činnost u 8311 S.E.* Instrukce ohledně osvětové činnosti shrnul Kraus v dopise z 10. října 1944, který adresoval Kurtu Bockovi. Pro Bocka v něm uváděl následující informace: „Velitel 8311. S.E., škpt. V. B. Bubílek, určil Vás mým zástupcem v Leucharsu. Jako takový budete mít, mimo jiné, za úkol, organisovat debatní kroužky u Vaší jednotky. Doufám, že základy, které jsem se snažil klásti za svého pobytu v Leuchars, Vám při

debatním kroužkům věnován bod 5 nazvaný *Debatní kroužek* denního rozkazu č. 9 z 10. října 1944, v kterém se uvádělo: „Jednou týdně budou uspořádány rozpravy o aktuálních otázkách. Vedoucím těchto rozprav určuji Cpl. K. Bocka (788301). Místo a čas rozprav bude oznámen do[d]atečně.“¹²² Kromě diskuze s čs. příslušníky jednotky podnikl F/O Kraus debatní kroužek i s britským personálem. Diskuzi s nimi hodnotil následovně: „Měl jsem pěkný diskusní kroužek s britskými příslušníky Echelonu a zařídil jsem se staničním osv. důstojníkem v Leuchars další debaty pro ně.“¹²³

U čs. personálu jednotky těšil osvětového důstojníka: „živý zájem o maturitu na čs. státní škole.“ Z Čechoslováků v Leuchars mělo zájem skládat maturitu 12 osob, což F/O Kraus považoval, vzhledem k jejich množství na základně, za vysoký počet a předpokládal u jednotky „velmi plodné pole pro osvětovou činnost.“ Přípravné maturitní kurzy dostali na starost Cpl Kurt Bock a LAC Robert Rohan. Kromě učebnic určených k maturitě poslal F/O Kraus do Leuchars část perutní knihovny, jelikož si mu někteří příslušníci jednotky stěžovali na nedostatek českých knih.¹²⁴

Dále F/O Kraus předkládal veliteli 8311. SE několik nedostatků a návrhů. Přimlouval se za přeložení Brita Cpl McGhee k *Maintenance Unit* (zkratka MU, technická jednotka), protože se cítil u jednotky velmi nešťasten.¹²⁵ Cpl McGhee se přemístění dočkal až 15. ledna 1945, kdy se jeho novým působištěm stal 8086. Servicing Echelon.¹²⁶ V dalším bodě referoval

tom budou nápomocné. S jakýmkoliv obtížením se lask. obraťte přímo na mne písemně neb telefonicky (Ext. 39). O způsobu vedení deb. Kroužků jsem s Vámi měl několik obšírných rozhovorů před svým odjezdem. Prosím, aby jste lask. vždy do 27. každého měsíce zasílal hlášení o osv. činnosti u 8311 S. E. v Leucharsu, t. j. o kurzech, které jsem zařídil za mého pobytu u Vás, o deb. kroužcích, themech a účasti, o Vašich názorech a návrzích atd atd. ... Zvláště Vás upozorňuji ... na skutečnost, že Inspektorát si výslovně přeje, aby účast na deb. kroužcích byla považována za povinnou a za část výkonu normální služby. To je pro osvětového důstojníka cenná, ale nebezpečná zbraň: Užívejte jí rozvážně a taktně, neboť brojice proti demagogii, nesmíme se jí sami dopustit. Do Vaší nové činnosti (činnosti, ne fukce!) Vám přeji hodně zdaru a věřím, že Vaše práce bude plodná a konstruktivní. Naše žeň je neviditelná a nehmáatelná, ale snad důležitější než hodně jiných, okázalejších činností. Proto nedejte se odrazovat počátečními obtížemi.“

¹²² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 11*.

¹²³ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Osv. Činnost u 8311 S.E. – hlášení*.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 384, inv. č. 1897, *Osv. POR 2/45*.

Kraus o ubikacích takto: „Při návštěvě ubikací jsem zjistil celou řadu nedostatků (rozbitá okna, kamna atd.). Seznam jsem předal S.A.O. [*Senior Administrative Officer*], který slíbil, že sjedná nápravu.“ Se SAO dále řešil komplikace kolem držby erárních jízdních kol stanice příslušníky jednotky.¹²⁷ Na místě vyřídil přání příslušníků jednotky, aby pojízdná NAAFI (*Navy, Army and Air Force Institutes*) prodávala kromě čaje i kávu a zařídil opravu tág v kulečnickové herně. U Bubílka se přimlouval za uskutečnění „party“ pro mužstvo, kterou by příslušníci jednotky rádi uspořádali. Poslední volnočasovou připomínkou bylo přednesení návrhu Cpl Karla Kučery, který „poukázal na to, že kapela peruti byla dočasně rozpuštěna a že tím zmeškáme cenné propagační možnosti.“ K tomu Kraus dodával: „Vzhledem k tomu, že naše hudba nám vždy a všude získávala přízeň a přátele, prosím, aby dle možností náš malý orchestr byl opět shromážděn na jednom místě.“ Posledním předneseným přáním, které slyšel F/O Kraus od československých i britských příslušníků jednotky, byla stálá přítomnost čs. důstojníka u 8311. Servicing Echelonu.¹²⁸

Úpravy ve velení přinášel denní rozkaz ze dne 10. října 1944. Škpt. let. Vojtěch Bubílek určil svým zástupcem por. let. zbroj. Josefa Sádla, který již v říjnu 1943 vedl čs. agendu jednotky. Nyní dostával Josef Sádlo v době nepřítomnosti velitele Bubílka na základně Leuchars, pravomoc velitele nad částí No. 8311 Servicing Echelon nacházející se v Leuchars. Vedoucím čs. kanceláře v době jmenování Josefa Sádla byl Sgt Antonín Špiřík, který vydržel u 8311. SE do 6. listopadu 1944.¹²⁹

¹²⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Osv. Činnost u 8311 S.E. – hlášení*. Problémy s erárními jízdními koly přicházely na stůl velitelství 8311. SE pravidelně. Jedním z mnoha případů bylo nevrácení erárního jízdního kola AC2 Janem Durjančíkem na základně Predannack, k čemuž došlo při přesunu do Skotska. VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Jízdní kolo*. Docházelo také k prohlídkám erárních jízdních kol a v případě závady hrozilo držiteli kola předepsání částky na opravu. Kontrola proběhla např. 2. listopadu 1944 v 15:00 hod. před kanceláří Sgt Špiřika a mělo se na ni dostavit 28 příslušníků jednotky. VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 14*.

¹²⁸ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1551, *Osv. Činnost u 8311 S.E. – hlášení*.

¹²⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 11*. VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Antonín Špiřík*.

K ubytování na základně Leuchars se prvně vyjadřoval denní rozkaz z 19. září 1944. Ustanovil velitelem světnice čs. mužstva Cpl Zdeňka Niessla a zároveň nařizoval: „Velitel chaty určí denně jednoho muže k úklidu. Určený provede bezvadný úklid a hlásí se do zaměstnání v 10 hodin. Vyzvedne též na poštovním úřadě soukromou poštu mužstva a sice dvakrát denně v 11.30 a v 17.30. Je zodpovědný za řádné doručení pošty.“¹³⁰ Další povinnost ohledně ubikací přibyla v denním rozkaze z 10. října 1944, kdy bylo nařízeno v každé obydlené ubikaci 8311. SE pověsit na dveře seznam ubytovaných s jejich číslem RAF, jménem, hodností a zařazením.¹³¹ Dodržování nařízení o ubytování se vyplatilo 19. října 1944. *Chief Technical Officer* vyslovil při prohlídce ubikací 8311. SE uznání za bezvadný a vzorný pořádek.¹³²

V roce 1944 se čs. příslušníci 8311. SE dočkali několika darů. Prvním darem bylo 100 cigaret pro každého příslušníka 8311. SE v říjnu 1944. Dárek k výročí 311. perutě zaslal Čs. červený kříž z daru *American Relief for Czechoslovakia Inc.* z New Yorku. Všem bylo doporučeno, aby poděkovali přímo na adresu společnosti v New Yorku.¹³³ K oslavám 28. října 1944 poslal Čs. červený kříž jednotce 10 500 kanadských cigaret z daru Čs. národního sdružení v Kanadě, 6720 havanských cigaret a šest lahví rumu od *Rotary Club* z Havany a od samotného Čs. červeného kříže 475 holících čepelek a 95 kusů mýdla. Každému čs. příslušníkovi 8311. SE bylo přiděleno 50 kusů kanadských cigaret (dva balíčky po 25 ks), 32 kusů havanských cigaret (dva balíčky po 16 ks), pět kusů holících čepelek a jedno mýdlo. Britským příslušníkům jednotky náleželi pouze cigarety. Využití lahví rumu bylo ponecháno na uvážení jednotky.¹³⁴ Potvrzení přijetí zásilky bylo Čs. červenému kříži odesláno 26. října 1944. Samotný proces rozdělení darů proběhl přímo při oslavách 28. října 1944.¹³⁵

¹³⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 10.*

¹³¹ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 11.*

¹³² Tamtéž, *Denní rozkaz č. 13.*

¹³³ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 12.*

¹³⁴ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Příděl Čs. Č. k. různých potřeb ku 28. X. 1944.*

¹³⁵ Tamtéž, *Příděl různých potřeb ku 28. X. 1944–potvrzení.*

V denním rozkaze z 30. října 1944 následovalo poděkování všem příslušníkům zapojených do příprav a obsluhy společného oběda během oslav 28. října. Mimo celkové poděkování byl vyzdvížen výkon F/Sgt Josefa Donáta „který ačkoliv je elektrikář upravil oběd ke spokojenosti všech. O úpravě tohoto obědu se též pochvalně vyslovili přítomní angl. důst. zvláště pak zdejší CTO.“¹³⁶ Rozdělování darů k 28. říjnu 1944 se ovšem neobešlo bez komplikací. Již 30. října 1944 v dopise vysvětloval štm. Josef Selucký nezaplacený účet ze seržantské jídelny na základně Predannack a zároveň si stěžoval na nedostání daru k 28. říjnu následujícím způsobem: „Prosím o laskavou odpověď: Vypadá poněkud divně, když ze 4 odvelených, dostanou k oslavě národního svátku cigarety od squadrony jen dva. Nebo snad já a [Bedřich] Kotek už ke squ[a]d. nepatříme. My totiž ještě stále nosíme pásky Czechoslovakia.“¹³⁷ Velitel 8311. SE Bubílek Seluckému odpověděl 24. listopadu 1944, kde k cigaretám uvedl, že Sgt Selucký i LAC Kotek patřili, v době vyžádání seznamu Čs. červeným křížem, k 311. peruti a výkonný rtm. 311. peruti W/O Oldřich Langer jim údajně cigarety zaslal. Drzost v dopise si Bubílek nenechal líbit a Seluckému napsal: „Pokud se týče formy Vašeho dopisu, měl byste jako štm. vědět, jaká je forma služebního dopisu. Povídání o tom, jest-li byste „skočil“ na to, kdyby Vám bylo napsáno, na co se vybírá apod. si nechejte, až budete psát nějaký dopis svým kamarádům. Přiloženě Vám zasílám oznámení o Vaší kvalifikaci, která je nezměněná proti loňskému roku. Dopisy, jako Váš poslední, by ovšem musely mít vliv na Váš popis.“¹³⁸

Další dárky pro příslušníky 8311. čs. Servicing Echelonu dorazily v rámci vánoční nadílky. Prostřednictvím Čs. červeného kříže přišly dary od *American Relief for Czechoslovakia* z New Yorku, *Czechoslovak Relief* z Chicaga, Čs. národního sdružení v Kanadě z Toronta a od vlastního Čs. červeného kříže. Každému příslušníkovi 8311. SE

¹³⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 14*.

¹³⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1549, *Doplnění kmen. listu. Sgt. jídelna – účet. Cigarety*.

¹³⁸ Tamtéž, *Účet Sgt's Mess, Cigarety, Oznámení kvalifikace*.

náležel balíček obsahující 110 kusů cigaret, pět holících čepelek, holící mýdlo, zubní pastu, kartáček na zuby, hřeben, dva páry ponožek a dva kapesníky. Vánoční nadílka byla vydávána v chatě za hangárem č. 2 dne 22. prosince 1944 od 10:00 hod. do 11:00 hod. Vrcholem posledních válečných Vánoc byla vánoční večeře konaná na Štědrý den 24. prosince 1944 od 20:00 hod. ve staniční koncertní síni. Příslušníci 8311. SE měli povoleno přivést si sebou manželky, ale vzhledem k nedostatku příborů si museli všichni donést vlastní příbory, sklenice na pivo a hrnky na kávu.¹³⁹ V denním rozkaze z 28. prosince 1944 velitel 8311. SE škpt. Bubílek poděkoval všem, kteří se zúčastnili příprav a obsluhy při štědrovečerní večeři.¹⁴⁰

Poslední dar pro příslušníky 8311. Servicing Echelonu dorazil v březnu 1945 a byl rozdělován k výročí narození Tomáše Garrigua Masaryka 7. března 1945. Čs. červený kříž zaslal z daru *American Relief for Czechoslovakia* z New Yorku, každému příslušníkovi jednotky 60 kusů cigaret.¹⁴¹

V lednu 1945 musel zástupce velitele 8311. SE npor. let. Josef Sádlo řešit největší kázeňský problém jednotky za rok 1945. Dne 10. ledna 1945 odeslal Inspektorát čs. letectva požadavek na velitelství 8311. Servicing Echelonu, aby vyšetřili ztrátu harmoniky zn. Gallanti nahlášenou správcem vojenského domova v Londýně Kotasem. Dne 17. ledna 1945 proběhl výslech čet. Jaroslava Kamberského, který vedla komise ve složení npor. let. Josef Sádlo (předseda), šrtm. let. Jan Sebera (svědek) a čet. asp. Kurt Bock (zapisovatel). Jaroslav Kamberský vypověděl, že se ubytoval ve voj. domově v Londýně 20. prosince 1944 ve 23 hod. a druhý den chtěl pokračovat v cestě do Sway. Bohužel musel kvůli ztrátě kufru přímo ve voj. domově zůstat i na další noc. LAC Jaroslav Kamberský si večer 21. prosince 1944 na naléhání čs. vojáků a civilistů, vypůjčil za přítomnosti vojína britské armády Veselého harmoniku pro hraní v baru *Old England*. Následně hrál do zavírací doby. Poté vyšel ven i s harmonikou

¹³⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1541, *Denní rozkaz č. 15*.

¹⁴⁰ Tamtéž, *Denní rozkaz č. 16*.

¹⁴¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1542, *Denní rozkaz č. 1*.

a čekal na další čs. vojáky bydlící taktéž ve voj. domově. O způsobu odcizení Kamberský uvedl: „Harmonika byla ukradena, když jsem před barem mluvil s některými hosty. Tento rozhovor trval pouze něco přes minutu. Ztrátu harmoniky jsem zjistil, když vyšla česká skupina z baru. Okamžitě jsme s pomocí Veselého, který měl svítilnu, harmoniku hledali. Skupina hostů, s kterými jsem před tím mluvil, mezi tím zmizela. Běželi jsme ihned směrem, kterým se dali, nemohli jsme je však nalézt. Jejich bydliště bylo nám pak ukázáno několika chodci, kteří rovněž byli v baru přítomni. Zavolali jsme policii a s pomocí detektiva, který byl přivolán strážníkem, byla provedena prohlídka u všech podezřelých osob. Jeden z podezřelých prohlásil, že viděl harmoniku někde za hromadou stavebního materiálu v blízkosti domu podezřelých osob. Ani tam harmonika nebyla. ... Přišel jsem do vojenského domova po druhé hodině v noci, rozčilen a unaven a byl jsem událostmi posledních 2 dnů tak zdrcen, že jsem na otázku pana Kotase ohledně harmoniky odpověděl, že mu vše řeknu ráno.“¹⁴² Podle Kotase měl Kamberský tvrdit, že jsou na policii dvě harmoniky, což Kamberský při výslechu popřel. Měl pouze říci, že policie bude volat, jakmile něco zjistí. Jaroslav Kamberský 22. prosince 1944 odcestoval do Sway a do voj. domova v Londýně se vrátil asi 28. prosince 1944, kdy ho Kotas žádal o zaplacení harmoniky, což odmítnul s odvoláním na to, že mu byl odcizen v kufru veškerý majetek.¹⁴³

¹⁴² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 283, inv. č. 1572, *Protokol o nevrácení vypůjčené harmoniky vojenskému domovu v Londýně*.

¹⁴³ Tamtéž, *Nevrácení vypůjčené harmoniky*. Do protokolu ohledně odcizeného kufru a celé situace kolem krádeží Kamberský řekl: „Chtěl bych dále podotknouti, že krádež harmoniky za přítomnosti osob, které se stýkají s vojenskými osobami, bydlícími ve vojenském domově, není prvním případem toho druhu. Typický případ je krádež mého kufru, která byla důvodem zdržení se v Londýně. Přišel jsem do vojenského domova z nádraží po celodenní jízdě ze Skotska v 11 hod večer, dne 20. 12. 1944. Postavil jsem svůj kufr, obsahující celý můj majetek, přímo za sebe u vchodu do kuchyně v suterénu vojenského domova. Za Tím co jsem jedl večeri sestoupil do suterénu četař Krištof Martin s anglickým civilistou – denním hostem baru „Old England“ – postavil se do dveří a žádal večeri pro svého přítele civilistu. Když mu to bylo odmítnuto odešel i s civilistou, který před tím, během hovoru ve dveřích, stál za jeho zády. Po odchodu těchto dvou mužů jsem zjistil, že můj kufr byl ukraden. Četař Martin Krištof nejdříve na policii, kam jsem ho dovedl, tvrdil, že onoho muže (Angličana) vůbec nezná a teprve po celonočním pobytu na policejním komisařství se uvolil, že jim zmiňovaného muže ukáže, což se stalo dne 21. 12. 1944 v baru, kde jsem i já byl přítomen. Já jsem přišel do baru „Old England“ jen proto, abych byl přítomen při případné identifikaci ukradeného kufru a jeho obsahu. Když pak policie začala dotyčného civilistu – který se jako obvykle do baru dostavil – vyšetřovat a když – přes bezvýslednost domovní prohlídky – slíbila, že bude učiněno vše, abych své věci dostal, vrátil jsem se do baru, kde přítomní českoslovenští vojáci a civilisté na mne naléhali, abych šel pro harmoniku a abych jim zahrál. Zdráhal jsem se, ale pak na domluvu vojína Veselého, který

Pro Jaroslava Kamberského se nejednalo o první incident s harmonikou. Dne 1. října 1943 mu byla v Čs. depotu zapůjčena harmonika zn. Estrella s originálním pouzdrům a dvěma malými klíčky k pouzdru, která byla majetkem důstojnické jídelny v Čs. depotu. Při přemístění k 311. peruti v listopadu 1943 si AC2 Kamberský vzal harmoniku sebou. Přes telefonické urgencye nebyla harmonika do konce roku 1943 vrácena. Věc se protáhla až do doby jeho služby u 8311. SE na konci ledna 1944.¹⁴⁴ Do Čs. depotu dorazila harmonika s originálním pouzdrům nakonec 1. února 1944, ale na dva malé klíčky si museli v depotu v St. Athan počkat až do 10. března 1944.¹⁴⁵

Na jaře 1945 se schylovalo ke konci druhé světové války a taktéž No. 8311 Servicing Echelon odpočítávala poslední dny samostatnosti. Zcela posledním dokumentem, který prošel čs. kanceláří 8311. SE, se stala 15. března 1945 pochvala Inspektora čs. letectva gen. Karla Janouška udělená rt. Richardu Olšovskému za druhé místo dosažené ve *Fitter Engine Course* (kurz leteckých mechaniků – motorářů) mezi 49 anglickými a čtyřmi československými žáky.¹⁴⁶

K zániku samostatného čs. velení a administrativy došlo 21. března 1945. V posledním denním rozkaze 8311. Servicing Echelonu ze dne 19. března 1945 ke změně organizace velitel S/Ldr Vojtěch Bubílek uvádí: „Dnem 21. března 1945 slučuje se 8311 S.E. ve věcech čs. velení a administrativy opět s 311. perutí v jednu administrativní jednotku. Čs. příslušníci echelonu v Tain a Leuchars budou se tudíž obracet ve všech záležitostech, podléhajících čs. řízení, na velitele 311. peruti, neb jeho podřízené orgány. V RAF administrativním řízení nenastává změna. Podléhají tudíž příslušníci 8311 na RAF Tain C.T.O. a staničnímu velitelství a na RAF

mi přislíbil, že půjde se mnou a harmoniku ponese, jsem tak – bohužel – učinil. Je zde celá řada jiných případů krádeží ve vojenském domově a prosím, aby byla věnována větší pozornost nejen případu harmoniky, ale i krádeži mého kufru a ostatním krádežím, jejichž oběťmi byli příslušníci čs. armády a letectva.“ Tamtéž, *Protokol o nevrácení vypůjčené harmoniky vojenskému domovu v Londýně*.

¹⁴⁴ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Kamberský Jaroslav, AC2 – vrácení harmoniky*.

¹⁴⁵ Tamtéž, *Klíčky a stvrzenka, Harmonika*.

¹⁴⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1548, *Pochvala – Olšovský Richard*.

Leuchars veliteli Technického Wingu. Při předání velení nad echelonem, děkuji všem příslušníkům, kteří mne podporovali v mém úkolu.“¹⁴⁷

No. 8311 Servicing Echelon po administrativním sloučení s 311. perutí pokračoval ve své práci na Liberatorech nejen do konce války, ale i následující dva měsíce. Po oficiálním ukončení bojové činnosti 311. perutě 3. června 1945 se příslušníci 8311. SE pustili do konverze Liberatorů GR Mk.VI na transportní letouny. Liberatory 311. perutě čekaly, místo dlouhých protiponorkových hlídek, transportní lety do osvobozeného Československa. Poslední tečkou za působením u *Coastal Command* byl přesun 311. perutě k *Transport Command* (velitelství dopravního letectva), který se uskutečnil 25. června 1945. 311. peruť přešla z podřízenosti *No. 18 Group RAF* (18. skupiny RAF) k nedávno vytvořenému *No. 301 Wing RAF* (301. křídlo RAF).¹⁴⁸ Konverze Liberatorů patřila k posledním velkým úkolům 8311. čs. Servicing Echelonu během dvouleté existence. Po ztrátě samostatnosti se novým velitelem 8311. čs. Servicing Echelonu stal W/O Josef Sádlo (v čs. hodnosti npor. let.), který stál v čele jednotky až do zániku 13. července 1945. V tento den se W/O Josef Sádlo naposled podepsal jako velitel 8311. Servicing Echelonu a zároveň poprvé jako velitel 4311. Servicing Echelonu, který vznikl přejmenováním 8311. SE z důvodu přesunu 311. perutě od *Coastal Command* k *Transport Command*.¹⁴⁹ No. 4311 Servicing Echelon nečekala dlouhá existence. Na začátku srpna 1945 se 311. peruť a 4311. SE přemístily na základnu Manston,¹⁵⁰ odkud v Liberatorech odlétali v průběhu srpna a září 1945 bývalý příslušníci 8311. SE do osvobozeného Československa.

¹⁴⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1542, *Denní rozkaz č. 2*.

¹⁴⁸ RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 6. část (1945-1946)*, s. 321–323.

¹⁴⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 283, inv. č. 1572, *Pochvala – Olšovský*

¹⁵⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 179, inv. č. 665, *Movement Order No. 1 of 1945*.

Početní stavy a organizační členění No. 8311 Servicing Echelon

Tabulkové stavy 8311. čs. Servicing Echelonu

Po vzniku No. 8311 Servicing Echelon byla stanovena organizace jednotky podle již zmíněného předpisu WAR/CC/290. Při plném tabulkovém stavu mělo u 8311. Servicing Echelonu sloužit 147 osob, což zahrnovalo sedm příslušníků jednotky v britské hodnosti *Flight Sergeant* (zkratka F/Sgt, čs. ekvivalent rotný), osm v hodnosti *Sergeant* (zkratka Sgt, čs. ekvivalent četař), 24 v hodnosti *Corporal* (zkratka Cpl, čs. ekvivalent desátník) a 108 osob zařazených ve skupině tvořené osobami v hodnostech *Leading Aircraftman* (zkratka LAC, čs. ekvivalent svobodník), *Aircraftman First Class* (zkratka AC1, čs. ekvivalent voják) a *Aircraftman Second Class* (zkratka AC2, čs. ekvivalent voják nováček). Dále v textu vystupují hodnosti LAC, AC1 a AC2 pod jednotnou skupinou AC1/AC2.

Největší skupinu tvořili letečtí mechanici – motoráři, kterých mělo být ve funkčních zařazení *Fitter II E* a *Flight Mechanic E* 43 osob. Druhou nejsilnější skupinu v tabulkových stavech zastávalo 32 leteckých mechaniků – drakařů ve funkčních zařazení *Fitter II A* a *Flight Mechanic A*. Další nepostradatelné sekce vytvářeli elektrikáři (14 osob, *Electrician I* a *Electrician II*), zbrojíři (13 osob, *Armourer B* a *G*, *Fitter Armourer*, *Fitter Armr. B* a *G*) radarový mechanici (12 osob, *Radar Mechanic I*), opraváři palubních přístrojů (11 osob, *Instrument Repairer I* a *Instrument Repairer II*) a radiomechanici (5 osob, *Wireless Mechanic* a *Wireless Operator Mechanic*). Do struktury jednotky taktéž patřili např. bezpečnostní technici (*Safety Equipment Worker*), písař (*Clerk/GD*) a skladníci (*Equipment Assistant* – výzbrojní pomocník).¹⁵¹

¹⁵¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Establishment & Monthly Strength Return*, Date 30/9/1943.

Předpisem WAR/CC/290 nařízený tabulkový stav pro 8311. Servicing Echelon přináší tabulka č. 1. Obsahuje jednotlivá funkční zařazení a k nim stanovené počty příslušníků jednotky a rovněž jejich rozdělení do daných hodností. Nechybí ani shrnutí předepsaných počtů osob.

Tabulka č. 1: Tabulkový stav 8311. Servicing Echelonu podle předpisu WAR/CC/290.

funkční zařazení	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD		1		2	3
Arm. Asst.				1	1
Armourer B			1	1	2
Armourer G			1	1	2
Clerk/GD				1	1
Electrician I	1	1	2	6	10
Electrician II				4	4
Equip. Asst.			1	1	2
Fitter I	2				2
Fitter II A		3	5	14	22
Fitter II E		3	6	14	23
F/Mech. A				10	10
F/Mech. E				20	20
Fitter Armr.	1				1
Fitter Armr. B			1	3	4
Fitter Armr. G			1	3	4
Inst. Rep. I	1		2	4	7
Inst. Rep. II				4	4
Maint. Asst.				4	4
Radar Mech.	1		2	9	12
Safety Equip. Work.			1	3	4
Wir. Mech.				3	3
WOM	1		1		2
celkem	7	8	24	108	147

Předpis WAR/CC/290, stanovující tabulkové počty příslušníků 8311. SE, vydržel v platnosti pouze do konce září 1943. S novým předpisem LWE/CC/4290 přicházely pro jednotku jen drobné změny. Předepsané tabulkové počty jednotky se navýšily na 149 příslušníků RAF a dvě příslušnice WAAF ve funkčním zařazení *Safety Equipment Assistant* (zkratka Safety Equip. Asst., asistentka bezpečnostního technika). U pomocného personálu (ACH/GD) došlo ke snížení počtu ze tří na dvě osoby. Nově se nepočítalo

s obsazením pozice v hodnosti *Sergeant*. Úbytek zaznamenali také bezpečnostní technici (*Safety Equipment Worker*). Jejich počet poklesl na tři, jelikož se odepisovala jedna osoba v hodnosti AC1/AC2. Naopak ve funkčním zařazení *Electrician I* (elektrikář) přibýlo místo pro jednu osobu v hodnosti AC1/AC2. Největší změnu přinesl předpis pro *Fitter Armourer G* (montér – zbrojř přes kulometry), kteří zaznamenali nárůst ze čtyř na sedm osob. Podrobný pohled na tabulkové počty 8311. Servicing Echelonu stanovené předpisem LWE/CC/4290 nabízí tabulka č. 2.¹⁵²

Tabulka č. 2: Tabulkový stav 8311. Servicing Echelonu podle předpisu LWE/CC/4290.

funkční zařazení	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD				2	2
Arm. Asst.				1	1
Armourer B			1	1	2
Armourer G			1	1	2
Clerk/GD				1	1
Electrician I	1	1	2	7	11
Electrician II				4	4
Equip. Asst.			1	1	2
Fitter I	2				2
Fitter II A		3	5	14	22
Fitter II E		3	6	14	23
F/Mech. A				10	10
F/Mech. E				20	20
Fitter Armr.	1				1
Fitter Armr. B			1	3	4
Fitter Armr. G			1	6	7
Inst. Rep. I	1		2	4	7
Inst. Rep. II				4	4
Maint. Asst.				4	4
Radar Mech. R.	1		2	9	12
Safety Equip. Work.			1	2	3
Wir. Mech.				3	3
WOM	1		1		2
Safety Equip. Asst.				2	2 (WAAF)
Celkem RAF	7	7	24	111	149
WAAF				2	2

¹⁵² Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 31st October 1943.*

Velké navýšení tabulkových stavů o rovných 47 osob přišlo v červnu 1944, kdy předpis LWE/CC/4290 nahradil LWE/CC/4290A. Při plných tabulkových počtech mělo u 8311. SE sloužit 196 příslušníků RAF a dvě příslušnice WAAF. Přes výrazný nárůst tabulkových počtů příslušníků jednotky došlo i k úbytkům. Nejvýrazněji postihl radarové mechaniky (*Radar Mechanic*), kde poklesl počet na čtyři osoby (jeden Cpl a tři AC1/AC2). Menší poklesy postihla funkční zařazení *Fitter Armourer G* a *Wireless Mechanic*. U *Fitter Armr. G* se jednalo o dvě osoby v hodnostech AC1/AC2 a u *Wir. Mech.* o jednoho příslušníka. K největšímu posílení došlo u funkčních zařazení *Fitter II A* a *Fitter II E*, kde se shodně tabulkové počty navýšily na 43 osob. K *Fitter II A* byli určeni dva Sgt, 10 Cpl a 31 AC1/AC2. *Fitter II E* se od *Fitter II A* odlišoval větším počtem osob zařazených do hodností Sgt a Cpl. Konkrétně se jednalo o tři Sgt, 12 Cpl a 28 AC1/AC2. Růst o čtyři osoby zaznamenalo zařazení *Flight Mechanic A*, resp. o tři osoby u *Flight Mechanic E*. Navýšení počtu o tři osoby v hodnostech AC1/AC2 se dočkalo funkční zařazení *Maintenance Assistant* (zkratka *Maint. Asst.*, asistent opravář). O jednu osobu si také polepšilo funkční zařazení *Electrician II* nebo *Fitter Armourer*. Nově bylo do tabulkových stavů 8311. Servicing Echelonu přidáno funkční zařazení *Aircraft Finisher* (pravděpodobně se jedná o technika výstupní kontroly) s dvěma osobami v hodnosti AC1/AC2. K drobným změnám došlo i v jiných funkčních zařazení, než výše zmíněných. Veškeré změny přicházející s předpisem LWE/CC/4290A zachycuje tabulka č. 3.¹⁵³

Tabulka č. 3: Tabulkový stav 8311. Servicing Echelonu podle předpisu LWE/CC/4290A.

funkční zařazení	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD				2	2
Aircraft Finisher				2	2
Arm. Asst.				1	1
Armourer B				2	2
Armourer G				2	2
Clerk/GD				1	1

¹⁵³ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30th June 1944.*

funkční zařazení	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
Electrician I		1	3	7	11
Electrician II				5	5
Equip. Asst.			1	1	2
Fitter I	2				2
Fitter II A		2	10	31	43
Fitter II E		3	12	28	43
F/Mech. A				14	14
F/Mech. E				23	23
Fitter Armr.	1		1		2
Fitter Armr. B			1	4	5
Fitter Armr. G			1	4	5
Inst. Rep. I		1	2	6	9
Inst. Rep. II				4	4
Maint. Asst.				7	7
Radar Mech. R.			1	3	4
Safety Equip. Work.			1	2	3
Wir. Mech.			1	1	2
WOM	1			1	2
Safety Equip. Asst.				2	2 (WAAF)
Celkem RAF	4	7	34	151	196
WAAF				2	2

V únoru 1945 nastala poslední úprava tabulkového stavu 8311. SE. Novým předpisem se stal LWE/CC/4290B, který navyšoval u jednotky počet příslušníků RAF na 201. Navýšení o pět osob bylo zásluhou elektrikářů. U *Electrician I* došlo k navýšení na 14 osob, z původních 11. Počet Cpl se zvýšil ze tří na čtyři a AC1/AC2 bylo dle nového předpisu místo sedmi devět. Počet elektrikářů ve funkčním zařazení *Electrician II* stoupl z pěti a sedm. Další novinky se vztahovaly k seskupení dříve samostatných funkčních zařazení. Pod nově zařazenou jednotnou skupinu zbrojírů (*Armourer*) spadala bývalá zařazení *Armourer B* a *Armourer G*. Stejný osud potkal montéry – zbrojíře, kteří všichni nově patřili pod funkční zařazení *Fitter Armourer*. Z tabulkového stavu zmizelo zařazení *Fitter Armr. B* a *Fitter Armr. G*. Přehled tabulkového stavu 8311. SE podle předpisu LWE/CC/4290B nabízí tabulka č. 4.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 28th February 1945.*

Tabulka č. 4: Tabulkový stav 8311. Servicing Echelonu podle předpisu LWE/CC/4290B.

funkční zařazení	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD				2	2
Aircraft Finisher				2	2
Arm. Asst.				1	1
Armourer				4	4
Clerk/GD				1	1
Electrician I		1	4	9	14
Electrician II				7	7
Equip. Asst.			1	1	2
Fitter I	2				2
Fitter II A		2	10	31	43
Fitter II E		3	12	28	43
F/Mech. A				14	14
F/Mech. E				23	23
Fitter Armr.	1		3	8	12
Inst. Rep. I		1	2	6	9
Inst. Rep. II				4	4
Maint. Asst.				7	7
Radar Mech. R.			1	3	4
Safety Equip. Work.			1	2	3
Wir. Mech.			1	1	2
WOM	1			1	2
Safety Equip. Asst.				2	2 (WAAF)
Celkem RAF	4	7	35	155	201
WAAF				2	2

Početní stavy 8311. čs. Servicing Echelonu

Reálné počty příslušníků 8311. Servicing Echelon se dle aktuální situace více či méně blížily tabulkovému stavu. Období do ledna až února 1944 se vyznačovalo silným podstavem oproti předepsaným počtům. V říjnu 1943 bylo u 8311. SE zařazeno 116 osob místo tabulkového počtu 149 příslušníků RAF. Navíc zatím nebyla ve stavu 8311. SE žádná příslušnice WAAF. První příslušnice WAAF dorazila k jednotce až v prosinci 1943.¹⁵⁵ Stala se jí *Aircraftwoman First Class* (zkratka ACW1, čs. ekvivalent vojín) D. M. Rubidge. Přes tabulkový stav, v kterém bylo místo pro dvě příslušnice WAAF, nebylo nikdy tohoto počtu dosaženo. U jednotky se až do konce války nacházela vždy maximálně jedna příslušnice WAAF.¹⁵⁶

Nejvíce lidí do plného počtu chybělo u jedné z hlavních sekcí, kterou byli letečtí mechanici – motoráři. Sice bylo u jednotky 26 motorářů jako *Fitter II E*, což znamenalo nehledě na hodnotní zařazení tři osoby nadpočetné, ale na druhou stranu u F/Mech E chybělo 14 lidí. Plný stav nebyl ani u leteckých mechaniků – drakařů, kde ve funkčním zařazení *Fitter II A* chybělo devět osob. Na druhou stranu bylo o pět více leteckých mechaniků zařazených jako *Fitter I*, z nichž většina velela jednotlivým četám motorářů a drakařů. Deficit sedmi lidí zaznamenali elektrikáři (šest osob Elect. I a jedna u Elect. II). Zcela chyběli příslušníci jednotky ve funkčních zařazení *Fitter Armourer B* a *G*. Místo toho na pozici montér – zbrojář (F/Armr.) byli nadpočetní tři lidé (celkem byli čtyři F/Armr.). Mimo tabulkové stavy se u 8311. Servicing Echelon nacházelo sedm zbrojářů (Armr.), kteří doplňovali specializované zbrojáře. Ve funkčním zařazení *Armourer B* chyběl jeden zbrojář, ale celkově bylo zbrojářů nadbytek a mohli částečně kompenzovat málo lidí u montérů – zbrojářů, kde chybělo osm osob. Opravářů

¹⁵⁵ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 31st October 1943*.

¹⁵⁶ Tamtéž, *Assessment of Character and Trade Proficiency as at 31st December 1943*. Mezi březnem a červencem 1944 nebyla u 8311. Servicing Echelonu přítomna opět žádná příslušnice WAAF.

palubních přístrojů (Inst. Rep. I a Inst. Rep. II) bylo taktéž málo. Místo tabulkových 13 opravářů palubních přístrojů jich sloužilo pouze šest.¹⁵⁷

Přes početní podstav sloužilo u 8311. SE o trochu více příslušníků v poddůstojnických hodnostech než určoval předpis LWE/CC/4290. Dva příslušníci jednotky byli v hodnosti Warrant Officer (pro W/O nebylo v tabulkových stavech určeno žádné místo), osm v hodnosti *Flight Sergeant*, což bylo o jednoho nad tabulkové počty, a sedm v hodnosti *Sergeant*. Nedostatek panoval především mezi nejnižšími hodnostmi (AC2, AC1 a LAC), kde do plného počtu scházelo plných 30 lidí. Celkový přehled o početním stavu 8311. Servicing Echelonu v říjnu 1943 přináší tabulka č. 5.¹⁵⁸

Tabulka č. 5: Početní stav 8311. Servicing Echelonu k 31. říjnu 1943.

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD					3	3
Arm. Asst.						0
Armourer	1				6	7
Armourer B					1	1
Armourer G				1	1	2
Clerk/GD					1	1
Electrician I		1	1	2	1	5
Electrician II			1		2	3
Equip. Asst.			1		1	2
Fitter I	1	4	1		1	7
Fitter II A		1		3	9	13
Fitter II E				3	23	26
F/Mech. A			1	1	8	10
F/Mech. E				2	4	6
Fitter Armr.		1			3	4
Fitter Armr. B						0
Fitter Armr. G						0
Inst. Rep. I		1		3	2	6
Inst. Rep. II					0	0
Maint. Asst.					4	4

¹⁵⁷ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 31st October 1943.*

¹⁵⁸ Tamtéž.

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
Radar Mech. R.					10	10
Safety Equip. Work.			1			1
Safety Equip. Asst.						0
Wir. Mech.				2		2
WOM				1	1	2
WEM			1			1
Celkem	2	8	7	18	81	116

Počet příslušníků 8311. Servicing Echelonu během března a dubna 1944 prudce stoupal. V únoru 1944 bylo zařazeno u 8311. SE 132 osob a již o měsíc později se počet navýšil na 185 příslušníků jednotky. K pokoření hranice 200 příslušníků 8311. SE došlo v dubnu 1944, kdy se u jednotky nacházelo 208 osob. Válečné maximum se zastavilo na počtu 212 příslušníků jednotky v květnu 1944. V této době stále platil tabulkový stav stanovující velikost jednotky na 151 osob (z toho dvě příslušnice WAAF). Z toho vyplývá, že v květnu 1944 bylo u jednotky nadpočetných 63 příslušníků RAF, což bylo o 42 % více osob než bylo určeno tabulkovými počty. Prudký nárůst počtu příslušníků jednotky byl předzvěstí nového tabulkového stavu, který jako LWE/CC/4290A vešel v platnost u 8311. SE v červnu 1944.¹⁵⁹

Podíváme-li se blíže na početní stavy 8311. Servicing Echelonu v červnu 1944, kdy již platil předpis LWE/CC/4290A, zjistíme oproti tabulkovému stavu stále nadbytek osob. Konkrétně se v květnu 1944 nacházelo u jednotky 211 příslušníků RAF, což bylo o 15 více než bylo předepsáno. U 8311. SE se nacházelo oproti tabulkovým počtům výrazně více příslušníků v hodnosti *Flight Sergeant*, kterých bylo místo čtyř dokonce 15. Jedinou hodnostní skupinou s podstavem tvořili příslušníci jednotky ve třech nejnižších hodnostech RAF (AC2, AC1 a LAC), kterých bylo o šest méně než bylo tabulkově stanoveno.

Přes 15 nadpočetných osob se stále vyskytovala funkční zařazení nedosahující na předepsané počty. Opět se jednalo o jednu z nejpočetnějších skupin – letecké mechaniky –

¹⁵⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555.

drakaře (Fitt. II A), kterým chyběli do plného počtu dva mechanici. U leteckých mechaniků – motorářů sice chybělo sedm osob ve funkčním zařazení *Fitter II E*, ale oproti tomu mechanici umístění jako *Flight Mechanic E* vykazovali devět nadpočetných osob. Oproti plánům bylo navíc devět zbrojírů (*Armourer*) a např. sedm montérů (*Fitter I*, celkově jich bylo devět), z nichž většina patřila k Sergeantům a výše (Mezi Fitt. I patřil jeden W/O, šest F/Sgt, jeden Sgt a pouze jeden Cpl). S podstavem se naopak potýkali elektrikáři, kterým scházeli čtyři osoby. Rovněž u některých dalších funkčních zařazení byl podstav nebo absence příslušníků zařazených do dané funkce. Jednalo se např. o funkční zařazení *Aircraft Finisher* a *Armament Assistant* (zbrojní pomocník). Veškeré podrobnosti o početním stavu z konce června 1945 přináší tabulka č. 6.¹⁶⁰

Tabulka č. 6: Početní stavy 8311. Servicing Echelonu k 30. červnu 1944.

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD					2	2
Aircraft Finisher						0
Arm. Asst.						0
Armourer				2	7	9
Armourer B					2	2
Armourer G				1	1	2
Carpenter II					1	1
Clerk/GD					1	1
Electrician I		1	1	3	3	8
Electrician II		1	1		2	4
Equip. Asst.			1		2	3
Fitter I	1	6	1	1		9
Fitter II			1			1
Fitter II A		1		12	28	41
Fitter II E		1		14	21	36
F/Mech. A			1	1	12	14
F/Mech. E				1	31	32
Fitter Armr.		1		1	9	11
Fitter Armr. B						0
Fitter Armr. G						0

¹⁶⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30th June 1944.*

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
Inst. Rep. I		3	1	2	1	7
Inst. Rep. II					6	6
Maint. Asst.					3	3
Radar Mech. R.				1	7	8
Safety Equip. Work.			1		4	5
Safety Equip. Asst.						0
Wir. Mech.				2	1	3
WOM			1		1	2
WEM		1				1
Celkem	1	15	9	41	145	211

V nadcházejících měsících početní stav 8311. Servicing Echelonu klesal až k 186 osobám v lednu 1945. Od října do prosince 1944 se dařilo udržovat u jednotky 196 příslušníků RAF, což byl plný tabulkový stav. Zcela naplněné tabulkové počty 8311. SE kazily WAAF, u kterých chyběla do plného stavu jedna příslušnice. Poslední změnu v tabulkových počtech jednotky přinesl předpis LWE/CC/4290B z února 1945. Nově plný tabulkový stav tvořilo 203 příslušníků jednotky (RAF a WAAF).¹⁶¹

Na rozdíl od června 1944 bylo v únoru 1945 zařazeno u 8311. SE pouze 189 osob. Největší propad zaznamenalo mužstvo v hodnostech (AC2, AC1, LAC), u kterého byl oproti tabulkovému počtu deficit 40 lidí (115 osob místo tabulkových 155). Příslušníci jednotky v hodnostech *Warrant Officer* (jedna osoba), *Flight Sergeant* (16 osob místo tabulkových sedmi osob) a *Corporal* (49 osob místo tabulkových 35 osob) přesáhli tabulkové počty. Pouze příslušníci 8311. SE v hodnosti *Sergeant* byli na tabulkových sedmi osobách.

V únoru 1945 panoval opět nedostatek personálu u jedné ze dvou největších skupin mechaniků. Tentokrát letečtí mechanici – motoráři (Fitt. II E) postrádali devět osob. Jednotka

¹⁶¹ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 28th February 1945*. Viz k tabulkovému stavu podle předpisu LWE/CC/4290B tabulka č. 4. Od prosince 1944 byl k 8311. SE přemístěn F/Lt Karel Tužil (zařazen jako *Engineering Officer*, technický důstojník), který se stal jediným příslušníkem jednotky, který sloužil přímo u 8311. SE v důstojnické hodnosti RAF. Přestože sloužil u 8311. SE, tak vzhledem k důstojnické hodnosti nebyl zahrnut do početních stavů jednotky, které byly maximálně po hodnost *Warrant Officer*. Velitelé 8311. Servicing Echelon Egon Nezbeda a Vojtěch Bubílek sice měli důstojnické hodnosti RAF, ale po dobu velení 8311. SE stále personálně patřili mezi příslušníky 311. perutě. VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Karel Tužil*.

disponovala 34 motoráři místo tabulkových 43. Přetrvával velký počet montérů, kteří většinou patřili mezi velitele jednotlivých sekcí a čet (devět osob zařazených jako *Fitter I* a jedna osoba jako *Fitter II*). V deficitu čtyř osob bylo funkční zařazení *Fitter Armourer* (montér – zbrojář), zatímco *Armourer* (zbrojír) měli tři nadpočetné osoby. Ve ztrátě tří lidí bylo funkční zařazení *Maintenance Assistant* (asistent opravář) a několik dalších zařazení mělo rovněž podstav. Jeden člověk chyběl u elektrikářů (Elect. I), pomocného personálu (ACH/GD), nebo v případě funkčních zařazení *Aircraft Finisher* a *Armament Assistant* svítla u jejich kolonek v tabulce početních stavů nula. Více o početních stavech 8311. SE v tabulce č. 7.¹⁶²

Tabulka č. 7: Početní stavy 8311. Servicing Echelonu k 28. únoru 1945.

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD					1	1
Aircraft Finisher						0
Arm. Asst.						0
Armourer				2	3	5
Armourer G				1	1	2
Clerk/GD					1	1
Electrician I		1	1	3	8	13
Electrician II		1	1		5	7
Equip. Asst.					3	3
Fitter I	1	6	1	1		9
Fitter II		1				1
Fitter II A		1	1	19	22	43
Fitter II E				14	20	34
F/Mech. A			1	1	10	12
F/Mech. E				1	22	23
Fitter Armr.		1		3	4	8
Inst. Rep. I		3	1	3	1	8
Inst. Rep. II					5	5
Maint. Asst.					4	4
A/G		1				1
Radar Mech. R.					2	2
Safety Equip. Work.			1		2	3
Safety Equip. Asst.					1	1 (WAAF)

¹⁶² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 28th February 1945.*

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
Wir. Mech.				1		1
WOM					1	1
WEM		1				1
Celkem RAF	1	16	7	49	115	188
WAAF					1	1

Od února 1945 postupně rostl počet příslušníků jednotky. K vyrovnaní početního válečného maxima došlo až po válce v červnu 1945. U 8311. Servicing Echelonu se stejně jako v květnu 1944 nacházelo 212 osob. O měsíc později, kdy se již nejednalo o 8311. Servicing Echelon, ale 4311. Servicing Echelon, došlo k překonání maxima. Nová jednotka měla na konci července 1945 ve svých řadách 221 osob.¹⁶³

Z pohledu početních stavů posledním podrobně rozebíraným měsícem je červen 1945, který patří do závěrečného období existence 8311. Servicing Echelonu. Kromě mužstva v nejnižších hodnostech (AC2, AC1, LAC), které mělo oproti tabulkovým počtům podstav 23 osob, byly ostatní hodnosti nad svými plnými stavy. U 8311. SE v červnu 1945 působil nad tabulkovým stavem jeden *Warrant Officer*, osm nadpočetných v hodnosti *Flight Sergeant*, devět nadpočetných v hodnosti *Sergeant* a 19 nadpočetných v hodnosti *Corporal*.

Početní stavy jednotky byly silně ovlivněny příchodem značného množství čs. příslušníků sloužících jako pomocný personál pro všeobecné služby (ACH/GD). Ve většině případů se jednalo o bývalé příslušníky tzv. vládního vojska nebo německé armády. Z tohoto důvodu stoupl počet příslušníků ve funkčním zařazení *Aircrafthand/General Duties* (ACH/GD) na 36 (tabulkový stav pro ACH/GD byly dvě osoby). S dostatkem osob stále působili zbrojíři (Armr.), kteří přesáhli plný stav o tři osoby. Již tradičně sloužilo více příslušníků jako *Fitter I* (jeden W/O, šest F/Sgt, jeden Sgt a jeden Cpl) a *Fitter II* (jeden Sgt) než byl předepsaný počet. Naopak velmi silný podstav měli letečtí mechanici – motoráři, kterých ve funkčním zařazení

¹⁶³ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30. 6. 1945*; Tamtéž, *Date 11th August 1945*.

Fitter II E chybělo 15 (sloužilo 28 motorářů místo 43, což je 65 % předepsaného stavu) a u *Flight Mechanic E* do plného stavu scházelo šest mechaniků (17 osob místo 23, 74 % předepsaného stavu). Deficit šesti osob byl u funkčního zařazení *Fitter Armourer* a *Flight Mechanic A*. Místo sedmi osob se nacházeli ve funkčním zařazení *Maintenance Assistant* pouze dva příslušníci jednotky. U některých dalších funkčních zařazení nebylo taktéž dosaženo plných počtů. Jedním z těchto případů jsou elektrikáři, kterým do plného stavu chyběl jeden elektrikář ve funkčním zařazení *Electrician II*. Tabulka č. 8 obsahuje veškeré podrobnosti k početnímu stavu 8311. Servicing Echelonu v červnu 1945.¹⁶⁴

Tabulka č. 8: Početní stavy 8311. Servicing Echelonu k 30. červnu 1945.

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
ACH/GD					36	36
Aircraft Finisher					2	2
Arm. Asst.						0
Armourer				2	3	5
Armourer G				1	1	2
Clerk/GD					1	1
Electrician I		1	1	5	7	14
Electrician II		1	1		4	6
Equip. Asst.				1	3	4
Fitter I	1	6	1	1		9
Fitter II			1			1
Fitter II A		1	1	21	21	44
Fitter II E		1		14	13	28
F/Mech. A			1	1	6	8
F/Mech. E				1	16	17
Fitter Armr.		1		2	3	6
Inst. Rep. I		3	1	3	3	10
Inst. Rep. II					5	5
Maint. Asst.					2	2
A/G			1			1
Radar Mech. R.				1	3	4
Safety Equip. Work.			1		1	2
Wir. Mech.				1	1	2
WOM						0

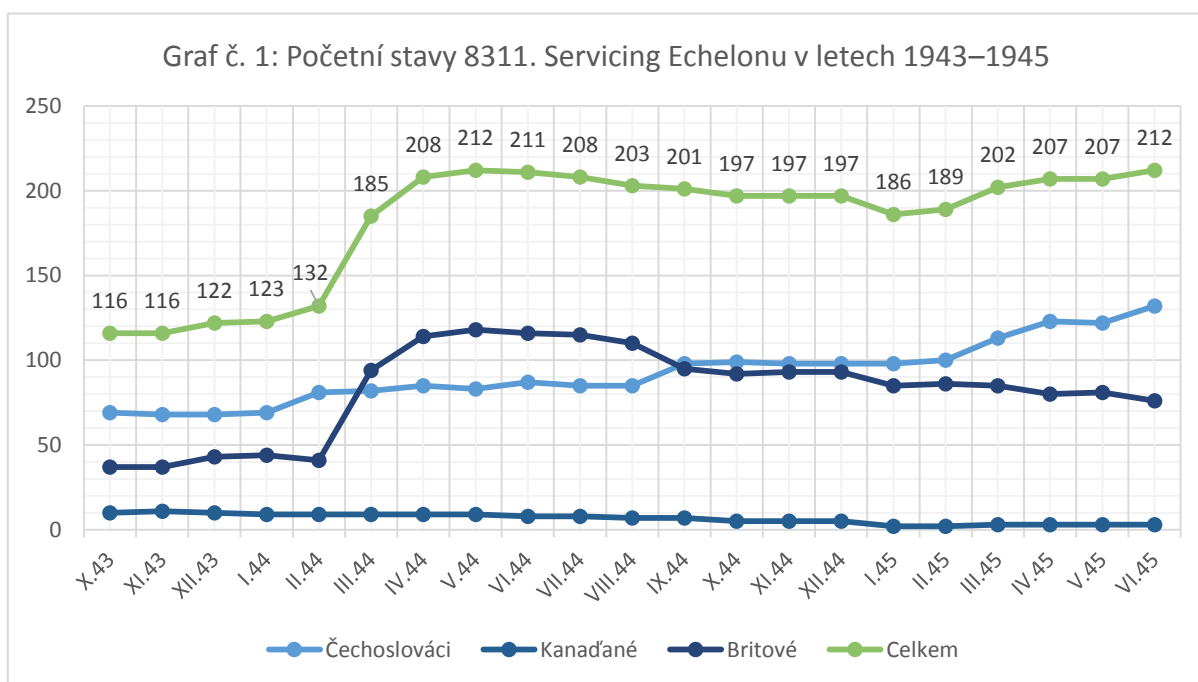
¹⁶⁴ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30. 6. 1945.*

funkční zařazení	W/O	F/Sgt	Sgt	Cpl	AC1/AC2	celkem
WEM		1				1
WOP					1	1
Safety Equip. Asst.					1	1
Celkem RAF	1	15	9	54	132	211
WAAF					1	1

Národnosti příslušníků 8311. čs. Servicing Echelonu

Prozatím jsme sledovali početní stavy 8311. Servicing Echelonu z celkového pohledu a z hlediska funkčního zařazení. Mezi další významný aspekt, který si zaslouží pozornost, patří národnostní hledisko. U 8311. Servicing Echelonu sloužili nejen Čechoslováci a Britové, ale i Kanadčané. Jedná se o tři samostatné skupiny, které se v průběhu existence jednotky vyvíjely. Ráz složení 8311. SE ještě dokreslovala přítomnost příslušnic WAAF. Přesná čísla ze všech zmiňovaných skupin, včetně rozdělení příslušníků daných skupin do jednotlivých hodnotí RAF nabízí Příloha č. 4: *Početní stavy Čechoslováků, Kanadčanů, Britů a příslušnic WAAF sloužících u 8311. SE od srpna 1943 do června 1945*. Pouze pro čs. příslušníky jednotky platí rozmezí od srpna 1943 do června 1945, jelikož pro srpen 1943 se nedochovaly celkové početní stavy 8311. Servicing Echelonu. Dochovaly se dílčí stavy jenom pro čs. personál 8311. SE.

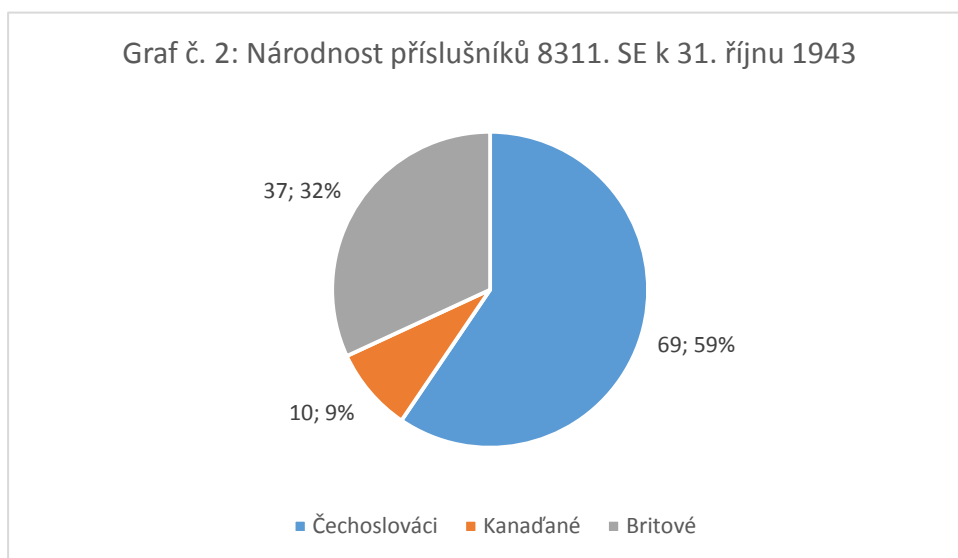
Vzhledem k přetrvávajícímu nedostatku čs. pozemního personálu v rámci celého čs. letectva ve Velké Británii se vkrádá na mysl otázka: Do jaké míry byl No. 8311 Servicing Echelon československý? O vývoji početní situace u jednotlivých národů v průběhu existence

jednotky poskytuje představu graf č. 1, který zobrazuje celkový počet příslušníků 8311. SE a kvantitu Čechoslováků, Britů a Kanad'anů.¹⁶⁵

Z grafu vyplývá převaha Čechoslováků u jednotky až do února 1944. Od března do srpna 1944 patřila nejsilnější skupina pro změnu Britům. Strmý nárůst britských příslušníků korespondoval s celkovým navýšením personálu jednotky až na 212 osob. Čechoslováci nebyli schopni dosáhnout takového rychlého růstu z důvodu omezených vlastních zdrojů. Místo toho docházelo k pomalému navyšování jejich počtů a naopak se postupně snižovalo množství Britů. Mezi zářím až prosincem 1944 sloužilo u jednotky přibližně stejně Čechoslováků a Britů. Od ledna 1945 potom začalo Britů opět ubývat. K rozevření nůžek mezi Brity a Čechoslováky pomohl také soustavný přísun čs. posil k jednotce. Oproti Čechoslováků a Britům zůstávali Kanad'ané po celou dobu jejich působení u 8311. Servicing Echelonu minoritní skupinou.¹⁶⁶

V říjnu 1943 sloužilo u 8311. Servicing Echelonu 116 osob. Jak vyplývá z podrobnějšího pohledu na graf č. 2, tak Čechoslováci v této době tvořili 59 % personálu jednotky. Za silnou převahou Čechoslováků byli Britové s 32 % a Kanad'ané se podíleli na složení 8311. SE velmi slušnými 9 %.¹⁶⁷

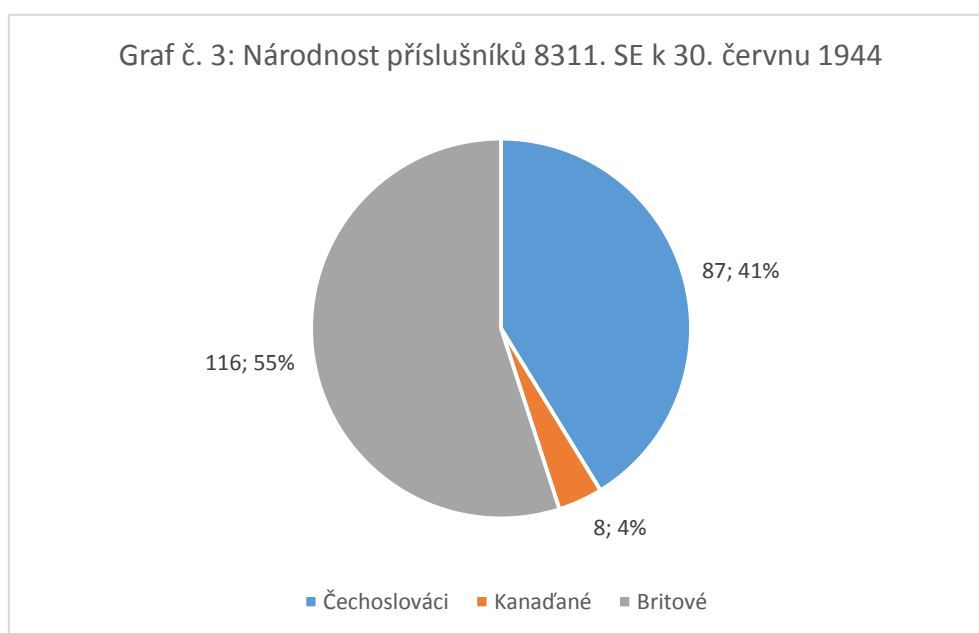

¹⁶⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555; Tamtéž, kart. 356, inv. č. 1895.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 31st October 1943*.

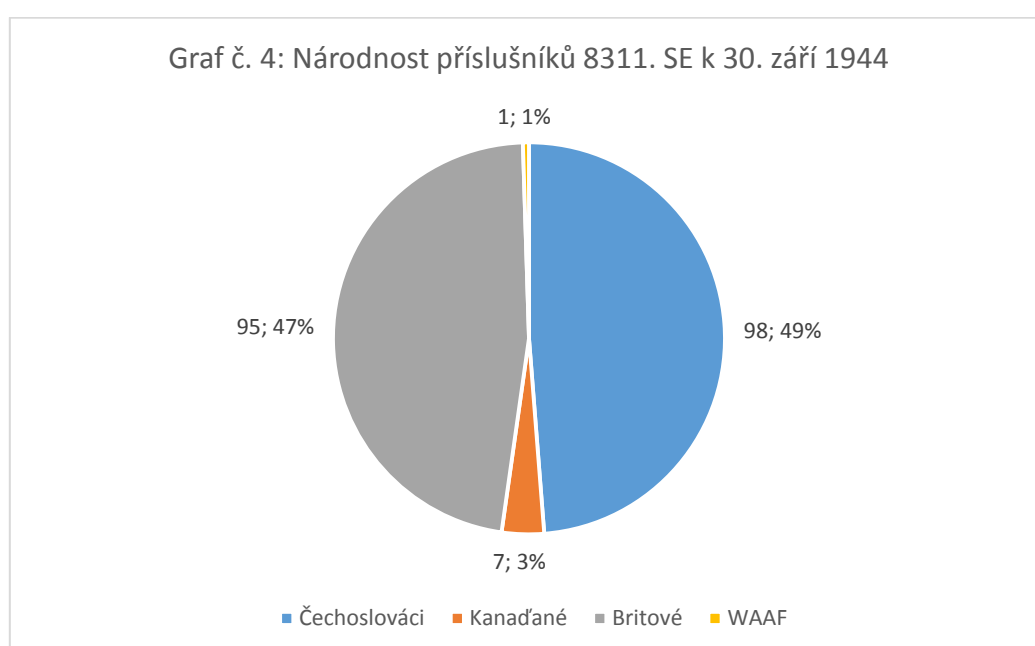
Na konci června 1944, kdy začal platit pro 8311. Servicing Echelon nový tabulkový stav podle předpisu LWE/CC/4290A, bylo u jednotky již 211 osob. Výrazné zvětšení 8311. SE bylo za cenu přemístění mnoha Britů k jednotce. Britové dominovali struktuře jednotky se 116 lidmi, což bylo 55 % veškerého personálu. Kvantita Čechoslováků oproti říjnu 1943 narostla z 69 na 87 osob, ale vzhledem k výše uvedenému zvětšení jednotky měli zastoupení jen 41 %. Situace se v červnu 1944 začala pomalu otáčet opět ve prospěch Čechoslováků. O měsíc dříve totiž bylo ze všech příslušníků 8311. SE jenom 40 % Čechoslováků, což bylo nejnižší procentuální zastoupení v celé historii jednotky. Přesto nešlo o žádný tragický nepoměr a 8311. čs. Servicing Echelon zůstal nejen na papíře československý. Mírně zmenšená skupina Kanadánů doplňovala početní stav osmi lidmi, čímž se podíleli 4 % na celkovém množství příslušníků 8311. SE. Data o národnosti příslušníků 8311. Servicing Echelonu k 30. červnu 1944 jsou graficky zachycena v grafu č. 3.¹⁶⁸

Čechoslováci získali opětovnou početní převahu u 8311. čs. Servicing Echelonu v již zmiňované září 1944. Četnost čs. příslušníků u 8311. SE se v září 1944 vyšplhala na 49 %.

¹⁶⁸ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30th June 1944.*

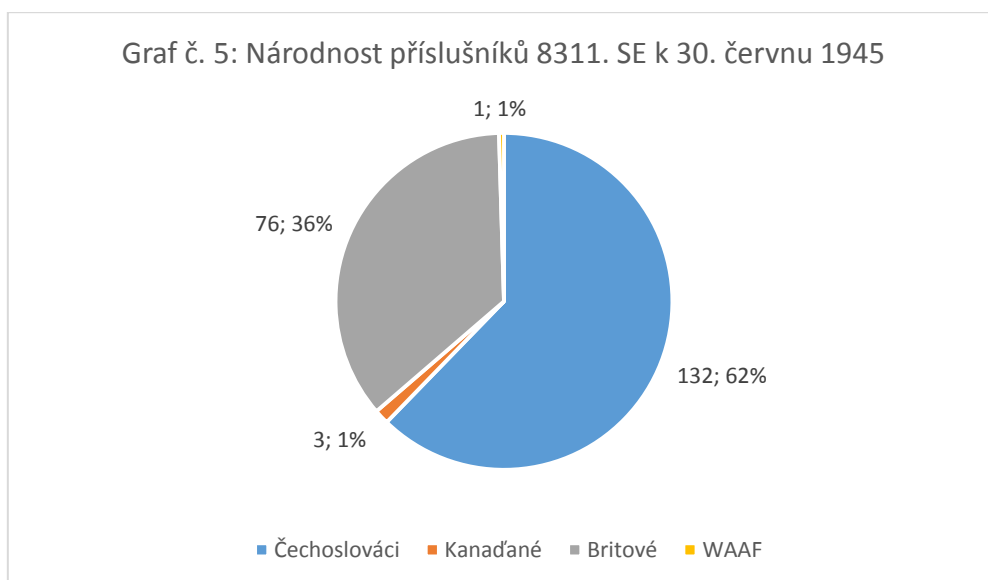
Kromě procentuálního zastoupení se navýšilo i množství Čechoslováků. Oproti 87 Čechoslovákům z června 1944 se jich v září 1944 nacházelo u jednotky 98. Výrazný pokles o 21 osob zaznamenali Britové, kterých v září 1944 bylo 95. Úbytek Britů se projevil v procentuálním složení jednotky, kde nyní tvořili 47 % veškerého personálu (v červnu 1944 bylo Britů 55 %). Početní stav 8311. SE doplňovalo sedm příslušníků RCAF (3 %) a jedna příslušnice WAAF (1 %). Grafické znázornění národnostní situace ze září 1944 přináší graf č. 4.¹⁶⁹

Od ledna 1945 se rozdíl mezi počty Čechoslováků a Britů postupně zvětšoval a tento trend vydržel až do zániku 8311. čs. Servicing Echelonu. V červnu 1945 sloužilo u 8311. SE 212 osob, z nichž plných 132 bylo Čechoslováků. Personál jednotky byl československý z 62 %. Britských příslušníků u 8311. SE ubývalo ve spojitosti se zvyšováním množství Čechoslováků. V červnu 1945 se nacházelo u jednotky již jen 76 Britů, což v rámci celkového personálu stačilo na 36 %. Přitom ještě v prosinci 1944 bylo u 8311. Servicing Echelonu přítomno 93 Britů. V červnu 1945 doplňovala personál jednotky jedna příslušnice WAAF

¹⁶⁹ Tamtéž, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30th September 1944.*

a pouze tři Kanadáné. Na rozdíl od října 1943, kdy se Kanadáné na složení 8311. SE podíleli 9 %, byl v závěrečném období jednotky jejich příspěvek k celkovým počtům necelých 1,5 %. Přehled o národnostním složení 8311. Servicing Echelonu v červnu 1945 nabízí graf č. 5.¹⁷⁰

Ze tří národností vyskytujících se u 8311. Servicing Echelonu měli na složení jednotky nejmenší podíl Kanadáné, kteří byli příslušníky RCAF. Celá skupina Kanadánů byla soustředěna výhradně do sekce radarových mechaniků (*Radar Mechanic*). Prvních devět Kanadánů se u jednotky objevilo 3. října 1943.¹⁷¹ Sestavu Kanadánů doplnil 12. října 1943 LAC Ainsworth.¹⁷² Podle početního stavu 8311. SE za listopad 1943 měl sloužit mezi radarovými mechaniky jeden Kanadán v hodnosti *Flight Sergeant*, viz graf č. 6. Ve výkazech osobních změn (POR) se nicméně v listopadu a prosinci 1943 nikdo takový nevyskytuje. Od 1. listopadu 1943 v sekci radarových mechaniků sloužil F/Sgt M. Kemp,¹⁷³ ale nejednalo se o Kanadana nýbrž Brita. Při vytváření tabulky s početními stavy jednotky za listopad 1943 došlo očividně k chybě, ale pro autenticitu zdroje dat grafu č. 6 nedošlo k pozměnění vstupních

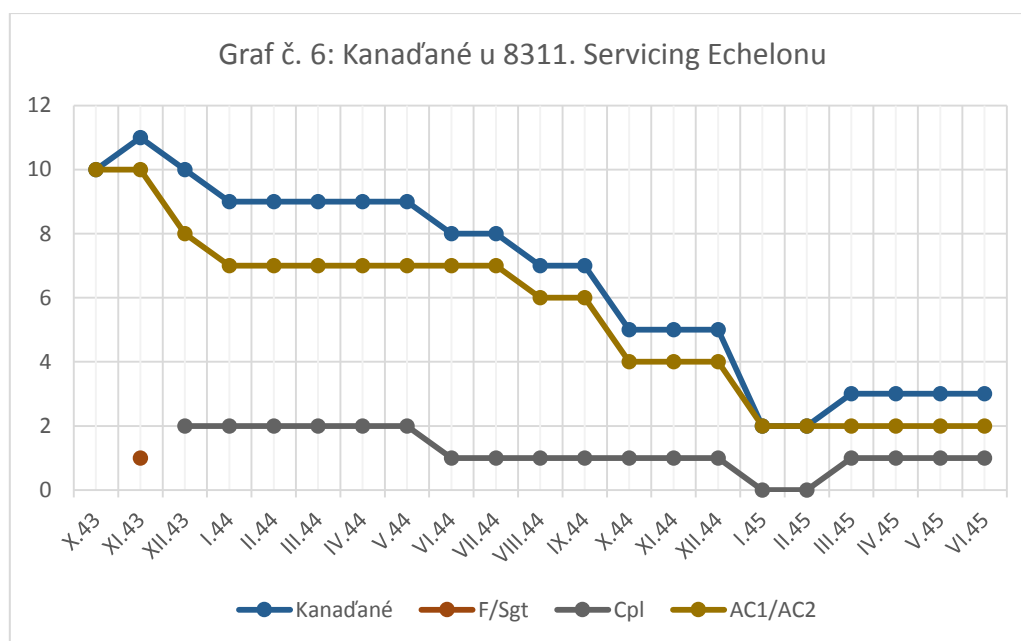
¹⁷⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30. 6. 1945*.

¹⁷¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 356, inv. č. 1895, *POR 1/43 (RCAF)*. Od 311. perutě k 8311. SE byli přemístěni následující kanadští radaroví mechanici: LAC Pugsley S. D.; LAC Hord H. H.; LAC Moore D. G.; LAC Howard K. F.; LAC Jewett E.; LAC Phillips J. C.; LAC Milbrandt H.; LAC Hull W. P.; LAC Pfeffer L. L.

¹⁷² Tamtéž, *POR 2/43 (RCAF)*.

¹⁷³ Tamtéž, *POR 19/43*. F/Sgt Kemp byl přemístěn k 8311. SE od 8224. Servicing Echelonu.

údajů. V prosinci 1943 byli Kanadčané F. W. Ainsworth a D. G. Moore povýšeni do hodnosti *Corporal*.¹⁷⁴ Původních Kanadčanů časem ubývalo, až zůstali v lednu 1945 u 8311. SE jenom dva. Jedním z nich byl K. F. Howard, který byl v březnu 1945 povýšen do hodnosti *Corporal*. V březnu 1945 došlo k prvnímu a zároveň i poslednímu posílení Kanadčanů od října 1943. K jednotce byl přemístěn od 86. perutě LAC Bociek.¹⁷⁵ Následně až do konce 8311. Servicing Echelonu sloužili tři Kanadčané.¹⁷⁶

Nezbytnou součástí 8311. Servicing Echelonu byli Britové, které nalezneme u téměř všech funkčních zařazení. V grafu č. 7 se nachází vyobrazení vývoje celkového množství britských příslušníků jednotky od září 1943 do června 1945., Zároveň je v grafu zachycen vývoj počtu Britů v jednotlivých hodnostech.¹⁷⁷ Nejvyšší hodnosti mezi Brity dosáhl W/O Stradling, který byl povýšen do hodnosti *Temporary Warrant Officer* v březnu 1945, ale u jednotky sloužil jen do 3. května 1945.¹⁷⁸ Přes službu jednoho Brita v hodnosti *Warrant Officer* nebyl jinak

¹⁷⁴ Tamtéž, POR 6/43 (RCAF). Do hodnosti *Temporary Corporal* (T/Cpl) byli oba povýšeni 1. prosince 1943.

¹⁷⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 384, inv. č. 1897, POR 5/45 (RCAF).

¹⁷⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Establishment & Monthly Strength Return, Date 30. 6. 1945*.

¹⁷⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555.

¹⁷⁸ ¹⁷⁸ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 384, inv. č. 1897, POR 21/45 a POR 31/45. W/O Stradling byl přemístěn k No. 29 OTU.

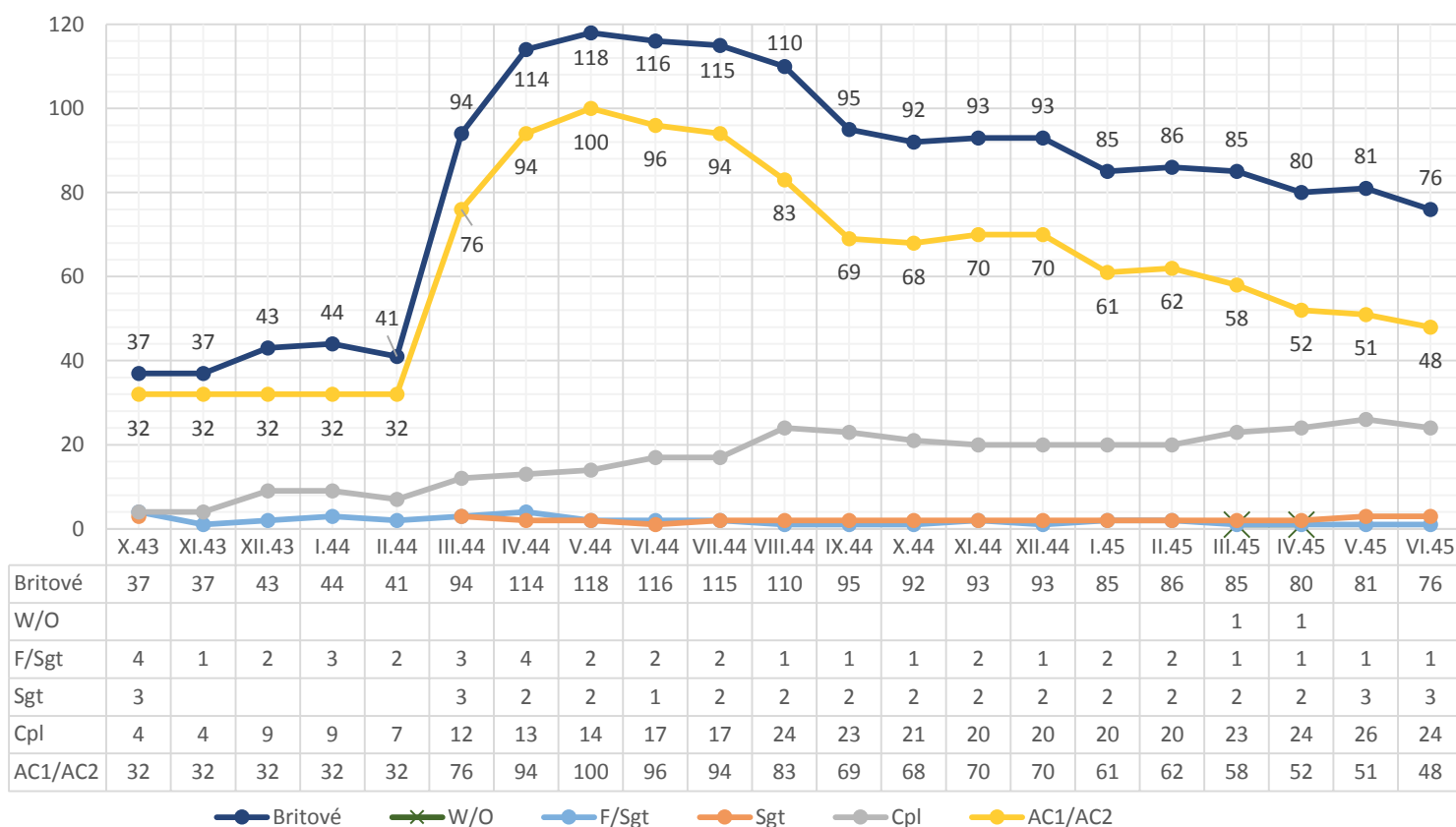
podíl poddůstojníků vysoký. Rozdíl bude zřejmý obzvláště po porovnání s Čechoslováky, kteří jsou popsáni níže. Ani v době britské početní převahy (březen–srpen 1944) nebylo množství Britů v hodnostech *Sergeant* a *Flight Sergeant* nijak výrazné. Nejvíce britských příslušníků v hodnosti *Flight Sergeant* bylo v říjnu 1943 a dubnu 1944, kdy se počet zastavil na čísle čtyři. Od května 1944 až do konce 8311. Servicing Echelonu v červenci 1945 se vyskytoval u jednotky pouze jeden až dva *Flight Sergeant*. Britové v hodnosti *Sergeant* se pravidelně vyskytovali od března 1944 a jejich počet se pohyboval zpravidla mezi dvěma a třemi. Lepší situace byla v hodnosti *Corporal*. Od srpna 1944 sloužilo vždy minimálně 20 Britů v hodnosti *Corporal*.¹⁷⁹

Personální požadavky 8311. Servicing Echelonu nezvládali Čechoslováci plnit především u personálu zařazeného do skupiny hodností AC1/AC2. Na vyplnění mezer v tabulkových stavech 8311. SE posloužili Britové. Nepřekvapí proto, že nejsilnější skupinou u Britů byli osoby zařazené do hodností AC1/AC2. V říjnu a listopadu 1943 bylo v hodnostech AC1/AC2 dokonce 86,5 % všech Britů (32 z 37 osob). V následujících měsících sice poklesla procentuálně skupina AC1/AC2 v rámci všech Britů na necelých 73 % (v lednu 1944 32 ze 44 Britů), ale po velkém nárůstu počtu britských příslušníků jednotky v březnu a dubnu 1944 se opět zvýšil podíl Britů v hodnostech A1/AC2 přes 80 %. Při britském maximálním početním stavu, který nastal v květnu 1944, bylo téměř 85 % Britů v kategorii AC1/AC2 (100 ze 118 Britů). Propad pod 80 % nastal v srpnu 1944, kdy v hodnostech AC1/AC2 bylo 83 Britů ze 110, což znamenalo 75,5 %. Četnost skupiny v hodnostech AC1/AC2 se u Britů držela mezi 72 až 75 % do února 1945. V březnu 1945 klesl mezi Brity podíl kategorie AC1/AC2 na 68 % (58 z 85 osob) a v květnu a červnu 1945 patřilo osobám v hodnostech AC1/AC2 již pouze 63 % (červen 1945: 48 ze 76 Britů).

¹⁷⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555.

Čím více se blížil konec války a jednotky, tím více klesal rozdíl mezi Brity s hodnostmi AC1/AC2 a *Corporal*. V červnu 1945 sloužilo u 8311. Servicing Echelonu 24 Britů v hodnosti *Corporal*, což bylo 32 % všech Britů. Rozdíl mezi uvedenými hodnostmi byl stále výrazných 31 %, ale při porovnání např. s květnem 1944, kdy britských příslušníků jednotky v hodnosti *Corporal* bylo 12 % (14 ze 118 Britů) a AC1/AC2 85 %, vyznívá červen 1945 pro *Corporal* daleko pozitivněji. Důvod poklesu kategorie AC1/AC2 je zřejmý. Přicházelo stále více Čechoslováků a Britové v nejnižších hodnostech přestávali být potřeba.¹⁸⁰

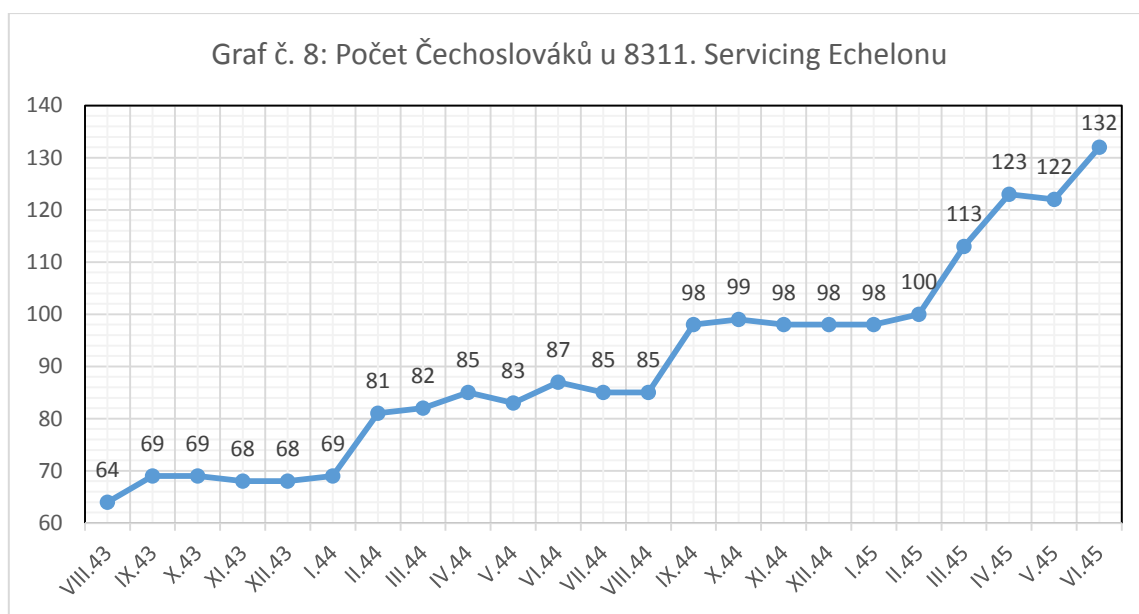
Graf č. 7: Britové u 8311. Servicing Echelonu

Nezpochybnitelným jádrem 8311. Servicing Echelonu byli Čechoslováci. Jak již bylo zmiňováno, hlavní překážkou pro naplnění tabulkového stavu výhradně Čechoslováky byl nedostatek vlastních lidských zdrojů. Graf č. 8 zachycuje početní stavy Čechoslováků od srpna

¹⁸⁰ Tamtéž.

1943 do června 1945. Čechoslováků na rozdíl Britů stále přibývalo a nenastaly žádné výrazné ztráty čs. personálu. Během existence jednotky nastaly v rámci přírůstků Čechoslováků tři skoky. První a nejmenší početní skok nastal v únoru 1944, kdy přibýlo 12 Čechoslováků. Další následoval v září 1944. Navýšení počtu Čechoslováků o 13, na celkových 98, sebou přineslo vyrovnaní Čechoslováků a do této doby početnějších Britů. Třetí skok začal v březnu 1945 a do června 1945 přinesl navýšení Čechoslováků ze 100 osob na konečných 132.¹⁸¹

Velitelské posty u jednotky zastávali především Čechoslováci, jak bude popsáno níže u organizačního členění 8311. Servicing Echelonu. Jediným příslušníkem jednotky v důstojnické hodnosti RAF byl F/Lt Karel Tužil, který ovšem jako důstojník nespadal do statistik početního stavu. Nejvyšší hodností objevující se ve statistických datech je *Warrant Officer*, které dosáhli dva Čechoslováci (Josef Sádlo a Alois Konopický). Velitelé jednotlivých sekcí a čet mechaniků byli zpravidla v hodnosti *Flight Sergeant*. Do října 1943 byli u 8311. SE čtyři čs. *Flight Sergeant*. Poté nastalo období zvyšování počtu Čechoslováků v této hodnosti, které trvalo do února 1944 a zastavilo se na čísle 13. Zhruba na stejné úrovni se držel stav až do konce války. Srovnáním s Brity se ukáže jasná dominance Čechoslováků ve velení. Od

¹⁸¹ Tamtéž.

května 1944 u jednotky sloužil jeden až dva Briti v hodnosti *Flight Sergeant* proti zpravidla 13 Čechoslovákům. Početní stav Čechoslováků zařazených jako *Sergeant* se pohyboval zpočátku na cifrách osm až deset, aby se následně přes osm a sedm dostal v únoru 1945 na konečných šest čs. příslušníků v hodnosti *Sergeant*. Při porovnání s Brity opět výsledek vyzní lépe pro čs. příslušníky 8311. SE. Britové byli většinou dva až tři, zatímco Čechoslováků bylo v roce 1945 minimálně šest a v dřívějších obdobích až 10.¹⁸²

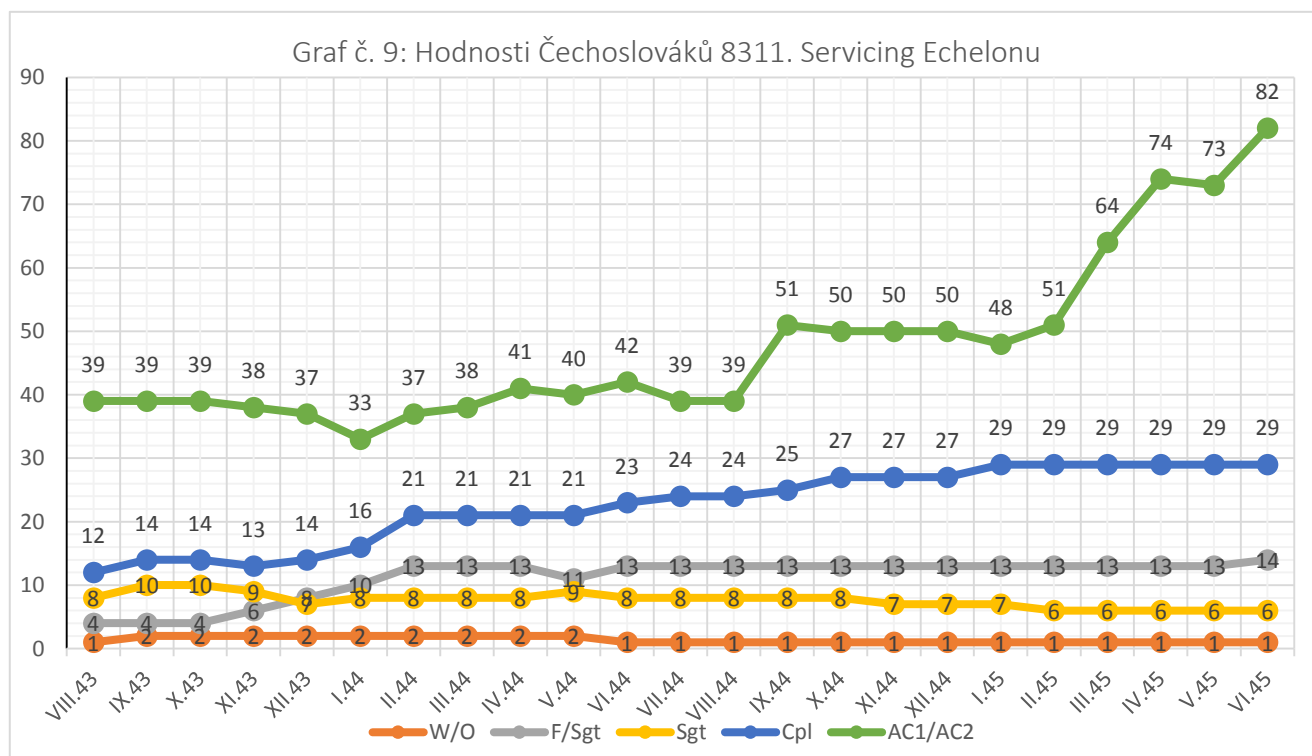
Vyrovnanější situace s Brity nastala u personálu 8311. Servicing Echelonu v hodnosti *Corporal*. Množství Čechoslováků zařazených u jednotky jako *Corporal* poměrně plynule stoupalo až do ledna 1945, kdy se z počátečních 12 zastavilo na 29 osobách. Maximem pro Brity se stalo vyrovnaní počtu Čechoslováků v srpnu 1944. Britů a Čechoslováků bylo po 24. Kromě srpna 1944 se nepodařilo Britům přiblížit na odstup méně jak dvou osob. Naopak největší rozdíl mezi Čechoslováky a Brity byl 14 osob, což nastalo v únoru 1944 (Čechoslováků 21 a Britů sedm).¹⁸³

Převaha Čechoslováků nad Brity panovala do února 1944 i ve skupině hodností AC1/AC2 (v únoru 1944 bylo 37 Čechoslováků a 32 Britů). Po přemístění značného množství Britů se poměrně vyrovnaná situace změnila ve prospěch Britů. V březnu 1944 bylo Čechoslováků v kategorii AC1/AC2 38 a Britů již 76. Největší rozdíl mezi oběma národy nastal v květnu 1944, při britském početním maximu. V této chvíli sloužilo u 8311. SE přesně 100 Britů a jen 40 Čechoslováků. Následně se ztráta Čechoslováků vlivem zvětšování vlastních řad a úbytkem Britů zmenšovala až do září 1944, kdy byl československý deficit 18 osob. Poté až do února 1945 ztráceli Čechoslováci v hodnostech AC1/AC2 20 až 11 osob, např. v únoru sloužilo 51 Čechoslováků oproti 62 Britům. Skupinu hodností AC1/AC2 si na svoji stranu opět přiklonili Čechoslováci v březnu 1945, kdy na čs. straně nastalo výrazné zvýšení počtů v této

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

kategorii, které bylo částečně způsobené příchodem 24 bývalých vojáků tzv. vládního vojska. Na britské straně došlo naopak k již výše popisovanému úbytku lidí. V červnu 1945 proto bylo z těchto důvodů Čechoslováků o 34 více než Britů. V závěru existence 8311. čs. Servicing Echelonu (červen 1945) sloužilo v hodnostech AC1/AC2 celkem 82 Čechoslováků.¹⁸⁴

¹⁸⁴ Tamtéž.

Organizační členění 8311. čs. Servicing Echelonu

Na rozdíl od početních stavů 8311. čs. Servicing Echelonu se nedochovalo přesné organizační členění jednotky. Vnitřní struktura 8311. SE jde z dostupných materiálů rekonstruovat pouze omezeně. Z výše uvedených tabulkových stavů vychází organizační schéma 8311. Servicing Echelonu z 20. května 1944 a 20. listopadu 1944, které veškeré příslušníky jednotky jmenovitě přiřazuje do jednotlivých funkčních zařazení. Přesto v mnoha případech nenapoví o rozsahu velení v jednotce.¹⁸⁵ Pomocí hlášení o zařazení důstojníků a rotmistrů z března 1944 a dalších dochovaných materiálů z pozdějšího období můžeme zařadit některé velitele k sekcím a četám.¹⁸⁶

Velitelem dílen u 8311. Servicing Echelonu byl po celou dobu existence jednotky W/O Josef Sádlo. V závěrečném období existence jednotky se stal W/O Sádlo posledním velitelem 8311. SE. Zástupcem velitele dílen byl F/Sgt Jan Sebera, který kromě toho vedl 1. drakařskou četou. Druhým zástupcem velitele dílen a rovněž velitelem další drakařské čety byl F/Sgt Oldřich Urbánek. Mezi veliteli některé ze skupin leteckých mechaniků – drakařů je rovněž uváděn Cpl Zdeněk Niessl. Zástupcem velitele drakařské čety je pak uváděn Cpl Vilém Šafář. Jména dalších zástupců velitelů drakařských čet nejsou známa. V seznamech leteckých mechaniků – drakařů (Fitt. II A) vyčnívá minimálně ještě dvě osoby a jednou z nich je Brit F/Sgt Corem. Není vyloučené, že právě F/Sgt Corem vedl ještě další četou drakařů. Mezi leteckými mechaniky – drakaři je uváděn i F/Sgt František Šustr, u kterého se vyskytuje údaj o velení 3. motorářské čety od vzniku 311. perutě do prosince 1942 a následném postu vrchního mechanika u 1429. COTF (*Czech Operational Training Flight*, čs. operačně výcviková

¹⁸⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1595, *8311 Servicing Echelon – Establishment and Strength*. Obě organizační schémata 8311. Servicing Echelonu se nachází v příloze. Viz příloha č. 2 a č. 3.

¹⁸⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547 a 1549.

letka).¹⁸⁷ K 8311. Servicing Echelonu byl F/Sgt František Šustr přemístěn v lednu 1944¹⁸⁸ a taktéž u něho není vyloučena funkce velitele nebo zástupce jedné z drakařských čet.

Druhou velkou sekci v jednotce byli letečtí mechanici – motoráři. V rámci 8311. SE vytvářeli motoráři minimálně čtyři čety. Velitelem 1. motorářské čety byl F/Sgt Jaroslav Libich a 2. motorářské čety F/Sgt Karel Ševčík. U 3. motorářské čety není znám velitel, ale v úvahu připadá F/Sgt Vladimír Kristen. Velitelskou funkci u 4. motorářské čety pak vykonával Sgt Stanislav Velich. Mezi známé zástupce velitelů motorářů patří Cpl František Macek a Cpl Jan Holobrádek. Pod letecké mechaniky (*Flight Mechanic*) spadala zámečnická dílna, kterou měl na starosti Sgt Arnošt Tříška.¹⁸⁹

F/Sgt Václav Šťastný byl velitel příslušníků 8311. SE zařazených do funkce *Fitter Armourer* (montéři – zbrojíři, také uváděni jako dílenští zbrojíři). Od 3. října 1943 do 2. června 1944 vedl zbrojířskou sekci W/O Alois Konopický, po jehož odchodu není jasný velitel. V instrumentářské sekci (*Instrument. Repairer*, opraváři palubních přístrojů) byl až do března 1945 velitel F/Sgt František Korejčík.¹⁹⁰ Poté ho nahradil F/Sgt Alois Martinovský, který byl předtím zástupcem Korejčíka v instrumentářské sekci. Druhým zástupcem v sekci byl Jindřich Libenský.¹⁹¹

V elektrikářské sekci patřil mezi velitele elektrikářů s funkčním zařazením *Electrician II* F/Sgt Josef Donát.¹⁹² Jeho zástupcem mohl být potenciálně Sgt Oldřich Schiesler, který v květnu 1944 uváděl, že pracuje v akumulátorovém oddělení.¹⁹³ Elektrikářskou četou,

¹⁸⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Ustanovení a zařazení důstojníků a rotmistrů – hlášení*.

¹⁸⁸ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *František Šustr*

¹⁸⁹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Ustanovení a zařazení důstojníků a rotmistrů – hlášení*.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 276, inv. č. 1542, *Denní rozkaz č. 2*.

¹⁹² VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Ustanovení a zařazení důstojníků a rotmistrů – hlášení*.

¹⁹³ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Úhrada na opravu zubů – prosba*.

zřejmě složenou z osob zařazených jako *Electrician I*, vedl F/Sgt Bohuslav Vejnar.¹⁹⁴ Mezi Elect. I byl také Sgt Imrich Kassa, který eventuálně mohl být zástupcem v elektrikářské četě. Velitelem radiosekce byl již dříve uváděný F/Sgt Bedřich Janoušek, který se na velitelském postu udržel po těžkostech popsanych v kapitole No. 8311 *Servicing Echelon*. Jedinou větší sekci bez čs. velení byla sekce radarových mechaniků. Sekci tvořili po většinu existence jednotky z naprosté většiny příslušníci kanadského letectva (RCAF).¹⁹⁵ V průběhu března 1944 odešel od 8311. SE velitel radarové sekce Brit F/Sgt Kemp¹⁹⁶ a od této chvíle již nepůsobil v radarové sekci nikdo z vyšší hodností než *Corporal*. Jednalo se o tři následující Kanadany: Cpl Ainsworth, Cpl Moore a Cpl Howard.¹⁹⁷ Radarová sekce se postupně zmenšovala z původních 12 osob až na konečný tabulkový stav čtyř osob.

Jedním z posledních dvou potvrzených velitelů byl Cpl Oskar Felsenberg, který mezi 1. lednem až 17. květnem 1944 velel technickému skladu u 8311. SE a 311. perutě.¹⁹⁸ Ve stejném funkčním zařazení *Equipment Assistant* (výzbrojní pomocník) sloužil až do února 1945 jako velitel technického a výstrojního skladu Sgt Vladimír Šlechta.¹⁹⁹ Posledním možným velitelem sekce je Sgt František Tanuška, který měl nejvyšší hodnost mezi bezpečnostními techniky (*Safety Equipment Worker*).²⁰⁰

¹⁹⁴ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Ustanovení a zařazení důstojníků a rotmistrů – hlášení*.

¹⁹⁵ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1595.

¹⁹⁶ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 369, inv. č. 1896, POR 21/44.

¹⁹⁷ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Assessment of Character and Trade Proficiency as at 31st December 1943*.

¹⁹⁸ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 278, inv. č. 1547, *Ustanovení a zařazení důstojníků a rotmistrů – hlášení*.

¹⁹⁹ VÚA–VHA Praha, sbírka osvědčení 255, č. j. 33746/66, *Vladimír Šlechta*.

²⁰⁰ VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1595.

Československý personál No. 8311 Servicing Echelon

Od vzniku 8311. čs. Servicing Echelonu v červenci 1943 prošlo jeho řadami v následujících dvou letech existence celkem 161 Čechoslováků.²⁰¹ Silné jádro 8311. SE bylo tvořeno právě čs. personálem. Za úspěšným plněním úkolů jednotky stáli Čechoslováci sloužící na pozicích běžných leteckých mechaniků, ale i velitelů jednotlivých sekcí a čet 8311. Servicing Echelonu. Níže se právě na tyto Čechoslováky podíváme z různých hledisek, která v menší či větší míře utvářela jejich životy. Již v předchozí kapitole jsme se blíže podívali na početní stavy jednotky v letech 1943–1945. Konkrétně v průběhu roku 1943 se objevilo u 8311. SE 76 Čechoslováků. Během následujícího roku u jednotky sloužilo 117 Čechoslováků a v roce 1945 se již jednalo o 146 příslušníků čs. letectva. K datu zániku (13. červenec 1945) 8311. čs. Servicing Echelonu tvořilo personál jednotky 132 Čechoslováků.²⁰²

Narození, národnostní otázka a náboženské vyznání

První probíraná skupina faktorů, které do určité míry mohly mít vliv na pozdější osudová rozhodování, se vyskytuje kolem narození. Údaje vhodné k analýze čs. pozemního personálu 8311. Servicing Echelonu nalezneme v ročníku a místě narození, mateřské řeči a náboženském vyznání.²⁰³

1) Ročník narození

Mezi čs. příslušníky 8311. Servicing Echelonu bylo značné věkové rozpětí. Nejstaršího Čechoslováka dělilo od nejmladšího bezmála 40 let.²⁰⁴ Dokonce dvojnásobný výskyt ročníku

²⁰¹ Seznam čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu se nachází v příloze č. 6. Kromě jmenného seznamu se v příloze nachází ke všem Čechoslovákům data a místa narození.

²⁰² Počty čs. příslušníků jednotky za jednotlivé roky sestaveny na základě dat získaných z *Leteckých karet RAF, kmenových listin, kvalifikačních listin* a archiválií vzniklých u 311. perutě a 8311. SE. Viz kapitola *Úvod*.

²⁰³ Data pro analýzu čs. pozemního personálu 8311. SE získána ze sbírek *Leteckých karet RAF, kmenových listin, kvalifikačních listin* a archiválií z fondu *Československé letectvo – Velká Británie*. Viz *Přehled použitých pramenů a literatury*.

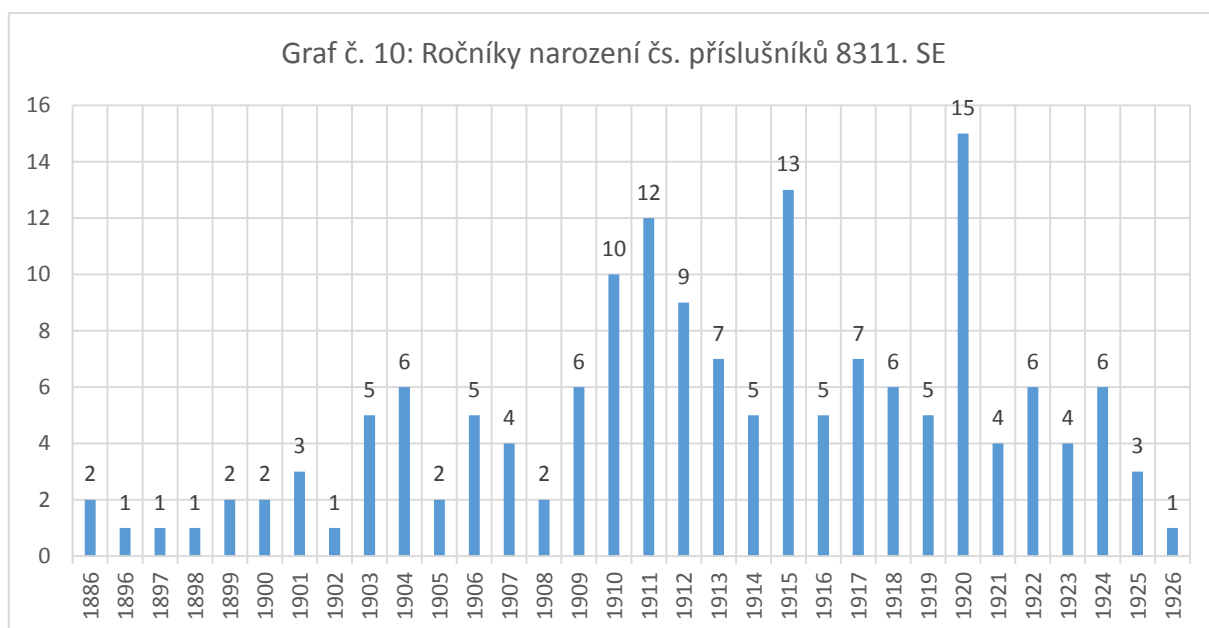
²⁰⁴ Nejstarším příslušníkem jednotky byl Václav Rubner (nar. 1. září 1886, Cheb) a nejmladším František Chwistek (nar. 28. srpna 1926, Soběšovice, okr. Frýdek–Místek).

narození 1886 vyčnívá mezi ostatními. Julius Fink a Václav Rubner, kteří se narodili v roce 1886, slavili v posledním válečném roce (1945) již své 59. narozeniny, což je na aktivní příslušníky čs. letectva vysoký věk. Při mobilizaci čs. armády v září 1938 nebyl ani jeden mobilizován, jelikož z branné moci byli propuštěni na konci roku 1936, po dovršení 50. narozenin. Přesto se následně dostali k čs. letectvu ve Velké Británii a stali se z nich jedni z nejstarších Čechoslováků sloužících v řadách RAF.²⁰⁵

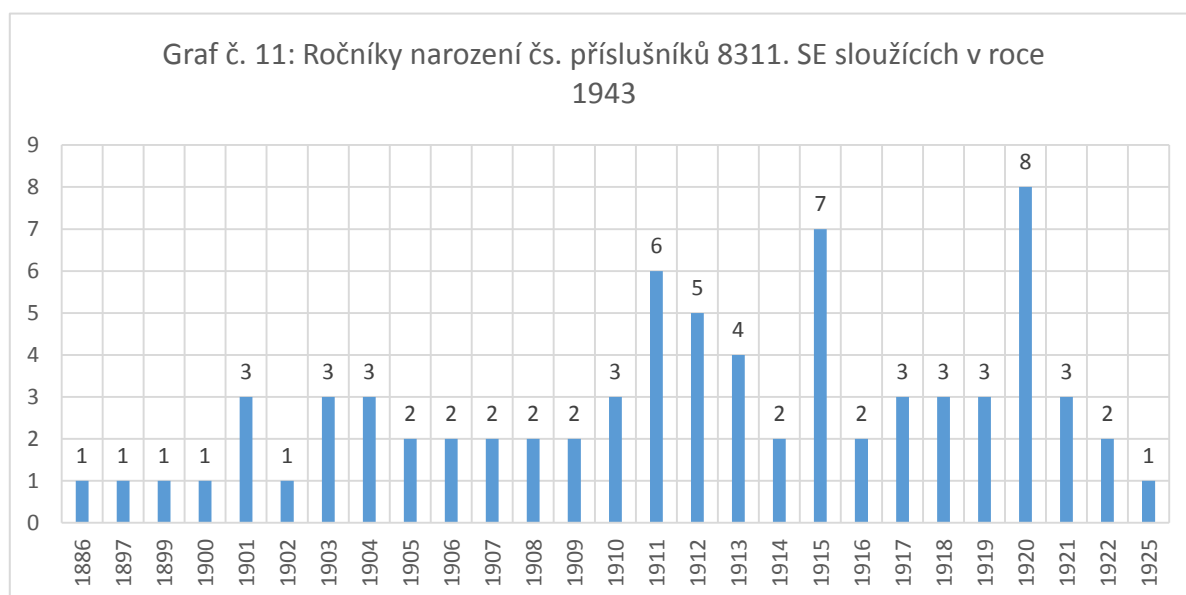
Ostatní čs. příslušníci jednotky se narodili v rozmezí let 1896 až 1926. Přesto se jedná o velké rozpětí 30 let, kdy se v každém roce narodil alespoň jeden Čechoslovák sloužící u 8311. SE. Mezi lety 1886 až 1899 se narodilo sedm osob, což z celkového množství 161 čs. příslušníků jednotky tvořilo přes 4 % čs. početního stavu. Ročníky narození 1900–1909 zastupovalo 36 Čechoslováků, kteří se podíleli na čs. personálu 8311. SE 22 %. Nejvíce byl zastoupen ročník 1906, kdy se narodilo šest osob. Čechoslováci, kteří dosáhli 30. narozenin do vypuknutí druhé světové války v roce 1939, se podíleli více jak čtvrtinou na souhrnných počtech čs. příslušníků jednotky. Mezi Čechoslováky u 8311. SE bylo plných 49 % narozených v letech 1910 až 1919, což znamenalo 79 osob. I přes propad narozených během válečných let první světové války, se nejsilnějším ročníkem stal s 13 osobami rok 1915. Ve dvacátých letech 20. století se pak narodilo zbylých 39 Čechoslováků, z nichž plných 15 mělo rok narození 1920. Tento ročník narození byl zcela nejsilnější mezi čs. personálem jednotky. Ročníky narození 1920 až 1926 se nalézali takřka u čtvrtiny čs. příslušníků 8311. SE. Grafické znázornění ročníků narození čs. příslušníků jednotky je zachyceno v grafu č. 10.

V rámci čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu sloužících v roce 1943 bylo rozložení ročníků narození jen nepatrně odlišné oproti souhrnným výsledkům za období 1943–1945. Do roku 1899 se narodili tři Čechoslováci, což znamená necelé 4 % ze všech čs. příslušníků

²⁰⁵ Nejstarším příslušníkem čs. letectva ve Velké Británii byl zřejmě Alexander Weiss nar. 29. ledna 1886 ve Vídni.

jednotky sloužících v roce 1943. Mírně větší podíl oproti celkovým výsledkům získaly osoby narozené v letech 1900 až 1909, kterých bylo zhruba 27,5 % (21 osob). Nejsilnější byly opět ročníky narození 1910–1919, které byly zastoupeny 38 Čechoslováky (50 %). Podíl 18,5 % (14 osob) na celkovém množství Čechoslováků sloužících u 8311. SE v roce 1943 měli narození v letech 1920 až 1925. Čechoslováků slavicích v roce 1943 23., 22. a 21 narozeniny bylo přibližně stejné procentuální zastoupení jako v rámci celkových statistik za celou dobu existence. Nejvíce čs. příslušníků jednotky v roce 1943 pocházelo opět z ročníků 1920

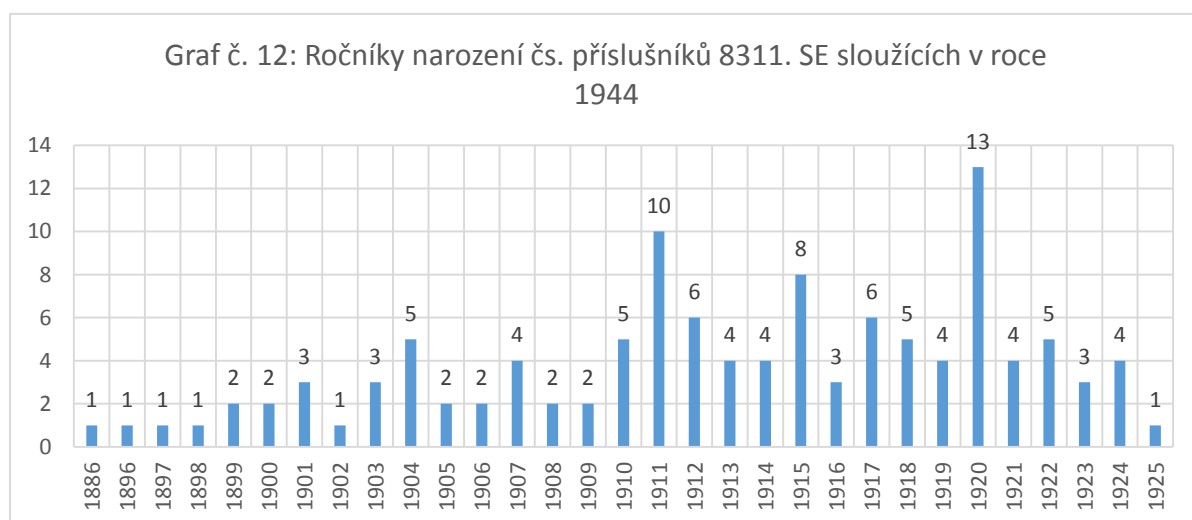

(osm osob). Zásadní byla absence nejmladších ročníků (1923–1926) až na jednu výjimku.²⁰⁶

Přehled o Českoslovácích sloužících u 8311. SE v roce 1943 přináší graf č. 11.

Ze 117 Českoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu v roce 1944 bylo oproti předchozímu roku výrazně více nejmladších ročníků narození 1920–1925. V roce 1944 se u jednotky nově objevili Českoslováci narození v letech 1923 a 1924. Počet narozených v letech 1920–1925 se zastavil na čísle 30, což znamenalo u jednotky podíl zhruba 25,5 % ze všech Českoslováků. Růst ostatních skupin ročníků narození přibližně korespondoval s celkovým navýšením počtu Českoslováků u jednotky. Českoslováků narozených před rokem 1900 bylo šest (5 %). Mírně kleslo procentuální zastoupení u skupiny narozených v letech 1900–1909 (z 27,5 % na 22 %, z 21 na 26 osob) a rovněž u čs. personálu s datem narození mezi lety 1910–1919 (z 51 % na 47 %, z 39 na 55 osob). Suverénně nejpočetnějším ročníkem narození se stal s 13 lidmi rok 1920. K podrobnostem o čs. příslušnících 8311. SE sloužících v roce 1944 viz graf č. 12.

Během roku 1945 sloužilo u 8311. Servicing Echelonu 146 Českoslováků. Množství čs. personálu za rok 1945 se přibližuje na dosah celkovému počtu Českoslováků sloužících v letech 1943–1945, a proto nepřekvapí jen drobné procentuální rozdíly mezi rokem 1945

²⁰⁶ Mezi Českoslováky sloužícími u 8311. SE v roce 1943 byl nejmladší Milan Trunkát (nar. 1. února 1925, Moravská Ostrava). U jednotky působil do 3. listopadu 1943. Po výcviku na leteckého mechanika – motoráře (F/Mech E) a působení u australské 460. perutě se vrátil k 8311. SE dne 13. února 1945.

a souhrnem za léta 1943–1945. V roce 1945 prošlo jednotkou 34 Čechoslováků narozených v letech 1900–1909 a stejné množství zástupců mají ročníky narození 1920–1926. Podíl na všech Čechoslovácích sloužících v roce 1945 se u obou skupin zastavil na zhruba 23 %. Zajímavější je přítomnost bývalých příslušníků tzv. vládního vojska u 8311. Servicing Echelonu. Od vládního vojska přešlo k 8311. SE během března až května 1945 dohromady 24 Čechoslováků. Jednalo se o osoby narozené mezi lety 1903 až 1923. Přitom pouze jeden byl mladší než ročník narození 1920. Z 24 osob se 17 narodilo v letech 1909 až 1915. V roce 1945 bylo těmto 17 osobám mezi 30 až 36 lety a měly za sebou zpravidla dlouhou službu v prvorepublikové čs. armádě a ve vládním vojsku jako délesloužící. Menší pětičlennou skupinu vytvořili Čechoslováci ročníků narození 1903 až 1906, které provázela většinou stejný osud jako předchozí skupinu. Podrobné informace o čs. příslušnících 8311. SE příšlých z vládního vojska nabízí graf č. 13.

Jak vyplývá z předchozího textu, věkové rozdíly mezi čs. pozemním personálem byly značné a v případě odborníků nehrál věk velkou roli. Čechoslovákům narozeným do roku 1909 se mezi lety 1943–1945 přes jejich početní růst mírně zmenšoval procentuální podíl, ale stále měla tato skupina Čechoslováků, která v roce 1945 oslavila minimálně 36. narozeniny, svoje pevné místo u jednotky. Oslabení Čechoslováků narozených do roku 1909 bylo na úkor nejmladších (ročníky narození 1920–1926). Zcela nejsilnějším ročníkem narození po celou

dobu existence jednotky byl rok 1920. Čechoslováci slavící 25. narozeniny v roce 1945 byli přelomovým ročníkem. Sice nepoznali službu v prvorepublikové čs. armádě, ale ve zlomovém roce 1939 právě dospívali. Tito mladí muži nedokázali snášet nastalou situaci v bývalém Československu a rozhodli se připojit k čs. armádě v zahraničí. Doba jim přála, jelikož na rozdíl od starších ročníků byli ještě ve velké míře bez závazků, které by je poutali v Protektorátu Čechy a Morava. Přes 50 % Čechoslováků sloužících u jednotky bylo narozených mezi lety 1910 až 1919. V době existence 8311. Servicing Echelonu se jednalo o pevný základ jednotky. Mezi nimi vyčnívaly ročníky narození 1911 a 1915 (34, resp. 30 let v roce 1945). Jednalo se o již zkušenější osoby (mezi 20 až 29 lety v roce 1939), které ovšem většinu mládí a dospělosti prožili v době první republiky a zklamání ze zániku Československa na ně dolehlo taktéž velmi silně.

2) Místo narození

S datem narození úzce souvisí místo, kde se dotyční narodili. Počty obyvatel Československa v roce 1930 mají ovšem pro místa narození omezený dosah, jelikož určité množství Čechoslováků sloužících 8311. SE se narodilo mimo území Československa. Přesto jako pomůcka vykonají počty obyvatel Československa pro účel zhodnocení míst narození dobrou práci.

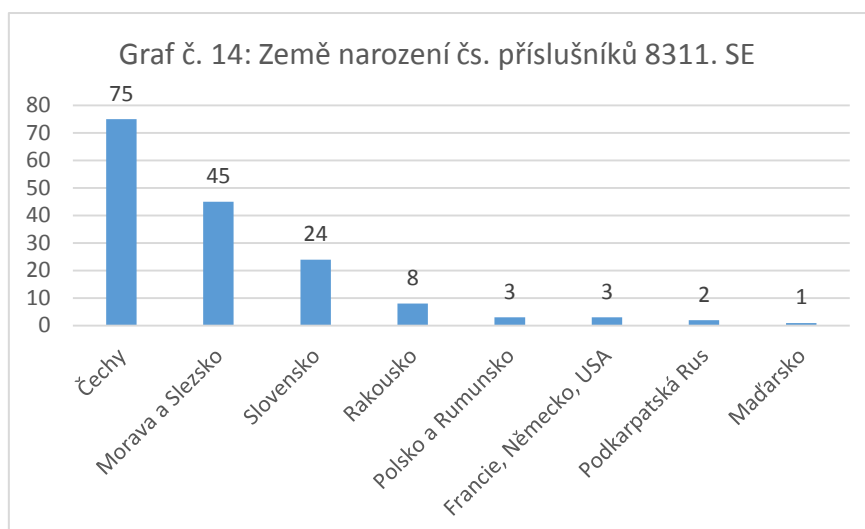
Vzhledem k výše uvedeným rozdílům mezi jednotlivými územími Československa není překvapením, že nejvíce čs. příslušníků 8311. SE se narodilo v Čechách. Jednalo se o 75 osob, což při přepočtu na procenta v rámci všech čs. příslušníků jednotky bylo 46,6 %. Jestliže zástupců Čech bylo při procentuálním porovnání s celkovými počty obyvatelstva Československa z roku 1930 o trochu méně, tak Čechoslováci u 8311. SE narození na Moravě a ve Slezsku překonávali předpoklad z roku 1930. Na Moravě a ve Slezsku se narodilo 45 osob

a v rámci všech Čechoslováků sloužících u jednotky se jednalo o podíl 27,9 %.²⁰⁷ Z celkového počtu obyvatel Československa v roce 1930 žilo na Slovensku 22,6 %. U 8311. Servicing Echelonu se nicméně zastoupení osob narozených na Slovensku zastavilo na 14,9 % (24 osob). Narozených na Podkarpatské Rusi bylo také výrazně pod procentuálním zastoupením obyvatel Československa z roku 1930. Během existence jednotky sloužili jen dva Čechoslováci narození na Podkarpatské Rusi, čímž se podíleli 1,2 % na čs. stavech jednotky. Mimo hranice Československa se narodilo 17 čs. příslušníků jednotky, jejichž procentuální zastoupení u 8311. SE bylo 10,5 %. Nejsilnější skupinu vytvářeli Čechoslováci narození v Rakousku, kterých bylo osm (necelých 5 % Čechoslováků u jednotky). Všechny osm Čechoslováků se narodilo ještě v době Rakouska–Uherska (v letech 1897–1917) a šest z nich přišlo na svět ve Vídni. Rodná místa dvou Čechoslováků byla v Polsku a po jedné osobě byla zastoupena Francie, Maďarsko, Německo, Rumunsko a USA. Země narození čs. příslušníků 8311. SE jsou zachyceny v grafu č. 14 a tabulce č. 9.

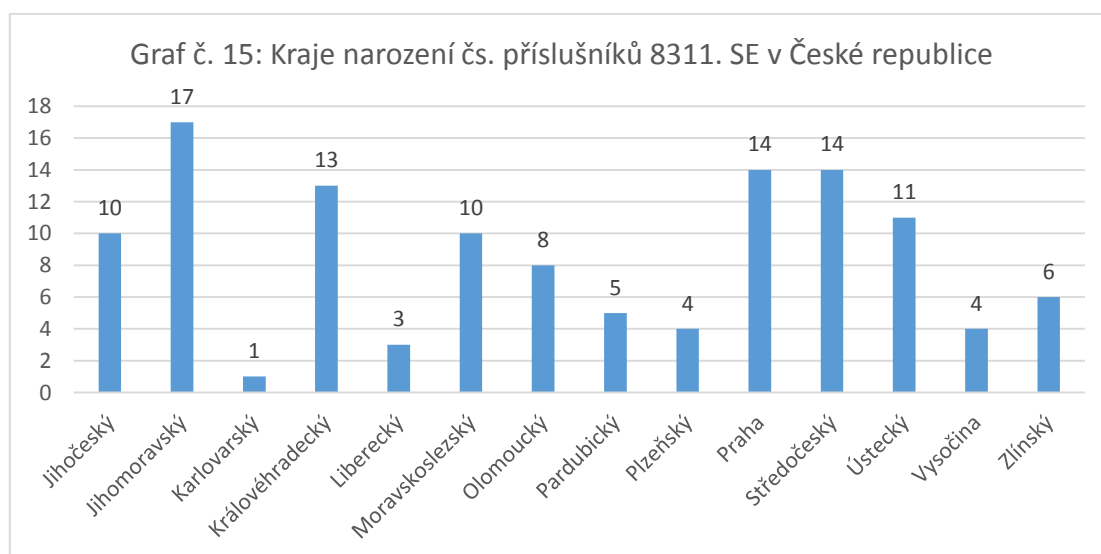
Tabulka č. 9: Země narození čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu.

Země	Počet
Čechy	75
Morava a Slezsko	45
Slovensko	24
Rakousko	8
Podkarpatská Rus	2
Polsko	2
Francie	1
Maďarsko	1
Německo	1
Rumunsko	1
USA	1
Celkem	161

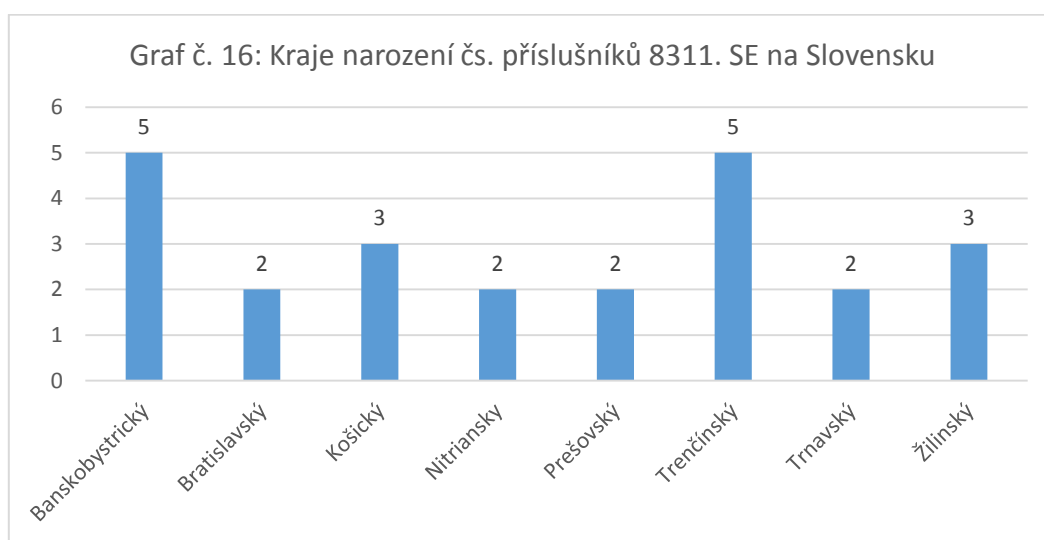
²⁰⁷ Hranice Moravy a Čech prochází současnými (2019) kraji Jihočeským, Vysočinou a Pardubickým. Pro lepší přehlednost byly celé kraje zařazeny buď k Čechám, nebo Moravě. K území Moravy a Slezska byly v rámci této práce zařazeny následující současné (2019) kraje: Jihomoravský, Moravskoslezský, Olomoucký, Vysočina a Zlínský. Území Čech zahrnuje následující aktuální (2019) kraje: Jihočeský, Karlovarský, Královéhradecký, Liberecký, Pardubický, Plzeňský, Hlavní město Praha, Středočeský a Ústecký.

V rámci území České republiky se ze 161 čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu narodilo 120 osob (74,5 % všech Čechoslováků). Při porovnání současných krajů České republiky (2019) se krajem s nejvíce zástupci u 8311. SE stává Jihomoravský, kde se narodilo 17 osob. Za Jihomoravským krajem následuje se 14 osobami Praha a Středočeský kraj. Na opačném konci hodnocení krajů kraluje Karlovarský kraj, v kterém se narodil pouze jeden budoucí příslušník 8311. SE. Kromě velikosti kraje mělo značný vliv silné německé osídlení, které negativně ovlivňovalo také Liberecký kraj (tři osoby u 8311. SE). Se čtyřmi příslušníky 8311. SE se mohl pochlubit Plzeňský kraj a Vysočina. V grafu č. 15 se nachází více podrobností ke krajům České republiky, kde se narodili čs. příslušníci 8311. SE.

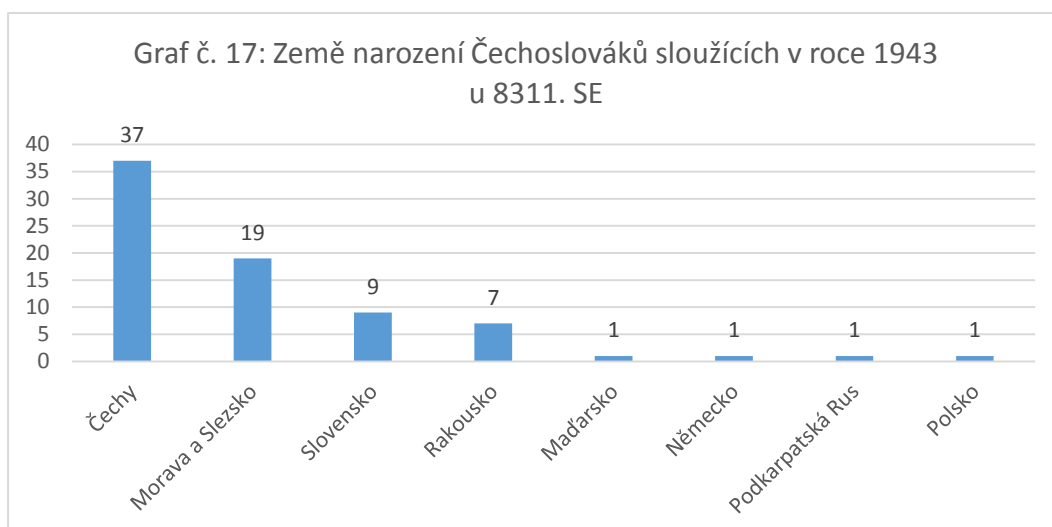

Na Slovensku se narodilo 24 Čechoslováků (14,9 % Čechoslováků u 8311. SE), které osud později zavál k 8311. Servicing Echelonu. Přes menší počet osob narozených na Slovensku má zástupce u 8311. SE každý ze současných (2019) osmi slovenských krajů. Po pěti osobách se narodilo v Banskobystrickém a Trenčínském kraji. Za nimi s třemi Čechoslováky skončil Žilinský a Košický kraj. Relativně rovnoměrné rozložení rodných míst Čechoslováků sloužících u 8311. SE ve všech slovenských krajích dokládají zbylé čtyři kraje. Ve všech se narodili minimálně dva budoucí čs. příslušníci jednotky. Viz graf č. 16.

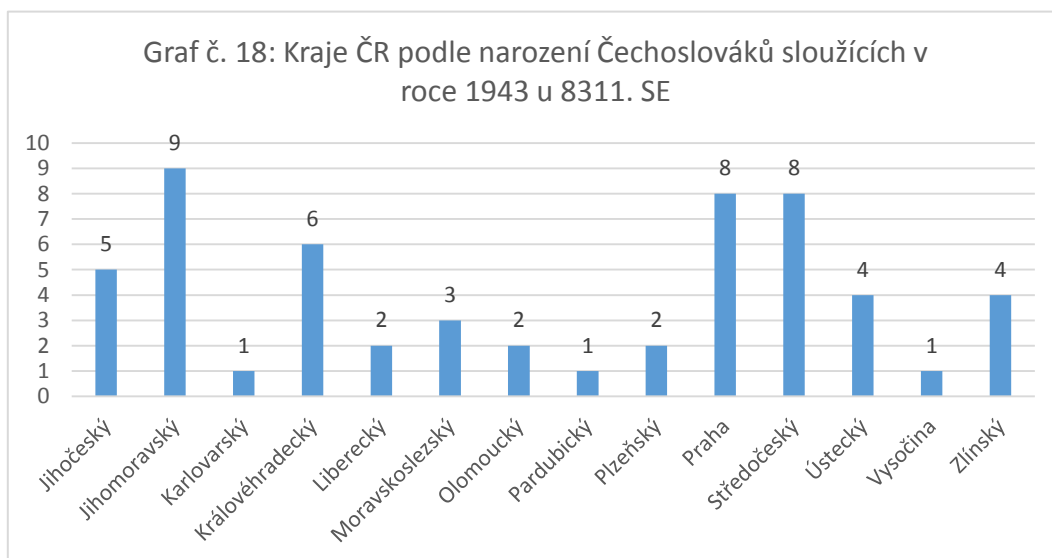

V průběhu času nedocházelo v rámci procentuálního zastoupení jednotlivých zemí k zásadním změnám. Během roku 1943 sloužilo u 8311. Servicing Echelonu 76 Čechoslováků. Z nich bylo narozených v Čechách 37, což znamená 48,6 % všech čs. příslušníků jednotky sloužících v roce 1943. Z Moravy a Slezska bylo 19 osob (25 %) a ze Slovenska 9 osob (11,8 %). Zahraničí reprezentovalo hlavně Rakousko ze sedmi Čechoslováky (9,2 %). Ostatní země zastupovali vždy jen jednotlivci. Viz v grafu č. 17, který zobrazuje země narození Čechoslováků sloužících u jednotky v roce 1943.

Zastoupení krajů České republiky u sloužících v roce 1943 bylo oproti celkovým výsledkům za léta 1943–1945 v některých aspektech odlišné. Přetrvala převaha Jihomoravského kraje, kterou následovala Praha a Středočeský kraj. V roce 1943 stojí za poznamenání Zlínský

kraj (čtyři osoby), který se dělil v rámci krajů o šestou příčku s Ústeckým krajem. Ze čtyř Čechoslováků narozených ve Zlínském kraji byli tři z okresu Uherské Hradiště. Počet vyzní při porovnání s dalšími kraji, kdy šest krajů mělo u jednotky jednoho až dva zástupce. Podrobnosti ke krajům České republiky v grafu č. 18.

U čs. příslušníků sloužících v roce 1944 u 8311. Servicing Echelonu došlo ke snížení převahy Čechoslováků narozených v Čechách. Za rok 1944 byl jejich podíl na celkovém počtu Čechoslováků 42,7 % (50 osob), oproti roku 1943 pokles o téměř 6 %. Nárůst na 26,5 % zaznamenali Čechoslováci narození na Moravě a Slezsku (navýšení o 1,5 %). Nejvíce si polepšily osoby narozené na Slovensku, kterých bylo 21 a v rámci jednotky se jednalo o podíl

na čs. početních stavech ve výši 17,9 % (v roce 1943 bylo Slovensko zastoupeno 11,8 %). O jednu osobu si polepšila např. Podkarpatská Rus nebo také Polsko. Přehled zemí narození Čechoslováků sloužících u 8311. SE v roce 1944 přináší tabulka č. 10. V procentuální zastoupení jednotlivých krajů České republiky nedošlo k výrazným změnám. V roce 1944 kraloval Jihomoravský kraj (16 osob) s náskokem čtyř osob před Prahou a Středočeským krajem. Na jedné osobě setrval Karlovarský a Pardubický kraj.

Tabulka č. 10: Země narození čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu sloužících v roce 1944.

Země	Počet
Čechy	50
Morava a Slezsko	31
Slovensko	21
Rakousko	7
Podkarpatská Rus	2
Polsko	2
Maďarsko	1
Německo	1
Rumunsko	1
USA	1
Celkem	117

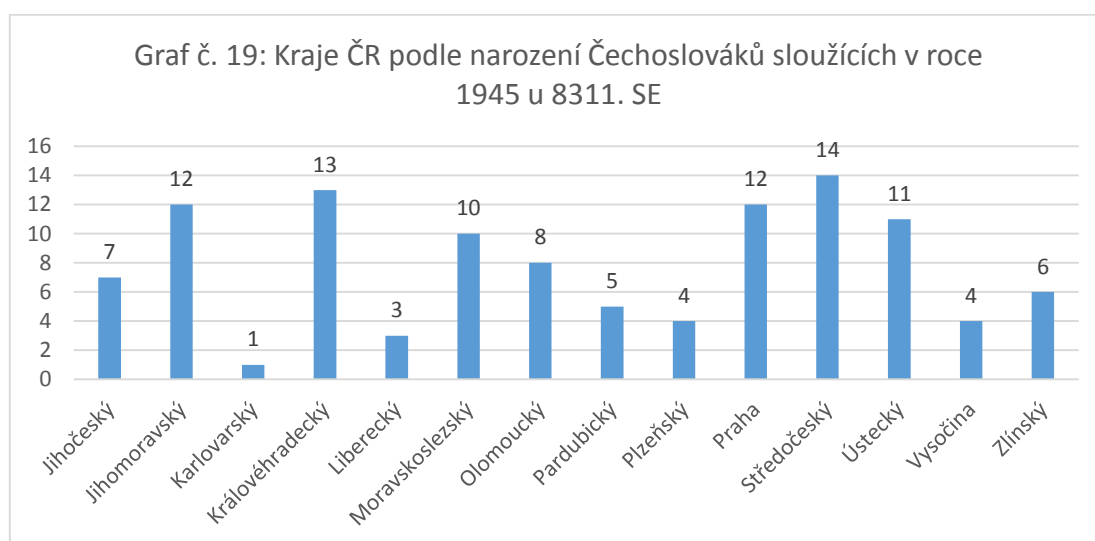
Během roku 1945 sloužilo u 8311. SE 146 Čechoslováků. Procentuální zastoupení rodných zemí bylo podobné celkovým výsledkům jednotky. V Čechách narozených osob bylo 70 (47,9 %). Oproti předchozímu roku se navýšil jejich podíl o více jak 5 %. Na Moravě a ve Slezsku se narodilo 40 čs. příslušníků jednotky a jejich podíl vzrostl na 27,4 %. Naopak pokles na 14,4 % postihl osoby narozené na Slovensku (21 osob). Další skupinou byly osoby narozené v Rakousku, kterých bylo osm (5,5 %), a za nimi řada dalších zemí s jedním až dvěma osobami. Veškeré země narození Čechoslováků 8311. SE a jejich počty za rok 1945 nabízí tabulka č. 11.

Tabulka č. 11: Země narození čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu sloužících v roce 1945.

Země	Počet
Čechy	70
Morava a Slezsko	40
Slovensko	21

Země	Počet
Rakousko	8
Podkarpatská Rus	2
Polsko	2
Francie	1
USA	1
Maďarsko	1
Celkem	146

Při hodnocení roku 1945 přišel o své výsadní postavení v krajích České republiky Jihomoravský kraj, který se s 12 osobami propadl až na dělené třetí místo. Pořadí krajů vévodil Středočeský kraj (14 osob), následovaný Královehradeckým krajem (13 osob). Mezi nejslabší kraje dále patřil Karlovarský a Liberecký kraj. Veškerá data ke krajům České republiky podle narození čs. příslušníků sloužících v roce 1945 u 8311. SE se nachází v grafu č. 19.

Důvodem k výrazným změnám v krajích České republiky byly příchody, ale i odchody čs. personálu. Velký podíl na změnách mělo 24 Čechoslováků přicházejících z tzv. vládního vojska. Zastoupení měli v 10 krajích České republiky a Rakousku. Nejvíce bývalých vládních vojáků bylo z Králověhradeckého a Olomouckého kraje. V každém z krajů se narodili čtyři budoucí příslušníci 8311. SE. Tři osoby se narodily v Pardubickém kraji. Graf č. 20 zobrazuje počty bývalých vojáků vládního vojska narozených v krajích České republiky a Rakousku.

Procentuální zastoupení zemí podle míst narození Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu bylo relativně stabilní. Změny v rámci dvou let se pohybovaly většinou do šesti procent. Podíl čs. příslušníků jednotky narozených v Čechách se pohyboval kolem 43 až 49 %, což bylo blízko k procentuálnímu zastoupení obyvatel Čech v rámci celého Československa v roce 1930. Množství čs. příslušníků narozených na Moravě a ve Slezsku dosahovalo u jednotky mírně vyšších čísel (kolem 25–28 %) než bylo obyvatel Moravy a Slezska v Československu (24 %). U 8311. SE dosahovali menšího zastoupení Čechoslováci narození na Slovensku, kterých bylo z celkového množství od 12 % až do téměř 18 % v roce 1944. Z celkového množství obyvatel Československa však připadalo v roce 1930 na Slovensko 22,6 %. Čs. příslušníci jednotky z Podkarpatské Rusi představovali po celou dobu jen zanedbatelné množství dosahující maximálně dvou osob (kolem 1 % čs. početních stavů). Mimo Československo se nejvíce Čechoslováků narodilo v Rakousku (osm). Další čs. příslušníci se narodili nejen v Evropě (např. Polsko, Rumunsko, Německo, Francie), ale i za oceánem v USA. Čechoslováků narozených mimo území Československa bylo u 8311. SE přibližně 10,5 %.

3) Národnostní otázka – mateřská řeč

Ožehavou věcí v Československu byla národnostní otázka. Na národnostní identifikaci bylo nahlíženo již od vzniku Československa jako na otázku jazykovou. Identifikátorem se

stávala mateřská řeč, která byla považována za hlavní vnější znak příslušnosti k národnosti. Ve stejném duchu převzala chápání národnostní otázky čs. armáda za první republiky a následně i čs. jednotky v zahraničí. V rámci národnostní sebeidentifikace vzbuzovala metoda určování národnosti podle mateřské řeči odpor u Židů pocházejících hlavně z německojazyčného prostředí, kteří se chtěli vymezit vůči Němcům. Přestože se v některých materiálech vznikajících ve Velké Británii pracovalo s kolonkou národnost (např. kartotéka příslušníků čs. zahraničního odboje – Západ), tak základní položkou v dokumentech čs. vojáků (např. kmenový listin, letecká karta RAF) zůstávala pouze mateřská řeč. Židům nebylo dovoleno se hlásit k židovskému původu a nadále figurovali u jednotlivých jazyků.²⁰⁸

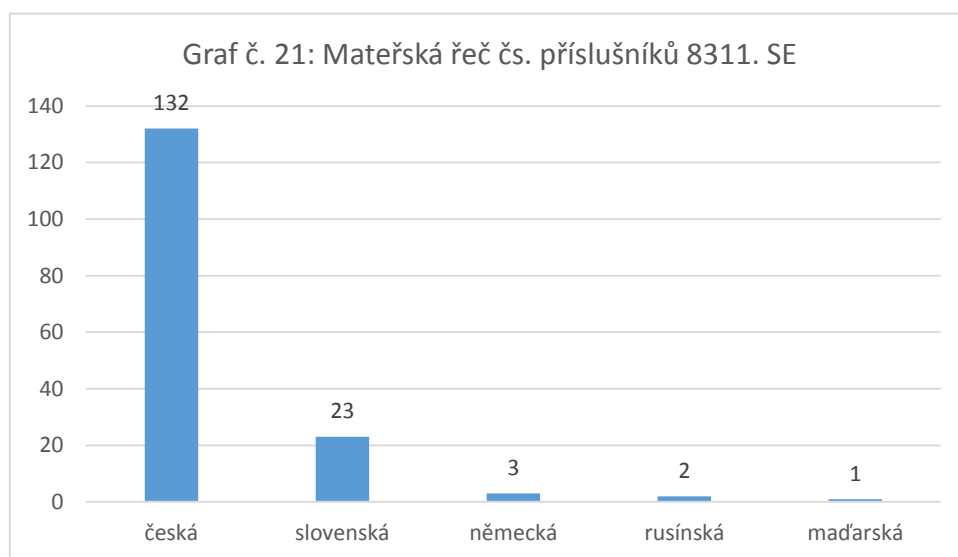
Při hodnocení národnostní otázky čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu pomocí mateřské řeči dochází z tohoto důvodu ke zkreslení údajů, jehož rozsah se ukáže již při následném posuzování náboženského vyznání. Data o mateřské řeči pro analýzu čs. personálu 8311. SE jsou získaná převážně z *leteckých karet RAF* a *kmenových listin*. V případě příležitostně objevující se položky národnosti platí proměnlivá kvalita přisuzování národnosti, která byla mnohdy vyplněna pouhým přepsáním údaje z kolonky mateřské řeči.

Ze 161 čs. příslušníků jednotky se z nich 132 hlásilo k české mateřské řeči, což znamená téměř 82 % všech Čechoslováků u 8311. SE. S obrovským odstupem byl slovenský jazyk, ke kterému se přihlásilo 23 osob. V rámci jednotky to znamenalo podíl 14,3 %, který téměř korespondoval s počtem osob narozených na Slovensku (24 osob, 14,9 %). Počtem tří osob byla zastoupena němčina (1,9 %).²⁰⁹ K rusínské mateřské řeči se hlásili dva čs. příslušníci jednotky

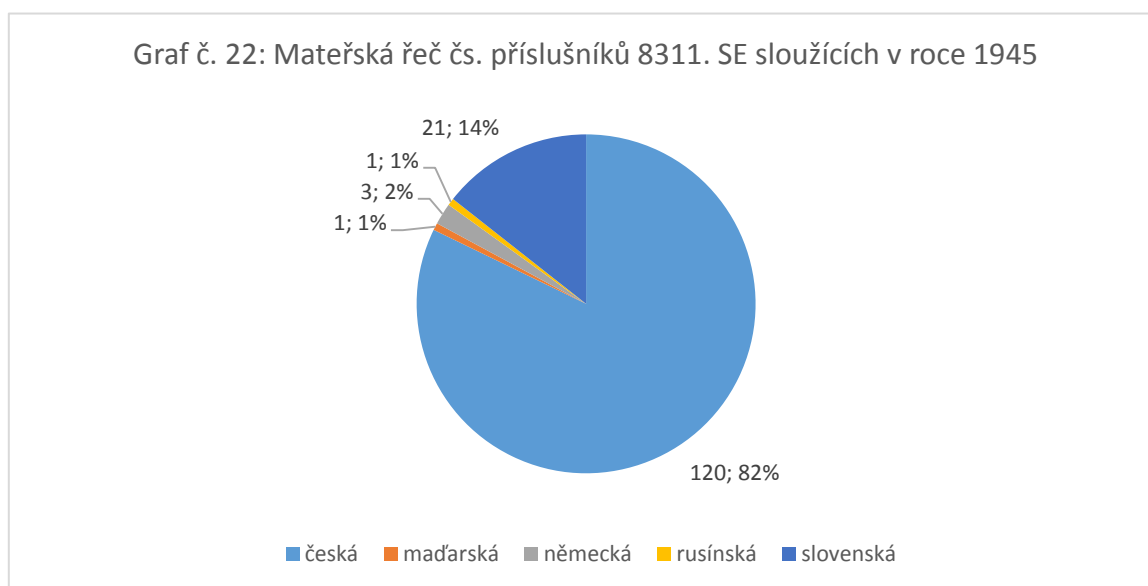
²⁰⁸ MARŠÁLEK, Zdenko: „Česká“, nebo „československá“ armáda?, s. 37–66.

²⁰⁹ K německé mateřské řeči se hlásil Heinz Adler (náboženské vyznání: židovské), Antonín Neubauer (náb. vyz.: římskokatolické) a Václav Rubner (náb. vyz.: evangelické).

a pouze jeden měl uvedenou jako mateřskou řeč maďarštinu.²¹⁰ Grafický přehled rozložení sil u mateřské řeči poskytuje graf č. 21.

Situace v rámci národnostní otázky (mateřské řeči) byla po dobu existence 8311. SE velmi podobná celkovým výsledkům. Během roku 1943 sloužilo u jednotky 64 osob s mateřskou řečí českou (84 %), devět osob se slovenskou řečí (12 %), dvě osoby s německou řečí (2,5 %) a jedna osoba s uváděnou mateřskou řečí rusínskou (1,5 %). Obdobná situace panovala taktéž v následujícím roce, kdy česká mateřská řeč dosahovala celkového podílu 78,6 % (92 osob), slovenská 17,1 % (20 osob), německá a rusínská po 1,7 % (po dvou osobách)

²¹⁰ K rusínské mateřské řeči se hlásil Leo Steinbrecher (náb. vyz.: metodistické) a Michal Varcaba (náb. vyz.: římskokatolické). Mateřská řeč maďarská byla uváděna u Bély Alberta (náb. vyz.: evangelické).

a maďarská 0,9 % (jedna osoba). V roce 1945 panovalo stejné procentuální zastoupení jako u výsledků všech čs. příslušníků jednotky. Viz k mateřské řeči čs. příslušníků 8311. SE graf č. 22. Ještě zbývá dodat, že bývalý vojáci vládního vojska měli všichni mateřskou řeč českou.

Česká a slovenská mateřská řeč tvořila u jednotky naprosto dominantní postavení (kolem 96 % ze všech Čechoslováků u 8311. SE). U jednotky se v malých počtech objevovala němčina, rusínština a maďarština. Obzvláště u němčiny nemusí jít o zcela přesná čísla, jelikož bylo v případě volby mateřské řeči výhodnější přihlásit se k češtině. Obzvláště Židé volili až na jednu výjimku za mateřskou řeč češtinu, i když někteří z nich pocházeli z prostředí převážně německého nebo českoněmeckého a příp. slovenskoněmeckého.

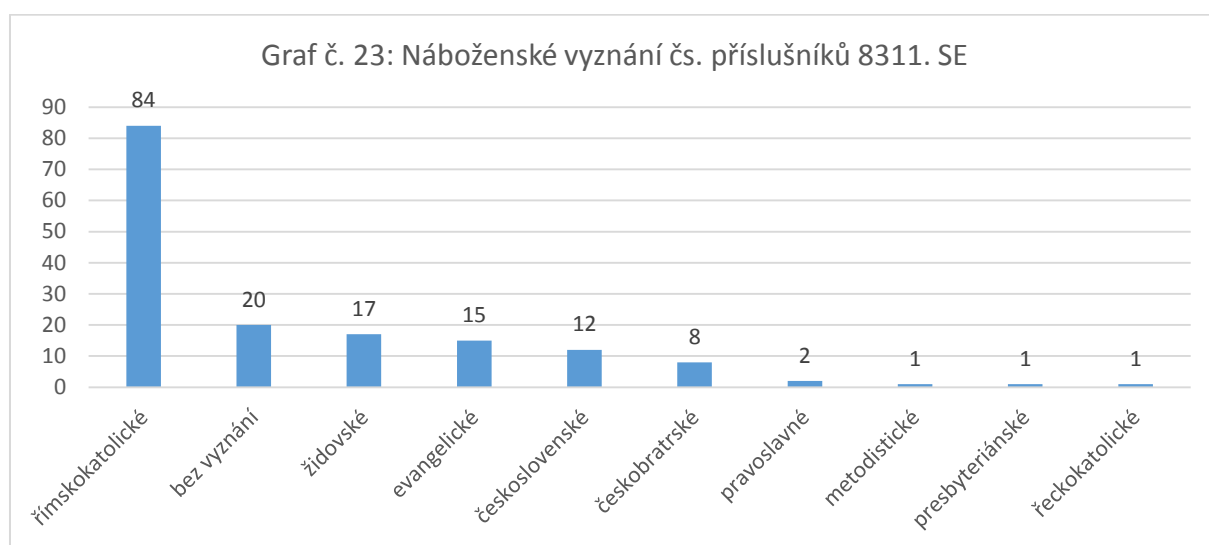
4) Náboženské vyznání

Národnostní identifikace je částečně spojena i s další posuzovaným faktorem, kterým je náboženské vyznání. Hluboké propojení mezi náboženským vyznáním a národností je u Židů, jejichž počty lze stanovit zejména na přiznaném náboženském vyznání. Přesto nelze stanovit přesné počty Židů u 8311. Servicing Echelonu jen podle náboženského vyznání. Někteří Čechoslováci pocházející prokazatelně z židovských rodin konvertovali ke křesťanské víře.²¹¹ K židovskému vyznání se hlásilo 17 čs. příslušníků jednotky a minimálně další dva byli původně židé. Na celkovém množství Čechoslováků, kteří sloužili u 8311. Servicing Echelonu, se Židé podíleli minimálně cca 12 %. Z nich se 13 hlásilo k české mateřské řeči, pět ke slovenštině a jeden k němčině.

Nejsilnější postavení mezi církvemi měla u jednotky tradiční římskokatolická církev, na kterou připadlo 84 osob (52 %). Bylo to výrazně méně než celostátní výsledek z roku 1930, kdy se v rámci Československa hlásilo 73,5 % obyvatel ke katolické církvi. Druhou nejsilnější

²¹¹ Z židovských rodin prokazatelně pocházel Jindřich Arton (původně Apfelbaum, náb. vyz.: evangelické), Oskar Felsenberg (náb. vyz.: římskokatolické) a možná konvertoval Jiří Antonín Schiller (zahrnut do židovského vyznání, ale v některých zdrojích uváděno náboženské vyznání jako římskokatolické).

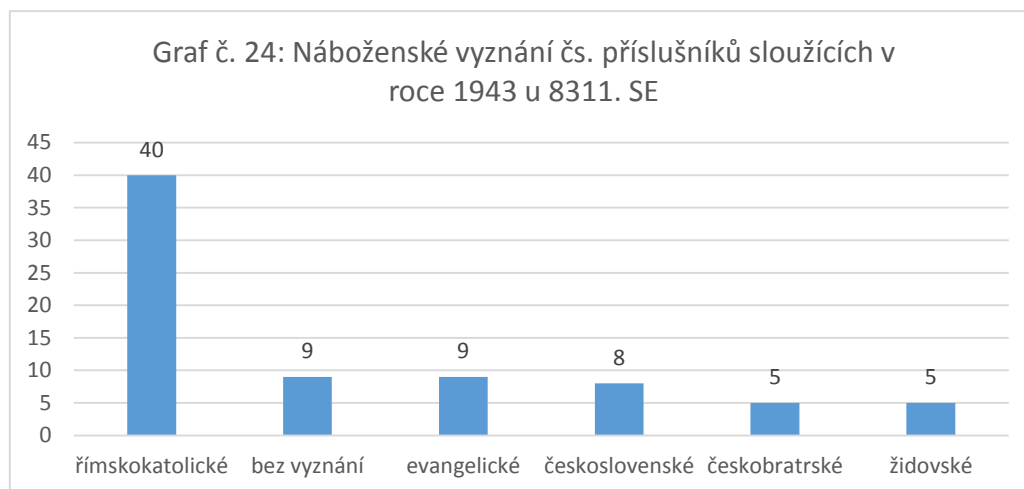
skupinu s 12,5 % tvořilo 20 nevěřících Čechoslováků (v rámci Československa bylo v roce 1930 obyvatel bez vyznání 5,8 %). Ze 17 osobami bylo třetí židovské vyznání, o kterém byla řeč výše (10,5 %, v roce 1930 bylo židovského vyznání v Československu jen 2,4 % obyvatel). Mezi další významnější církve patřily církve evangelické (15 osob, 9 %), Církev československá (12 osob, 7,5 %, v Československu se v roce 1930 hlásilo k církvi 5,4 %) a Českobratrská církev evangelická (osm osob, 5 %).²¹² Souhrn církví, ke kterým se hlásili čs. příslušníci 8311. Servicing Echelonu, a jejich početní zastoupení je obsaženo v grafu č. 23.

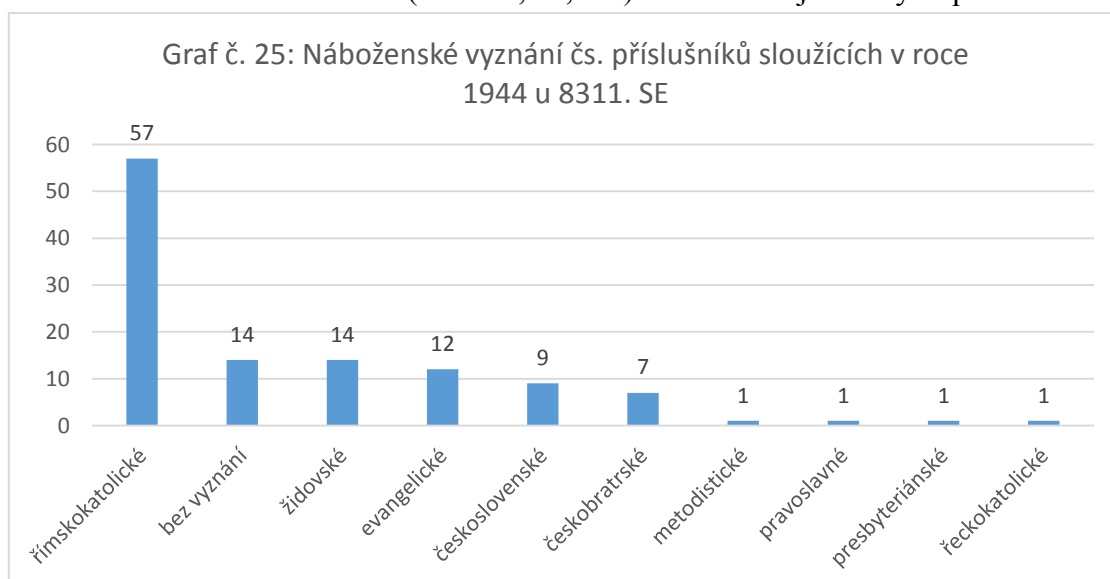
Procentuální zastoupení bylo v průběhu existence jednotky relativně stabilní. Během roku 1943 se u 8311. Servicing Echelonu vystříдалo 76 Čechoslováků, z nichž 40 bylo římskokatolického vyznání (52 %, stejný podíl jako za celé období 1943–1945). Skupina bez vyznání se dělila o druhé místo s církvemi evangelickými (po devíti osobách, cca 12 %). Následovala Církev československá (osm osob, 10,5 %), Českobratrská církev evangelická (pět osob, 6,5 %) a židovské vyznání (pět osob, 6,5 %). Kromě většího poklesu podílu židů byla situace v roce 1943 podobná hodnotám vycházejícím za celou dobu fungování jednotky.

²¹² Data ze sčítání obyvatel z roku 1930 pochází z publikace: BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš: *Československo 1918–1938*, s. 13.

Podrobný náhled na náboženské vyznání čs. příslušníků sloužících u jednotky v roce 1943 poskytuje graf č. 24.

V rámci Čechoslováků sloužících u 8311. SE v roce 1944 nastala největší změna příchodem čtyř dalších církví, které byly ovšem zastoupeny vždy jen jednou osobou. Na dělené druhé místo poskočila skupina Čechoslováků s židovským vyznáním (14 osob, 12 %). Ostatní významnější církve si držely v rámci procentuálního zastoupení přibližně podobné postavení jako v roce 1943. Veškerá data k náboženskému vyznání Čechoslováků u 8311. SE za rok 1944 nabízí graf č. 25. Čechoslováci sloužící v roce 1945 se v rámci náboženského vyznání opět příliš nelišili od ostatních výsledků. Oproti roku 1944 z výčtu církví zmizela metodistická a řeckokatolická církev. Skupina osob bez vyznání se osamostatnila na druhém místě za suverénní římskokatolickou církví (74 osob, 50,5 %) a na složení jednotky se podílela dokonce

13 % (19 osob). Dále se v pořadí umístilo židovské vyznání (17 osob, 11,5 %), evangelické církve (15 osob, 10 %), Církve československá (11 osob, 7,5 %), Českobratrská církev evangelická (sedm osob, 5 %), pravoslavná církev (dvě osoby, 1,5 %) a presbyteriánská církev (jedna osoba 0,7 %). U 24 čs. příslušníků jednotky, kteří přišli od vládního vojska, převládala velmi výrazně římskokatolická víra (17 osob, 71 %), kterou následovala s 12,5 % Církve československá (tři osoby). Ostatní kategorie náboženského vyznání disponovaly jedním zástupcem (bez vyznání, Českobratrská církev evangelická, evangelická církev, pravoslavná církev).

Po celou dobu existence 8311. Servicing Echelonu si římskokatolická církev udržovala pevné vůdčí postavení mezi církvemi vyskytujícími se u čs. personálu, které pramení z jejího tradičního postavení nejmocnější církve v Československu. Daleko za katolickou vírou se držela na druhém místě skupina nevěřících a od roku 1944 podobných výsledků dosahovalo židovské náboženství. Obě skupiny se celkově držely vysoko nad procenty dosaženými při sčítání lidu, které proběhlo v Československu roku 1930. Poměrně stabilního procentuálního zastoupení většinou mezi 5–10 % dosahovaly evangelické církve, Církve československá a Českobratrská církev evangelická. K dalším čtyřem církvím se hlásili pouze jednotlivci a jejich podíl v rámci jednotky nebyl tudíž nikdy významný.

Vzdělání a předválečný život

Další skupina údajů spojených s čs. pozemním personálem 8311. Servicing Echelonu vychází z mládí a předválečného života. Klíčovým bodem v životě každého člověka je vzdělání, jehož úroveň předznamenává budoucí směřování dotyčného, z kterého se velmi těžko vymaňuje. V rámci předválečného života se naskýtá k analýze kromě nejvyššího dosaženého vzdělání také zaměstnání, prezenční vojenská služba, příslušnost k určité obci, rodinný stav a odchod do zahraničí.²¹³

1) Nejvyšší dosažené vzdělání

Po údajích spojených s narozením a prostředím, do kterého se jednotliví Čechoslováci narodili, přichází řada na analýzu nejvyššího dosaženého vzdělání. Studium poskytuje znalosti potřebné do dalšího života a zároveň často předurčuje k určitému sociálnímu postavení. V rámci leteckých mechaniků, zbrojířů a dalších funkčních zařazení spojených s pozemním personálem převládá představa osob, které dosáhly maximálně vyučení v některém z řemesel. Realita u 8311. Servicing Echelonu dává takové představě za pravdu jen částečně.

Absolventi pokračovacích škol, v kterých probíhalo vyučení na řemesla jako je např. automechanik, kovář nebo strojní zámečnick, tvořili sice nejsilnější skupinu v rámci jednotky, ale nejednalo se o suverénní postavení (48 osob, 29,8 % ze všech Čechoslováků u 8311. SE). Základní vzdělání získávali mladí Čechoslováci v obecné škole, z které ve většině případů pokračovali na měšťanskou školu. Přesto mohli někteří celou povinnou školní docházku odchodit jen v obecné škole, což byl případ devíti čs. příslušníků jednotky (5,6 %). V těchto případech vychodili šest až osm tříd. Pro daleko početnější skupinu, která zahrnovala 43 osob (26,7 %), byla v rámci vzdělání konečnou měšťanská škola. Z obecné školy přecházely dotyčné

²¹³ Data pro analýzu čs. pozemního personálu 8311. SE získána ze sbírek *Leteckých karet RAF, kmenových listin, kvalifikačních listin* a archiválií z fondu *Československé letectvo – Velká Británie*. Viz *Přehled použitých pramenů a literatury*.

osoby na měšťanskou školu, kde absolvovaly před zakončením studia zpravidla dvě až čtyři třídy. Po měšťanské škole směřovalo velké množství budoucích příslušníků jednotky do již zmíněných pokračovacích škol na vyučení se určitému řemeslu. V rámci 8311. Servicing Echelonu se Čechoslováci navštěvující maximálně obecnou až pokračovací školu podíleli na složení jednotky zhruba 62 % (100 ze 161 osob).

Do zmiňované představy o pozemním personálu tudíž zapadá poměrně značné množství čs. příslušníků jednotky. Na druhou stranu zbývá ještě nezanedbatelná část Čechoslováků. Dalších 61 osob (38 % čs. příslušníků jednotky) dosáhlo vyššího vzdělání. V rámci středních škol zakončilo své studium 47 Čechoslováků sloužících u 8311. SE (29 % čs. příslušníků jednotky). Vzhledem k budoucí činnosti pozemního personálu u čs. letectva nepřekvapí, že nejpočetnější byly nejrůznější průmyslové školy (16 osob, 9,9 % ze všech Čechoslováků, většina absolvovala dvě třídy). Kromě škol poskytující technické obory (průmyslové školy, vyšší hospodářské školy) měly své nezastupitelné místo také školy zaměřené na humanitní předměty jako jsou např. gymnázia (čtyři osoby, 2,5 %) a reálná gymnázia (osm osob, 5 %). Dále osmičlenná skupina vystudovala obchodní školy, příp. obchodní akademie a někteří dobrovolníci z Kanady pro změnu vychodili kanadské střední školy (*High School*). Pouze jednotlivci absolvovali učitelský ústav, reálku a pomologický ústav.²¹⁴

Na vysokoškolské studium dosáhlo 14 čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu, což znamená z celkového počtu Čechoslováků téměř 9 %. Sedm z nich studovalo polytechniku (taktéž označované jako vysoké učení technické). Ze zbylé poloviny čtyři navštěvovali právnickou fakultu a po jedné osobě studovalo na královské námořní akademii v Jugoslávii a na univerzitě v Londýně.²¹⁵ Posledním byl malíř Pavel Weill, který studoval dva ročníky na

²¹⁴ Učitelský ústav vystudoval jeden z velitelů 8311. Servicing Echelonu Vojtěch Bubílek a absolventem pomologického ústavu (ústav zabývající se ovocnářstvím) byl Jan Srdínko.

²¹⁵ Polytechniku studoval Heinz Adler, Kurt Danzig (studium ve Velké Británii), Leopold Fantl (studium ve Velké Británii), Karel Freund, Stanislav Kotlín, Evžen Singer (studium optiky v Londýně) a Karel Tužil. Práva studoval Kurt Bock (Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, 1926–1930), Jiří Fišl (Právnická fakulta Univerzity

malířské akademii a také na hudební akademii v Londýně. Veškeré informace k nejvyššímu dosaženému vzdělání Čechoslováků sloužících u 8311. SE se nachází v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Nejvyšší dosažené vzdělání čs. příslušníků 8311. SE podle jednotlivých škol.

škola	Počet	Podíl
obecná škola	9	5,6%
měšťanská škola	43	26,7 %
pokračovací škola	48	29,8 %
střední škola (High School)	4	2,5 %
průmyslová škola	16	9,9 %
obchodní škola a obchodní akademie	8	5,0 %
reálka	2	1,2 %
reálné gymnázium	8	5,0 %
gymnázium	4	2,5 %
vyšší hospodářská škola	3	1,9 %
pomologický ústav	1	0,6 %
učitelský ústav	1	0,6 %
námořní akademie	1	0,6 %
polytechnika	7	4,3 %
právnícká fakulta	4	2,5 %
jiné vysoké školy	2	1,2 %
Celkem	161	100 %

Vzdělanost mezi Čechoslováky sloužícími u 8311. Servicing Echelonu byla mezi lety 1943–1945 bez výrazných změn. Mezi Čechoslováky sloužícími u jednotky v roce 1943 bylo nejvíce těch, kteří zakončili studia v pokračovací škole (28 osob, 36,8 %). Přesto zůstávalo procentuální zastoupení absolventů obecné, měšťanské a pokračovací školy na 64,5 %, což bylo jen o trochu více než výsledky za celou dobu existence jednotky (62,1 %). Na zbylých 35,5 % se podílely střední školy téměř 29 %. Nejvíce osob ze středních škol náleželo opět k různým průmyslovým školám (11 osob, 14,5 %). Vysoké školy zastupovalo 6 osob (6,6 %), z nichž polovina studovala polytechniku. Výčet škol s početními stavy a procentuálním podílem

Karlovy (1935–1937), Bedřich Kotek, Hanuš Marek (dříve Meissner, Právnícká fakulta Univerzity Karlovy, 1935–1937). Na královské námořní akademii v Jugoslávii studoval Vladimír Šlechta a na *University of London* Robert Rohan.

čs. příslušníků sloužících u 8311. Servicing Echelonu v roce 1943 přináší tabulka č. 13. Daleko nižšího vzdělání byli Čechoslováci přicházející k jednotce od vládního vojska. Měšťanská škola byla nejvyšším vzděláním pro sedm z nich (29 % z počtu vojáků příšlých z vládního vojska) a pokračovací škola dokonce pro 14 osob (58 %). Dosažené nejvyšší vzdělání vylepšovali dva absolventi průmyslových škol (8 %) a jeden z reálného gymnázia (4 %).

Tabulka č. 13: Nejvyšší dosažené vzdělání Čechoslováků sloužících u 8311. SE v roce 1943.

Škola	Počet	Podíl
obecná škola	4	5,3 %
měšťanská škola	17	22,4 %
pokračovací škola	28	36,8 %
průmyslová škola	11	14,5 %
obchodní škola a obchodní akademie	3	3,9 %
reálné gymnázium	3	3,9 %
gymnázium	1	1,3 %
vyšší hospodářská škola	2	2,6 %
pomologický ústav	1	1,3 %
učitelský ústav	1	1,3 %
námořní akademie	1	1,3 %
polytechnika	3	3,9 %
právnícká fakulta	1	1,3 %
Celkem	76	100 %

Čechoslováci vyučení v řemeslech nebo absolventi technických oborů na středních a vysokých školách byli ideálními adepty na zařazení do pozemního personálu. Vzhledem k omezeným lidským zdrojům zbýval dostatek prostoru pro uplatnění i pro čs. dobrovolníky s vystudovaným gymnáziem nebo právníckou fakultou. Úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání nebyla u 8311. Servicing Echelonu vůbec špatná. Ze všech Čechoslováků sloužících u jednotky bylo 62 % (100 osob) se vzděláním do úrovně pokračovací školy. S dosaženým nejvyšším vzděláním ze střední školy bylo 29 % (47 osob) a z vysoké školy 9 % (14 osob) čs. příslušníků 8311. SE. Obzvláště vyčnívá nečekaně velké procentuální zastoupení

vysokoškoláků. U jednotky se díky příspěvku středoškoláků a vysokoškoláků nacházela značná diferenciací ve vzdělání.

2) Zaměstnání

Po čerpání znalostí během studia přichází další významný bod v životě každého člověka, kterým je zaměstnání. Pestrost zaměstnání nebo případně oborů je u čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu velká. Viz tabulka č. 14, kde jsou uvedena konkrétní zaměstnání nebo obory sdružující pod sebou příbuzné profese Čechoslováků sloužících u 8311. SE.

Tabulka č. 14: Zaměstnání čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu.

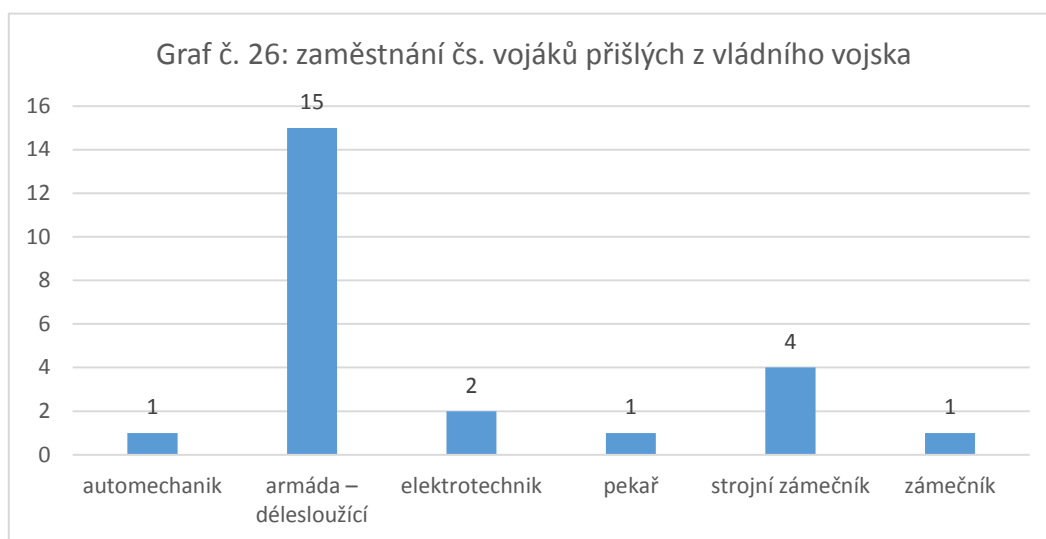
zaměstnání	Počet	Podíl
advokáti	2	1,2 %
armáda a finanční stráž	21	13,0 %
automechanici a autodoprava	9	5,6 %
dělníci	3	1,9 %
elektromechanici a elektrotechnici	11	6,8 %
horníci	4	2,5 %
malíři a fotograf	3	1,9 %
mechanici a letečtí mechanici	25	15,5 %
námořní důstojník	1	0,6 %
obchod	2	1,2 %
optici	2	1,2 %
potravinářství	3	1,9 %
řemeslníci	5	3,1 %
stavebnictví	3	1,9 %
strojírenství	31	19,3 %
studenti	9	5,6 %
textilnictví	2	1,2 %
truhlářství	1	0,6 %
učitelé	2	1,2 %
úředníci	8	5,0 %
zámečníci, kováři, kovodělníci	7	4,3 %
zemědělství	4	2,5 %
železničáři	3	1,9 %
Celkem	161	100 %

Vzhledem k potřebě zručnosti při práci pozemního personálu nepřekvapí čelní postavení zaměstnání, u kterých se zužitkují vhodné odborné dovednosti a praxe. Nejpočetnější skupina Čechoslováků se nacházela pod oborem strojírenství, které zahrnuje profese strojního zámečníka (21 osob), soustružníka kovů (čtyři osoby), strojního inženýra (dvě osoby), montéra (dvě osoby), nástrojáře (jedna osoba) a strojního mechanika (jedna osoba). Celkem pod strojírenství spadá 31 Čechoslováků, což tvoří podíl na složení jednotky ve výši 19,3 %. Pro 8311. Servicing Echelon byl dalším stěžejním zaměstnáním mechanik. Při pohledu na tabulku č. 13 nalezneme společnou kolonku pro letecké mechaniky (dvě osoby) a mechaniky (23 osob), která zahrnuje 15,5 % všech Čechoslováků. Kromě této kolonky se další mechanici nalézají mezi automechaniky a autodopravou, kde se vyskytuje šest automechaniků (položka dále obsahuje jednoho autodopravce, řidiče a šoféra–zahradníka). Množství různých mechaniků se přibližuje k podílu 20 % na celkovém čs. početním stavu. Mezi rovněž vítané profese s dobrým základem pro vykonávání práce pozemního personálu patří zámečníci (pět osob, 3 %), kováři (jedna osoba), kovodělníci (jedna osoba) a např. řemeslníci, mezi kterými jsou zařazeni dva hodináři, ozdobník, puškař a zlatník. Pro elektrikářskou sekci byla rovněž nezbytná přítomnost elektromechaniků a elektrotechniků, kterých se v průběhu času u jednotky vyskytovalo 11 (6,8 %).

Třetí nejpočetnější skupinu utvářelo 20 vojáků (většina dělesloužící) a jeden respicient finanční stráže. Ve skupině armády a finanční stráže se nacházelo 13 % všech Čechoslováků sloužících u 8311. SE. Na výsledku měli největší podíl bývalý vojáci vládního vojska, jelikož 15 z nich se hlásilo jako dělesloužící vojáci. Grafické znázornění zaměstnání Čechoslováků příslých z vládního vojska je zachyceno v grafu č. 26.

Mezi zaměstnáními čs. příslušníků 8311. SE se nachází rovněž těžké manuální práce, které zastávali např. čtyři horníci (2,5 %), tři dělníci (1,9 %) a jeden železniční dělník umístěný spolu s dvěma strojvůdci pod železničáře. Do stavebnictví spadal jeden betonář a dva

instalatéri. Obor truhlářství zastupoval jeden truhlář a textilnictví jeden tkadlec a jeden majitel obchodu s textilem.²¹⁶ V rámci obchodu se pohybovali ještě další dva čs. příslušníci jednotky (jeden jako obchodník a druhý jako sluha v obchodě). Dále se k práci v zemědělství hlásili čtyři osoby (rolník, zemědělec, dělník na farmě a zemědělský úředník) a v potravinářství dva pekaři a jeden řezník.

K fyzicky méně náročným zaměstnáním lze zařadit osm úředníků (5 %),²¹⁷ dva učitele, dva advokáty, dva optiky a fotografa. K méně obvyklým povoláním patří námořní důstojník, umělecký malíř a malíř porcelánu. Statut studenta mělo devět osob, což z celkového množství znamenalo zhruba 5,5 %.

V průběhu existence 8311. Servicing Echelonu se významněji v rámci větších skupin měnilo rozložení sil jen u armády. Z již zmiňovaným příchodem posil z řad bývalých příslušníků vládního vojska stouplo množství vojáků z povolání a dělesloužících o 15. Nejpočetnější zastoupení v letech 1943–1945 si udržovali mechanici a strojní zámečníci,

²¹⁶ Julius Fink (nar. 26. 11. 1886, Stráž u Přimdy) vlastnil v Mostě velký obchod s pánskou konfesí. Po odstoupení Sudet Německu odešel s rodinou do vnitrozemí a následně 20. dubna 1939 spolu s rodinou zamířil do Velké Británie. Po komunistickém převratu je mu vyvlastněn a znárodněn obchod a následně i celý dům, kde je mu dovoleno dělat domovníka. BENEŠ, Edvard D.; NOVÁK, Karel Otto: *Občané Mostecka v řadách Royal Air Force za II. světové války*, s. nečíslováno.

²¹⁷ Kromě úředníků se jednalo např. o kancelářského pomocníka, technického úředníka, soukromé úředníky nebo kontrolora.

kterých bylo dohromady vždy přes třetinu čs. početního stavu jednotky. Škála profesí byla skutečně velmi široká. Rozštěpenost na množství zaměstnání a oborů vedla k tomu, že se k hranici 5 % dokázali kromě mechaniků, pracovníků ve strojírenství a vojáků dostat pouze elektrikáři, studenti a úředníci.

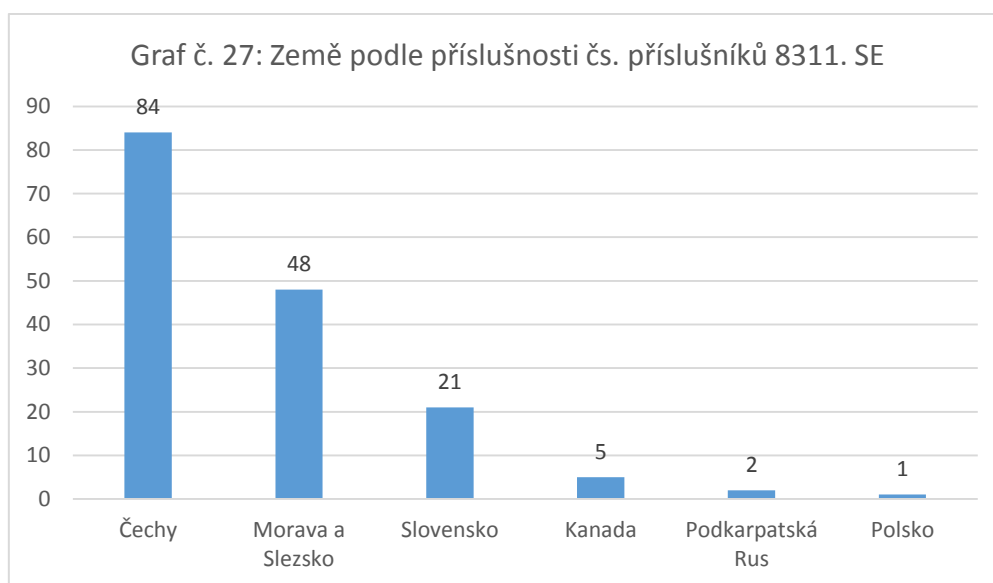
3) Příslušnost k obci (zemi, kraji)

Dalším vhodným faktorem k analýze čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu je příslušnost k obci. Oproti místům narození šlo o vesnice a města, kde často dlouhodobě žili a prostředí kolem nich mohlo mít často velký vliv na pozdější rozhodnutí o zapojení se do čs. zahraničního odboje. Příslušnost k obci má ovšem své omezení, které negativně ovlivňuje hodnotu výsledků. Někteří totiž trvale pobývali v jiných obcích, než bylo u nich uváděno. Týkalo se to často vojáků z povolání a děsloužících, ale i ostatních lidí, kteří mohli dlouhodobě žít a pracovat zcela někde jinde v Československu nebo zahraničí. Přesto obecní příslušnost patří k významnému faktoru, který stanovuje, z jakého území odcházeli Čechoslováci zařazení u 8311. SE. Pomůckou pro lepší orientaci bude stejně jako u míst narození čs. sčítání obyvatel z roku 1930. Na území Čech tehdy žilo 48,3 % obyvatel Československa, na Moravě a Slezsku 24,2 %, na Slovensku (22,6 %) a na Podkarpatské Rusi 4,9 %.²¹⁸

Z celkových 161 Čechoslováků sloužících u 8311. čs. Servicing Echelonu bylo z Čech 84 (52,2 %), což znamenalo lepší procentuální zastoupení než v rámci celkového počtu obyvatel Čech, ale i oproti narozeným čs. příslušníkům jednotky v Čechách (46,6 %). Příslušnost k místům na Moravě a ve Slezsku uvádělo u 8311. SE 48 Čechoslováků. Počet stačil na 29,8 % podílu na čs. stavech jednotky. Zároveň platilo procentuální polepšení vůči podílu zde narozených Čechoslováků sloužících u jednotky (27,9 %) a zastoupení obyvatel Moravy a Slezska v rámci celého Československa. Naopak z území Slovenska pocházelo pouze 21 osob

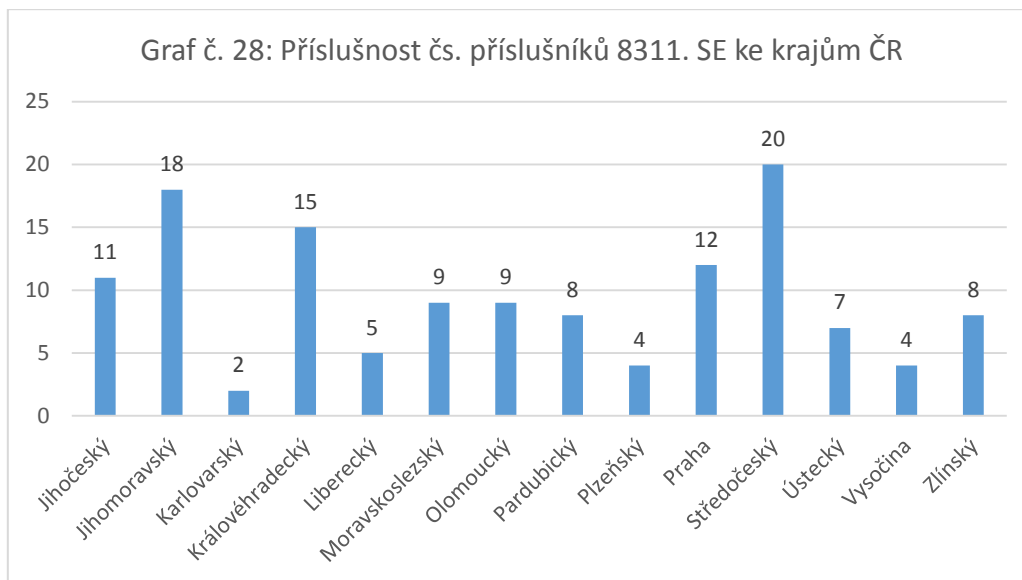
²¹⁸ BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš: *Československo 1918–1938*, s. 9.

(13 % všech čs. příslušníků 8311. SE). Tento výsledek znamenal výrazné zaostávání za celkovými počty obyvatel žijících v roce 1930 na území Slovenska a mírný propad oproti čs. příslušníkům 8311. SE narozených na Slovensku (14,9 %). Z Podkarpatské Rusi byli dvě osoby, což znamenalo v rámci všech Čechoslováků u jednotky zastoupení jen 1,2 % a vyrovnání výsledku s místy narození na Podkarpatské Rusi. Na dosažení procentuálního zastoupení obyvatel Podkarpatské Rusi v rámci Československa rozhodně cca 1 % nestačilo. Mimo Československo měla největší zastoupení Kanada (pět osob, 3,1 % čs. příslušníků 8311. SE). Zbývající jedna osoba pak spadala svojí příslušností pod Polsko (0,6 %). Vizuální přehled o příslušnosti Čechoslováků 8311. SE k jednotlivým zemím přináší graf č. 27.

V rámci České Republiky žilo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 132 Čechoslováků, kteří u jednotky tvořili téměř 82 % čs. početního stavu 8311. SE. Porovnáním zástupců z jednotlivých současných krajů České republiky (2019) se s 20 osobami stal mezi nimi vítězem Středočeský kraj. Z odstupem dvou osob následoval Jihomoravský kraj, který byl krajem s nejvíce narozenými čs. příslušníky jednotky (17 osob). Třetí byl Královéhradecký kraj (15 osob) a až čtvrtá byla Praha (12 osob), která byla předtím v rámci krajů narození na děleném druhém místě (14 osob). Na opačném konci hodnocení krajů skončil Karlovarský kraj, v kterém

měli obecní příslušnost dva čs. příslušníci 8311. SE. Čtyři osoby byly příslušné do Plzeňského kraje a na Vysočinu. V grafu č. 28 se nachází ohledně obecní příslušnosti čs. příslušníků 8311. SE více podrobností ke krajům České republiky.

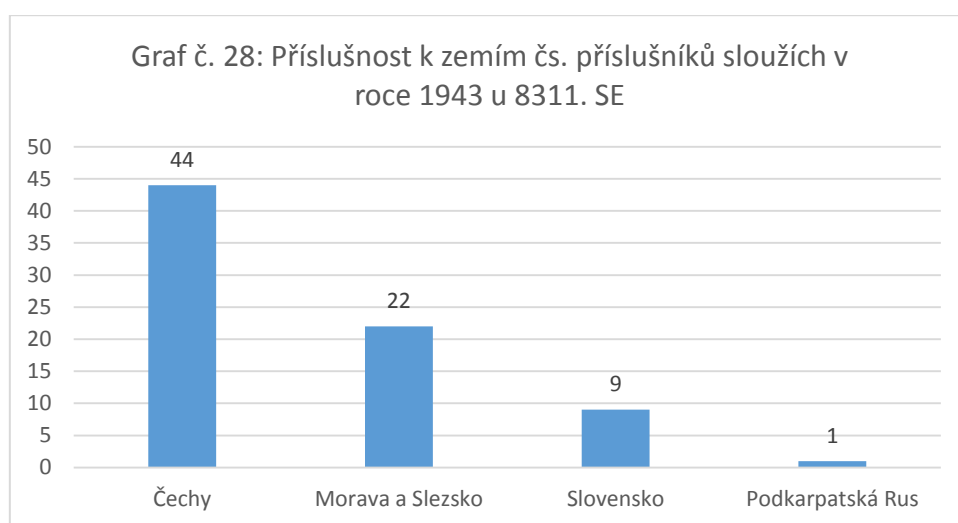

Na Slovensku bylo v rámci obecní příslušnosti zastoupeno sedm z osmi aktuálních krajů (2019). Oproti místům narození na Slovensku nebyl zastoupen Prešovský kraj. Nejsilněji zastoupen byl Trenčínský kraj (šest osob). Další čtyři kraje měly po třech zástupcích u 8311. SE (Banskobystrický, Bratislavský, Košický a Žilinský). Náhled na kraje Slovenska z pohledu příslušnosti Čechoslováků 8311. SE poskytuje tabulka č. 15.

Tabulka č. 15: Příslušnost čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu ke krajům na Slovensku.

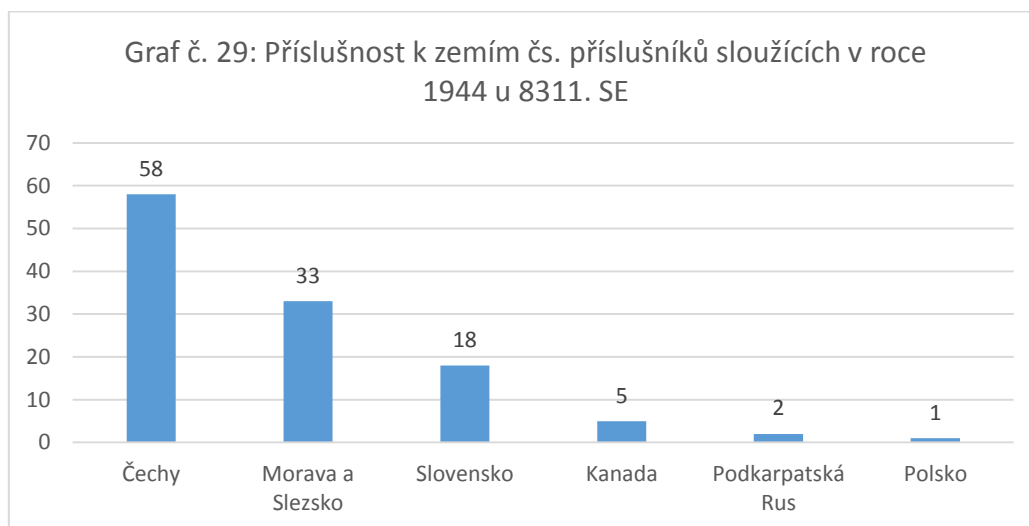
Kraje	Počet
Banskobystrický	3
Bratislavský	3
Košický	3
Nitriansky	1
Prešovský	0
Trenčínský	6
Trnavský	2
Žilinský	3
Celkem	21

Čechoslováci sloužící u 8311. Servicing Echelonu v roce 1943 spadali svojí příslušností nejvíce pod Čechy (44 osob), u kterých stoupl s porovnáním celkových výsledků podíl za rok 1943 na téměř 58 %. Čs. personál příslušný na Moravu a Slezsko v roce 1943 tvořil 29 %. Pokles oproti výsledkům za celou existenci 8311. SE nebyl ani 1 %. Podobný pokles zaznamenali také osoby s příslušností na Slovensku (11,8 %). Čs. stavy jednotky ještě doplňovala jedna osoba z Podkarpatské Rusi. Graf č. 28 zachycuje rozložení příslušnosti čs. příslušníků jednotky sloužících v roce 1943 k jednotlivým zemím. Z pohledu krajů České republiky disponoval nejvyšším počtem osob Jihomoravský kraj (10 osob), který byl následován Středočeským (devět osob) a Královehradeckým krajem (osm osob). Pouze jedním zástupcem se mohla pochlubit Vysočina. O moc lépe na to nebyl ani Karlovarský a Moravskoslezský kraj, které měly po dvou osobách.

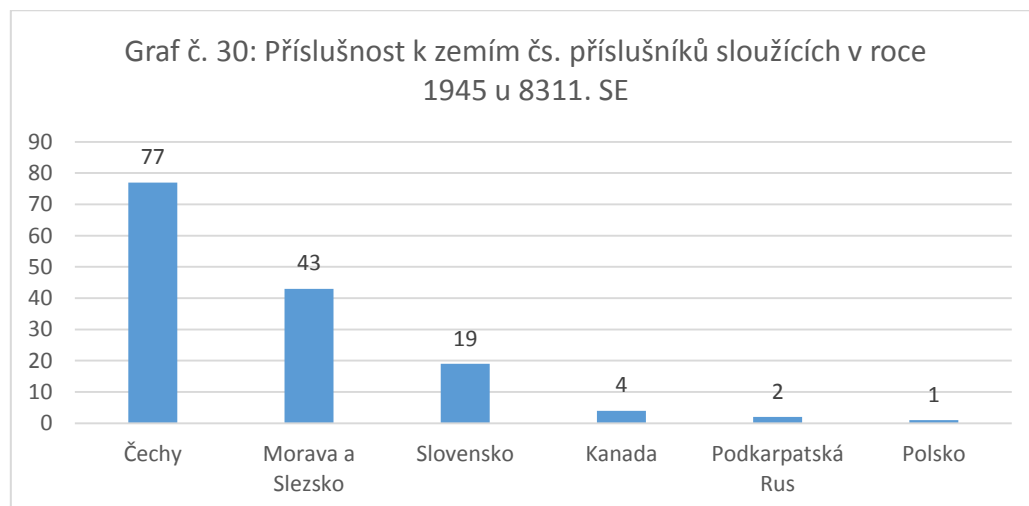

U čs. příslušníků sloužících u 8311. Servicing Echelonu v roce 1944 došlo ke snížení převahy Čechoslováků příslušných do Čech. Za rok 1944 byl jejich podíl na celkovém počtu Čechoslováků 49,6 % (58 osob), oproti roku 1943 nastal pokles o téměř 8,5 %. Pokles na cca 28 % zaznamenali Čechoslováci s příslušností na Moravě a Slezsku (33 osob). Nejvíce si polepšily osoby s příslušností na Slovensku, kterých bylo 18, a v rámci jednotky stoupl podíl na čs. početních stavech na 15,4 %. K jednotce přibýlo pět Čechoslováků s příslušností

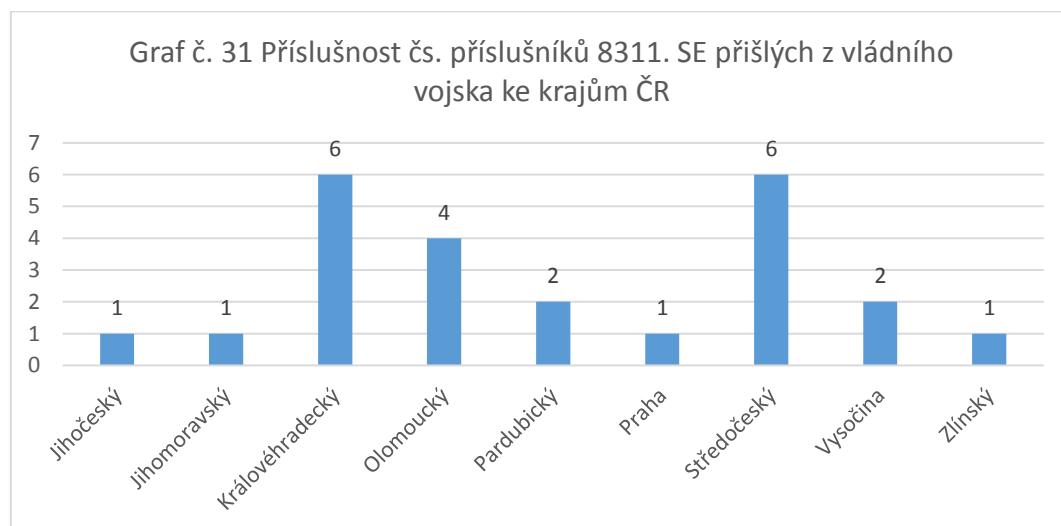
v Kanadě (4,3 % čs. stavu jednotky v roce 1944). Veškeré detaily za rok 1944 přináší graf č. 29. Z krajů České republiky patřilo nejvíce osob stále do Jihomoravského kraje (17 osob). V pořadí druhým krajem byl Středočeský (14 osob), který stíhala Praha (10 osob) a následně Jihočeský a Královéhradecký kraj (po devíti osobách). Jen dvě osoby byly v krajích Karlovarský, Liberecký a na Vysočině.

V roce 1945 bylo u 8311. SE procentuální zastoupení podobné celkovým výsledkům. Obecní příslušnost v Čechách mělo 77 osob (52,7 % čs. stavu jednotky v roce 1945), na Moravě a Slezsku 43 osob (29,5 %), na Slovensku 19 osob (13 %). Počet osob příslušných do Kanady klesl na čtyři osoby (2,7 %). Země s příslušností Čechoslováků 8311. SE sloužících v roce 1945 nabízí graf č. 30.

V roce 1945 došlo v rámci krajů České republiky k výrazným změnám. S 20 osobami byl nejpočetnějším Středočeský kraj. Následoval Královéhradecký (14 osob) a Jihomoravský kraj (13 osob). Nejméně zástupců měl tradičně Karlovarský kraj (dvě osoby). Čtyři osoby byly příslušné na Vysočině a v Plzeňském kraji. Hlavním důvodem změn v krajích České republiky v roce 1945 byl příchod bývalých vojáků tzv. vládního vojska. Nejvíce osob bylo příslušných v krajích Královéhradeckém a Středočeském (po šesti osobách). V grafu č. 31 se nachází čs. příslušníci 8311. Servicing Echelonu přišlí z vládního vojska rozdělení podle příslušnosti do krajů České republiky.

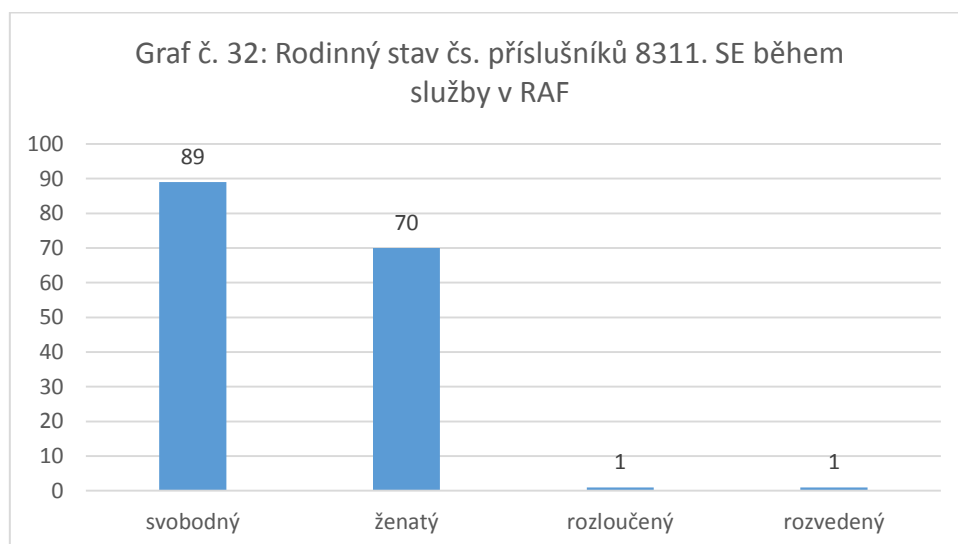

Příslušnost Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu měla v rámci Moravy, Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi relativně stabilní procentuální zastoupení. V průběhu existence jednotky se nejvíce pohyboval podíl na čs. početním stavu u Čech. Mezi lety 1943 a 1944 došlo k poklesu osob příslušných do Čech o téměř 8,5 %. Podíl Čech se pohyboval od 49,6 do 57,9 %, což bylo více než zastoupení obyvatel Čech v rámci Československa při sčítání obyvatel v roce 1930 (48,3 %). Morava a Slezsko se celkově podílela na čs. stavu jednotky 29,8 % a v průběhu let 1943–1945 se podíl pohyboval od více jak 28 až do téměř 30 %. Na Moravě a ve Slezsku žilo v roce 1930 přitom 24,2 % obyvatel Československa. Množství osob s příslušností na Slovensku se pohybovalo u jednotky kolem 12 až 15 % a na Podkarpatské Rusi

nedosáhlo ani 2 %. Nejvíce Čechoslováků s příslušností mimo Československo bylo z Kanady. Oproti místům narození se množství států zúžilo, což bylo zapříčiněné návraty Čechoslováků narozených v zahraničí zpět do Československa. Při analýze příslušnosti k obci tyto osoby již spadaly do nových bydlíšť v Československu. Naopak pět osob mělo příslušnost v Kanadě. Čtyři z nich byli ze Slovenska a jeden z Čech. V jediném případě byla příslušná obec Čechoslováka sloužícího u 8311. SE v Polsku (Volyň) a paradoxně skončil nakonec rovněž v Kanadě.²¹⁹

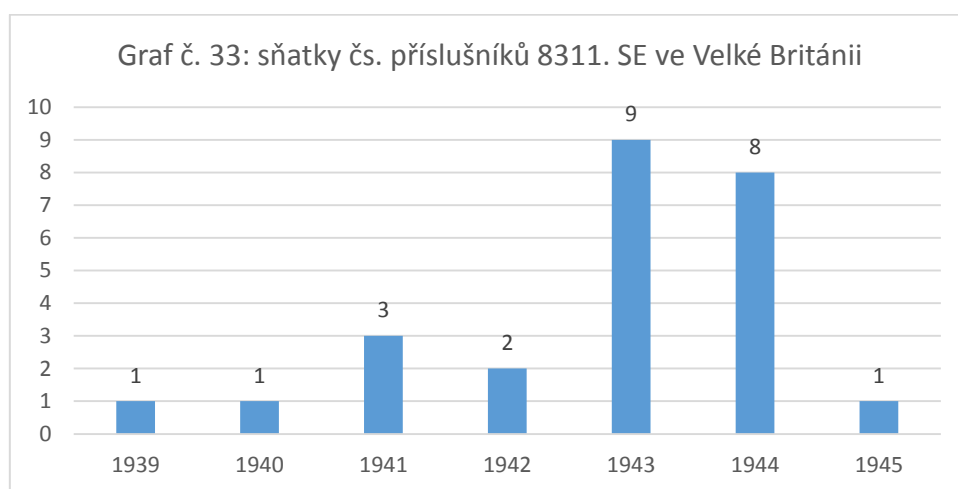
4) Rodinný stav

Dalším ukazatelem, který napoví více o čs. pozemním personálu je rodinný stav. Je otázkou jaký vliv měl rodinný stav na rozhodování o zapojení se do čs. zahraničního odboje. Trochu napovědět může analýza dat čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu. Ze 161 Čechoslováků, kteří prošli jednotkou v letech 1943–1945, bylo až do konce války svobodných 89. Jedná se o zhruba 55 %, ke kterým lze zařadit ještě jednoho rozvedeného a jednoho rozloučeného (oba po 0,6 %). Ženatých bylo zbylých 70 Čechoslováků (43,5 %). Viz graf č. 32.

²¹⁹ Rostislav Myšák (nar. 9. července 1920) se narodil v obci Malín, která se nacházela v polské části Volyně. Do Kanady se dostal nejspíše ke konci 30. let. V září 1943 byl odveden v Montrealu.

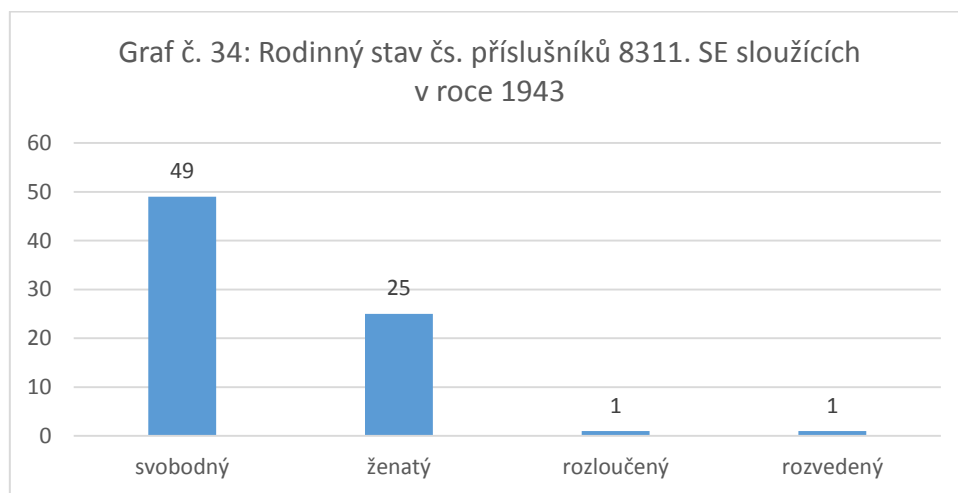
Při pohledu na stav ke konci existence jednotky ihned vyplyne 13 % rozdíl mezi svobodnými a ženatými. Na výsledek mělo ovšem vliv několik faktorů, které sebou přinášely změny ve prospěch ženatých. Prvním faktorem byly svatby Čechoslováků probíhající mezi léty 1939 až 1945. Za tuto dobu nalezlo ve Velké Británii svoji manželku 25 čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu. Nejvíce sňatků proběhlo v roce 1943 (devět) a 1944 (osm). Veškerý Přehled sňatků čs. příslušníků 8311. SE ve Velké Británii za léta 1939–1945 poskytuje graf č. 33.

Druhým faktorem byl příchod čs. vojáků tzv. vládního vojska a z německé armády (Wehrmacht) k 8311. Servicing Echelonu. Z 24 bývalých vládních vojáků bylo ženatých 21, což znamenalo 87,5 % všech příchozích z vládního vojska. Z německé armády přišli čtyři vojáci, z nich dva byli ženatí. Po odečtení 25 sňatků uskutečněných až ve Velké Británii a 23 manželství Čechoslováků přicházejících od vládního vojska a Wehrmachtu se dostaneme na částku 22 manželství čs. příslušníků jednotky, kteří neměli spojitost s vládním vojskem nebo německou armádou. Jedná se o manželství uzavřená před vstupem do čs. zahraniční armády. Po odečtení vojáků vládního vojska a německé armády se zmenší množství čs. příslušníků 8311. SE na 133 osob, z nichž svobodných vstupovalo do čs. zahraničního odboje 83,5 %. Podíváme-li se blíže na zbylých 22 manželství, zjistíme další zajímavou věc. Z 22 manželek se jich nacházelo v Protektorátu Čechy a Morava maximálně 10. Spolu s manžely se nacházelo ve

Velké Británii sedm manželek, další čtyři manželky byly ve Francii (dva z jejich mužů byli odvedeni až v roce 1945, kdy byla Francie v dané lokalitě osvobozena) a jedna manželka v Mexiku.²²⁰

Během roku 1943 byl poměr mezi svobodnými (započítáni také rozvedení a rozloučení) a ženatými Čechoslováky u jednotky zhruba 2:1 ve prospěch svobodných. Přesné počty jednotlivých kategorií se nachází v grafu č. 34. V následujícím roce skupina ženatých v jednotce posílila na 35,9 % (o 3 % oproti roku 1943). V roce 1944 bylo 42 ženatých proti 75 svobodným, rozloučeným a rozvedeným. Nejmenší rozdíl mezi skupinami nastal v roce 1945, kdy ženatých mezi Čechoslováky u jednotky bylo již 45,9 % (67 osob), čehož bylo dosaženo především díky příchozím od vládního vojska. Svobodných, rozloučených a rozvedených bylo dohromady 54,1 % (79 osob).

Výše se ukázalo, že rodinný stav patřil k jednomu z klíčových hledisek při rozhodování o odchodu do čs. zahraničního odboje. Většina Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu, která opouštěla Protektorát Čechy a Morava v letech 1939–1940 byla svobodná. Rovněž čs. dobrovolníci z Kanady vstupovali k čs. letectvu bez rodinných závazků. Jak bylo

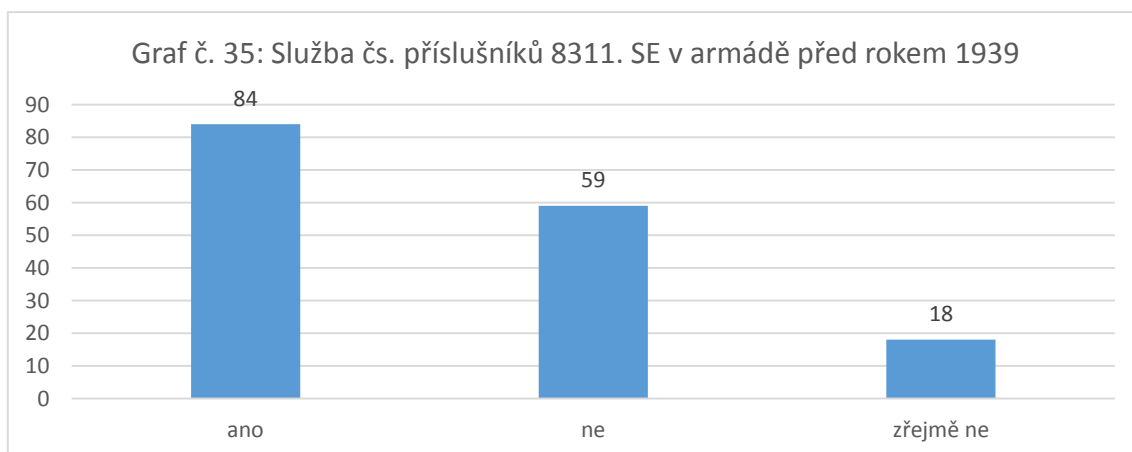
²²⁰ Ve Velké Británii byly manželky následujících čs. příslušníků 8311. SE: Ladislav Bock, Julius Fink, Bedřich Launer, Emil Pavlík, Richard Popper, Leo Steinbrecher, Karel Tužil. Ve Francii se nacházely manželky Aloise Bednařika, Miroslava Černíka (přijat k RAF dne 20. února 1945), Františka Šlehofera (přijat k RAF dne 20. února 1945) a Josef Štěpánka (rozveden roku 1946). V Mexiku byla manželka Josefa Feyereisela.

obtížné rozhodnout se odejít od rodiny, svědčí příklad vojáků tzv. vládního vojska, kteří byli v naprosté většině ženatí, a doma je navíc často čekalo kromě manželky jedno a více dětí.

5) Předválečná vojenská služba

Od vzniku Československa v roce 1918 byla pro muže po dosažení plnoletosti povinná vojenská prezenční služba. Kromě nejmladších ročníků Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu měla zasáhnout předválečná vojenská služba všechny ostatní. Nejstarší ročníky mohla navíc zastihnout služba ještě v Rakousko–uherské armádě a následně v jejích řadách účast v první světové válce. Vedle klasické vojenské prezenční služby se naskýtal pro mnohé příležitost setrvat v čs. armádě jako délesloužící nebo případně se z nich mohli stát důstojníci. Mnohdy zažitou představou o Čechoslovácích sloužících v čs. letectvu ve Velké Británii je předchozí vojenská zkušenost z prvorepublikové čs. armády. Do jaké míry čs. početní stavy 8311. SE tvořili Čechoslováci sloužící dříve v čs. armádě a případně ještě v Rakousko–uherské armádě?

Ze všech 161 Čechoslováků, kteří prošli řadami 8311. Servicing Echelonu, sloužilo v armádě v předválečném období jistě 84 z nich (52,2 %). Zcela určitě nikdy neobléklo uniformu prvorepublikové čs. armády 59 osob (36,6 %) a u 18 Čechoslováků (11,2 %) nejsou důkazy o službě v předválečné armádě a zřejmě před zapojením do čs. zahraničního odboje také nikdy nesloužili v armádě. V předválečném období nesloužilo jistě 59 osob, z nichž 44 Čechoslováků patří mezi narozené v letech 1919 až 1926, kteří nedostali příležitost sloužit

před druhou světovou válkou v armádě. O Čechoslovácích 8311. SE sloužících před rokem 1939 v armádě pojednává graf č. 35.

Podíl Čechoslováků u jednotky, kteří prošli před rokem 1939 službou v armádě, byl oproti celkovým výsledkům v následných letech mírně rozdílný. V průběhu roku 1943 se u 8311. SE nacházelo mezi Čechoslováky 55 % osob se zkušenostmi s předválečnou službou (42 osob). Zřejmě nesloužilo v předválečné armádě 10 Čechoslováků (13 %) a jistě nesloužilo 24 osob (32 %). V následném roce 1944 klesl podíl Čechoslováků se zkušenostmi z předválečné armády v rámci čs. početního stavu jednotky na 48 % (56 osob). Oproti tomu jistě nesloužilo 38,5 % (45 osob) a zřejmě nesloužilo 13,5 % (16 osob). Růst podílu osob sloužících v armádě před rokem 1939 se zastavil na 52 % (76 osob). Velký vliv měli opět bývalý vojáci tzv. vládního vojska, kterých bylo 24 a přitom 23 sloužilo v čs. armádě před rozpadem Československa v březnu 1939. V souvislosti s růstem jedné skupiny, poklesl podíl Čechoslováků u druhých kategorií. V předválečném období nesloužilo 37 % (54 osob) a 11 % (16 osob) Čechoslováků.

Čechoslováků sloužících v armádě před rokem 1939 bylo 84. Bližší informace o jednotkách, druhu zbraně nebo armády jsou známy u 78 osob. V Rakousko–uherské armádě sloužilo minimálně šest příslušníků 8311. SE.²²¹ Plných 44 osob bylo v rámci čs. armády zařazeno k letectvu, což znamená více jak polovinu všech Čechoslováků, kteří získali nějaké zkušenosti v armádě před rokem 1939. U Leteckého pluku 4 působilo postupně minimálně 15 Čechoslováků. Minimálně 11 osob sloužilo u Leteckého pluku 2 v Olomouci a stejné množství i u Leteckého pluku 1. Ze tří výkonných letců byli dva zařazeni u Leteckého pluku 2. Později v rámci čs. zahraniční armády bylo v jejich případě logickým vyústěním zařazení

²²¹ Oskar Felsenberg (zařazen pod Slováckou brigádu, předtím sloužil v R–U armádě), Julius Fink (75. pěší pluk), Václav Rubner (husarský pluk 1, telegrafický pluk), Josef Selucký (dobrovolně odveden do R–U armády v roce 1918, později pěší pluk 27 v Olomouci, 1920–1923), Pavel Weill, Viktor Wolák (od 1916 v R–U armádě, později člen SOS)

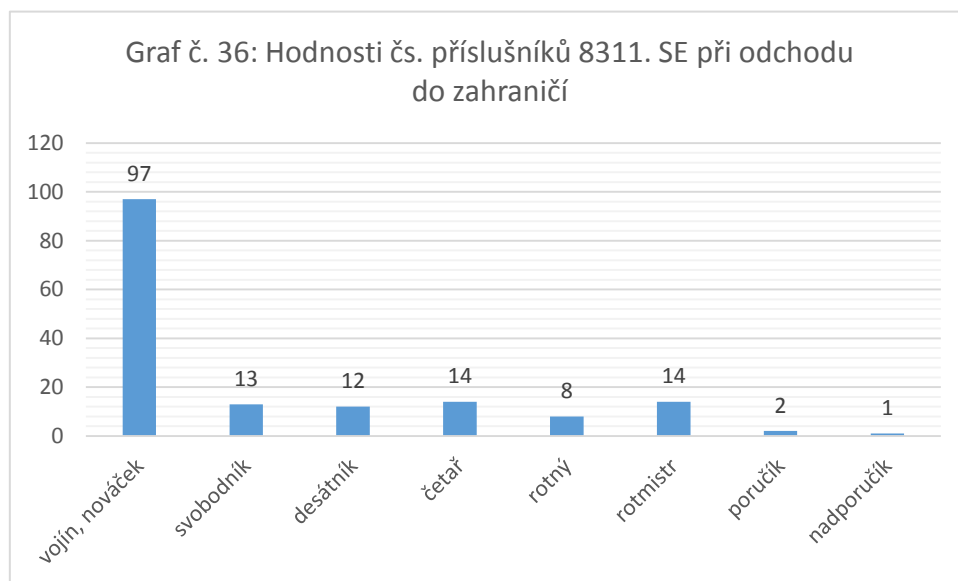
k čs. letectvu ve Velké Británii. Z Čechoslováků přišlých k jednotce z vládního vojska bylo původně u letectva 17 z nich. Mimo letectvo sloužilo dalších 12 osob u pěších pluků, pět u dělostřeleckých pluků a oddílů a tři u hraničářských praporů. Veškeré podrobnosti k čs. příslušníkům 8311. Servicing Echelonu sloužícím v armádě před rokem 1939 se nachází v tabulce č. 16.

Tabulka č. 16: Rozdělení Čechoslováků sloužících v armádě před rokem 1939 podle jednotek, druhů zbraně nebo armády.

Jednotka, zbraň, armáda	Počet
automobilový prapor	1
dělostřelecké pluky a oddíly	5
horský prapor	1
hraničářské prapory	3
jezdecké pluky	2
letectvo	44
pěší pluky	12
Slovácká brigáda	1
telegrafní prapor	1
útočná vozba	1
železniční pluk	1
ženijní pluk	1
Rakousko–uherská armáda	5
Celkem	78

Poslední hlediskem spojeným s prvorepublikovou čs. armádou je dosažená nejvyšší hodnost. Bodem pro srovnání čs. hodností u všech Čechoslováků sloužících u 8311. SE je okamžik odchodu z bývalého Československa. Nejvíce zástupců mají osoby v hodnosti vojín a nováček (97 osob), kde jsou kromě vojínů, kteří prodělali vojenskou prezenční službu, také Čechoslováci bez zkušeností s čs. armádou. Z 97 vojínů a nováčků sloužilo předtím v čs. armádě v hodnosti vojín 20 z nich. V hodnostech svobodník až rotmistr odcházeli přibližně stabilní počet 12 až 14 Čechoslováků, který se mírně vymykal jen osmi rotnými. V důstojnických hodnostech odcházeli do čs. zahraničního odboje dva poručíci a jeden

nadporučík.²²² Grafický přehled rozdělení hodností čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu při odchodu do zahraničí je v grafu č. 36.

Množství Čechoslováků se zkušenostmi z čs. armády se pohybovalo jen kolem poloviny čs. personálu 8311. SE. Největší zastoupení osob, které měli za sebou službu v armádě před rokem 1939, nastalo v roce 1943, kdy byl jejich podíl na čs. početním stavu jednotky 55 %. V rámci celého období existence 8311. SE se podíl Čechoslováků dříve sloužících v čs. armádě pohyboval na podobné hodnotě jako v roce 1943 (kolem 52 %). Mezi osobami sloužícími v čs. armádě před rokem 1939 byla více jak polovina od letectva, tudíž jejich cesta k čs. jednotkám bojujícím v řadách RAF byla celkem jasná. Dalšími alespoň trochu početněji zastoupenými druhy zbraní byla pěchota a dělostřelectvo. Šest čs. příslušníků jednotky mělo navíc zkušenosti ještě z dob Rakouska–Uherska. Při opouštění vlasti panovala vyrovnaná početní situace v čs. hodnostech svobodník až rotmistr, ale suverénně nejvíc bylo vojinů, ke kterým se řadila i velká část Čechoslováků bez jakýchkoliv předchozích vojenských zkušeností.

6) Odchod z Československa

Zlomovým okamžikem pro Čechoslováky sloužící u 8311. Servicing Echelonu byl odchod z Československa. Pro některé znamenalo opuštění vlasti začátek cesty za lepším

²²² Čs. důstojníci 8311. SE: nadporučík Vojtěch Bubílek, poručík Egon Nezbeda a poručík Karel Tužil.

životem v zahraničí. Ostatní čekala naopak cesta do československého zahraničního odboje. Někteří překročili hranice Protektorátu Čechy a Morava a Slovenska již s úmyslem podpořit osvobození Československa vstupem do čs. zahraniční armády. Jiní se dostali k čs. zahraničnímu odboji shodou okolností. Ať už se jednalo o zajaté vojáky Wehrmachtu nebo o vojáky vládního vojska, kteří v roce 1944 přeběhli k italským partyzánům a následně se dostali přes Švýcarsko a Francii až do Velké Británie k čs. letectvu.

Ve dvacátých letech 20. století opustilo Československo nebo se narodilo v zahraničí 13 budoucích čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu. Podíl na celkovém čs. stavu jednotky byl přibližně 8 %. Z 13 osob bylo 10 z Francie, z nichž se dva Čechoslováci přestěhovali do Alžíru. V letech 1927–1928 se z čs. personálu 8311. SE přistěhovali do Kanady dva příslušníci. U posledního Čechoslováka (Josef Novotný, nar. 22. března 1903) není známo místo přestěhování, ale jednalo se velmi pravděpodobně o Francii.²²³

V letech 1930–1938 se vystěhovalo z Československa dalších 25 Čechoslováků (15,5 % ze všech čs. příslušníků jednotky). Cílová země je známa u 21 dotyčných. Nejvíce osob zamířilo do Kanady, kde nově přibylo sedm Čechoslováků. Při vypuknutí druhé světové války se nacházelo v Kanadě celkem devět Čechoslováků, kteří se později dostali k 8311. Servicing Echelonu. Reálný podíl Čechoslováků z Kanady na čs. početním stavu jednotky byl 5,6 %. Přes dlouhodobé přebývání v Kanadě hlásilo svoji příslušnost ke Kanadě jenom pět z devíti osob, viz výše v podkapitole *Příslušnost k obci (zemi, kraji)*.²²⁴ Dále se cílovou zemí v šesti případech stala Francie, ve čtyřech Belgie, ve dvou Velká Británie. Navíc Arnošt Tříška zamířil v lednu

²²³ Prvním, který opustil Československo, byl 6. října 1922 František Šlehofr. Ve Francii se narodil 3. října 1924 Štěpán Zidek (nar. v Moutchanin-les Mines, přemístěn k 8311. SE dne 24. června 1945), který byl jediným čs. příslušníkem jednotky narozeným ve Francii. V letech 1922–1929 opustili Československo (za jménem v závorce uvedena země nového působiště): Pavel Bebčák (Francie), Alois Bednařík (Francie, Alžír), Josef Feyereisel (Francie, později Velká Británie), Bohuslav Konečný (Francie), Cyril Kopecký (Francie, Alžír), Josef Macháček (Francie), Václav James Netušil (Kanada, Ontario), Josef Novotný, Václav Smolík (Francie), František Šlehofr (Francie), Antonín Šleis (Francie) a Petr Zimák (Kanada).

²²⁴ Do Kanady ve třicátých letech odjely následující osoby (v závorce uvedeno místo pobytu): Michael Durišin, Jan Durjančík (Ontario – Sudbury), James Fazecash (Fazekaš, Ontario – Windsor), James Gejza Hreha (Montreal), Rostislav Myšák, Jan Petrovič a Josef Sitár (Montreal).

1937 do Persie. Ve Španělsku byl jediným interbrigadistou mezi čs. příslušníky 8311. Servicing Echelonu Jaroslav Mazáček, který opustil Československo 25. ledna 1937. Jaroslav Mazáček byl interbrigadistou od 9. února 1937 do 8. února 1939.

Československo v průběhu tzv. druhé republiky (1. října 1938 až 14. března 1939) opustilo dalších pět budoucích čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu. Dva odcestovali do Velké Británie, jeden do Borova v Jugoslávii a jeden do Teheránu v Persii. Před obsazením zbytků Československa celkem 43 osob, což v rámci čs. personálu jednotky znamená více jak čtvrtinu všech Čechoslováků (26,7 %). Tabulka č. 17 poskytuje náhled na počty Čechoslováků opouštějících Československo seřazených do skupin po desetiletích, letech a měsících.

Tabulka č. 17: Odchod čs. příslušníků 8311. SE z území Československa.

Roky a měsíce	Počet
1922–1929	13
1930–1938	25
1939 (do 14. března 1939)	5
15. březen až srpen 1939	62
listopad 1939 až červen 1940	28
červen 1942 až duben 1944	4
květen 1944	24
Celkem	161

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a vyhlášení samostatnosti Slovenska začala vlna odchodů do zahraničí za cílem vstupu do čs. vojenských jednotek v Polsku a následně ve Francii. Již v rámci března 1939 odešlo do zahraničí od 15. března 1939 prvních sedm osob. Vrchol v odchodech do zahraničí byl červen 1939, kdy odešlo z bývalého území Československa 17 lidí. Cesta do čs. zahraničního odboje přes Polsko byla otevřena až do napadení Polska Německem 1. září 1939. Během tohoto období odešlo do zahraničí převážně přes Polsko 62 Čechoslováků, kteří v rámci čs. personálu 8311. SE tvořili procentuální

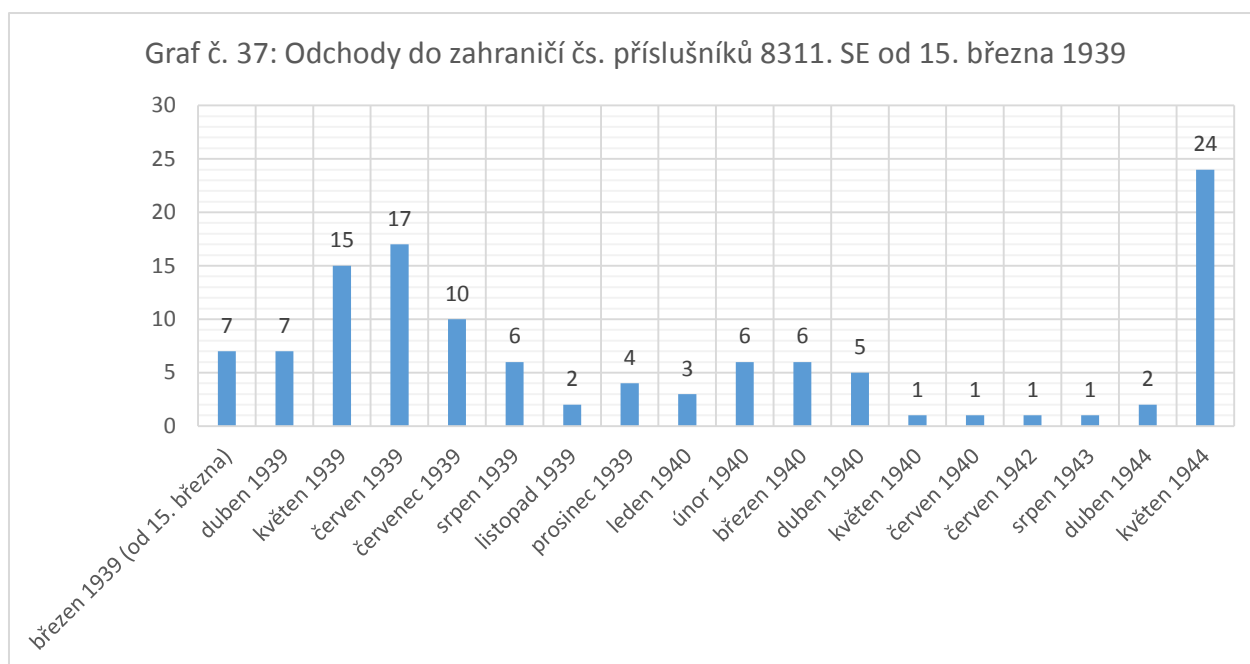
zastoupení o síle 38,5 %.²²⁵ Z 62 osob se podařilo většinou legálně vycestovat 17 Čechoslovákům, kteří nespojili osud s čs. dobrovolníky v Polsku. Do Velké Británie zamířilo devět osob. Po jedné osobě odcestovalo až do vzdáleného Chile a na Mauricius. Do Jugoslávie se dostali tři Čechoslováci, z nichž dva vycestovali do Borova pomocí firmy Baťa. Další „baťovec“ zamířil v srpnu 1938 do USA a následovně do Bolívie a Argentiny. Díky Škodovým závodům odjeli na montáž do Persie dva budoucí příslušníci 8311. SE.²²⁶ Při vypuknutí druhé světové války se mimo bývalé území Československa nacházelo 105 čs. příslušníků jednotky, kteří představovali téměř dvě třetiny čs. početního stavu jednotky.

Po obsazení Polska se otevřela nová cesta do čs. armády ve Francii procházející přes Balkán. Komplikovanější tzv. balkánská cesta vedla přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii, Řecko, Turecko a Sýrii. Druhou vlnu odchodů dobrovolníků do čs. armády ve Francii využívali rovněž Čechoslováci sloužící u 8311. SE od listopadu 1939 do června 1940. Během tohoto období opustilo území někdejšího Československa 28 osob (17,4 % všech čs. příslušníků jednotky). Zbylých 28 čs. příslušníků jednotky (17,4 %) tvořilo 24 přeběhlíků vládního vojska, kteří byli od května 1944 nasazeni v Itálii, a čtyři zajatci z řad německé armády.²²⁷ Vojáci sloužící před 8311. SE ve Wehrmachtu uváděli odchody z území bývalého Československa v rozmezí června 1942 až dubna 1944. Měsíční souhrny odchodů do zahraničí čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu nabízí graf č. 37.

²²⁵ Jediným čs. příslušníkem 8311. SE, kterému se povedlo dostat do Polska letecky byl Josef Řehák, který se 7. června 1939 podílel na úletu tří Letovů Š.328 a jednoho Aera Ab.101 od letky 64 Slovenských vzdušných zbraní z Piešťan do polského Deblinu. Jako poslední ze čtveřice odstartoval Letov Š.328.342, v kterém uletěl des. Josef Řehák a pilot des. Imrich Gablech. RAJNINEC, Juraj: *Slovenské letectvo 1939/1944, 1. část*, s. 34–37.

²²⁶ Do Velké Británie odcestoval Oskar Felsenberg, Julius Fink, Zdeněk Illový, Vilém Löbl (opustil vlast v jednom z transportů židovských dětí, které zorganizoval Nicholas Winton), Hanuš Marek (Meissner), Richard Popper, Oldřich Schiesler, Arnold Schlesinger a Milan Trunkát. Do zahraničí vycestoval také Jiří Antonín Schiller (Chile), Antonín Špiřík (Jugoslávie) a Jindřich Weingarten (Mauricius). Ve firmě Baťa pracoval Karel Jankovič (Jugoslávie), Karel Příbyl (Jugoslávie) a Josef Špalek (USA, Bolívie a Argentina). Do Persie zamířil Jaroslav Švandelík a Karel Tužil.

²²⁷ V německé armádě (Wehrmacht) sloužil před příchodem k 8311. SE František Chwistek (služba od 30. března do 9. září 1944, kdy byl zajat u Dijon, vojn u pěchoty), Kurt Jan Misař, Antonín Neubauer (služba od 25. srpna 1943 do 3. září 1944, kdy byl zajat u Lille, sloužil v jednotce protiletectvého dělostřelectva Heeres Flak Abteilung 294) a Josef Walek (služba od června 1942 do 15. října 1944, kdy byl zajat u Cambetolli v Itálii, vojn u pěchoty).

V rámci československého personálu 8311. Servicing Echelonu probíhaly odchody z Československa již od roku 1922. Při zániku první republiky žilo v zahraničí 38 Čechoslováků a jejich počet se ještě o pět navýšil do okupace zbytků Československa a vyhlášení samostatnosti Slovenska 14. a 15. března 1939. Z dat vyplývá, že zhruba čtvrtina všech Čechoslováků sloužících u 8311. SE žila mimo Československo. Jednalo se o osoby, které nemusely řešit náročné útky ze zaniklého Československa. Jejich cesta do zahraničního odboje byla díky tomu daleko snadnější. Po zániku Československa zavládla první vlna odchodů do zahraničí ve snaze pomoci znovu obnovit Československo, která směřovala do Polska. První vlna skončila s vypuknutím druhé světové války začátkem září 1939. Během necelého půl roku odešlo do zahraničí 62 Čechoslováků a spolu s ostatními (43 osob), kteří žili již předtím v zahraničí, vytvářeli u jednotky významnou část čs. pozemního personálu, která dosahovala celkového procentuálního zastoupení 65,5 %. Další posílení čs. sil nastalo při druhé vlně odchodů Čechoslováků do zahraničí. Množstvím nedosahovala druhá vlna velikosti první, ale přesto od listopadu 1939 do června 1940 se vydalo na cestu do neznáma 28 Čechoslováků, jejichž podíl na veškerém čs. pozemním personálu jednotky byl více jak 17 %. Stav 8311. SE

doplnilo 28 příchozích z vládního vojska a německé armády, kteří opouštěli území bývalého Československa v letech 1942 až 1944.

V zahraničním odboji

Pro budoucí čs. příslušníky 8311. Servicing Echelonu žijící v Československu během smutných chvil března 1939 znamenal následný odchod z území již neexistujícího Československa první krok na cestě do československého zahraničního odboje. Pro Čechoslováky žijící v zahraničí se naskytla vzápětí příležitost zapojit se do boje za osvobození Československa. V rámci jejich působení v zahraničním odboji se podíváme blíže na cestu do Velké Británie, která vedla přes nasazení v Polsku, Francii, na Středním východě a zajetí v Sovětském svazu až do řad RAF. Hlubší analýze bude podrobena účast Čechoslováků ve Francii z hlediska zařazení k jednotlivým jednotkám. Následně bude věnován prostor službě v RAF. Jedná se o informace spojené s datem přijetí k RAF VR, službou u různých jednotek a 8311. Servicing Echelonu, funkčním zařazením a dosaženou hodností v RAF a čs. letectvu.²²⁸

1) Cesta do RAF přes Polsko, Střední východ a Francii

Po vypuknutí druhé světové války si nasazení v Polsku mohli připsat čtyři čs. příslušníci 8311. SE. Jediným přijatým k polskému letectvu byl Josef Řehák, který dne 7. června 1939 uletěl v Letovu Š.328 od letky 64 Slovenských vzdušných zbraní z Piešťan do polského Deblinu. V polském letectvu byl zařazen jako palubní radiotelegrafista a do sovětského zajetí upadl 2. října 1939 v Českém Kvasilově. Dne 1. června 1940 byl přemístěn do Suzdalů a 15. června 1940 odeslán do Turecka. Ostatní takové štěstí jako Řehák neměli a setrvali v sovětské internaci až do roku 1941. Arnošt Hirschfeld a Stanislav Kotlín sloužili u čs. legionu, který pod velením pplk. Ludvíka Svobody skončil v sovětském zajetí 18. září 1939. Kotlín byl následně internován v SSSR do 11. března 1941 a Hirschfeld dokonce až do 8. dubna 1941. Čtvrtým příslušníkem 8311. SE nasazeným v Polsku byl Josef Šůma, který působil v čs. voj.

²²⁸ Data pro analýzu čs. pozemního personálu 8311. SE získána ze sbírek *Leteckých karet RAF, kmenových listin, kvalifikačních listin* a archiválií z fondu *Československé letectvo – Velká Británie*. Viz *Přehled použitých pramenů a literatury*.

skupině v Krakově od 5. srpna 1939. Rudou armádou byl zajat 23. září 1939 a propuštění ze sovětského zajetí se dočkal 21. února 1941.²²⁹

Po propuštění ze sovětské internace se při cestě do Velké Británie zastavili všichni čtyři Čechoslováci na různě dlouhou dobu na Středním východě. Pouze krátkou dobu setrvali v Palestině Josef Řehák (1.–15. srpna 1940) a Josef Šůma, který byl hlášen na konsulátu v Haifě 24. února 1941 a do Velké Británie odjel z Ramlehu dne 28. dubna 1941. Oproti tomu Hirschfeld a Kotlín byli zařazeni k čs. výcvikovému středisku – Východní a poté 31. května 1941 oba přemístěni k čs. pěšímu praporu 11 – Východní. Hirschfeld byl přidělen 3. pěší rotě a Kotlín k 4. pěší rotě, se kterými se oba účastnili obrany Tobrúku. V rámci reorganizace byli oba 24. dubna 1942 přemístěni k čs. lehkému protiletadlovému pluku 200 – Východní, kde setrvali do října 1942. Oba byli přemístěni k čs. letectvu dne 21. října 1942.²³⁰

Kromě těchto čtyř Čechoslováků se zapojili do boje na Středním východě další tři čs. příslušníci 8311. SE. Jednalo se o Martina Ciesara, Jana Lichého a Jindřicha Weingartena. Od 29. června 1940 sloužili u čs. voj. jednotky v Palestině Martin Ciesar a Jan Lichý. Martin Ciesar sloužil od listopadu 1940 u pomocné rotě čs. výcvikového střediska – Východní. V Sarafandu absolvoval zbrojářský kurs od 20. října do 13. listopadu 1940.

Jan Lichý byl v listopadu 1940 zařazen k čs. pěšímu praporu 11 – východní, s kterým odešel 31. května 1941 na frontu. Jelikož toužil po větším bojovém nasazení, tak spolu s dalšími 23 příslušníky jednotky 20. září 1941 zběhl a po pár dnech s ukradeným nákladním vozidlem značky Chevrolet dorazila skupina až do Tabrízu (Persie), kde se chtěli přihlásit do Rudé armády. Byli odmítnuti a následně se většina vrátila zpět k čs. jednotce na Středním východě.²³¹ Dne 2. ledna 1942 byl Jan Lichý prezentován jako dopadený zběh a byla na něho uvalena

²²⁹ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Arnošt Hirschfeld, Stanislav Kotlín, Josef Šůma*. VÚA–VHA Praha, sbírka kvalifikačních listin, *Josef Řehák*.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ PEJČOCH, Ivo: *Zběhobé z Aleppa*. In: *Historie a vojenství*, roč. 65, č. 1/2016, s. 34–49.

vyšetřovací vazba. K odsouzení došlo 2. března 1942, kdy byl nad Lichým vynesena trest žaláře v trvání 10 měsíců nepodmíněně. Do 10 měsíců se počítala vyšetřovací vazba a samotný výkon trestu byl odsunut. Později byl 25. června 1942 zbytek trestu prominut. Největší trestem se nakonec stala neúčast při nasazení praporu do bojů v Tobrúku. V dubnu 1942 byl při reorganizaci přemístěn k čs. lehkému protiletadlovému pluku 200 – Východní.

Posledním čs. vojákem ze Středního východu je Jindřich Weingarten, který se dostal jako židovský uprchlík až na Mauricius. V květnu 1942 byl presentován u čs. voj. jednotky na Středním východě a 15. června 1942 byl přemístěn k čs. lehkému protiletadlovému pluku 200 – Východní. Martin Ciesar, Jan Lichý a Jindřich Weingarten byli 21. října 1942 přemístěni k čs. letectvu ve Velké Británii. Poté je čekala plavba do Velké Británie, kde je čekalo přijetí do RAF VR dne 2. ledna 1943.²³²

Po vypuknutí druhé světové války začalo vytváření čs. armády ve Francii v jihofrancouzském městě Agde. Díky mobilizovaným Čechoslovákům, kteří žili trvale ve Francii, bylo dosaženo vytvoření 1. čs. divize. Po početní stránce dosáhl čs. voj. zahraniční odboj na Západě ve Francii maxima. Z čs. příslušníků 8311. Servicing Echelon sloužilo ve Francii 81 osob, což znamená polovinu všech Čechoslováků sloužících během celé existence jednotky (50,3 %). Ještě než vypukla druhá světová válka a bylo dovoleno vytvářet čs. jednotky, muselo 14 z nich nastoupit službu v cizinecké legii, která trvala do září až října 1939. Z 81 čs. příslušníků 8311. SE patřilo pod *Armée de l'Air* (Francouzské armádní letectvo) 37 osob (45,7 % čs. příslušníků jednotky sloužících ve Francii). Nejvíce Čechoslováků spadalo pod leteckou skupinu (18 osob). S devíti osobami následovalo doplňovací středisko čs. letectva na letišti Mérignac v Bordeaux a se šesti čs. příslušníky letecké školy na základnách Istres (dvě

²³² VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Martin Ciesar, Jan Lichý, Jindřich Weingarten*. Jan Lichý sloužil ve slovenské armádě během polského tažení v září 1939. Vykonával mimořádné cvičení od 28. srpna do 10. října 1939 u pěšího pluku 3, který se účastnil tažení v Polsku a spadl pod polní armádu Bernolák. VHA Bratislava, fond kmeňové doklady, *Jan Lichý*.

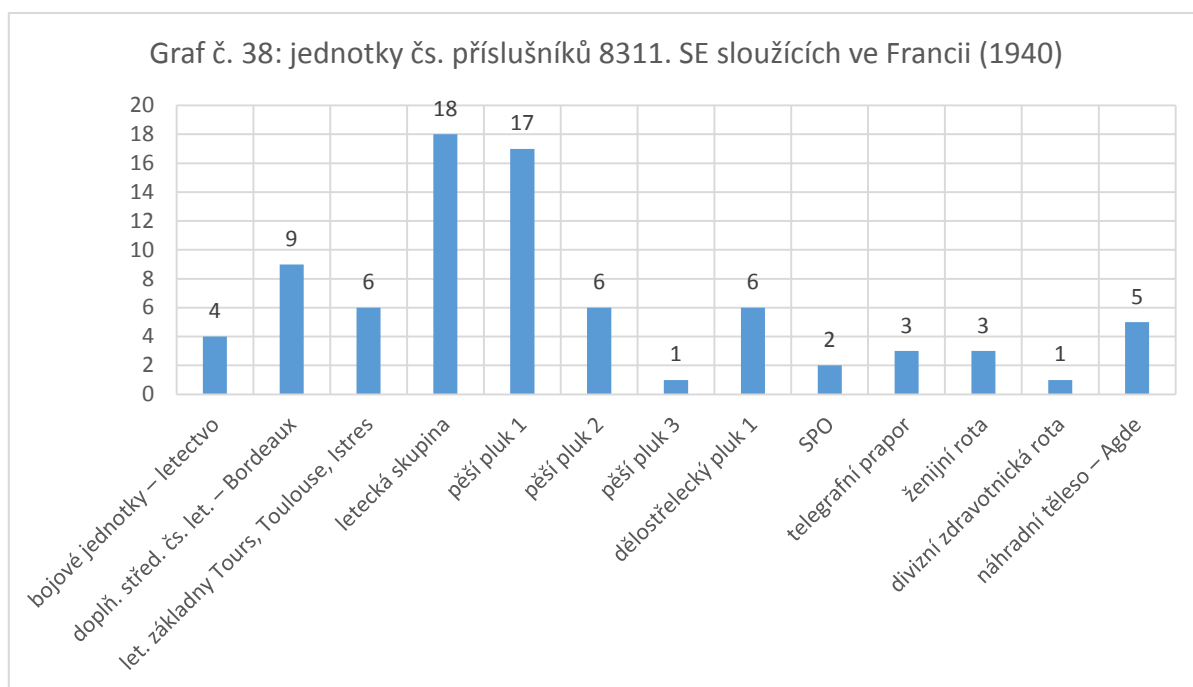
osoby), Toulouse (tři osoby) a Tours (jedna osoba). U bojových jednotek se nacházeli jako pozemní personál čtyři Čechoslováci, kteří budou v budoucnu sloužit u 8311. Servicing Echelonu.²³³

Z jednotek čs. pozemní armády měl největší zastoupení mezi čs. příslušníky 8311. SE pěší pluk 1 (17 osob, 21 % všech čs. příslušníků jednotky sloužících ve Francii), který následoval s velkým odstupem pěší pluk 2 (6 osob, 7,5 %). Oba pěší pluky získaly během června 1940 bojové zkušenosti při obranných bojích na řekách Marna a Loira. Jednou ze ztrát pěšího pluku 1 byl Jaroslav Kamberský, který byl při ústupových bojích zraněn šrapnelem 22. června 1940 a do Velké Británie doplul až 4. prosince 1942.²³⁴ Mnozí Čechoslováci, kteří žili trvale ve Francii, setrvali po ústupových bojích v zemi a neevakovali se do Velké Británie. Byl to případ i budoucího příslušníka 8311. SE Václava Smolíka, který žil ve Francii od roku 1929.²³⁵ Dalšími, kteří navázali na svoji službu z roku 1940 až v roce 1945, byli Josef Bauer a Ondřej Petergáč. U 8311. Servicing Echelonu bylo také zastoupení příslušníků dělostřeleckého pluku 1 (šest osob, 7,5 % z osob sloužících ve Francii), telegrafního praporu a ženijní roty (po třech osobách), kteří byli často zdatní v řemeslech nebo měli různé specializace jako je např. radiotelegrafista. Veškeré početní podrobnosti k jednotkám, ve kterých sloužili čs. příslušníci 8311. SE, se nachází v grafu č. 38.

²³³ U bojových jednotek *Armée de l'Air* (Francouzské armádní letectvo) sloužil Josef Donát (GC I/4, od 3. června 1940), Vladimír Kristen (GC II/4, od 2. června 1940), Jan Sebera (od 13. května 1940) a Josef Štěpánek (GC II/8, od 2. června 1940). U bojových jednotek *Armée de l'Air* bylo v letech 1939–1940 podle publikace *Na nebi sladké Francie* zařazeno 53 čs. příslušníků pozemního personálu. V seznamu ovšem chybí jména Sebery a Štěpánka. RAJLICH, J.: *Na nebi sladké Francie (I. a 2. část)*, s. 1112–1113.

²³⁴ Kamberskému se při přechodu Seiny ztratila jednotka (motočeta pěšího pluku 1) a proto dále pokračoval v ústupových bojích s 20e *Régiment d'Infanterie Coloniale* 20. plukem koloniální pěchoty (20e RIC, 20. pluk koloniální pěchoty) do 22. června 1940, kdy byl zraněn šrapnelem u Pont de' Isère (Drome) a převezen do nemocnice ve Valence. Po vyléčení odeslán do Maroka a následně internován v pracovním táboře v Médiouna u Casablanky. Podepsal přihlášku do cizinecké legie a 2. listopadu 1942 přijel do Alžíru. Při vylovení americké armády 8. listopadu 1942 přešel k Američanům a po dvoutýdenním vyšetřování byl odeslán do Velké Británie. VHA Bratislava, fond kmeňové doklady, *Jaroslav Kamberský*.

²³⁵ Václav Smolík sloužil u 1. rotý pěšího pluku 1 od 4. listopadu 1939 do 1. srpna 1940. Mezi 2. lednem 1944 až 8. lednem 1945 působil jako francouzský partyzán. Dne 9. ledna 1945 znovu prezentován u náhradního tělesa a 28. dubna 1945 přemístěn k 8311. SE. VÚA–VHA Praha, sbírka osvědčení 255, č. j. 57696/62, *Václav Smolík*. Aktivním ve francouzském odboji byl také František Šlehofer, který patřil ke skupině Pierre Cott od 1. července 1942 do 31. srpna 1944. Tamtéž, č. j. 119683/69, *František Šlehofer*.

U čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu byl značný podíl působících v čs. armádě ve Francii. 50 % všech Čechoslováků u jednotky si sebou neslo vzpomínky na neradostné nasazení čs. jednotek ve Francii. Převahu mezi druhy zbraní u 81 Čechoslováků působících v roce 1940 ve Francii mělo francouzské letectvo (*Armée de l'Air*), v jehož řadách se nacházela z tohoto počtu skoro polovina osob (37 osob). Vzhledem k francouzské liknavosti a neochotě k boji s Německem, zůstávala většina z nich často i po více jak půl roce jen ve výcviku. Pouze pár Čechoslováků z pozemního personálu se „poštětilo“ a byli přemístěni k bojové jednotce, což byl případ čtyř čs. příslušníků 8311. SE. Další si z Francie odnesli zkušenosti ze skutečného boje, když bojovali v rámci pěších pluků 1 a 2 (23 osob). Stejně jako od jiných jednotek, např. dělostřelci, radiotelegrafisté a ženisté, tak se i pěšáci po příjezdu do Velké Británie snažili často zažehnat zklamání z Francie podáním přihlášky k letectvu, které nutně potřebovalo další lidi. Z 81 Čechoslováků sloužících v roce 1940 ve Francii, jich bylo k RAF přijato 74 (91 %) již v roce 1940.

2) Datum přijetí do řad RAF VR

Významnou událostí v rámci služby v řadách RAF je datum přijetí do dobrovolnické zálohy RAF (RAF VR). Data zaokrouhlené na celé roky nám napoví více o vývoji délky služby

v RAF čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu. Službou u jednotky prošlo v letech 1943–1945 celkem 161 Čechoslováků. Výraznou dominanci má rok přijetí 1940 a to z jasných důvodů. V roce 1940 dorazili čs. vojáci z poražené Francie do Velké Británie a nastala výstavba čs. pozemních a především leteckých jednotek. V následujících letech bylo doplňování personálu velmi omezené z ohledem na limity čs. lidských zdrojů. U jednotky se nacházelo 76 osob (46,6 % všech Čechoslováků u jednotky) přijatých do RAF VR v roce 1940, z kterých pouze dva nepůsobili v čs. armádě ve Francii.

V roce 1941 vstoupilo do řad RAF jen 10 budoucích čs. příslušníků jednotky. Dva z nich sloužili v čs. armádě ve Francii. Prvním byl Richard Olšovský, který po příjezdu do Velké Británie nebyl podobně jako ostatní přemístěn k letectvu a přijat k RAF. U dělostřeleckého oddílu 1 sloužil až do prosince 1941, kdy byl přemístěn k čs. letectvu. Druhým čs. vojákem z Francie byl Julius Haas, který se účastnil vzpoury v Cholmondeley Park, za což ho čekala degradace z četaře na vojína a předání britským úřadům. Haas byl následně zařazen k ženijní jednotce u *Pioneer Corps*, kde sloužil od 10. října 1940 do 25. září 1941.²³⁶ Od 13. prosince 1940 sloužil u *Pioneer Corps* ještě jeden Čechoslovák, který ovšem neměl ze vzpoury nic společného. Jednalo se o Bedřicha Kotka, který se přihlásil u Britů jako dobrovolník a až později se dozvěděl o možnosti vstupu do čs. pozemní armády nebo letectva (přijat do RAF 27. října 1941). Většinu zbylých tvořili Čechoslováci, kteří od svého odchodu z vlasti pobývali ve Velké Británii a právě v roce 1941 se rozhodli vstoupit do čs. branné moci.

²³⁶ Vzpoura v Cholmondeley Park byla iniciována převážně členy a sympatizanty Komunistické strany Československa a bývalými příslušníky mezinárodních brigád španělské republikánské armády. Mezi čelní představitele vzpoury patřili např. Ladislav Biel, Vladimír Clementis, Vavro Hajdů, František Loeb-Landa, František Ošanec, Karol Schwartz. Po porážce Francie využili demoralizace vojáků a získali více jak 500 vojáků na stranu vzpoury, která tvrdě kritizovala velení čs. armády a vedení odboje. Situace vyvrcholila při návštěvě prezidenta Beneše 26. července 1940, kdy při přehlídce defilovali před prezidentem vzbouřenci a následně byla jejich delegace přijata prezidentem. K vyřešení situace nedošlo a 28. července 1940 bylo 539 vojáků předáno britským úřadům do internace. Většina vzbouřenců byla zařazena do britských ženijních jednotek. Po napadení Sovětského svazu Německem si značná část vzbouřenců žádala o abolicí, kterou obdrželo 278 mužů a do konce války do aktivní služby v čs. armádě nastoupilo 183 vojáků. K vzpouře v Cholmondeley Park viz PLACHÝ, Jiří: *Vzpoura z Cholmondeley (1. část)*. In: *Historie a vojenství*, roč. 65, č. 3/2016, s. 19–38. PLACHÝ, Jiří: *Vzpoura z Cholmondeley (2. část)*. In: *Historie a vojenství*, roč. 65, č. 4/2016, s. 20–57.

Rok 1942 přivedl do RAF 21 Čechoslováků, z nichž opět dva sloužili předtím v čs. armádě ve Francii. Jedním byl bývalý interbrigadista Jaroslav Mazáček (přijat do RAF 27. února 1942), který po vzpouře v Cholmondeley Park opustil čs. armádu a poté sloužil u *Pioneer Corps*. Druhým byl Jan Javůrek, který zůstal dobrovolně ve Francii při evakuaci čs. vojáků do Velké Británie. Do vojenské služby opět nastoupil v červenci 1942 až v Kanadě, odkud ho čekal přesun do Velké Británie a 5. října 1942 přemístění k čs. letectvu a přijetí do RAF.²³⁷ Kromě osob studujících a pracujících ve Velké Británii se přijetí k RAF týkalo čtyř osob žijících v Kanadě a Jiřího Antonína Schillera, který odcestoval spolu s bratrem v roce 1939 do Chile. V roce 1942 se rozhodl přihlásit do čs. armády, a proto odjel do argentinského Buenos Aires, kde 8. května 1942 podstoupil zdravotní prohlídku.²³⁸

Na počtu 16 osob se zastavilo množství čs. příslušníků 8311. SE přijatých do RAF v roce 1943. Kromě Jaroslava Kamberského (přijat do RAF 17. února 1943, který sloužil v čs. armádě ve Francii a poté u cizinecké legie (zajat při americkém vylovení v Alžíru 8. listopadu 1942). Vítanou posilou byli Čechoslováci sloužící u čs. jednotek na Středním východě (pět osob) a čs. dobrovolníci z Kanady (pět osob). Z Persie byl v březnu 1943 přijat do RAF Karel Tužil a ze zbylých čtyř pobývali ve Velké Británii před přihlášením se k čs. armádě jistě tři z nich

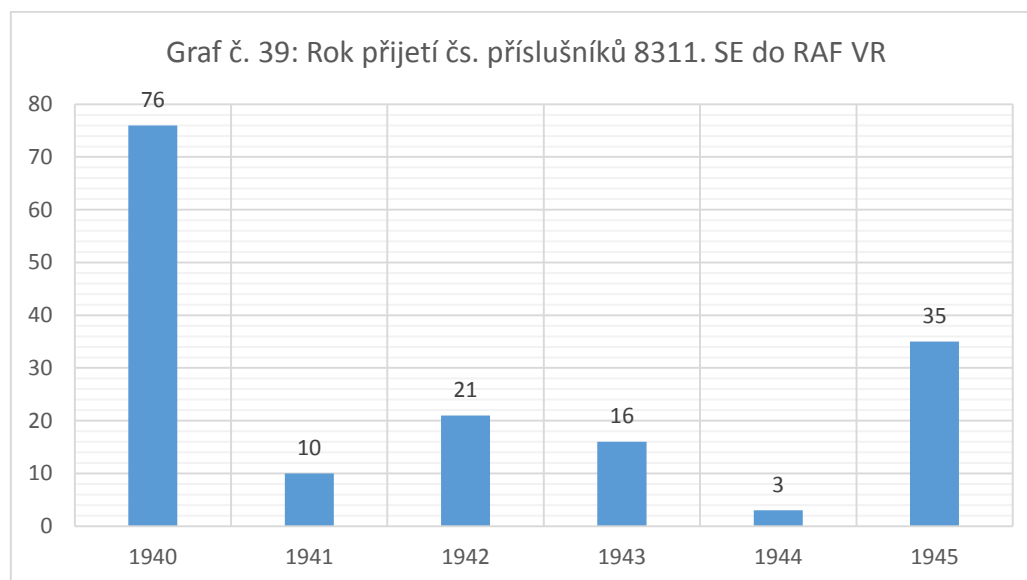
Rok 1944 byl na nově přijaté zcela nejslabší. U 8311. Servicing Echelonu sloužili jenom tři Čechoslováci přijatí k RAF v roce 1944. Dva studovali ve Velké Británii a třetí pracoval pro Baťu v USA, Bolívii a Argentině.²³⁹ Oproti tomu byl rok 1945 na počet přijatých do RAF druhým nejsilnějším rokem (35 osob). Největší podíl na výsledku mělo 24 bývalých vládních

²³⁷ VHA Bratislava, fond kmeňové doklady, *Jan Javůrek*.

²³⁸ BENEŠ, Edvard D.; NOVÁK, Karel Otto: *Občané Mostecká v řadách Royal Air Force za II. světové války*, s. nečíslováno.

²³⁹ V roce 1944 byli přijati do RAF: Kurt Danzig, Robert Rohan (oba Velká Británie) a Josef Špalek (Argentina).

vojáků a čtyři zajatí vojáci německé armády.²⁴⁰ Ze zbylých sedmi osob pocházelo šest z osvobozené Francie.²⁴¹ Posledním byl Oldřich Sedláček, který strávil tři roky v koncentračním táboře v Dachau.²⁴² Přehled zachycující rok přijetí čs. příslušníků 8311 do RAF VR nabízí graf č. 39.

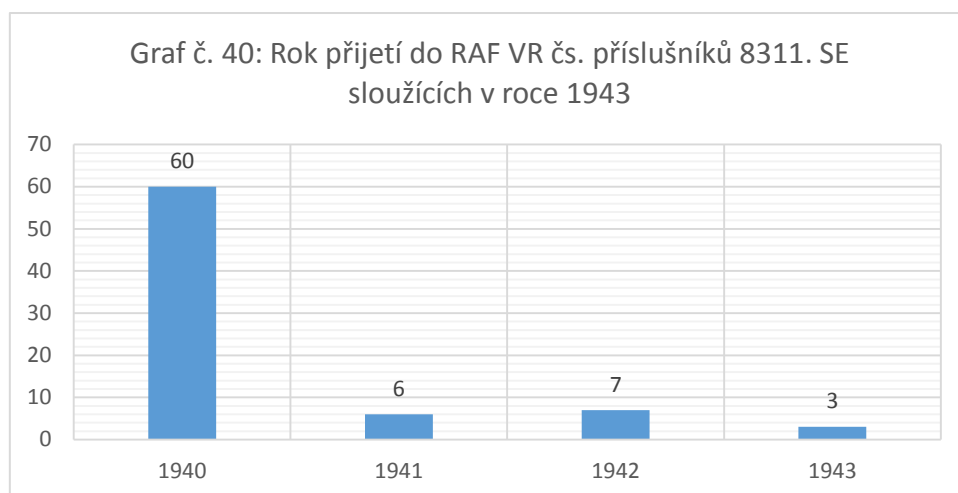

Čechoslováci sloužící u 8311. Servicing Echelonu v roce 1943 byli v řadách RAF z velké většiny již od roku 1940. Ze 76 čs. příslušníků jednotky se jednalo o 60 osob, což znamenalo 79 % čs. početního stavu 8311. SE v roce 1943. Roky 1941–1943 byly zastoupeny 16 Čechoslováky, z nichž nejvíce sloužilo od roku 1942 (sedm osob, 9 %). Viz graf č. 40.

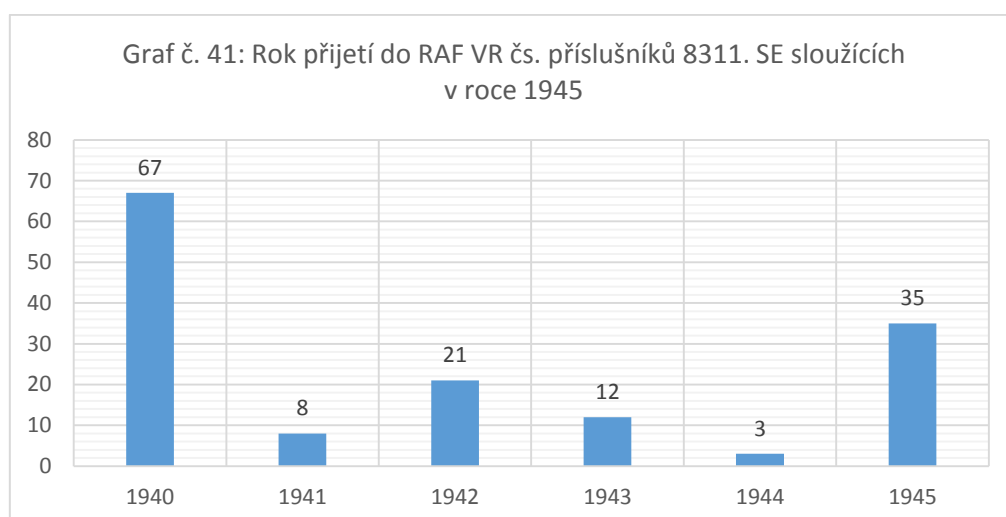
²⁴⁰ Bývalý voják vládního vojska Alois Chaloupský před přijetím do čs. letectva bojoval od 7. listopadu 1944 u 2. roty tankového praporu 2 čs. samostatné obrněné brigády u Dunkirku. K čs. letectvu byl přemístěn 6. dubna 1945.

²⁴¹ Z území osvobozené Francie byli přijati k čs. letectvu v roce 1945 a následně sloužili u 8311. SE následující Čechoslováci: Josef Bauer, Miroslav Černík, Ondřej Petergáč, Václav Smolík, František Šlehoř a Štěpán Zidek.

²⁴² Oldřich Sedláček opustil Protektorát Čechy a Morava spolu s bratrem v červnu 1940, ale bohužel při pokusu o překonání jugoslávské hranice (z území bývalého Rakouska) byli 26. června 1940 chyceni a po vyšetřování odvezeni do koncentračního tábora Dachau. Dne 15. listopadu 1943 se podařilo Oldřichu Sedláčkovi uprchnout do Švýcarska, kde byl internován v pracovním táboře do 18. prosince 1944 (zařazen do transportu organizovaným čs. konzulem ve Švýcarsku Dr. Kopeckým). VÚA–VHA Praha, sbírka osvědčení 255, č. j. 95750/47, *Oldřich Sedláček*.

V roce 1944 byla pochopitelně stále převaha čs. příslušníků přijatých v roce 1940, i když v porovnání s rokem 1943 slabší (71 osob z celkových 117, 60,5 %). Roky 1941–1944 nyní zastupovalo 46 Čechoslováků (přijato do RAF v roce: 1941 – 11 osob, 1942 – 18, 1943 – 15, 1944 – 2). Výraznější proměna nastala v roce 1945, kdy u 8311. SE poklesl počet čs. příslušníků sloužících od roku 1940 na 67, což v rámci Čechoslováků sloužících v roce 1945 znamenalo procentuální zastoupení ve výši téměř 46 %). O výsledek se zasloužili přijatí do RAF v roce 1945 a osoby sloužící od roku 1942, kterých bylo 21. Podrobnosti k jednotlivým rokům přijetí do RAF poskytuje graf č. 41.

Vzhledem k evakuaci čs. armády z Francie do Velké Británie v roce 1940 je pochopitelná výrazná převaha tohoto roku v přijetích do RAF. S postupem času ovšem naprostá

převaha sloužících od roku 1940 slábla s postupným příchodem dalších Čechoslováků k jednotce. Přes slabší roky 1941–1944, které byly ovlivněné omezeným zdrojem lidí, přišel rok 1945 s 35 osobami. Jednalo se o bývalé vojáky vládního vojska a německé armády (28 osob) a Čechoslováky žijící ve Francii (6 osob).

3) Služba u jiných jednotek RAF a přemístění od 8311. SE

Před nástupem k 8311. Servicing Echelonu prošel každý Čechoslovák nějakou jinou jednotkou. Někteří přicházeli přímo z *Czechoslovak depot* (Československý letecký depot), který byl vstupní branou pro každého nového příslušníka čs. letectva. Další byli přemístěni již se zkušenostmi od čs. perutí nebo jiných jednotek RAF. Jednotce se nevyhnula ani přemístění čs. příslušníků k jiným jednotkám RAF nebo zcela na jinou frontu.

Provázanost s mateřskou 311. perutí u čs. příslušníků 8311. SE je rozpoznatelná ihned při pohledu na tabulku č. 17 nabízející přehled jednotek, odkud byli Čechoslováci přemísťováni k 8311. SE. Od 311. perutě bylo přímo k 8311. Servicing Echelonu přemístěno 103 Čechoslováků z celkových 161 čs. příslušníků jednotky (64 % všech Čechoslováků sloužících u jednotky). V roce vzniku jednotky (1943) bylo vzhledem k vyčlenění dosavadních příslušníků 311. perutě pro nový 8311. Servicing Echelon přemístěno od 311. perutě dokonce 72 ze 76 Čechoslováků (cca 95 %). V následujícím roce přišlo k jednotce od 311. perutě ještě 27 Čechoslováků. V roce 1945 mezi jednotkami před nástupem k 8311. SE převažoval s 37 zástupci čs. Depot a přímo od 311. perutě zamířili již jen čtyři Čechoslováci.

Za 311. perutí se umístil s výsledkem 51 osob *Czechoslovak Depot*, kde příslušníci čs. letectva, kteří byli nově přijatí, po výcviku, nebo z jiných důvodů, vyčkávali na další přemístění. Z čs. Depot dorazilo přímo k 8311. SE nejvíce osob v roce 1945 (37 osob), kdy se jednalo o 35 čs. příslušníků čerstvě přijatých do RAF, jednoho radiotelegrafistu (*Wireless Operator*, zkratka WOP, jednalo se o Viléma Löbla) a jednoho neúspěšného z pilotního výcviku (Josef Špalek). Kromě 311. perutě a Depotu přicházeli Čechoslováci přímo k jednotce

i z jiných jednotek. Jednalo se např. o opravárenskou jednotku 313. perutě nazvanou 3113. Servicing Echelon nebo z No. 134 Czech Airfield, který byl určitý čas nadřízenou jednotkou všech tří čs. stíhacích perutí a jejich pozemního personálu. Jednotlivci také přicházeli přímo z inspektorátu čs. letectva, Air Ministry nebo z výcviku. Všechny jednotky, odkud přímo přicházeli Čechoslováci k 8311. SE, jsou zachyceny v tabulce č. 18.

Tabulka č. 18: Jednotka před přemístěním k 8311. Servicing Echelonu.

Předchozí jednotka	Počet	Podíl
311. peruč	103	64 %
Czechoslovak Depot	51	31,7 %
RAF Tain	2	1,4 %
No. 134 Czech Airfield	1	0,6 %
No. 3113 Servicing Echelon	1	0,6 %
Inspektorát čs. letectva	1	0,6 %
Air Ministry	1	0,6 %
No. 2 School of Technical Training	1	0,6 %
Celkový součet	161	100%

Podíváme-li se kolik Čechoslováků sloužilo u 8311. Servicing Echelonu dojdeme k bohatší škále jednotek, která více vypovídá o pohybech mezi jednotkami. Z celkových 161 čs. příslušníků 8311. SE prošlo 311. perutí 110 z nich (68 %). Dalšíh pět osob sloužilo v No. 1429 COTF (1429. čs. operačně výcviková letka). Zkušenosti od čs. stíhacích perutí mělo 16 osob (10 % z Čechoslováků jednotky), což není vzhledem k odlišnostem mezi používanými typy letadel špatný výsledek. Výsledek svědčí o určité propustnosti mezi 8311. SE (311. peruč) a čs. stíhacími perutěmi. Pavel Weill během své služby v RAF působil dokonce u všech třech čs. stíhacích perutí. U 312. perutě a následně u 3113. Servicing Echelonu sloužili Oskar Felsenberg a Otto Stránský (dále sloužil u No. 134 Czech Airfield). Ostatní sloužili pouze u jedné stíhací perutě. Výjimku mezi popisovanými příslušníky stíhacích perutí má jeden z velitelů 8311. SE Egon Nezbeda, který prošel 501. a 310. perutí jako stíhací pilot a ne jako

pozemní personál.²⁴³ Před příchodem k 8311. SE působilo minimálně 66 Čechoslováků určitý čas v čs. Depotu. Čtyři čs. příslušníci sloužili na inspektorátu čs. letectva a dva na britském ministerstvu letectví (*Air Ministry*). Pouze jednotlivci byli zařazeni u *Maintenance Unit* (technická jednotka) a na různých základnách RAF. Výběr předchozích jednotek Čechoslováků sloužících u 8311. nabízí tabulka č. 19.

Tabulka č. 19: Výběr předchozích jednotek čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu.

Jednotka	Počet
310. peruť	10
311. peruť	110
312. peruť	7
313. peruť	1
3113. Servicing Echelon	2
No. 134 Czech Airfield	1
No. 1429 COTF	5
No. 13 MU	1
No. 45 MU	1
čs. Depot	66
Inspektorát čs. letectva	4
Air Ministry	2
různé základny RAF	10

Počet Čechoslováků u 8311. Servicing Echelon po celou dobu existence jednotky rostl, přesto docházelo rovněž k odchodům k jiným jednotkám nebo letectvům. Mezi lety 1943–1945 bylo od 8311. SE přemístěno celkem 38 Čechoslováků, což je téměř čtvrtina čs. příslušníků jednotky (23,6 % čs. početního stavu 8311. SE). Zpět k 8311. SE se jich vrátilo osm, kteří pak zůstali u jednotky až do zániku v červenci 1945. Prvním, kdo opustil jednotku, byl již 10. srpna 1943 Karel Příbyl (u jednotky od 22. července 1943), který se ovšem v lednu 1944 vrátil a sloužil u 8311. SE až do konce existence jednotky. Zajímavostí byla služba Milana Trunkáta, který 3. listopadu 1943 odešel do výcviku na leteckého mechanika – motoráře (F/Mech E)

²⁴³ Egon Nezbeda sloužil v RAF postupně u čs. Depotu, 24. peruť, 501. peruť, 310. peruť, na základnách RAF Exeter, RAF Skeabrae (přidělení RAF Castletown), RAF Ibsley, u 311. peruť a 544. peruť.

u No. 5 School of Technical Training (zkratka No. 5 S of T.T.) a poté téměř rok působil u australské 460. peruti vyzbrojené bombardovacími letouny Avro Lancaster (30. března 1944 až 12. února 1945). Během roku 1943 odešel z Čechoslováků natrvalo jen Ferdinand Kopecký, který zamířil zpět k 311. peruti (sloužil u 8311. SE od 16. června do 20. srpna 1943).

V roce 1944 opustilo řady 8311. Servicing Echelonu 19 Čechoslováků a z nich se vrátilo zpět k jednotce pět.²⁴⁴ Důvodem v případech Richarda Husmanna a Josefa Řeháka bylo propuštění z RAF a následný odjezd na východní frontu. Richard Husmann byl přemístěn v červenci 1944 k čs. Depotu a později na Inspektorát čs. letectva. Na východní frontě sloužil jako palubní střelec a instruktor u 3. čs. bitevního leteckého pluku vyzbrojeného Iljušiny Il-2. Při Ostravsko-opavské operaci se mu podařilo dosáhnout sestřelu Focke–Wulfu FW 190, ale sám byl při souboji těžce zraněn.²⁴⁵ Josef Řehák byl 7. ledna 1945 zařazen jako radiotechnik k 1. čs. stíhacímu leteckému pluku a sloužil až do konce války. Po předání velení nad jednotkou v červnu 1944 odešel již bývalý velitel Egon Nezbeda do pilotního výcviku a následně létal u 311. a 544. perutě. Do leteckého výcviku na palubního střelce odešel 27. září 1944 ještě Michael Durišin, který ovšem nestihl do konce války výcvik dokončit.²⁴⁶ Dále odešli např. do výcviku na radiomechanika dva Čechoslováci a taktéž dva na radarového mechanika.²⁴⁷

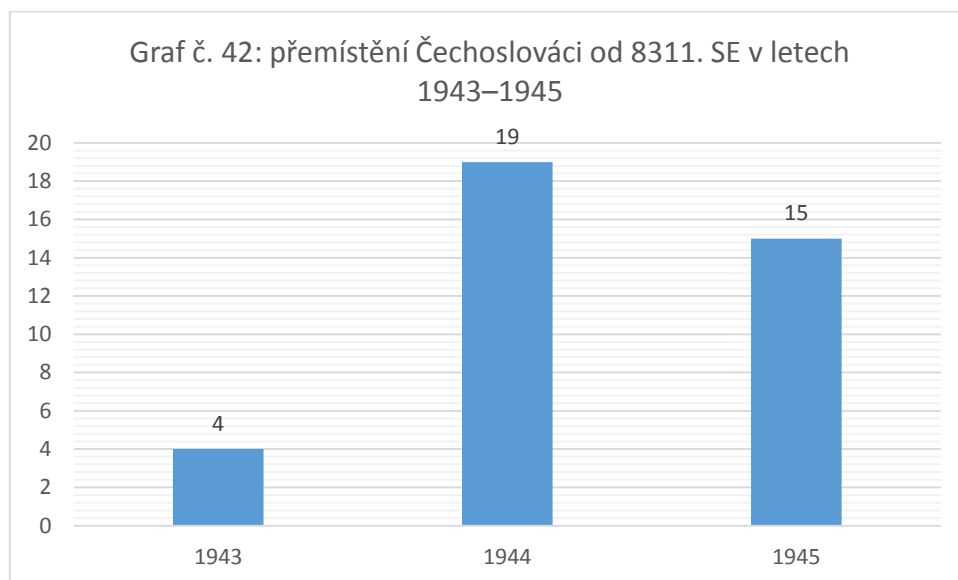
²⁴⁴ Z Čechoslováků přemístěných v roce 1944 se vrátili později zpět k 8311. SE: Kurt Bock, Jaroslav Kamberský, Josef Selucký, František Synek a Pavel Weill.

²⁴⁵ PTÁČEK, Josef; RAIL, Jan: *Letci Královéhradecka v druhém čs. zahraničním odboji (1939–1945)*, s. 69–71.

²⁴⁶ Kromě Durišina dostali příležitost stát se letci ještě další tři čs. dobrovolníci z Kanady. Po přijetí k RAF nastoupili James Gejza Hreha a Jan Petrovič do pilotního výcviku v Kanadě, který se jim nepodařilo dokončit. Vzhledem k nedokončení pilotního výcviku byli oba odesláni do Velké Británie k pozemnímu personálu čs. letectva. Třetím byl Josef Sitár, který byl přijat 13. března 1942 k RAF a odeslán do Velké Británie. Od 21. dubna 1942 byl ve výcviku na radiotelegrafistu–střelce (WOP/AG). Z lékařských důvodů vzat z výcviku 12. října 1942.

²⁴⁷ Do výcviku na radiomechanika odešli 2. srpna 1944 Jan Durjančík a Petr Zimák. Do 20. února 1945 navštěvovali No. 6 Radio School (zkratka No. 6 RS), po které následovala do května 1945 No. 2 RS a na závěr do konce srpna 1945 v Cosfordu No. 15 RS. Ve výcviku na radarové mechaniky byli Pavel Weill (od 4. května 1945) a Zdeněk Illový (od 1. června 1944). Kurs na radarové mechaniky (Radar/W/Mech.) začínal pro oba u No. 7 RS. Weill pokračoval do No. 1 RS v Cranwellu a v 4. června 1945 se vrátil zpět k 8311. SE. Illový odešel do No.9 RS v Yatesbury, kde navštěvoval výcvik do 19. dubna 1945. Poté byl Illový přemístěn na velitelství No. 75 Wing.

Rok 1945 byl ovlivněn propouštěním z RAF. Z 15 přemístěných nebo propuštěných Čechoslováků bylo devět propuštěno, z nichž pět bylo obratem převedeno pod RCAF.²⁴⁸ V únoru 1945 byl Vladimír Šlechta propuštěn z RAF, aby se mohl věnovat práci na Ministerstvu obchod v Londýně²⁴⁹ a 5. května 1945 odešel od 8311. Servicing Echelonu dosavadní velitel Vojtěch Bubílek, který nově zastával pozici styčného důstojníka pro organizaci repatriace osob čs. státní příslušnosti z Norska. Přemístění do čs. Depotu se dočkali čtyři Čechoslováci, z nichž tři demobilizovali 27. září 1945. Grafické znázornění počtů přemístěných Čechoslováků od 8311. Servicing Echelonu je k dispozici v grafu č. 42.

8311. Servicing Echelon byl v úzkém vztahu s 311. perutí nejen po stránce pracovní, ale i personální. Téměř dvě třetiny všech Čechoslováků přicházelo k jednotce právě od 311. perutě. Většina zbylých Čechoslováků byla přemístěna z *Czechoslovak Depot*. Zajímavější situace je obecně u předchozích jednotek, kde se nabízí porovnání pohybu mezi čs. stíhacími perutěmi a 311. perutí (8311. SE). Vzhledem k odlišnostem mezi čtyřmotorovými Liberatory a stíhacími Spitfiry vyznívá podíl 10 % Čechoslováků sloužících před 8311. Servicing

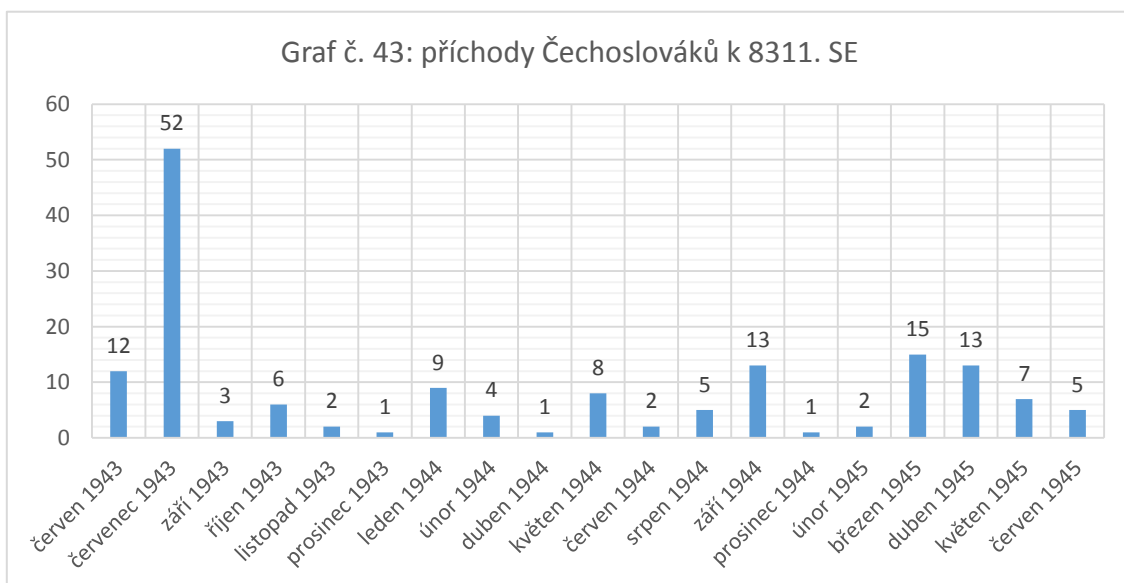
²⁴⁸ Převedeni do řad RCAF byl: James Fazecash (Fazekaš, 28. květen 1945), James Gejza Hreha, Václav James Netušil (oba 22. květen 1945), Jan Petrovič (21. květen 1945) a Josef Sitár (5. březen 1945).

²⁴⁹ Zaměstnání na Ministerstvu obchodu v Londýně mělo spojitost s předválečným zaměstnáním. Vladimír Šlechta opustil 16. března 1939 území bývalého Československa jako druhý kapitán lodi Svatopluk čs. Dunajplavby.

Echelonem u jedné z čs. stíhacích perutí příznivě. Během existence jednotky opustilo její řady 38 Čechoslováků (23,6 % ze všech čs. příslušníků 8311. SE). Zpět k jednotce se následně vrátilo osm z 38 přemístěných. V roce 1944 byly odchody spojené především s výcvikem nebo dokonce odjezdem na východní frontu. V posledním roce druhé světové války se situace rapidně změnila, jelikož konec války se blížil a začínalo se řešit propouštění zejména čs. dobrovolníků z Kanady a celkově se myšlenky upínaly více na poválečný civilní život.

4) Služba u 8311. Servicing Echelonu

Jak již bylo popsáno v kapitole o historii No. 8311 Servicing Echelon, první Čechoslováci byli přemístěni ke vznikajícímu 8311. Servicing Echelonu ještě před oficiálním vznikem (11. červenec 1943). Z níže umístěného grafu č. 43, který znázorňuje počty příchozích Čechoslováků za jednotlivé měsíce, vystupuje červen a červenec 1943 jako období budování jádra jednotky z příslušníků 311. perutě. Od září 1943 nastal postupný přísun čs. příslušníků jednotky trvající až do září 1944. Během této fáze posilování dorazilo k 8311. SE celkem 54 Čechoslováků. Nejvíce nových tváří se objevilo v lednu 1944 (devět osob), květnu 1944 (osm osob) a po přestěhování do Skotska v srpnu a zejména září 1944 (dohromady 18 osob). Soustavné posilování čs. živlu u 8311. SE korespondovalo se zvyšujícími nároky na tabulkové stavy jednotky, které nebylo možné okamžitě pokrýt z čs. zdrojů. Řešením se stal přísun Britů,

kterých následně na úkor Čechoslováků ubývalo. Viz kapitola o početních stavech 8311. Servicing Echelonu. Třetí fáze navyšování množství Čechoslováků nastala mezi březnem a červnem 1945 a stáli za tím přicházející bývalí vojáci vládního vojska a čs. dobrovolníci z osvobozené Francie.

V rámci kapitoly *Početní stavy a organizační členění No. 8311 Servicing Echelon* proběhlo seznámení s funkčními zařazeními, která se buď reálně vyskytovala u jednotky, nebo alespoň podle tabulek měla. Jednalo se pouze o celkové počty pro 8311. SE. Nyní přichází čas, abychom se podívali, jaké zastoupení v jednotlivých funkčních zařazeních měli reálně Čechoslováci. Ke srovnání poslouží poslední tabulkové stavy pro 8311. SE, které byly podle předpisu LWE/CC/4290B platné od února 1945.

Nejrozsáhlejšími skupinami leteckých mechaniků byli drakaři a motoráři, u kterých panoval oproti tabulkovému stavu výrazný deficit. Ve funkčním zařazení *Fitter II A* mělo být ideálně 43 osob, ale přitom jednotkou prošlo Čechoslováků sloužících jako *Fitter II A* jen 12. Více soběstační byli čs. příslušníci u motorářů, kterých bylo ve funkčním zařazení 21, ale přesto do tabulkový 43 bylo daleko. Podobná situace panovala i u *Flight Mechanic A* (šest osob oproti tabulkovým 14) a *Flight Mechanic E* (15 místo 23 osob). Čs. elektrikářům *Electrician I* chybělo do plného počtu sedm osob (tabulkově místo pro 14 osob). Málo Čechoslováků bylo např. mezi *Fitter Armourer* (pět osob místo tabulkových 12). Lepší situace byla např. u přístrojářů, zbrojířů nebo v radiosekcí. Čs. opravářů palubních přístrojů ve funkčním zařazení *Instrument Repairer I* bylo sedm (devět podle tabulkového stavu), *Instrument Repairer II* byli tři (oproti tabulkovým čtyřem) a navíc byli dva Čechoslováci jako *Instrument Mechanic* (mechanik palubních přístrojů). Nesmí se zapomínat, že všech 161 Čechoslováků nikdy nesloužilo zároveň a proto bylo reálné naplnění jednotlivých funkčních zařazení čs. příslušníky ještě menší.

Mimo tabulkové stavy 8311. SE se nacházela řada funkčních zařazení. Jednalo se např. o *Administration and Special Duties* (zkratka Admin. Spec. Duties, administrativní a speciální

služby, funkční zařazení S/Ldr Vojtěcha Bubílka), *Pilot GD* (funkční zařazení F/Lt Egona Nezbedy, *Engineering Officer* (zkratka Eng. Off., technický důstojník, funkční zařazení F/Lt Karla Tužila), anebo Cook (kuchař).²⁵⁰ Podrobný souhrn funkčních zařazení Čechoslováků sloužících u 8311. SE nabízí tabulka č. 20. Rovněž obsahuje neúplné tabulkové počty podle předpisu LWE/CC/4290B, jelikož jsou vynechána funkční zařazení bez čs. obsazení.

Tabulka č. 20: Funkční zařazení čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu.

Funkční zařazení	Počet Čechoslováků	Tabulkový stav
Admin. Spec. Duties	1	
ACH GD	39	2
ACH/Maintenance Assistant	2	7
Armourer	5	4
Armourer G.	1	
Carpenter	1	
Clerk/Ground Duties	3	1
Cook	1	
Electrician I	7	14
Electrician II	6	7
Equipment Assistant	5	2
Fitter Armourer	5	12
Flight Mechanic	1	
Flight Mechanic A	6	14
Flight Mechanic E	15	23
Fitter I	8	2
Fitter II A	12	43
Fitter II E	21	43
Pilot GD	1	
Instrument Mechanic	2	
Instrument Repairer I	7	9
Instrument Repairer II	3	4
Interpreter	2	
Safety Equipment Worker	1	3
Engineering Officer	1	

²⁵⁰ Jediným čs. kuchařem u 8311. Servicing Echelonu byl od 311. perutě vypůjčený Karel Kučera, který sloužil u jednotky od 23. srpna do 23. října 1944.

Funkční zařazení	Počet Čechoslováků	Tabulkový stav
WEM	1	
Wireless Mechanic	1	2
WOM	2	2
WOP	1	
Celkem	161	201

Na rozdíl od československé armády, kde kromě degradace nemohlo dojít ke ztrátě hodnosti, fungoval v RAF systém hodností propojený se zařazením dotyčného ve vykonávaném funkčním zařazení. Příkladem může být slavný Richard Husmann, který měl během období operačního létání jako palubní střelec hodnost *Sergeant* (Sgt, čs. ekvivalent četař). Po ukončení operačního létání a přecvičení na palubního radiomechanika (WOM) byl zařazen k 311. peruti a následně 8311. SE v nejnižší hodnosti *Aircraftman Second Class* (AC2, vojín). Službu v RAF Husmann nakonec zakončil v hodnosti *Leading Aircraftman* (LAC, svobodník).²⁵¹

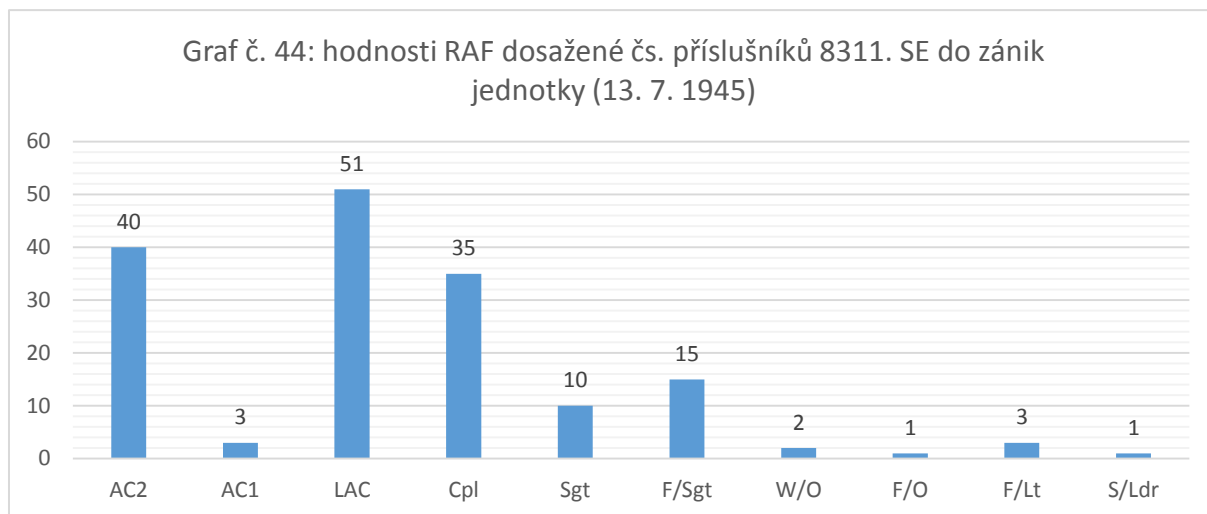
Druhým vzorovým příkladem, který se stával zcela běžně, je případ Františka Stolaříka. Od ledna 1941 sloužil jako *Electrician II* a v červenci 1941 byl povýšen na LAC. Dne 25. března 1943 se změnilo jeho funkční zařazení na *Electrician I* a zároveň v hodnostech RAF klesl až na nejnižší AC2. Do října 1943 čekala Františka Stolaříka tři povýšení, pomocí kterých se jeho konečnou hodností v RAF stal *Corporal* (Cpl, desátník).²⁵²

S čs. převahou ve velení 8311. Servicing Echelonu souviselo taktéž početní rozložení hodností RAF. Velením jednotlivých sekcí a čet byli pověřeni většinou osoby v hodnosti *Flight Sergeant* (F/Sgt, rotný) nebo případně *Sergeant*. Mezi všemi Čechoslováky sloužící u 8311. SE bylo osob s hodností Sgt a vyšší celkem 20 %. (32 osob). Důstojnickou hodnost přitom mělo pouze pět Čechoslováků. Nejpočetnější skupinou je s procentuálním zastoupením cca 32 % hodnost LAC (51 osob). Další hodností je AC2 (25 %. 40 osob), která si druhé místo zajistila

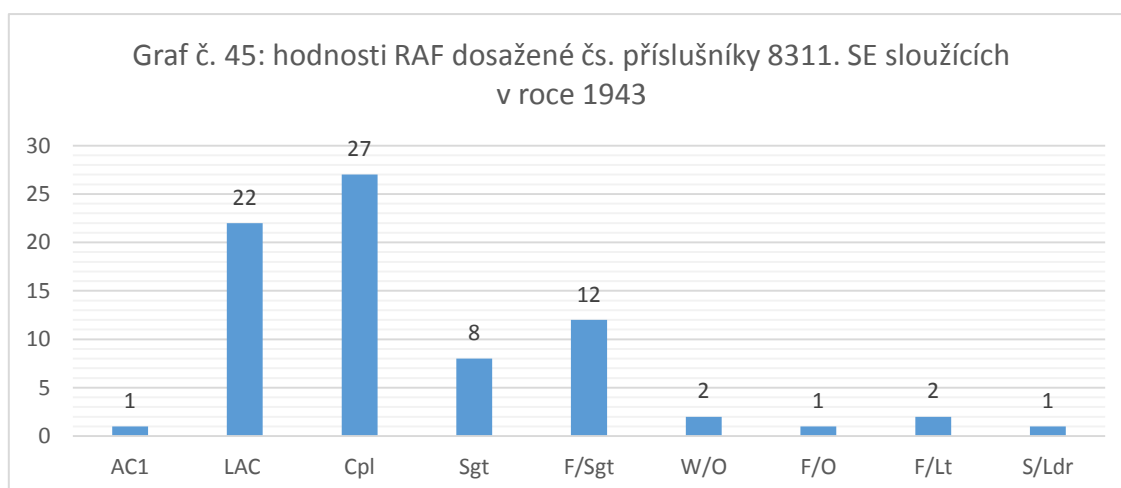
²⁵¹ VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF, *Richard Husmann*.

²⁵² Tamtéž, *František Stolařík*.

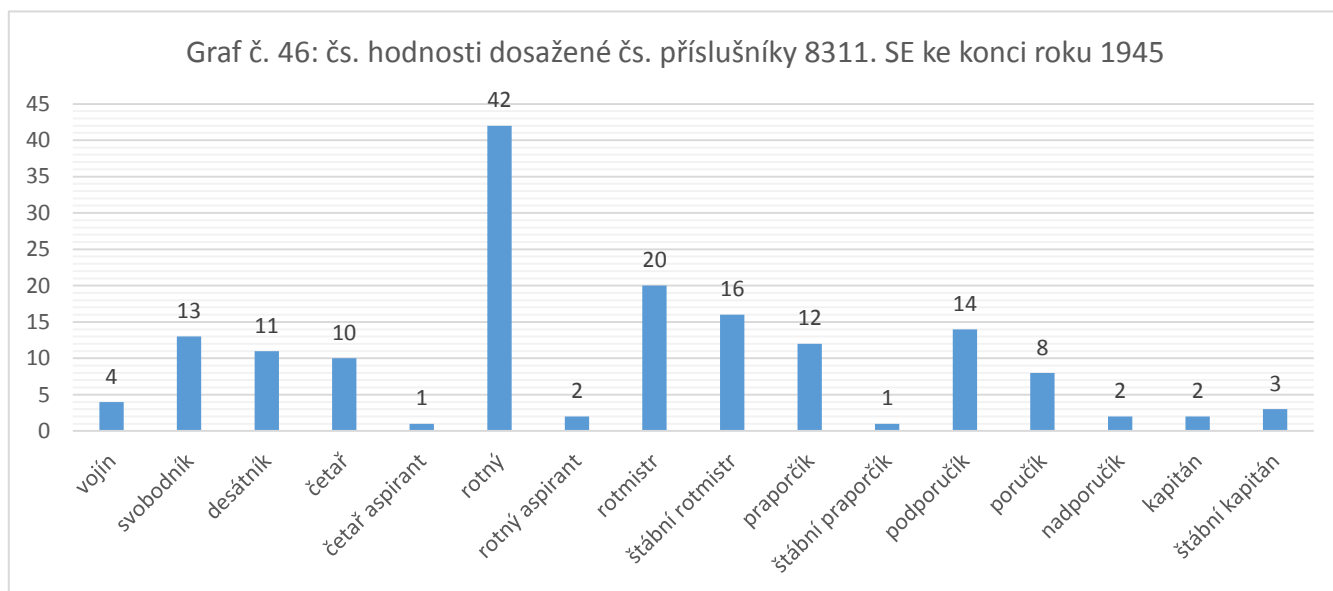
díky Čechoslováků přišlým k jednotce v roce 1945. Detailní přehled hodnotí RAF dosažených čs. příslušníky 8311. SE do zániku jednotky nabízí graf č. 44.

Rozsah vlivu čs. příslušníků přemístěných k jednotce v roce 1945 na rozložení hodnotí RAF vyzní nejlépe při porovnání s Čechoslováky, kteří sloužili u 8311. Servicing Echelonu v roce 1943. U Čechoslováků sloužících u jednotky v roce 1943 je vzhledem k delší službě v RAF naprostá absence nejnižší hodnoti AC2 a pouze v jednom případě se objevila hodnota AC1. Největší zastoupení měli čs. příslušníci, kteří nakonec dosáhli na hodnota *Corporal* (27 osob, 35,5 % Čechoslováků sloužících u 8311. SE v roce 1943). Osob s hodnotí *Sergeant* až *Squadron Leader* bylo 26, což znamenalo více jak třetina všech čs. příslušníků sloužících u jednotky v roce 1943. K hodnotem RAF dosažených Čechoslováky sloužících u 8311. SE v roce 1943 poskytuje více informací graf č. 45.

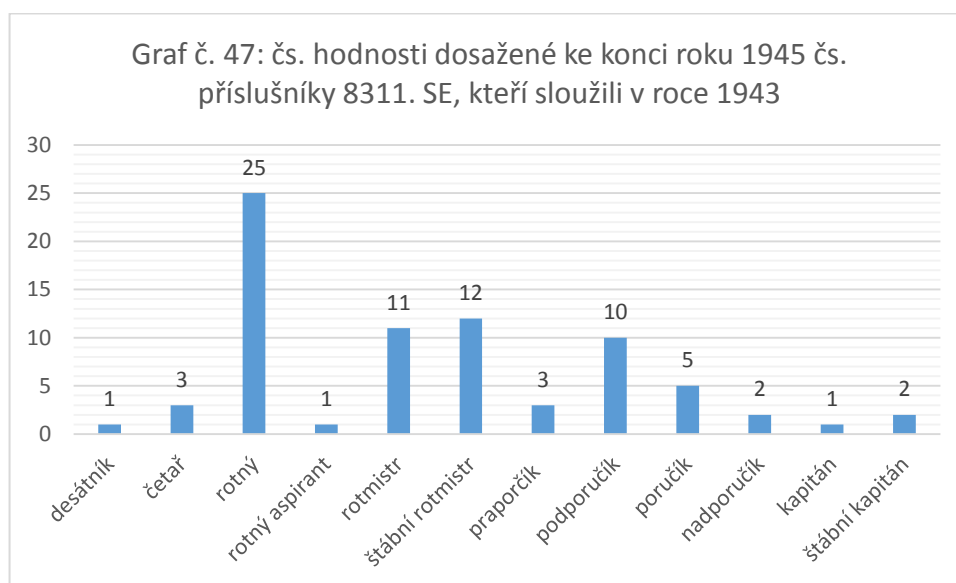

Kromě hodností RAF disponovali Čechoslováci jako příslušníci čs. letectva samozřejmě i čs. hodnostmi. Jak vypadala u čs. personálu 8311. Servicing Echelonu situace kolem čs. hodností? Kromě mimořádných povýšení docházelo i k pravidelnému povyšování např. na 28. října. Proto nepřekvapí odlišná škála zastoupených hodností a jejich podíl na celkovém výsledku. Oproti pěti Čechoslovákům v důstojnických hodnostech RAF bylo na konci roku 1945 z bývalých čs. příslušníků 8311. SE dokonce 29 důstojníků (18 % všech čs. příslušníků 8311. SE). Nejvíce bylo podporučíků (14 osob, 8,7 %) a poručíků (osm osob, 5 %). Skupina rotmistrů až štábních praporčíků se skládala ze 49 osob, což znamenalo 30 % čs. početního stavu jednotky. Zcela nejpočetnější hodností byl s 27,3 % rotný (42 osob) a rotný aspirant (dvě osoby). Poslední skoro čtvrtina (24,2 %) čs. pozemního personálu jednotky odjížděla do osvobozené vlasti v hodnostech vojáků (čtyři osoby, 2,5 %), svobodník (13 osob, 8,1 %), desátník (11 osob, 6,8 %) a četař (10 osob a jeden četař aspirant, celkem 6,8 %). Více k čs. hodnostem příslušníků 8311. SE ke konci roku 1945 v grafu č. 46.

Mezi Čechoslováky sloužícími v roce 1943 u 8311. Servicing Echelonu byl větší podíl vyšších hodností, než bylo u výsledků všech čs. příslušníků jednotky. Ze 76 Čechoslováků mělo v roce 1945 důstojnickou hodnost 20 z nich, což znamená více jak čtvrtinu čs. stavu jednotky v roce 1943. Na úkor vojáků až četařů vzrostl podíl rotných na 34 % (26 osob) a také rotmistrů

a praporčíků na shodných 34 % (26 Čechoslováků). Podrobnosti k čs. hodnostem dosažených čs. příslušníky 8311. SE, kteří sloužili v roce 1943, zachycuje graf č. 47. Situace letech 1944 a 1945 byla velmi podobná. Jedinou výraznější změnou byl postupný růst skupiny sdružující hodnosti od vojína po četaře na podíl odpovídající výsledkům všech Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu.

Přes stálý přísun Čechoslováků k 8311. Servicing Echelonu by se jednotka neobešla bez práce Britů. Při bližším pohledu na funkční zařazení se naplno odhalují značné čs. nedostatky. Čechoslováci byli mnohdy velmi zkušení a po právu drželi velitelské posty ve svých rukou, ale na druhou stranu se nedostávalo běžných řadových leteckých mechaniků. Nebylo odkud brát např. obyčejné drakaře a motoráře, proto nezbývalo než se smířit s britskou výpomocí. Situace se promítla i do dosažených hodností RAF. Pětina Čechoslováků sloužících u jednotky odjížděla zpět do Československa minimálně v hodnosti *Sergeant*. V RAF je dosažení hodnosti úzce spjato s vykonávanou funkcí a zařazením. S tím je spojen relativně menší počet Čechoslováků, kteří dosáhli alespoň na hodnost *Sergeant*. S přibývajícím odslouženou dobou v RAF se naopak navyšovalo množství Čechoslováků, kteří měli právo na povýšení v čs. hodnosti. Na druhou stranu měli čs. příslušníci v hodnostech od rotného výše vytvářet po

osvobození Československa základ obnoveného čs. letectva. Tříčtvrtinový podíl rotných a vyšších hodností ke konci roku 1945 obzvláště vyzní v kontrastu s dosaženou hodností při odchodu do zahraničí. Jen 25 Čechoslováků sloužících u 8311. SE (15,5 %) dosáhlo v předválečné čs. armádě alespoň hodnosti rotného. Téměř polovina čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu ovšem v čs. předválečné armádě nesloužila. Do konce roku 1945 se navýšilo množství čs. důstojníků z předválečných tří na 29, což znamenalo vysoký podíl 18 % na čs. početním stavu jednotky.

Poválečný život

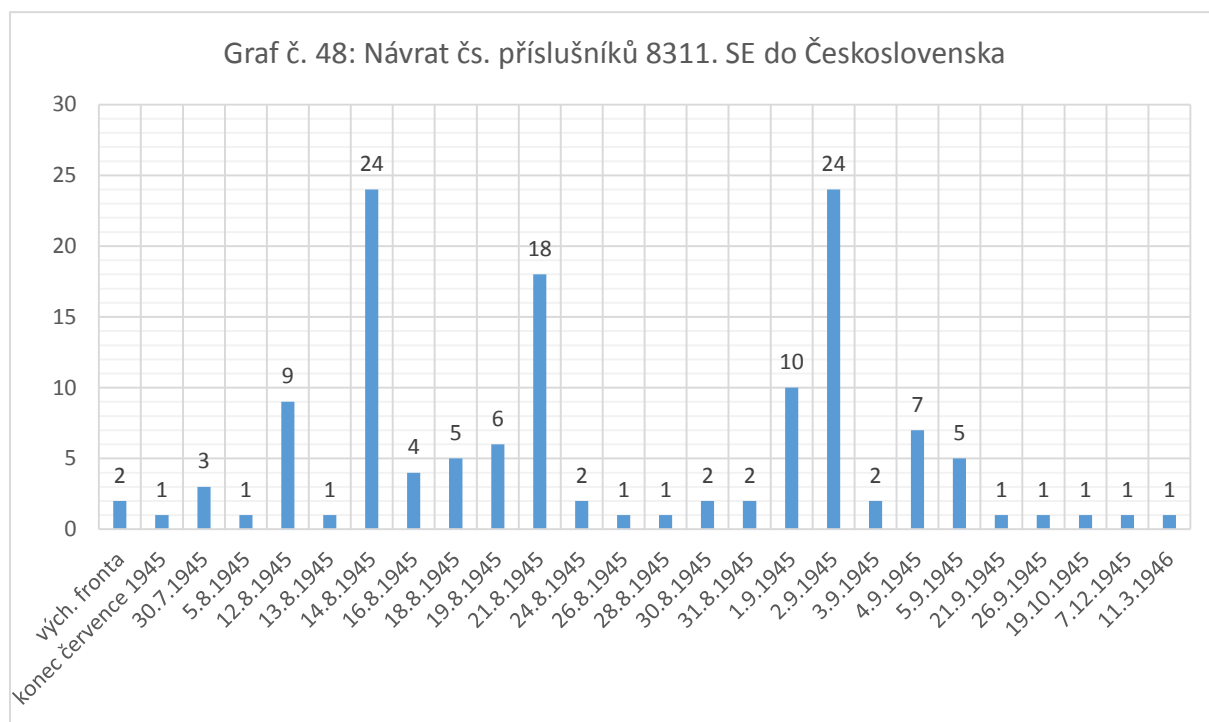
Po skončení druhé světové války v Evropě se do své osvobozené vlasti vraceli také Čechoslováci sloužící u 8311. Servicing Echelonu. Netrvalo dlouho a většina z nich poznala pravou tvář poválečného Československa, která se mnohým nezamlouvala. Realita je vytrhla ze snu o lepší budoucnosti pro sebe a vlast a předhodila před nové státní zřízení. Osud si připravil pro nejednoho bývalého čs. příslušníka 8311. SE mnohá překvapení. Běh života zavál jednotlivé čs. příslušníky jednotky do různých koutů Československa a světa. Bohužel k některým Čechoslovákům od 8311. SE se z poválečného života nedochovalo mnoho informací. Nemožnost získání dostatečného množství dat k analýze stojí za omezeným počtem zkoumaných hledisek. V rámci poválečného života se podíváme blíže na návrat do Československa nebo setrvání v zahraničí a dále na odchod z československé armády. Pouze na konkrétních příkladech lze zmapovat perzekuci ze strany komunistického režimu po roce 1948 nebo naopak spolupráci s režimem a se Státní bezpečností (StB).²⁵³

1) Návrat do Československa

Ze 161 Čechoslováků sloužících v letech 1943–1945 u 8311. Servicing Echelonu se rozhodlo neodjet do Československa 26 (16 % čs. příslušníků 8311. SE). Např. z devíti čs. dobrovolníků z Kanady odjel do Československa pouze jeden (Rostislav Myšák přiletěl do Prahy 21. srpna 1945), který v lednu 1946 demobilizoval a nakonec stejně odjel do zámoří. Zbylých 18 Čechoslováků demobilizovalo ve Velké Británii. Čtyři z nich žili před válkou ve Francii a tři ve Velké Británii. Jedním z 18 osob byl Leo Weinstein, který měl zajištěnou práci v Singapuru u Borneo Motors Ltd. (propuštěn z RAF 8. června 1945).

²⁵³ Data pro analýzu čs. pozemního personálu 8311. SE získána ze sbírek *Leteckých karet RAF, kmenových listin, kvalifikačních listin* a archiválií z fondu *Československé letectvo – Velká Británie*. Viz *Přehled použitých pramenů a literatury*.

Do poválečného Československa přijelo 135 osob, které prošly 8311. Servicing Echelonem. Do Československa se nejdříve vrátili dva bývalí příslušníci jednotky, kteří v roce 1944 odjeli na východní frontu (Richard Husmann a Josef Řehák). Ke konci července 1945 přiletěli z Velké Británie první čtyři Čechoslováci. V průběhu srpna 1945 se do Československa vrátilo 76 čs. příslušníků jednotky, což je téměř polovina všech Čechoslováků sloužících u 8311. SE (cca 47 %). Nejvíce osob přiletělo 14. srpna a 2. září 1945. V obou termínech se dostalo do Prahy po 24 čs. příslušnících 8311. SE. Mezi 1. až 5. zářím 1945 přiletělo dalších 48 osob. Do 5. září 1945 se dostalo do Československa 130 osob ze 135 (96 %). Zbýlých pět Čechoslováků se dostalo do vlasti mezi 21. zářím 1945 až 11. března 1946.²⁵⁴ Hlavní vlna návratů do vlasti probíhala od 12. srpna do 5. září 1945. Přehled dat návratů čs. příslušníků 8311. SE do Československa nabízí graf č. 48.

2) Propuštění z čs. armády

Ještě před zánikem 8311. Servicing Echelonu opustilo řady čs. armády (čs. letectva) osm čs. příslušníků jednotky, z nichž pět patřilo mezi čs. dobrovolníky z Kanady. Od října do

²⁵⁴ Posledním, který dorazil do Československa 11. března 1946, byl Oskar Felsenberg.

prosince 1945 bylo propuštěno z čs. armády minimálně 41 dalších osob (25,5 % čs. příslušníků 8311. SE). V roce 1946 jistě demobilizovalo 45 Čechoslováků (28 %), z kterých 36 odešlo do civilu mezi lednem a květnem 1946. Dalších 10 bylo propuštěno z čs. armády ke konci roku 1945 nebo až v roce 1946. Do května 1946, tedy rok od ukončení druhé světové války v Evropě, demobilizovalo ze 161 Čechoslováků působících u 8311. SE minimálně 95 (59 %). Do konce roku 1947 bylo propuštěno z činné služby alespoň 119 Čechoslováků (74 % čs. početního stavu 8311. SE). U tří čs. příslušníků jednotky zcela chybí informace o demobilizaci, ale pravděpodobně nesloužili déle než do roku 1947.

V době komunistického státního převratu v únoru 1948 sloužila v čs. armádě (zejména u čs. letectva) ještě téměř čtvrtina čs. příslušníků 8311. SE (cca 39 osob).²⁵⁵ V letech 1948–1950 bylo jistě propuštěno 25 osob a u dalších osmi byla zjištěna služba minimálně do roku 1948 až 1950. Po velkých komunistických čistkách v čs. armádě (letectvu) zůstalo ve službě v roce 1952 ještě šest bývalých čs. příslušníků 8311. SE. V prosinci 1952 byl propuštěn z činné služby a dán do zálohy bývalý velitel 8311. SE plk. Vojtěch Bubílek, který vzhledem k vystudovanému učitelskému ústavu působil po odchodu do civilu ve školství.²⁵⁶ Na konci listopadu 1957 odešel do zálohy Jan Smolík (bývalý voják vládního vojska). Zbylí čtyři bývalí čs. příslušníci jednotky sloužili v ČSLA minimálně do roku 1968. Služba minimálně do roku 1968 je potvrzena u Karla Hradila a Stanislava Staňka (oba bývalí vojáci vládního vojska). V roce 1970 byl propuštěn z čs. armády a přeložen do zálohy František Korejčík, který prošel čs. armádou ve Francii a u 8311. Servicing Echelonu sloužil po celou dobu existence jednotky

²⁵⁵ Poslední známou informací u tří čs. příslušníků jednotky je vojenská služba v roce 1947. Pravděpodobně v únoru 1948 ještě sloužili v čs. armádě (letectvu).

²⁵⁶ Vojtěch Bubílek působil od února 1953 jako učitel národní školy v Tiché u Frenštátu pod Radhoštěm. Od března 1953 pracoval jako okresní knihovnický inspektor na ONV ve Frenštátě pod Radhoštěm. Následně působil od prosince 1953 jako vedoucí učitel na zvláštní škole v Odrách a od června 1954 jako ředitel zvláštní školy v Melči. VÚA–VHA Praha, sbírka kvalifikačních listin, *Vojtěch Bubílek*.

(od 11. července 1943).²⁵⁷ Do roku 1971 je potvrzena činná služba v čs. armádě u Bohumíra Voňky (bývalý voják vládního vojska).²⁵⁸

Tabulka č. 21: Rok propuštění čs. příslušníků 8311. SE z činné služby.

Propuštění z činné služby	Počet
1945 (únor–červen)	8
1945 (září–prosinec)	41
1945–1946	10
1946	45
1946–1947	8
1947	7
1948	4
1949	12
1950	9
1952	1
1957	1
1970	1
1971	1
sloužil min. do 1947	3
sloužil min. do 1948	3
sloužil min. do 1949	1
sloužil min. do 1950	1
sloužil min. do 1968	2
bez informace	3
Celkem	161

Po návratu do osvobozeného Československa toužilo mnoho Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu po odchodu do civilního života. Již v roce 1945 demobilizovalo kolem třetiny čs. personálu jednotky (49 až 59 osob). Hlavní vlna propouštění z čs. armády trvala přibližně do poloviny roku 1946, kdy bylo v civilu kolem 60 % osob. Při komunistickém převratu v únoru 1948 se v činné službě nacházela jen čtvrtina čs. příslušníků 8311. SE (39 osob), z nichž do druhé poloviny 50. let vydrželo u čs. armády pouze pět Čechoslováků

²⁵⁷ Informace o vojenské službě Hradila, Staňka a Korejčíka viz Kudrna, Ladislav: *Jeden ze zapomenutých mužů*, s. 175–176.

²⁵⁸ PTÁČEK, Josef; RAIL, Jan: *Letci Královéhradecká v druhém čs. zahraničním odboji (1939–1945)*, s. 167–169.

(čtyři z nich vojáci vládního vojska). Minimálně do roku 1968 sloužili čtyři z nich a svoji službu v čs. armádě zakončili pravděpodobně všichni začátkem 70. let 20. století.

3) Emigrace, perzekuce a spolupráce se Státní bezpečností

Od 8311. Servicing Echelonu se do osvobozeného Československa vrátilo 135 z celkových 161 Čechoslováků. Minimálně 18 z nich se dříve či později rozhodlo opět opustit Československo.²⁵⁹ Do Velké Británie se vrátilo v průběhu let 1946–1948 sedm z nich.²⁶⁰ V lednu 1946 byli odesláni k náhradnímu praporu pěšího pluku 18 v Plzni Kurt Danzig, Leopold Fantl a Rostislav Myšák, aby se následně dočkali propuštění do zámoří. Do exilu v USA odešli Kurt Bock (odešel v roce 1947), Otto Stránský (oba žili v New Yorku) a Vladimír Šlechta (odešel v roce 1969). Dva Čechoslováci židovského původu se vystěhovali do Izraele. Jednalo se o Jindřicha Weingartena a Richarda Poppera, kterému bylo 31. července 1948 povoleno vstoupit do izraelské armády a sloužit do konce roku 1950. Popper v Izraeli zůstal a ještě v roce 2000 žil ve městě Cholon, které leží na jih od Tel Avivu.

V roce 1947 byl za ilegální přechod hranic odsouzen na 17 měsíců vězení Antonín Neubauer, který před působením u čs. letectva ve Velké Británii sloužil v německé armádě. O odchod do Spolkové republiky Německo se pokoušel legální cestou v roce 1964. Povolení k vystěhování bylo Neubauerovi zamítnuto, a proto mezi lety 1965–1966 ilegálně opustil tehdejší ČSSR. V říjnu 1966 byl Neubauer v nepřítomnosti odsouzen na dva roky vězení. Až do Argentiny se vystěhoval v roce 1974 Josef Špalek.²⁶¹ Poslední zemí bylo Španělsko, kde měl žít Béla Albert.

²⁵⁹ V zahraničí v poválečném období žilo minimálně 44 čs. příslušníků 8311. SE. Jednalo se o zhruba 27 % čs. příslušníků jednotky.

²⁶⁰ Do Velké Británie se vrátily následující osoby: Ladislav Bock (demobilizován v Anglii v letech 1945–1946), Jan Javůrek, Alois Kovařovič (odešel do exilu v roce 1948), Josef Novotný (odešel v roce 1947), Rudolf Šobíšek (zemřel v roce 1994 ve Skotsku), Stanislav Velich (odešel do exilu v roce 1948), Viktor Wolák (Northumberland, 1946).

²⁶¹ Josef Špalek vycestoval 21. prosince 1974 na základě platného cestovního povolení do Argentiny na dobu trvání 270 dnů. Termín návratu měl stanoven na 20. srpna 1975, který nedodržel, a proto bylo zahájeno proti němu trestní stíhání. Vzhledem k nedosažitelnosti Špalka bylo trestní stíhání přerušeno. V Argentině žil ve Villa

Perzekuce ze strany komunistického režimu po únoru 1948 se promítala do životů bývalých čs. příslušníků 8311. Servicing Echelonu v různé míře a síle. Příslušníci pozemního personálu nebyvali tolik na očích veřejnosti jako letci. Komunistický režim proti nim rázně nezakročil, což mělo důvod v zaměstnání mnohých v důležitých odvětvích průmyslu. Někteří Čechoslováci sloužící dříve u 8311. SE podporovali KSČ ať už z přesvědčení nebo jen účelově. Mezi členy KSČ nalezneme např. velitele 8311. Servicing Echelonu Vojtěcha Bubílka, Egona Nezbedu a Josefa Sádla.²⁶² Nejčastěji znepríjemňoval režim život příslušníkům pozemního personálu komplikacemi v zaměstnání. Výše společensky postavení čs. příslušníci jednotky pocítili sílu komunistického režimu také při znárodnění např. obchodu nebo statku.²⁶³

Neslavným vrcholem v perzekuci čs. letců bylo uvěznění. Během komunistického režimu se dostalo do vězení minimálně 14 čs. příslušníků 8311. SE. V mnoha případech nebyla skrytým důvodem k odsouzení služba v čs. armádě na západní frontě, ale chování a jednání konkrétních osob. Za pokus o přechod čs. hranic byl odsouzen kromě výše zmiňovaného Antonína Neubauera také Ladislav Skoupý, který byl nejspíše kolem roku 1953 potrestán osmi měsíci vězení. Za pár slov pronesených na silvestrovské oslavě 31. prosince 1948 dostal čtyři měsíce nepodmíněně František Stolařík, který si trest odbyl v táboře nucených prací (TNP) v Novákoch.²⁶⁴ Za protistátní činnost v odbojové skupině z Hrušovan nad Jevišovkou, která byla aktivní od konce srpna do 29. října 1948, byl odsouzen na dva roky Karel Přibyl a na sedm

Dominico (provincie Buenos Aires) spolu se svojí druhou manželkou, za kterou v roce 1974 odjel. ABS, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-28409 MV

²⁶² Členy KSČ např. byli: Emil Barták, Antonín Dvořák, František Kejík, Václav Leština, Josef Macháček, Josef Nedělka, Václav Smolík, Arnošt Tříška a Bohuslav Vejnar.

²⁶³ Příklady znárodnění soukromého majetku poskytuje Julius Fink, který přišel o obchod s pánskou konfesí a dům v Mostě, a Jiří Antonín Schiller, jehož komunistický režim připravil o rodinný statek.

²⁶⁴ *Okresný súd v Galante* vynesl 18. března 1949 následující rozsudek: „je vinný, že dňa 31. decembra 1948 na tanečnej zábave v miestnosti Sokolovne v Senci pred zábavajúcou sa spoločnosťou prehlásil, že sere na vládu, na Gottwalda, na komunistov a päťročnicu, teda verejne a viac ľuďmi hanobil vládu, ublížil na cti prezidentovi Republiky a poburoval proti hospodárskej sústave republiky a tým spáchal jednak prečin hanobenia ústavných činiteľov podľa § 24, prečin ublíženia na cti prezidentovi republiky podľa § 23, ods.2 a jednak prečin poburovania proti republike podľa § 3 ods.1 z.č.231/48 Sb.“ VHA Bratislava, fond kmeňové doklady, *František Stolařík*.

měsíců Štefan Antálek.²⁶⁵ Za rozkrádání národního majetku a porušení povinnosti veřejného činitele byla na pět let vězení odsouzena jedna z předních osobností 8311. Servicing Echelonu, kterou byl Josef Sádlo. Trestných činů se měl dopustit jako vedoucí státního statku v Havlíčkově Brodě, který vedl v letech 1949–1952. Josef Sádlo se nacházel ve vazbě od 23. června 1952 a na svobodu se dostal po podmíněném propuštění v červenci 1954.²⁶⁶

V rámci akce D, která měla za úkol odsunout pro komunistický režim nepohodlné důstojníky do TNP Mírov, byl 23. září 1949 zatčen při domovní prohlídce Alois Konopický. Při domovní prohlídce byla Konopickému zabavena pistole, která se stala důvodem k podání trestního oznámení pro nedovolené držení zbraně. Byl mu udělen trest dva roky vězení, z nichž 22 měsíců strávil v TNP Mírov.²⁶⁷ Dalšími vězni v TNP Mírov byl František Duka (8. května 1950 až 19. července 1951) a Karel Ševčík. Informace o věznění existuje ještě u Josefa Macháčka, Josefa Novotného (dva a půl roku těžkého žaláře),²⁶⁸ Antonína Špiříka, Jaroslava Švandelíka a Milana Trunkáta.²⁶⁹

Mezi čs. příslušníky 8311. Servicing Echelonu se kromě vězněných za komunistického režimu objevili taktéž dva spolupracovníci se Státní bezpečností (StB). Prvním byl redaktor Obrany lidu, Rudého práva, Práce a dopisovatel ČTK František Kejík, který jako novinář jezdil často na Střední východ a v letech 1960–1962 působil v Bagdádu. František Kejík byl jako spolupracovník získán kontrarozvědkou v roce 1952. Vzhledem k jeho dlouhodobému pobytu v Bagdádu byl v roce 1960 převzat I. správou SNB (Hlavní správa rozvědky SNB). Podával informace především o vnitropolitické situaci v Iráku. Po návratu do Československa

²⁶⁵ ABS, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V-634 BN. Karel Příbyl měl ve vězení odsedět tři roky a Štefan Antálek jeden rok. Rozhovor s Karlem Příbylem, záznam učiněn 1. 4. 2019.

²⁶⁶ Tamtéž, arch. č. V-842 HK.

²⁶⁷ Tamtéž, arch. č. V-6653 MV.

²⁶⁸ Nemusí se jednat o Josefa Novotného, který sloužil u 8311. SE. V úvahu připadají tři osoby se jménem Josef Novotný, z nichž osoby nar. 1901 a 1903 sloužily u jednotky. Třetí možností je pilot Josef Novotný nar. 1918.

²⁶⁹ IRRÁ, Miroslav: *Československé vojenské letectvo 1945–1950. 1. díl, Organizační vývoj a personální výstavba*, s. 221–225.

pokračovala spolupráce s StB až do jeho onemocnění v roce 1964. Následně byl až do smrti v roce 1972 využíván jako důvěrník.²⁷⁰

Druhým spolupracovníkem byl Antonín Zajíc, který pracoval na britském velvyslanectví jako řidič a automechanik. V dubnu 1954 byla provedena akce, která měla přimět Zajíce ke spolupráci. Byl na něho činen nátlak ohledně jeho černých obchodů, na základě čeho souhlasil se spoluprací s StB, která trvala do roku 1979. Většinou podával zprávy o situaci na britském velvyslanectví a o britských diplomatech a zaměstnancích.²⁷¹

Posledním bodem na životní cestě každého člověka je smrt. U mnohých se bohužel nepodařilo zjistit datum úmrtí, přestože již nikdo z čs. příslušníků 8311. SE nežije. Známa je pouze více jak polovina úmrtí, což není dostatečné množství dat na analýzu. Průměrný dosažený věk u Čechoslováků se známým datem úmrtí se pohyboval na 70 letech. Prvním zemřelým čs. příslušníkem 8311. SE se stal 28. prosince 1947 Alois Chaloupský (nar. 10. listopadu 1910).²⁷² Nejmladším zemřelým se stal 16. března 1949 Oldřich Sedláček (zemřel v Praze na Bulovce ve věku 29 let, nar. 15. září 1919), který před příchodem k čs. letectvu ve Velké Británii strávil tři roky v koncentračním táboře Dachau.

V 50. letech je známo úmrtí šesti osob. Tragicky zahynul 27. února 1950 při leteckém neštěstí Douglasu DC-3 v Jeseníkách palubní mechanik Richard Olšovský (nar. 10. března 1918). Z 31 osob na palubě Douglasu DC-3 zahynulo pět. Za podivných okolností zemřel v nedožitých 35 letech Oldřich Štěpaník (nar. 12. dubna 1920). Dne 9. dubna 1955 byl nalezen Štěpaník ve svém bytě mrtev a jako příčina smrti byla určena otrava kysličníkem uhelnatým. Panují ovšem pochybnosti, zda šlo opravdu o nešťastnou náhodu.²⁷³ V 60. letech odešly na

²⁷⁰ ABS, fond Hlavní správa rozvědky SNB - I. správa SNB, arch. č. AS-4530, reg. č. 42117.

²⁷¹ ABS, svazek Antonín Zajíc, arch. č. 707136 MV, reg. č. 163 II. správa FMV, dříve reg. č. 1424 II. správa MV.

²⁷² Alois Chaloupský zemřel v Zemském ústavu pro choromyslné v Praze-Bohnicích, kde byl hospitalizován s amentním stavem (stav zmatenosti a desorientovanosti). VÚA-VHA Praha, sbírka osvědčení 255, č. j. 10170/49, *Alois Chaloupský*.

²⁷³ Rozhovor s Josefem Kutálkem, záznam učiněn 23. 1. 2017.

věčnost čtyři osoby, včetně posledního velitele 8311. Servicing Echelonu Josefa Sádla (zemřel 14 listopadu 1965). Od 70. let vzrostl počet zemřelých a do konce 90. let 20. století se drželo množství známých úmrtí kolem 20. Bohužel nejsou k dispozici kompletní data pro všechny čs. příslušníky. V 90. letech zemřeli velitelé 8311. SE Egon Nezbeda (zemřel 26. září 1991) a Vojtěch Bubílek (zemřel 23. září 1993). Prozatím posledním zjištěným žijícím čs. příslušníkem 8311. Servicing Echelonu byl James Fazecash (Fazekaš, nar. 11. července 1925), který zemřel v kanadském Windsoru 24. května 2015.²⁷⁴

²⁷⁴ *James Fazecash (July 11, 1925 – May 24, 2015)* [online]. In: <http://www.windsorchapel.com/obituaries/James-Fazecash?obId=4015844#/obituaryInfo> [27. 4. 2019].

Závěr

Osud vyměřil 8311. čs. Servicing Echelonu pouhé dva roky existence. Léta 1943–1945 byla vyplněna usilovnou prací Čechoslováků, Britů a Kanadánů na udržení Liberatorů v perfektním stavu. U zrodu stála reorganizace pozemního personálu u *Coastal Command*, z které se v červenci 1943 vyklubala na svět zcela nová čs. jednotka. První měsíce byla odkázána výhradně na mateřskou 311. perut', v jejíž prospěch jako dílenská opravárenská jednotka pracovala. Značná provázanost s mateřskou 311. perutí pramenící ze společného personálního základu přetrvávala až do zániku 8311. Servicing Echelonu v červenci 1945. Nicméně po pár měsících 8311. Servicing Echelon dozrál a došlo k naprostému osamostatnění po stránce velení a administrativy. Od této chvíle koexistovaly dvě zcela samostatné jednotky. Po přesunu do Skotska se musel 8311. Servicing Echelon vypořádat s rozdělením na hlavní část na základně Leuchars a detašmán na základně Tain, kam se přemístila 311. perut'. Na těchto základnách postihla jednotku na jaře 1945 ztráta samostatnosti ve velení a administrativně, která předznamenávala konec existence 8311. Servicing Echelonu v červenci 1945.

Přesto až do teď byl 8311. Servicing Echelon pro mnohé bezvýznamnou jednotkou skrytou ve stínu slavné 311. čs. perutě. Odpověď na otázku, zda je oprávněně na okraji zájmu, daly doufám předchozí kapitoly diplomové práce. 8311. Servicing Echelon se nemůže chlubit jako 311. perut' množstvím provedených operačních letů, útoky na ponorky a lodě atd., ale přitom měl na veškerých úspěších 311. perutě lví podíl. Kapitola *No. 8311 Servicing Echelon* vyprávěla nejen obecně o historii jednotky, ale přinášela také pohled na konkrétní potíže některých jejích příslušníků.

Významnou částí diplomové práce je analýza početních stavů a organizačního členění 8311. Servicing Echelonu. Pomocí tabulkových stavů byl narýsován ideální početní stav a rozložení sil v jednotlivých funkčních zařazeních. Nejednalo se o neměnný stav. Postačí se

podívat na předepsaný počet příslušníků jednotky, který se v průběhu let 1943–1945 navýšil ze 147 na 203 osob. Při interpretaci reálných početních stavů se občas ukazovaly velké rozdíly mezi reálnými a ideálními počty u jednotlivých funkčních zařazení. V určitých obdobích byl silný podstav např. u motorářů, kteří vytvářeli stejně jako drakaři jednu ze základních sekcí jednotky.

Omezené čs. lidské zdroje stály za zařazením většího množství Britů k jednotce, které doplňovalo pár Kanadčanů. Přesto v jádru zůstával 8311. Servicing Echelon po celou dobu československý. Čechoslováci měli na svojí straně početní převahu až na období mezi březnem až srpnem 1944, kdy početnější národností byli Britové. Nicméně i v době největší britské převahy kleslo procentuální zastoupení Čechoslováků na stále dobrých 41 % (květen 1944). K 30. červnu 1945 dosáhl podíl Čechoslováků nejlepšího výsledku, kterým bylo 62 % (132 z 212 osob). Čechoslováci po celou dobu existence zastávali naprostou většinu velitelských pozic, zatímco Britové působili ve funkcích, na které se nedostávalo běžného čs. personálu. Počet Čechoslováků po celou dobu existence jednotky pomalu narůstal z 69 na konečných 132 osob. Počet Britů naopak podléhal aktuální potřebě personálu a nebylo problém prudké navýšení početního stavu, což se ukázalo mezi únorem a březnem 1944, kdy stoupl počet množství Britů ze 41 na 94.

Stěžejní částí práce je analýza čs. pozemního personálu 8311. Servicing Echelonu na základě statistických a sociologických hledisek. Závěry vyplývající z analýzy čs. personálu 8311. SE umožňují do jisté míry vystihnout podstatné znaky těchto osob a přispívají taktéž k základnímu uchopení problematiky čs. pozemního personálu sloužícího za druhé světové války v RAF. Jedná se o širokou problematiku, kterou rozhodně nelze obsáhnout pouze kvantitativním přístupem. Při současném stavu zpracování problematiky čs. pozemního personálu se však jeví statistika jako nejlepší cesta k odhalení základních aspektů spojených s Čechoslováky z pozemního personálu.

U 8311. Servicing Echelonu sloužilo 161 Čechoslováků, jejichž životy byly pro účely analýzy rozděleny na čtyři části. První skupina faktorů spadá pod narození a jedná se o ročník a místo narození, mateřskou řeč a náboženské vyznání. Další části již byli ovlivnitelné samotnými čs. příslušníky 8311. SE. U předválečného života se zkoumalo nejvyšší dosažené vzdělání, zaměstnání, příslušnost k obci, rodinný stav, vojenská služba a odchod z Československa. Doba v zahraničním odboji byla rozebírána z pohledu cesty do řad RAF, data přijetí k RAF a služby u 8311. SE a jiných jednotek. Poslední částí byl poválečný život, kde se řešil návrat do Československa, odchod z čs. armády a jen na základě příkladů emigrace, perzekuce ze strany komunistického režimu a spolupráce se Státní bezpečností. Kromě zhodnocení všech 161 osob se v mnoha případech přistupovalo k posouzení čs. personálu v různých časových obdobích (1943, 1944 a 1945).

Z analýzy čs. personálu 8311. Servicing Echelonu vyplývá řada charakteristik, které mnohdy nabourávají zažitou představu o čs. pozemním personálu. V rámci ročníku narození se ukazuje značné věkové rozpětí, které je od 1886 do 1926. U pozemního personálu nehrál věk velkou roli, jelikož čtvrtina čs. příslušníků se narodila do roku 1909. Polovina čs. personálu jednotky se narodila v letech 1910–1919 a zbytek ve dvacátých letech. U míst narození nenastalo velké překvapení. Nejvíce narozených bylo z Čech a Moravy. Mimo Československo se narodilo kolem 10 % čs. příslušníků jednotky, z nichž nejvíce v Rakousku. U mateřské řeči naprosto dominovala čeština a slovenština (96 %). V případě němčiny nemuselo jít o přesná čísla, jelikož Židé volili až na jednu výjimku českou mateřskou řeč. Až s pomocí náboženského vyznání se dala mezi čs. příslušníky identifikovat většina Židů, kteří se podíleli na čs. početním stavu minimálně 12 %, což bylo poměrně silné zastoupení. V rámci náboženství se nejvíce Čechoslováků hlásilo k tradiční římskokatolické církvi (52 %) a daleko za ní byla skupina nevěřících (12,5 %), židovské vyznání (10,5 %) a evangelické církve (9 %).

O pozemním personálu převládá představa, že se jednalo většinou o osoby vyučené v některém řemeslu. Skutečnost byla mírně odlišná, jen 30 % čs. příslušníků jednotky bylo vyučených. Čechoslováků, kteří zakončili studium v obecné až pokračovací škole bylo 62 %. Střední školy navštěvovalo cca 30 % a překvapivě se jednalo o širokou škálu škol od průmyslových škol až po gymnázia. Na vysokoškolské vzdělání dosáhlo téměř 9 % čs. příslušníků jednotky, což je až nečekaně velké zastoupení vysokoškoláků. Mezi zaměstnáními převažovala profese mechanik, zámečnická a další obory ve strojírenství (dohromady cca 40 %), které byly po pozemní personál ideální. Velkou skupinu tvořili vojáci (13 %), ale dále již panovala velká pestrost profesí od dělníků a horníků až po advokáty, úředníky a např. námořního důstojníka.

Klíčovým hlediskem při rozhodování o odchodu do čs. zahraničního odboje byl rodinný stav. Po odečtení vojáků vládního vojska (21 ženatých z 24 osob) a německé armády (dva ženatí ze čtyř osob) zůstane 133 Čechoslováků, z nichž bylo při vstupu do čs. armády v zahraničí svobodných 83 %. Z 22 manželství zůstalo pouze 10 manželek v Protektorátu Čechy a Morava. Při odchodu do zahraničí měl tedy rodinný stav velký vliv. Dalším důležitým faktorem byl odchod z Československa. Zhruba čtvrtina čs. personálu 8311. SE (43 osob) žila v zahraničí ještě před zánikem Československa, a měla tudíž usnadněnou cestu do čs. zahraničního odboje. Po obsazení zbytků Československa nastala první vlna odchodů do zahraničí, během které odešlo 62 Čechoslováků. Při vypuknutí druhé světové války se nacházely v zahraničí již dvě třetiny čs. personálu 8311. SE. Do června 1940 odešlo ve druhé vlně dalších 28 osob (17 %).

Zkušenost z prvorepublikové čs. armády mělo 52 % čs. příslušníků 8311. SE. Více jak polovina osob sloužící v čs. prvorepublikové armádě byla zařazena u letectva. Podobné zastoupení příslušníků letectva (46 %) bylo později v čs. armádě ve Francii. V těchto případech byla cesta do řad RAF samozřejmostí. Mezi další početnější zastoupení v prvorepublikové armádě a později v čs. armádě ve Francii patřila pěchota a dělostřelectvo. V rámci pěšího pluku

1 a 2 prošlo v červnu 1940 obrannými boji 23 osob. Na Středním východě se nacházelo sedm osob, z nichž bojovali v Tobrúku dva vojáci čs. pěšího praporu 11 – Východní.

Suverénně nejvíce čs. personálu 8311. SE bylo přijato do RAF po evakuaci čs. armády z Francie v roce 1940. Následující léta 1941–1944 byla ovlivněna omezenými lidskými zdroji. V této době bylo přijato do RAF např. devět čs. dobrovolníků z Kanady. Změna nastala v roce 1945, kdy bylo přijato do RAF 24 vojáků vládního vojska, čtyři zajatí vojáci německé armády a šest Čechoslováků z osvobozeného území Francie.

K 8311. Servicing Echelonu přicházeli Čechoslováci převážně od mateřské 311. perutě (103 osob, 64 % čs. příslušníků 8311. SE), což svědčí o úzké provázanosti obou jednotek. Většina zbylých Čechoslováků byla přemístěna z čs. Depotu. Zajímavá je situace kolem pohybu čs. pozemního personálu mezi čs. stíhací perutěmi a 311. perutě (8311. SE). S ohledem na rozdílnost výzbroje je podíl 10 % osob sloužících před nástupem k jednotce u některé z čs. stíhacích perutí relativně velký. Rozložení hodností RAF bylo ovlivněno čs. převahou ve velení jednotky, kdy 20 % čs. personálu 8311. SE mělo hodnost *Sergeant* a vyšší. Situace v čs. hodnostech byla vzhledem k připravovanému obnovení čs. letectva po osvobození Československa odlišná. Ke konci roku 1945 bylo celkem 29 čs. příslušníků 8311. SE v čs. důstojnické hodnosti (18 %) a dalších 49 osob (30 %) v hodnosti rotmistr až štábní praporčík.

Ze 161 Čechoslováků sloužících u 8311. Servicing Echelonu se rozhodlo neodjet do osvobozeného Československa 26 z nich (16 %) a dalších 18 později odešlo do zahraničí. Po návratu do Československa chtělo mnoho čs. příslušníků jednotky odejít do civilu. V rámci demobilizace odešla do konce roku 1945 přibližně třetina osob a na konci května 1946 se jednalo již o 60 % čs. stavu jednotky. Při státním převratu v únoru 1948 se v činné službě nacházelo 39 osob (24 %), z nichž vydrželi až do roku 1968 čtyři. Během komunistického

režimu bylo odsouzeno k vězení minimálně 14 bývalých čs. příslušníků 8311. SE. Kromě členů KSČ se navíc objevili dva aktivní spolupracovníci StB.

Hlavním cílem práce bylo charakterizovat čs. personál 8311. Servicing Echelonu na základě statistických a sociologických údajů. Statistická metoda přinesla řadu zajímavých poznatků a rovněž ukázala, že čs. pozemní personál byl velmi rozmanitý. Rozhodně nejde ze závěrů poskládat prototyp typického Čechoslováka sloužícího u pozemního personálu, který by základními aspekty odpovídal většině. Je naopak správné, že se podařilo na základě polozapomenuté historie 8311. Servicing Echelonu a jeho čs. příslušníků poodhalit svět čs. pozemního personálu, který nebyl jednotvárný a ani černobílý. Ke komplexnímu uchopení problematiky čs. pozemního personálu sloužícího v řadách RAF nicméně vede ještě dlouhá cesta.

Přehled použitých pramenů a literatury

Prameny

Archiv bezpečnostních složek Praha

fond Hlavní správa rozvědky SNB - I. správa SNB

fond Zpravodajská správa Generálního štábu Československé lidové armády - svazky

sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování

sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy

svazek na jméno Antonín Zajíc, arch. č. 707136 MV, reg. č. 163 II. správa FMV, dříve
reg. č. 1424 II. správa MV

Národní archiv Praha

fond Ministerstvo sociální péče – Londýn

Státní okresní archiv Uherské Hradiště

fond Národní škola Bzová (1869–1953)

fond Národní škola chlapecká Kunovice (1802–1953)

fond Národní škola Sušice (1911–1953)

fond Střední škola Babice (1922–1953)

fond Střední škola Kunovice (1909–1953)

fond Živnostenská škola pokračovací Uherské Hradiště (1925–1953)

Státní okresní archiv Zlín

fond Národní škola Hrádek na Vlárské dráze (1875–1953)

Štátny archív v Bratislave – pracovisko Archív Modra

fond Osemročná stredná škola maďarská v Senci

fond Stredná škola slovenská v Senci

Vojenský historický archív Bratislava

sbírka Kmenových listin

Vojenský historický archív Trnava

sbírka Kmenových listin

Vojenský ústřední archiv–Vojenský historický archiv Praha

fond 20 (Ministerstvo národní obrany Londýn)

fond 24 (fond Evidence československých vojenských osob v zahraničí za 2. světové války)

fond Československé letectvo – Velká Británie

fond Náhradní těleso ve Velké Británii

sbírka Kartotéka Západ

sbírka Osvědčení 255

sbírka Kmenových listin

sbírka Kvalifikačních listin

sbírka Leteckých karet RAF

Rozhovory

Rozhovor s Josefem Kutálkem ze dne 23. 1. 2017.

Rozhovor s Karlem Příbylem ze dne 1. 4. 2019.

Materiály a sdělení příbuzných, soukromých osob a badatelů

BURIAN, Vladislav; JURDA, Karol; LIBICH, Michael; MRKVOVÁ, Ludmila; NAVRÁTIL, Miroslav;
PROCHÁZKA, Filip; PŘIBYL, Karel; RAJLICH, Jiří; STOLARÍKOVÁ, Elena; ŠVEC, Daniel;
VANČATA, Pavel; VÁVRA, Dušan.

Literatura

Monografie

BALA, Jaroslav: *V boji od začátku až do konce*. Praha 1945.

BARTOŠ, Josef; TRAPL, Miloš: *Československo 1918–1938*. Olomouc 2001.

BATELKA, Karel: *Z bombardéru za mříže*. Cheb 1990.

BENEŠ, Bohuš: *Křídla ve vyhnanství: Život a práce československých letců*. Londýn 1942.

BENEŠ, Edvard D.; NOVÁK, Karel Otto: *Občané Mostecky v řadách Royal Air Force za II. světové války*. Most 2014.

BENEŠ, Edvard D.; NOVOTNÝ, Josef; RYBÁK, Stanislav: *Bojovali za naši svobodu*. Praha 2012.

BOZDĚCH, Václav: *Bombardéry útočí*. Praha 1995.

BROD, Toman; ČEJKA, Eduard: *Na západní frontě*. Praha 1965.

BUFKA, Vilém: *Bombardér T-2990 se odmlčel*. Praha 1966.

BUFKA, Vilém; DOSTÁL, Karel: *... a dole čeká kat*. Praha 1967.

BURIÁN, Ludvík: *Nad pevninou i nad vodami za svobodu Československa*. Uherské Hradiště 1995.

CSÖLLEOVÁ, Eva; FORMÁNEK, Vítek; RAIL, Jan: *Letci Pardubicka v RAF*. Praha 2012.

- CUKR, Václav: *S trikolorou Francie na letounu*. Praha 1946.
- ČEJKA, Eduard: *Zlomená křídla*. Praha 1968.
- FAJTL, František: *Boje a návraty*. Praha 1987.
- FAJTL, František: *Sestřelen*. Praha 1947.
- FAJTL, František: *Vzpomínky na padlé kamarády*. Praha 1980.
- FEJFAR, Stanislav: *Deník stíhače*. Hradec Králové 1970.
- HESS, Alexander: *Byli jsme v bitvě o Anglii*. Praha 2001.
- HURT, Zdeněk: *Češi a Slováci v RAF za druhé světové války*. Brno 2005.
- Inspektorát čs. letectva: *Českoslovenští letci*. Londýn 1942.
- IRRA, Miroslav: *Československé vojenské letectvo 1945–1950. 1. díl, Organizační vývoj a personální výstavba*. Cheb 2006.
- JANOUGH, Svatopluk: *Světla a stíny*. Praha 1947.
- JÁNSKÝ, Filip: *Hrušňová alej*. Praha 1970.
- JÁNSKÝ, Filip: *Nebeští jezdci*. Praha 1964.
- JÁNSKÝ, Filip: *Pevnost v poušti*. Praha 1982.
- JÁNSKÝ, Filip: *Silvestrovská noc*. Praha 1977.
- JÁNSKÝ, Filip: *Vzpomínky nebeského jezdce*. Ostrov 2007.
- JÁNSKÝ, Filip: *Zkouška důvěry*. Praha 1985.
- KOCMAN, Vincenc: *Boj bez slávy*. Brno 1962.

KOPECKÝ, Miroslav; JAMBOR, Tomáš; KOLESA, Václav: *Letci z Holásek a Tuřan ve II. světové válce*. Zlín 2006.

KORDA, Václav: *Pilotem RAF*. Praha 1992.

KOVAŘÍK, Jiří: *Mechanik 310. perutě*. Praha 1990.

KUDRNA, Ladislav: *Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény*. Praha 2006.

Kudrna, Ladislav: *Jeden ze zapomenutých mužů: plukovník letectva Petr Uruba, pilot 311. československé bombardovací perutě, jako průvodce „krátkým“ 20. stoletím*. Praha 2008.

KUDRNA, Ladislav: *Když nelétali: Život našich letců v Polsku, Francii a Británii za 2. světové války*. Praha 2003.

KUDRNA, Ladislav: *„Útěkář“ Otakar Černý, plukovník letectva v záloze: jeden český osud na pozadí dvou totalitních režimů*. Praha 2008.

LIŠKA, Antonín: *Jak se plaší smrt*. Praha 1983.

LOUCKÝ, František: *Mnozí nedoletěli*. Praha 1989.

MCDONALD, Kendall: *Oblaka v ohni*. Praha 1992.

MIKULKA, Jiří; KOLESA, Václav; POPELKA Jaroslav: *František Živěla – Zbrojír Hurricanů a Spitfirů se srdcem sportovce*. Zlín 2004.

MIKULKA, Jiří; MIKULKA Radek: *S RAF proti Hitlerovi: letci z Vyškova, Ivanovic na Hané a okolních obcí v době druhé světové války*. Vyškov 2007.

MARŠÁLEK, Zdenko: *„Česká“, nebo „československá“ armáda?*. Praha 2017.

NAJMAN, Zdeněk; ROTBAUER, Tomáš; HUSÁKOVÁ, Hana: *Českoslovenští příslušníci v RAF: litoměřický region*. Třebenice 2013.

NAJMAN, Zdeněk; ROTBAUER, Tomáš; STARÁ, Anna: *Českoslovenští letci v RAF: litoměřický region*. Ústí nad Labem 2010.

NEDOMA, Rudolf: *Bombardovali jsme Německo*. Olomouc 1946.

OSOLSOBĚ, Jiří: *Zbylo nás devět*. Praha 1989.

PAJER, Miloslav: *Českoslovenští letci v RCAF, SAAF, SRAF a RAAF*. Praha 2018.

PAJER, Miloslav: *Křídla míří nad Německo*. Cheb 1994.

PAJER, Miloslav: *Nad moři a oceánem*. Cheb 2000.

PAJER, Miloslav: *Ve stínu slávy*. Cheb 1992.

PAJER, Miloslav: *Wellingtony nad Biskají*. Cheb 1999.

PEJČOCH, Ivo: *Za Háchu i za Beneše*. Praha 2013.

PLACHÝ, Jiří; PEJČOCH, Ivo: *Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě, část I. A–K*. Praha 2011.

PLACHÝ, Jiří; PEJČOCH, Ivo: *Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě, část II. L–Ž*. Praha 2011.

POKORNÁ, Eva: *Šest statečných. Osudy třebíčských letců v RAF*. Třebíč 2016.

PTÁČEK, Josef; RAIL, Jan: *Letci Královéhradecka v druhém čs. zahraničním odboji (1939–1945)*. Hradec Králové 2000.

RAJLICH, Jiří: *Karel Janoušek. Jediný československý maršál*. Brno 2016.

RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 1. část (1940)*. Praha 1999.

RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 2. část (1941)*. Cheb 2000.

RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 3. část (1942)*. Cheb 2001.

- RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 4. část (1943)*. Cheb 2002.
- RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 5. část (1944)*. Cheb 2003.
- RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 6. část (1945-1946)*. Cheb 2005.
- RAJLICH, Jiří: *Na nebi hrdého Albionu, 7. část (Černá kronika československého letectva v RAF 1940-1945)*. Cheb 2004.
- RAJLICH, Jiří: *Na nebi sladké Francie: Válečný deník československých letců ve službách francouzského letectva 1939-1945 (1. a 2. část, rozšířené vydání)*. Cheb 2008.
- RAJLICH, Jiří; SEHNAL, Jiří: *Stíhači nad kanálem*. Praha 2003.
- RAJNINEC, Juraj: *Slovenské letectvo 1939/1944, 1. část*. Bratislava 1999.
- SIGMUND, John; VÁŇA, Josef; PADIOR, Emil: *Příslušníci československého letectva v RAF*. Praha 1999.
- SLÍPKA, Hugo J.: *Biskajská dramata*. Praha 1945.
- SLÍPKA, Hugo J.: *Cesta nejsladší*. Praha 1946.
- SLÍPKA, Hugo J.: *Ohnivá křídla*. Praha 1945.
- SLÍPKA, Hugo J.: *Ohnivá křídla*. Praha 2018.
- SVOBODA, Gustav: *1. československá divize ve Francii (1939–1940)*. Praha 2010.
- ŠIŠKA, Alois: *KX-B neodpovídá*. Praha 1966.
- ŠMOLDAS, Zdeněk: *Českoslovenští letci v boji proti fašismu*. Praha 1987.
- ŠMOLDAS, Zdeněk: *Českoslovenští letci ve Velké Británii 1940–1945*. Praha 1982.
- ŠVEC, Daniel: *V oblacích i na zemi. Životní příběhy letců Karlovarského kraje v RAF*. Planá 2019.

Tiskové odd. HŠVO při MNO: *Tanky očima stíhače*. Praha 1945.

TÜRK, Pavel; PAJER, Miloslav: *B-24 Liberator in RAF Coastal Command Service with Focus on Aircraft of No. 311 (Czechoslovak) Squadron RAF*. Hradec Králové 2015.

VANČATA, Pavel: *311 (Czechoslovak) Squadron*. Sandomierz 2013.

VÁVRA, Dušan: *Muži na správné straně: životní osudy občanů Strakonicka v zahraniční armádě na bojištích II. světové války, 1. díl Letecký a pozemní personál v RAF*. Strakonice 2012.

VÁVRA, Dušan: *Pilot a zbrojír: životní osudy pilota Rudolfa Haeringa a zbrojíře Václava Pávka od 311. bombardovací perutě*. Strakonice 2006.

VILD, Miroslav: *Osud byl mým přítelem*. Praha 1985.

ZEMÁNKOVÁ, Michaela; POPELKA, Jaroslav: *RAF: místo narození Brno*. Brno 2016.

Články:

MRKVOVÁ, Ludmila: *Oskar Felsenberg, válečná hrdina*. In. Kněždubský zpravodaj, 4/2011, s. 30–35.

NAVRÁTIL, Miroslav; MIKULKA, Pavel: *Bratři Stolaříkovi*. In. Naše Bojkovsko, roč. 42, č. květen 2016, s. 15–16.

PAULE, Otokar: *Antonín Zajíc*. In. Slovácké noviny, roč. 6/58, č. 24, 12. 6. 1996, př. 2.

PAULE, Otokar: *Oldřich Štěpáník*. In: Slovácké noviny, roč. 6/58, č. 16, 17. 4. 1996, př. 2.

PEJČOCH, Ivo: *Zběhobé z Aleppa*. In: Historie a vojenství, roč. 65, č. 1/2016, s. 34–49.

PLACHÝ, Jiří: *Vzpouřa z Cholmondeley (1. část)*. In: Historie a vojenství, roč. 65, č. 3/2016, s. 19–38.

PLACHÝ, Jiří: *Vzpoura z Cholmondeley (2. část)*. In: *Historie a vojenství*, roč. 65, č. 4/2016, s. 20–57.

Internetové zdroje

James Fazecash (July 11, 1925 – May 24, 2015) [online]. In: <http://www.windsorchapel.com/obituaries/James-Fazecash?obId=4015844#/obituaryInfo> [27. 4. 2019].

Seznam použitých zkratek

ABS – Archiv bezpečnostních složek

AC2 – Aircraftman Second Class (vojín)

AC1 – Aircraftman First Class (vojín)

ACH/GD – Aircrafthand/General Duties (pomocný personál pro všeobecné služby)

ACW1 – Aircraftwoman First Class (vojín)

Admin. Spec. Duties – Administration and Special Duties (administrativní a speciální služby)

AG – Air Gunner (palubní střelec)

AM – Air Ministry

Arm. Asst. – Armament Assistant (zbrojní pomocník)

Armr. – Armourer (zbrojír)

Armr. B – Armourer B (Bombs, zbrojír přes pumovou výzbroj)

Armr G – Armourer G (Guns, zbrojír přes kulomety)

asp. – aspirant

brig. gen. – brigádní generál

capt. – captain (kapitán)

Clk/GD – Clerk/Ground Duties (písař pro všeobecné služby)

COTF – Czech Operational Training Flight (čs. operačně výcviková letka)

Cpl – Corporal (desátník)

CTO – Chief Technical Officer

čet. – četař

č. j. – číslo jednací

čs. – československý

ČSLA – Československá lidová armáda

ČSSR – Československá socialistická republika

ČTK – Československá tisková kancelář

des. – desátník

Dr. – doktor

DFC – Distinguished Flying Cross (Záslužný letecký kříž)

Eng. Off. – Engineering Officer (technický důstojník)

Elect. I – *Electrician I* (elektrikář)

Elect. II – *Electrician II* (elektrikář)

Equip. Asst. – Equipment Assistant (výzbrojní pomocník)

F/Armr.; Fitter Armr. – Fitter Armourer (montér – zbrojář)

F/Armr. B; Fitter Armr. B – Fitter Armourer B (Bombs, montér – zbrojář přes pumovou výzbroj)

F/Armr G; Fitter Armr. G – Fitter Armourer G (Guns, montér – zbrojář přes kulomety)

Fitt. I – Fitter I (montér)

Fitt. II – Fitter II (montér)

Fitt. II A – Fitter II A (letecký mechanik – drakář)

Fitt. II E – Fitter II E (letecký mechanik – motorář)

F/Lt – Flight Lieutenant (kapitán)

Flt/Eng – Flight Engineer (palubní mechanik)

F/Mech – Flight Mechanic (letecký mechanik)

F/Mech A – Flight Mechanic A (letecký mechanik – drakář)

F/Mech E – Flight Mechanic E (letecký mechanik – motorář)

FMV – Federální ministerstvo vnitra

F/O – Flying Officer (nadporučík)

F/Sgt – Flight Sergeant (rotný)

GC – Groupe de Chasse (stíhací skupina)

Inst. Rep. I – Instrument Repairer I (opravář palubních přístrojů)

Inst. Rep. II – Instrument Repairer II (opravář palubních přístrojů)

inv. č. – inventární číslo

kart. – karton

KCB – Knight Commander of the Most Honourable Order of the Bath (rytíř–komandér
Nejctihodnějšího Lázeňského řádu)

kpt. – kapitán

KSČ – Komunistická strana Československa

LAC – Leading Aircraftman (svobodník)

let. – letectvo

Maint. Asst. – Maintenance Assistant (asistent opravář)

mjr. – major

MNO – Ministerstvo národní obrany

MU – Maintenance Unit (technická jednotka)

MV – Ministerstvo vnitra

NA – Národní archiv

NAAFI – Navy, Army and Air Force Institutes

nar. – narozen

NT – Náhradní těleso

ON – Obrana národa

ONV – okresní národní výbor

OTU – Operational Training Unit (operačně výcviková jednotka)

P/O – Pilot Officer (poručík)

por. – poručík

POR – Personnel Occurrence Report (výkaz osobních změn)

pplk. – podplukovník

prap. – praporčík

Radar/Mech – Radar Mechanic (radarový mechanik)

RAF – Royal Air Force (britské královské letectvo)

RAF VR – Royal Air Force Volunteer Reserve (dobrovolnická záloha Královského letectva)

RCAF – Royal Canadian Air Force (Kanadské královské letectvo)

RS – Radio School (škola pro radiomechaniky a radarové mechaniky)

rt. – rotný

s. – strana

Safety Equip. Asst. – Safety Equipment Assistant (asistentka bezpečnostního technika)

SEW; Safety Equip. Work. – Safety Equipment Worker (bezpečnostní technik)

SAO – Senior Administrative Officer

8311. SE – No 8311 Servicing Echelon (dílenská opravárenská jednotka 311. perutě)

SFTS – Service Flying Training School (pokračovací pilotní výcviková škola)

Sgt – Sergeant (RAF); Sergeant (Francie); československý ekvivalent četař

sign. – signatura

S/Ldr – Squadron Leader (major)

SNB – Sbor národní Bezpečnosti

S of T.T. – School of Technical Training

SOkA – Státní okresní archiv

SOS – Stráž obrany státu

SPB – Svaz protifašistických bojovníků

SPO – Smíšený předzvěstný oddíl

SRN – Spolková republika Německo

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

StB – Státní bezpečnost

svob. – svobodník

škpt. – štábní kapitán

TNP – Tábor nucených prací

VHA – Vojenský historický archiv

VÚA–VHA – Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

WAAF –Women's Auxiliary Air Force (Ženský pomocný letecký sbor)

W/Cdr – Wing Commander (podplukovník)

W/M; Wir. Mech. – Wireless Mechanic (radiomechanik)

WEM – Wireless Electrical Mechanic (radiomechanik)

W/O – Warrant Officer (praporčík)

WOM – Wireless Operator Mechanic (palubní radiomechanik)

WOP/AG – Wireless Operator/Air Gunner (radiotelegrafista–střelec)

zál. – záloha

zn. – značka

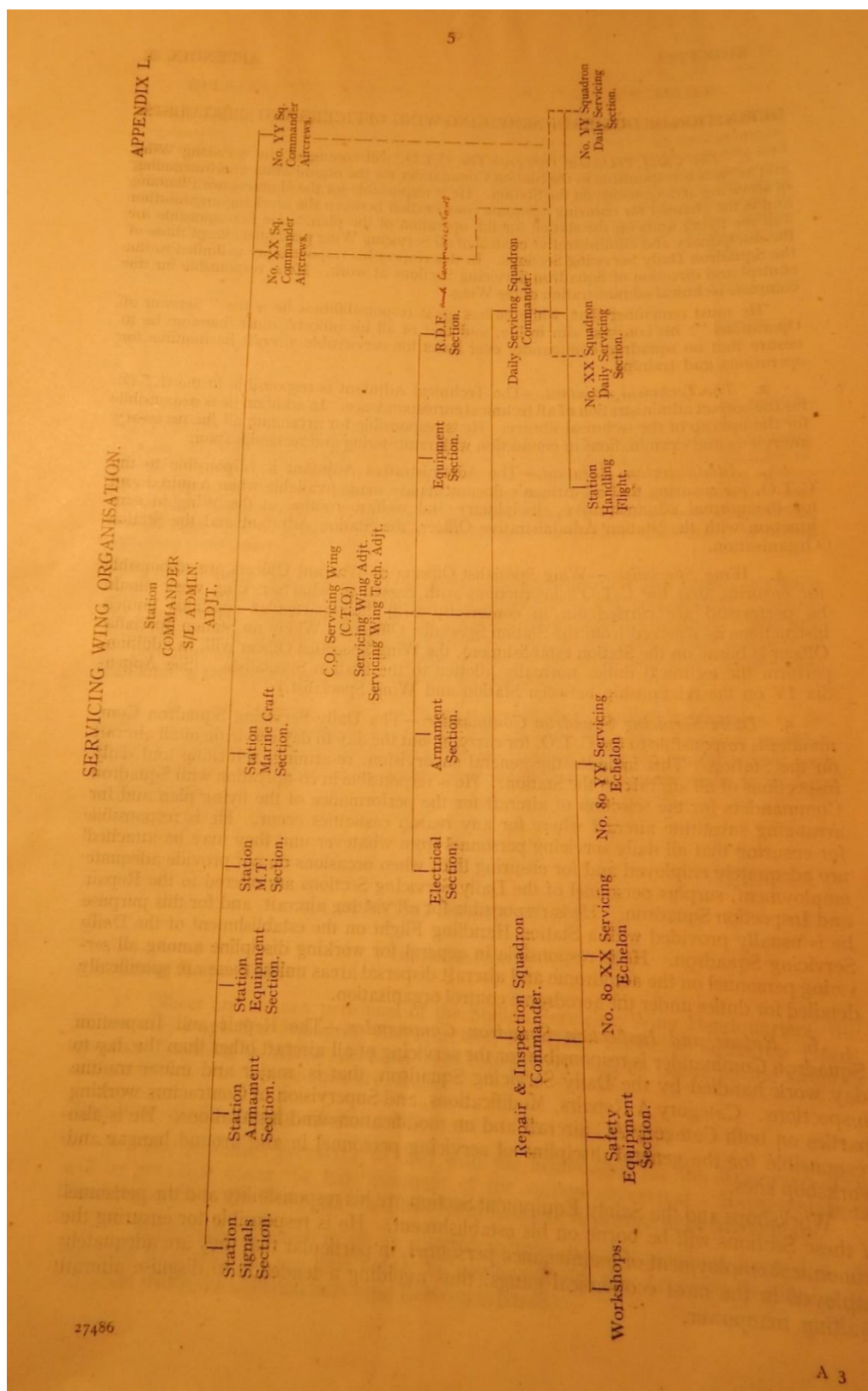
zbroj. – zbrojář

Resumé

The main purpose of this thesis was to create the study about Czechoslovak Ground Staff No. 8311 Servicing Echelon. The reason for doing this research is the minimum material on this very important Czechoslovakian soldiers, who provided combat operations Czechoslovak Squadrons in the Royal Air Force. No. 8311 Servicing Echelon existed from July 1943 as independently established unit designed to do the heavy repair, inspection and servicing of Liberators 311th squadron. The Unit passed through 161 members Czechoslovak ground staff until July 1945. The destiny of Ground Staff remains in seclusion unlike the airmen, but the story of No. 8311. Servicing Echelon contains number of interesting things. However, the main aim of this thesis is the analysis Czechoslovak Ground Staff from different statistical and sociological perspectives. The text is composed of three chapters. The first chapter deals with history No. 8311. Servicing Echelon. The second chapter engages in organisational structure and personnel strength of the unit. The third chapter deals with the analysis of Czechoslovak personnel No. 8311 Servicing Echelon. The chapter is divided into subchapters describing every single periods of their lives (birth, prewar life, service in Czechoslovak army and postwar life).

Příloha

Příloha č. 1: Schéma organizace Servicing Wing

VÚA-VHA Praha, fond ČSL-VB, kart. 218, inv. č. 931.

Příloha č. 2: Organizační schéma 8311. Servicing Echelon (20. 5. 1944)

Funkční zařazení	tabulkový stav/obsazení	počet/jmenný seznam
ACH/GD	tabulkový stav	2 AC
	obsazení	AC2 Zimák P. AC2 Ďurišin J.
	nadpočetní	AC2 Durjančík J.
Armament Assistant	tabulkový stav	1 AC
	obsazení	0
Armourers General	tabulkový stav	0
	obsazení	W/O Konopický A. Cpl Jankovič K. AC1 Watts G. AC1 Cannon H. AC1 Croisette R. LAC Bithell T. J. LAC Jarred A. LAC Goodwin W. J. LAC Wallace J. J.
Armourers B	tabulkový stav	1 Cpl, 1 AC
	obsazení	Cpl Šleis A. Cpl Šmejkal J.
Armourers G	tabulkový stav	1 Cpl, 1 AC
	obsazení	Cpl Wolák V. LAC Varcaba M.
Carpenter II	tabulkový stav	0
	obsazení	LAC Steinbrecher L.
Clerk/GD	tabulkový stav	1 AC
	obsazeno	LAC Bock K.
Electrician I	tabulkový stav	1 F/Sgt, 1 Sgt, 2 Cpl, 7 AC
	obsazení	F/Sgt Vejnar B.

Electrician I	obsazení	Sgt Kassa I. Cpl Bock L. Cpl Stolařík F. LAC Morrell S.
	deficit	6 AC
Electrician II	tabulkový stav	4 AC
	obsazení	F/Sgt Donát J. Sgt Schiesler O. LAC Mazáček J. LAC Gentle E. G.
Equipment Assistant	deficit	2 AC
	tabulkový stav	1 Cpl, 1 AC
Fitter I	obsazení	Sgt Šlechta V. Cpl Felsenberg O. LAC Iles C. J.
	nadpočetní	
Fitter II	tabulkový stav	2 F/Sgt
	obsazení	W/O Sádlo J. F/Sgt Sebera J.
Fitter II A	tabulkový stav	0
	obsazení	Sgt Herring J. A.
Fitter II A	tabulkový stav	3 Sgt, 5 Cpl, 14 AC
	obsazení	F/Sgt Libich J (Fitter I) F/Sgt Šustr F. (Fitter I) F/Sgt Corem L. (Fitter I) Cpl Šimůnek J. (Fitter I) Cpl Novotný J. (nar. 1903) Cpl Štěpánek J. Cpl Šafář V. Cpl Švandelík J. AC1 Beran V.

Fitter II A

obsazení

AC1 Hecht J.
AC1 Telčík F.
LAC Kopecký C.
AC1 Niessl Z.
LAC Seeney R.
LAC Bricknell C. A.
LAC Best C. A.
LAC Dickie C. M.
LAC Bldomer R. T.
LAC Bratton B. F.
LAC Evans V.
LAC Gent G.
LAC Stott F.

nadpočetní

F/Sgt Metcalge W.
Cpl Balneaves J.
Cpl Young S. K.
Cpl Morris D. C.
Cpl Clark J.
LAC Skinner F. P.
LAC Drew L. N.
LAC Paine C. K.
LAC Grey J. E.
LAC Sykes J.
LAC Dunckley J.
AC1 Bolan T.
AC1 Sellars A.
AC1 Goudy W. H.
AC2 Grahame C.
AC2 Taylor T. G.
AC2 Harding G. J.

nadpočetní

Fitter II A	nadpočetní	Cpl Hale K. A. W. AC Hughes S. L. AC Normand D. P. AC Williams K. H. AC Jackson AC White E. AC1 Gough D. R.
Fitter II E	tabulkový stav obsazení	3 Sgt, 6 Cpl, 14 AC F/Sgt Urbánek O. (Fitter I) F/Sgt Kristen V. (Fitter I) Sgt Velich S. (Fitter I) Cpl Šimůnek J. (Fitter I) Cpl Konečný B. Cpl Antálek Š. Cpl Macek F. Cpl Srdínko J. Cpl Holobrádek J. Cpl Lowe R. LAC Zuščák M. LAC Adler H. AC1 Štěpaník O. LAC Olšovský R. AC1 Macháček J. LAC Waller G. F. D. LAC Pike F. W. LAC Heads S. LAC Turner L. LAC Squires B. S. LAC Morrison D. LAC Selby J. A.

Fitter II E	obsazení	LAC Smith J. C. LAC Smith N.
	nadpočetní	F/Sgt Twydell A. J. Sgt Murdoch F. Sgt Daley W. A. Cpl Hulme A. Cpl Dixon R. LAC Rosenbloom F. LAC Stevenson G. G. LAC Rumble C. LAC Pulliblack J. S. LAC Hill D. AC1 McLean A. AC1 Stitt J. AC1 Drake A. W. AC1 Robson L. AC2 Taylor L. W. AC1 Grimes H. AC2 Hewlett A.
Fitter Armourer	tabulkový stav	1 F/Sgt
	obsazení	F/Sgt Šťastný V.
Fitter Armourer B	tabulkový stav	1 Cpl, 3 AC
	obsazení	Cpl Jurek B. AC1 Šobíšek R. AC1 George E. LAC Nunn F. L.
Fitter Armourer G	tabulkový stav	1 Cpl, 6 AC
	obsazení	Cpl Chatterton N. K. AC1 Wheeler H. LAC Ferber A. R.

Fitter Armourer G	obsazení	AC1 Broocks L. G. LAC Hull T. T. AC2 Davison J. H.
Fitter Armourer G	deficit	1 AC
Flight Mechanic A	tabulkový stav	10 AC
	obsazení	LAC Kovařovič A. LAC Launer B. AC2 Ciesar M. LAC Booth A. LAC Clough F. LAC Constant R. LAC Davies R. LAC Dodd R. LAC Harrison F. LAC Maslen R.
	nadpočetní	Sgt Tříška A. Cpl Feyereisel J. AC2 McNought R. W
Flight Mechanic E	tabulkový stav	20 AC
	obsazení	LAC Pavlík E. AC1 Javůrek J. AC2 Lichý J. AC2 Arton J. AC2 Kamberský J. AC2 Schlesinger A. AC2 Netužil V. AC1 Harrison W. J. LAC Walker L. A. AC2 Alden A. D. AC2 Barton G.

F/Mech. E	obsazení	AC2 Dugan H.
		AC2 Doak G.
		AC2 McSweeney P. C.
		AC2 Sewall D.
		AC2 Woskett L. H.
		AC2 Wilkinson A. R.
		AC2 Honeybun R. W. J.
		AC2 Flaherty H. C.
		AC2 Martin P. J.
	nadpočetní	Cpl Novotný J. (nar. 1901)
		LAC Haas J.
		AC1 Kotlín S.
		AC1 Pierce D. E.
		AC2 Knighton A.
Instrument Repairer I	tabulkový stav	AC1 Mablay C. F.
		LAC Green R. F. H.
		LAC Norris S. E.
		LAC Pitkethly K. G. H.
		LAC Currie J.
	obsazení	LAC Holden M. W.
		1 F/Sgt, 2 Cpl, 4 AC
		F/Sgt Martinovský A
		Cpl Rubringer Č.
		Cpl Hughes W.
	deficit	AC1 Vedral O.
		3 AC
		F/Sgt Libenský J.
		Sgt Mrkvička F.
Instrument Repairer II	tabulkový stav	4 AC
	obsazení	LAC Singer E.

Inst. Rep. II	obsazení	AC2 Palmer E. LAC Crabb G. LAC Bettess J. W.
	nadpočetní	LAC Gutword T. E. AC1 Lofting W. A. C.
Maintenance Assistant	tabulkový stav	4 AC
Maint. Asst.	obsazení	LAC Rubner V. AC1 Schiller J. A. AC1 Skoupý L. AC2 Bergmann T.
Radar Mechanic	tabulkový stav	1 F/Sgt, 2 Cpl, 9 AC
	obsazení	Cpl Ainsworth F. W. (RCAF) Cpl Moore D. G. (RCAF) LAC Hord H. H. (RCAF) LAC Howard R. F. (RCAF) LAC Hull W. F. (RCAF) LAC Jewett E. (RCAF) LAC Milbrandt H. P. (RCAF) LAC Phillips J. C. (RCAF) LAC Pfeffer L. L. (RCAF)
	deficit	1 F/Sgt, 2 AC
Safety Equip. Worker	tabulkový stav	1 Cpl, 2 AC
	obsazení	Sgt Tanuška F. AC1 Bartram J. G. AC2 Graham L.
	nadpočetní	AC1 Thomson S. R. AC2 Earl F. R. AC2 Lyttle A. A.
Wireless Mechanic	tabulkový stav	3 AC
	obsazení	Cpl Collins T.

Wir. Mech.	obsazení	Cpl Robinson C. LAC McDonald
WOM	tabulkový stav obsazení	1 F/Sgt, 1 Cpl F/Sgt Janoušek B. (WEM) Sgt Řehák J. Sgt Husmann R.
Safety Equip. Asst.	tabulkový stav obsazení	2 ACW (WAAF) 0

VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1595.

Příloha č. 3: Organizační schéma 8311. Servicing Echelon (20. 11. 1944)

Funkční zařazení	tabulkový stav/obsazení	počet/jmenný seznam
ACH/GD	tabulkový stav	2 AC
	obsazení	0
Armament Assistant	tabulkový stav	1 AC
	obsazení	LAC Aston J.
Armourers General	tabulkový stav	0
	obsazení	Cpl Šleis A. Cpl Jankovič K. Cpl Šmejkal J. LAC Watts G. LAC Cannon H.
Armourers B	tabulkový stav	2 AC
	deficit	2 AC
Armourers G	tabulkový stav	2 AC
	obsazení	Cpl Wolák V. LAC Varcaba M.
Clerk/GD	tabulkový stav	1 AC
	obsazeno	LAC Haas J.
Electrician I	tabulkový stav	1 Sgt, 3 Cpl, 7 AC
	obsazení	F/Sgt Vejnar B. Sgt Kassa I. AC1/Sgt Selucký J. Cpl Stolařík F. Cpl Bock L. LAC Kotek B. Cpl Corfield T. LAC Spitz T. AC1 Roegele E. G. LAC Morrell S.

Electrician I	deficit	1 AC
Electrician II	tabulkový stav	5 AC
	obsazení	F/Sgt Donát J. Sgt Schiesler O. LAC Albert B. LAC Weingarten J. LAC Mazáček J.
Equipment Assistant	tabulkový stav	1 Cpl, 1 AC
	obsazení	Sgt Šlechta V. LAC Rohan R.
	nadpočetní	LAC Schiller A. J. LAC Iles C. J.
Fitter I	tabulkový stav	2 F/Sgt
	obsazení	W/O Sádlo J. F/Sgt Sebera J.
Fitter II A	tabulkový stav	2 Sgt, 10 Cpl, 31 AC
	obsazení	F/Sgt Urbánek O. (Fitter I) F/Sgt Šustr F. (Fitter I) F/Sgt Corem L. Cpl Novotný J. (nar. 1903) Cpl Niessl Z. Cpl Štěpánek J. Cpl Šafář V. Cpl Švandelík J. Sgt Parkin W. Cpl Telčík F. Cpl Morris D. C. Cpl Altoft E. Cpl Bratton B. F. Cpl Gent G.

Fitter II A

obsazení

Cpl Stott F.
Cpl Drew L. N.
Cpl Blake R.
Cpl Sim J. B.
LAC Seeney R.
LAC Poppe
LAC Hecht J.
LAC Beran V.
LAC Kopecký C.
LAC Přibyl K.
LAC Marek H.
Cpl Paine C. K.
LAC Best C. A.
LAC Bloomer R. T.
LAC Grey J. E.
LAC Dunckley J.
AC1 Davies R. P.
AC1 Jackson L. R.
AC1 Gough D. R.
LAC Clark J.
LAC Irving E.
LAC Swengley H.
LAC Atkins R. C.
LAC Sellars A.
LAC Goudy W. H.
AC1 Hughes S. L.
AC1 White E.
LAC Bolan T.
LAC Edmunds J. G.
LAC Evans V.

nadpočetní

Fitter II A	nadpočetní	AC2 Skinner F. P. LAC Williams E.
Fitter II E	tabulkový stav obsazení	3 Sgt, 12 Cpl, 28 AC F/Sgt Libich J (Fitter I) F/Sgt Kristen V. (Fitter I) F/Sgt Ševčík K. (Fitter I) Sgt Velich S. (Fitter I) Sgt Herring J. A. Cpl Šimůnek J. (Fitter I) Cpl Srdínko J. Cpl Holobrádek J. Cpl Macháček J. Cpl Konečný B. Cpl Antálek Š. Cpl Novotný J. Cpl Freund K. Cpl Selby J. A. Cpl Kennard W. Cpl Leština V. Cpl Bednařík F. Cpl Lowe R. Cpl McGhee J. C. Cpl McGonical C. Cpl Zajíc A. LAC Zuščák M. LAC Adler H. LAC Olšovský R. LAC Štěpaník O. LAC Weinstein L. LAC Bebčák P.

Fitter II E	obsazení	LAC Hahn R. LAC Murdžák J. LAC Hill D. LAC Morrison D. LAC McLean A. LAC Buckingham G. L. LAC Hankinson J. LAC Smith N. LAC Rumble C. LAC Pulliblack J. S. LAC Reddish J. LAC Pickles A. S. LAC Gribble R. LAC Gemblin R. LAC Waller G. F. D. LAC Turner L.
Fitter Armourer	nadpočetní	LAC Squires B. S.
	tabulkový stav	1 F/Sgt, 1 Cpl
	obsazení	F/Sgt Šťastný V. AC1/Cpl Šobíšek R.
Fitter Armourer B	nadpočetní	AC1/Cpl Kejík F. LAC Nunn F. L. LAC Wheeler H. LAC Ferber A. R. Cpl Tuckett W. E. AC2 Davison J. H.
	tabulkový stav	1 Cpl, 4 AC
	deficit	1 Cpl, 4 AC
	tabulkový stav	1 Cpl, 4 AC
	deficit	1 Cpl, 4 AC

Flight Mechanic A	tabulkový stav obsazení	14 AC Sgt Tříška A. LAC Kovařovič A. LAC Launer B. AC1 Ciesar M. LAC Petrovič J. Cpl Feyereisel J. LAC Maslen R. AC1 Mathewson D. LAC Booth A. LAC Clough F. LAC Constant R. LAC Dodd R. LAC Harrison F.
	deficit	1 AC
Aircraft Finisher	tabulkový stav	2 AC
	deficit	2 AC
Flight Mechanic E	tabulkový stav obsazení	23 AC Cpl Novotný J. (nar. 1901) LAC Lichý J. AC1 Netužil V. AC1 Fazecash J. LAC Myšák R. AC1 Fišl J. LAC Hreha H. AC1 Hirschfeld E. LAC Pavlík E. LAC Javůrek J. LAC Arton J. LAC Kamberský J.

Flight Mechanic E	obsazení	LAC Schlesinger A. AC1 Synek F. LAC Walker L. A. AC1 Honeybun R. W. J. AC1 Flaherty H. C. AC1 Knighton A. LAC Green R. F. H. LAC Norris S. E. LAC Holden M. W. LAC Ingbam F. AC1 Saunders B. V. AC1 Harrison W. J.
Instrument Repairer I	nadpočetní	AC1 Harrison W. J.
	tabulkový stav	1 Sgt, 2 Cpl, 6 AC
	obsazení	F/Sgt Korejčík F. F/Sgt Martinovský A. F/Sgt Libenský J. Sgt Mrkvička F. Cpl Rubringer Č. Cpl Vedral O. Cpl Hughes W. AC2 Singer E.
Instrument Repairer II	deficit	1 AC
	tabulkový stav	4 AC
	obsazení	LAC Stránský O. LAC Danzig K. AC1 Skoupý L. LAC Crabb G. LAC Bettesa J. W.
Maintenance Assistant	nadpočetní	LAC Bettesa J. W.
Maint. Asst.	tabulkový stav	7 AC
	obsazení	LAC Rubner V.

Maint. Asst.	obsazení	AC1 Bergmann T. AC1 Thompson T. LAC McNeil A. AC2 Pedley AC1 Mulvihill AC1 Aitken
Radar Mechanic	tabulkový stav obsazení	1 Cpl, 3 AC Cpl Moore D. G. (RCAF) LAC Jewett E. (RCAF) LAC Milbrandt H. P. (RCAF) LAC Howard R. F. (RCAF) LAC Pfeffer L. L. (RCAF)
Safety Equip. Worker	nadpočetní tabulkový stav obsazení	1 Cpl, 2 AC Sgt Tanuška F. AC1 Graham L. LAC Lyttle A. A.
Wireless Mechanic	tabulkový stav obsazení deficit	1 Cpl, 1 AC Cpl Collins T. 1 AC
WOM	tabulkový stav obsazení	1 F/Sgt, 1 AC F/Sgt Janoušek B. (WEM) AC2 Garden A. M.
Safety Equip. Asst.	tabulkový stav obsazení deficit	2 ACW (WAAF) LACW Thomson S. M. 1 ACW

VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 285, inv. č. 1595.

Příloha č. 4: Početní stavy Čechoslováků, Kanadčanů, Britů a příslušnic

WAAF sloužících u 8311. SE od srpna 1943 do června 1945

měsíc/rok	VIII.43	IX.43	X.43	XI.43	I.44	II.44	III.44	IV.44	V.44	VI.44	VII.44	VIII.44	IX.44	X.44	XI.44	XII.44	I.45	II.45	III.45	IV.45	V.45	VI.45
Čechoslováci	64	69	69	68	68	69	81	82	85	83	87	85	85	98	99	98	98	100	113	123	122	132
W/O	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
F/Sgt	4	4	4	6	8	10	13	13	13	11	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	14
Sgt	8	10	10	9	7	8	8	8	8	9	8	8	8	8	8	7	7	6	6	6	6	6
Cpl	12	14	14	13	14	16	21	21	21	21	23	24	24	25	27	27	29	29	29	29	29	29
AC1/AC2	39	39	39	38	37	33	37	38	41	40	42	39	39	51	50	50	48	51	64	74	73	82
Kanadčané			10	11	10	9	9	9	9	9	8	8	7	7	5	5	2	2	3	3	3	3
F/Sgt				1																		
Cpl					2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1
AC1/AC2			10	10	8	7	7	7	7	7	7	7	6	6	4	4	2	2	2	2	2	2
Britové		23	37	37	43	44	41	94	114	118	116	115	110	95	92	93	85	86	85	80	81	76
W/O																			1	1		
F/Sgt		1	4	1	2	3	2	3	4	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1
Sgt								3	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3
Cpl				4	4	9	7	12	13	14	17	17	24	23	21	20	20	20	23	24	26	24
AC1/AC2		22	32	32	32	32	32	76	94	100	96	94	83	69	68	70	61	62	58	52	51	48
WAAF		0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Celkem		92	116	116	122	123	132	185	208	212	211	208	203	201	197	197	186	189	202	207	207	212

VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555; Tamtéž, kart. 356, inv. č. 1895.

Příloha č. 5: Britští a kanadští příslušníci 8311. SE (31. 12. 1943)

Kanadští příslušníci 8311. SE

Cpl Ainsworth F. W.	Radar Mechanic
LAC Pugsley S. D.	Radar/Mech
Cpl Moore D. G.	Radar/Mech
LAC Hord H. H.	Radar/Mech
LAC Howard K. F.	Radar/Mech
LAC Jewett E.	Radar/Mech
LAC Phillips J. C.	Radar/Mech
LAC Milbrandt H. P.	Radar/Mech
LAC Hull W. F.	Radar/Mech
LAC Pfeffer L. L.	Radar/Mech

Britští příslušníci 8311. SE

AC2 Watts G. P.	Armourer
AC2 Cannon H. V.	Armourer
LAC Withers N.	Armourer B
AC1 Iles C. J.	Equip. Asst.
F/Sgt Corem L.	Fitter II A
LAC Bricknell J.	Fitter II A
LAC Best C. A.	Fitter II A
Cpl Balneaves J. C.	Fitter II A
LAC Seeney R.	Fitter II A
LAC Pike F. W.	Fitter II E
Cpl Daley W. A.	Fitter II E
LAC Dixon R.	Fitter II E
Cpl Lowe C. R. S.	Fitter II E
LAC Turner L.	Fitter II E
Cpl Hulme A.	Fitter II E
LAC Waller G. F. D.	Fitter II E

LAC Squires B. S.	Fitter II E
AC1 McLean A.	Fitter II E
AC1 Stitt J.	Fitter II E
Cpl Cardne W. R.	Fitter II E
LAC Drake A. W.	Fitter II E
AC2 Taylor L. W.	Fitter II E
LAC Heads S.	Fitter II E
AC1 Robson L.	Fitter II E
LAC Morrison D.	Fitter II E
LAC George E. A. W.	F/Armr.
LAC Booth A.	F/Mech A
LAC Davies R. P.	F/Mech A
LAC Clough F.	F/Mech A
LAC Maslen R. E.	F/Mech A
LAC Dodd R. E.	F/Mech A
LAC Constant R. P. S.	F/Mech A
LAC Harrison F. L.	F/Mech A
Cpl Hughes W.	Instr. Rep. I
F/Sgt Kemp M. L. R.	Radar Mech I.
Cpl Bartram J. C.	Safety Equip. Work.
AC2 Graham L.	SEW
AC1 Thomson S. R.	SEW
AC2 Lyttle A. A.	SEW
AC1 Earl F. R.	SEW
Cpl Collins T	Wir. Mech.
Cpl Christie E.	Wir. Mech.
ACW1 Rubidge D. M.	Safety Equip. Asst. (WAAF)

VÚA–VHA Praha, fond ČSL–VB, kart. 280, inv. č. 1555, *Assessment of Character and Trade Proficiency as at 31st December 1943.*

Příloha č. 6: Seznam čs. příslušníků 8311. SE

Příjmení a jméno	datum narození	místo narození
1. ADÁMEK Antonín	21. 11. 1909	Tutleky (Rychnov nad Kněžnou)
2. ADLER Heinz	21. 7. 1921	Teplice–Šanov
3. ALBERT Béla	25. 2. 1913	Velké Kapušany
4. ANTÁLEK Štefan	1. 3. 1911	Brodské (Skalica)
5. ARTON Jindřich	10. 10. 1920	Pruszków (Polsko)
6. BARTÁK Emil	11. 12. 1911	Hoštice (Vyškov)
7. BAUER Josef	18. 1. 1906	Dolní Novosedlo (Písek)
8. BEBČÁK Pavel	21. 2. 1911	Tursovka (Čadca)
9. BEDNAŘÍK Alois	28. 11. 1907	Brňany (Vyškov)
10. BERAN Vratislav	9. 4. 1920	Praha
11. BERGMANN Tomáš	18. 7. 1924	Praha
12. BOCK Kurt	4. 5. 1906	Brno
13. BOCK Ladislav	2. 9. 1919	Budapešť
14. BUBÍLEK Vojtěch	28. 5. 1903	Bystřice pod Hostýnem
15. CIESAR Martin	23. 2. 1908	Lazy pod Makytou (Púchov)
16. ČÁMSKÝ Antonín	1. 1. 1913	Ořech (Praha)
17. ČERNÍK Miroslav	18. 11. 1915	Slezská Ostrava
18. DANZIG Kurt	26. 2. 1924	Bratislava
19. DONÁT Josef	9. 5. 1911	Praha
20. DOSTÁL Bohumil	4. 11. 1909	Zderaz (Chrudim)
21. DUKA František	18. 4. 1909	Varnsdorf
22. DURÍŠIN Michael	21. 7. 1924	Trebišov
23. DURJANČÍK Jan	3. 5. 1923	Brusno Kupele (Brezno)
24. DVOŘÁK Antonín	2. 4. 1915	Věrovany (Přerov)
25. FANTL Leopold	8. 8. 1924	Teplice–Šanov
26. FAZECASH(FAZEKAŠ) James	11. 7. 1925	Prešov
27. FELSEMBERG Oskar	5. 4. 1896	Kněždub (Hodonín)
28. FEYEREISEL Josef	22. 4. 1905	Praha–Smíchov
29. FINK Julius	26. 11. 1886	Stráž u Přimdy (Tachov)
30. FIŠL Jiří	2. 3. 1917	Velvary (Kralupy nad Vltavou)
31. FREUND Karel	9. 5. 1899	Rychnov nad Kněžnou

32. HAAS Julius	24. 8. 1910	Vídeň
33. HAHN Robert	2. 11. 1904	Jičín
34. HÁJEK Jan	7. 9. 1911	Hodolany (Olomouc)
35. HECHT Jiří	17. 6. 1907	Praha–Žižkov
36. HIRSCHFELD Arnošt	8. 5. 1917	Moravská Ostrava
37. HLUBOCKÝ Jan	2. 8. 1915	Křeč (Pelhřimov)
38. HOCHBERGER Jakub	29. 7. 1910	Topolčany (Nitra)
39. HOLOBRÁDEK Jan	8. 4. 1915	Břeclav
40. HRADIL Karel	4. 5. 1909	Těšetice (Olomouc)
41. HREHA James, Gejza	7. 5. 1922	Čemerné (Vranov nad Topľou)
42. HUSMANN Richard	4. 9. 1922	Praha
43. CHALOUPSKÝ Alois	10. 11. 1910	Vídeň
44. CHWISTEK František	28. 8. 1926	Soběšovice (Frýdek-Místek)
45. ILLOVÝ Zdeněk	20. 11. 1922	Praha
46. JANKOVIČ Karel	27. 10. 1919	Poštorná (Břeclav)
47. JANOUSEK Bedřich	2. 3. 1909	Zeilla (Rakousko)
48. JAVŮREK Jan	6. 11. 1912	Praha
49. JELÍNEK Jan	22. 2. 1910	Sepekov (Písek)
50. JUREK Bohuslav	11. 4. 1910	Vranová (Blansko)
51. KAMBERSKÝ Jaroslav	3. 4. 1920	Jihlava
52. KASSA Imrich	20. 9. 1920	Komárno
53. KEJÍK František	24. 9. 1920	Habrůvky (Brno)
54. KOHOUT Jaroslav	19. 4. 1910	Osice (Pardubice)
55. KOMÁREK František	2. 10. 1904	Dašice (Pardubice)
56. KONEČNÝ Bohuslav	16. 7. 1902	Hrabůvka (Mor. Ostrava)
57. KONOPICKÝ Alois	11. 5. 1915	Nuzice (Milevsko)
58. KOPECKÝ Cyril	14. 7. 1904	Biksard (Trnava)
59. KOPECKÝ Ferdinand	20. 3. 1913	Malá Radouňka (Jindř. Hradec)
60. KOREJČÍK František	27. 1. 1915	Komárov (Hořovice)
61. KOŠÁREK Jaroslav	7. 9. 1912	Moravská Ostrava
62. KOTEK Bedřich	7. 5. 1914	Prčice (Sedlčany)
63. KOTLÍN Stanislav	20. 2. 1908	Mladé (České Budějovice)
64. KOVAŘOVIČ Alois	22. 6. 1913	Praha
65. KRISTEN Vladimír	15. 10. 1917	Přerov

66. KUČERA Karel	21. 4. 1911	Žádovice (Kyjov)
67. LAUNER Bedřich	26. 1. 1919	Dobříš (Příbram)
68. LEŠTINA Václav	30. 9. 1907	Lomnice nad Lužnicí (Třeboň)
69. LIBENSKÝ Jindřich	30. 1. 1912	Mohelnice nad Jizerou (Mnich. Hradiště)
70. LIBICH Jaroslav	9. 1. 1915	Mladá Boleslav
71. LICHÝ Jan	11. 5. 1912	Sásová (Banská Bystrica)
72. LÖBL Vilém	27. 8. 1925	Podbořany
73. MACEK František	4. 1. 1912	Obora (Jičín)
74. MACHÁČEK Josef	21. 1. 1904	Třebíč
75. MAREK Hanuš	10. 4. 1916	Praha
76. MARTINOVSKÝ Alois	14. 2. 1917	Praha
77. MAZÁČEK Jaroslav	27. 10. 1912	Střevač (Jičín)
78. MISARŽ, Kurt, Jan	30. 9. 1916	Liberec
79. MRKVIČKA František	24. 1. 1914	Kouty u Hlinska (Chrudim)
80. MURDŽÁK Josef	3. 12. 1900	Lowelwille (Ohio, USA)
81. MYŠÁK Rostislav	9. 7. 1920	Malín (Volyň)
82. NEDĚLKA Josef	17. 9. 1918	Knyk (Havlíčkův Brod)
83. NETUŠIL Václav, James	14. 4. 1922	Dřín (Kladno)
84. NEUBAUER Antonín	8. 6. 1914	Košťany (Teplice)
85. NEZBEDA Egon	10. 9. 1913	Hamburk (Německo)
86. NIESSL Zdeněk	7. 9. 1905	Bystřice pod Hostýnem (Holešov)
87. NOVOTNÝ Josef	14. 3. 1914	Rothneusiedl (Viedeň, Rakousko)
88. NOVOTNÝ Josef	22. 3. 1903	Hluboká nad Vltavou (České Budějovice)
89. NOVOTNÝ Josef	16. 2. 1901	Dolní Dubňany (Mor. Krumlov)
90. OHNOUTEK Jaroslav	15. 3. 1915	Olomouc
91. OLŠOVSKÝ Richard	10. 3. 1918	Příbor (Nový Jičín)
92. OTČENÁŠEK Jan	30. 4. 1903	Ježkovice (Rychnov nad Kněžnou)
93. PAVLÍK Emil	2. 5. 1917	Viedeň
94. PETERGÁČ Ondrej	20. 12. 1916	Nižnia Slaná (Rožnava)
95. PETROVIČ Jan	10. 3. 1922	Poniky (Banská Bystrica)
96. PETRTÝL František	24. 1. 1912	Cheby (Nymburk)
97. PODHOLA Antonín	10. 3. 1903	Bořislav (Teplice–Šanov)
98. POPPER Richard	2. 1. 1921	Bezděkov (Žatec)
99. PŘIBYL Karel	22. 7. 1917	Wartberg (Rakousko)

100.	ROHAN Robert	18. 11. 1920	Moravská Ostrava
101.	RUBNER Václav	1. 9. 1886	Cheb
102.	RUBRINGER Čestmír	14. 12. 1915	Olomouc
103.	ŘEHÁK Josef	26. 10. 1916	Lednické Rovne (Považská Bystrica)
104.	SÁDLO Josef	18. 7. 1903	Staré Podlesí (Příbram)
105.	SEBERA Jan	18. 8. 1911	Čichtice (Prachatice)
106.	SEDLÁČEK, Oldřich	15. 9. 1919	Duchcov
107.	SELUCKÝ Josef	15. 3. 1900	Vídeň
108.	SCHIESLER Oldřich	18. 3. 1911	Verdek (Dvůr Králové nad Labem)
109.	SCHILLER Jiří, Antonín	22. 10. 1919	Horní Litvínov (Most)
110.	SCHLESINGER Arnold	18. 9. 1920	Velká Bytča
111.	SINGER Evžen	14. 7. 1921	Bratislava
112.	SITÁR Josef	19. 3. 1920	Trnie (Zvolen)
113.	SITAŘ František	20. 10. 1913	Opočinec (Pardubice)
114.	SKOUPÝ Ladislav	9. 5. 1901	Šebrov (Blansko)
115.	SMOLÍK Jan	28. 7. 1906	Pohoří (Rychnov nad Kněžnou)
116.	SMOLÍK Václav	28. 3. 1917	Véska (Nový Jičín)
117.	SPITZ Tibor	23. 8. 1918	Poluvsie (Prievidza)
118.	SRDÍNKO Jan	28. 8. 1909	Svobodné Dvory (Hradec Králové)
119.	STANĚK Stanislav	20. 12. 1906	Praha
120.	STEINBRECHER Leo	4. 7. 1904	Storožinec (Rumunsko)
121.	STOLAŘÍK František	8. 12. 1915	Bzová (Uherské Hradiště)
122.	STRAKATÝ Zdeněk	22. 7. 1910	Zlivice (Písek)
123.	STRÁNSKÝ Otto	22. 1. 1923	Praha
124.	SYNEK František	12. 5. 1923	Milotice (Hodonín)
125.	ŠAFÁŘ Vilém	28. 11. 1916	Dlouhomilov (Šumperk)
126.	ŠEVČÍK Karel	10. 7. 1918	Louny
127.	ŠIMŮNEK Jaroslav	29. 8. 1913	Tříč (Semily)
128.	ŠLEHOFR František	21. 7. 1912	Boříkovy (Klatovy)
129.	ŠLECHTA Vladimír	1. 11. 1907	Dolní Kralovice (Benešov)
130.	ŠLEIS Antonín	4. 11. 1901	Pasečnice (Domažlice)
131.	ŠMEJKAL Jaroslav	7. 2. 1920	Neratovice (Mělník)
132.	ŠOBÍŠEK Rudolf	18. 7. 1918	Peceraď (Benešov)
133.	ŠPALEK Josef	10. 4. 1920	Troubky (Přerov)

134.	ŠPIČKA Antonín	7. 3. 1923	Záboří (Mělník)
135.	ŠPIŘÍK Antonín	19. 8. 1910	Brno
136.	ŠTASTNÝ Václav	25. 2. 1915	Kovanice (Nymburk)
137.	ŠTĚPÁNEK Josef	18. 3. 1906	Brno – Královo Pole
138.	ŠTĚPANÍK Oldřich	12. 4. 1920	Sušice (Uherské Hradiště)
139.	ŠŮMA Josef	6. 12. 1910	Chrást'any (Litoměřice)
140.	ŠUSTR František	30. 5. 1914	Mladošovice (Třeboň)
141.	ŠVANDELÍK Jaroslav	12. 4. 1910	Zdělov (Rychnov nad Kněžnou)
142.	TANUŠKA František	26. 2. 1918	Hrabovka (Považská Bystrica)
143.	TELČÍK František	7. 3. 1920	Točnica (Lučenec)
144.	TRUNKÁT Milan	1. 2. 1925	Moravská Ostrava
145.	TŘÍSKA Arnošt	31. 12. 1899	Plzeň
146.	TUŽIL Karel	12. 10. 1911	Hradec Králové
147.	URBÁNEK Oldřich	4. 12. 1911	Hodonín
148.	VARCABA Michal	28. 10. 1920	Osoj (Iršava)
149.	VEDRAL Oldřich	19. 7. 1911	Brno
150.	VEJNAR Bohuslav	11. 7. 1904	Bratrouchov (Semily)
151.	VELICH Stanislav	21. 4. 1912	Rohoznice (Jičín)
152.	VOŇKA Bohumír	25. 12. 1915	Doubravice (Dvůr Králové)
153.	WALEK Josef	26. 2. 1923	Karviná (Fryštát)
154.	WEILL Pavel	17. 11. 1898	Prievidza
155.	WEINGARTEN Jindřich	5. 8. 1915	Kobylecká Poljana (Rachov)
156.	WEINSTEIN Leo	15. 3. 1911	Valašské Klobouky
157.	WOLÁK Viktor	7. 12. 1897	Vídeň
158.	ZAJÍC Antonín	5. 6. 1921	Kunovice (Uherské Hradiště)
159.	ZIDEK Štěpán	3. 6. 1924	Moutchanin-les Mines (Francie)
160.	ZIMÁK Petr	14. 4. 1924	Josefov (Hodonín)
161.	ZUŠČÁK Martin	23. 2. 1920	Zborov nad Bystricou (Čadca)

Příloha č. 7: Seznam čs. příslušníků 8311. SE příšlých z vládního vojska a německé armády

a) Vládní vojsko:

1. ADÁMEK Antonín
2. BARTÁK Emil
3. ČÁMSKÝ Antonín
4. DUKA František
5. DVOŘÁK Antonín
6. HÁJEK Jan
7. HLUBOCKÝ Jan
8. HRADIL Karel
9. CHALOUPSKÝ Alois
10. JELÍNEK Jan
11. KOHOUT Jaroslav
12. KOMÁREK František
13. KOŠÁREK Jaroslav
14. NEDĚLKA Josef
15. OHNOUTEK Jaroslav
16. OTČENÁŠEK Jan
17. PETRTÝL František
18. PODHOLA Antonín
19. SITAŘ František
20. SMOLÍK Jan
21. STANĚK Stanislav
22. STRAKATÝ Zdeněk
23. ŠPIČKA Antonín
24. VOŇKA Bohumír

b) Německá armáda (Wehrmacht)

1. CHWISTEK František
2. MISAŘ, Kurt, Jan
3. NEUBAUER Antonín
4. WALEK Josef

Příloha č. 8: Fotografie příslušníků 8311. Servicing Echelonu

Obr. 1: Českoslovenští příslušníci 8311. Servicing Echelon. Horní řada zleva: Jan Holobrádek, Karel Příbyl, Štefan Antálek, Oldřich Štěpaník, Jan Srdínko, Jaroslav Švandelík, Josef Štěpánek, Josef Novotný (přezdívka: malý Jozífek). Dolní řada zleva: Josef Macháček, neznámý, Antonín Zajíc, Heinz Adler, Josef Novotný (přezdívka: rotný), Josef Feyereisel, Václav Rubner.

Zdroj: Karel Příbyl

Obr. 2: Příslušníci 8311. Servicing Echelonu při pauze.

Zdroj: Karel Příbyl

Obr. 3: Sněhulák a příslušníci 8311. Servicing Echelonu. Vlevo klečící F/Sgt Jaroslav Libich.

Zdroj: Michael Libich

Obr. 4: Před křídlem Oxfordu, který byl pravděpodobně spojovacím letounem 311. perutě. Zleva stojí: Jan Sebera, Josef Sádlo, František Šustr, Kurt Bock. Na krytu motoru sedí Jaroslav Libich.

Zdroj: Michael Libich

Příloha č. 9: Velitelé 8311. Servicing Echelonu a jednotlivých sekcí a čet

Vojtěch Bubílek

* 28. 5. 1903

† 23. 9. 1993

Josef Donát

* 9. 5. 1911

† 15. 9. 1991

Oskar Felsenberg

* 5. 4. 1896

† 26. 4. 1963

Bedřich Janoušek

* 2. 3. 1909

† neznámo

Imrich Kassa

* 20. 9. 1920

† neznámo

Alois Konopický

* 11. 5. 1915

† 21. 8. 2000

František Korejčík

* 27. 1. 1915

† neznámo

Vladimír Kristen

* 15. 10. 1917

† 4. 11. 1985

Jaroslav Libich

* 9. 1. 1915

† 11. 6. 1969

Alois Martinovský

* 14. 2. 1917

† 11. 8. 2000

Egon Nezbeda

* 10. 9. 1913

† 26. 9. 1991

Josef Sádlo

* 18. 7. 1903

† 14. 11. 1965

Jan Sebera

* 18. 8. 1911

† 7. 2. 1989

Karel Ševčík

* 10. 7. 1918

† 5. 12. 1994

Václav Šťastný

* 25. 2. 1915

† 17.3.1987

František Šustr

* 30. 5. 1914

† neznámo

František Tanuška

* 26. 2. 1918

† 5. 5. 1997

Arnošt Tříška

* 31. 12. 1899

† 6. 2. 1977

Karel Tužil

* 12. 10. 1911

† 13. 7. 1990

Oldřich Urbánek

* 4. 12. 1911

† neznámo

Bohuslav Vejnar

* 11. 7. 1904

† neznámo

Stanislav Velich

* 21. 4. 1912

† 1953

Zdroj: VÚA–VHA Praha, sbírka leteckých karet RAF; VÚA–VHA Praha, sbírka kvalifikačních listin; Michael Libich, Ludmila Mrkvová.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Petr Žižka
Fakulta:	Filozofická
Katedra:	Historie
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Československý pozemní personál No. 8311 Servicing Echelon
Název práce v angličtině:	Czechoslovak Ground Staff No. 8311 Servicing Echelon
Anotace:	Práce se zabývá 8311. Servicing Echelonem, který existoval od července 1943 jako opravárenská jednotka československé 311. perutě. Jednotkou do července 1945 prošlo 161 Čechoslováků zařazených do pozemního personálu. Hlavní částí práce je analýza čs. pozemního personálu z různých statistických hledisek.
Klíčová slova:	československé letectvo, pozemní personál, 8311. Servicing Echelon, 311. peruť, Royal Air Force, československá armáda, letecký mechanik, druhá světová válka
Anotace v angličtině:	This thesis focuses with No. 8311 Servicing Echelon, which existed from July 1943 as a repair unit of the Czechoslovak 311th Squadron. The Unit passed through 161 members Czechoslovak ground staff until July 1945. The main part of this thesis is the analysis Czechoslovak Ground Staff from different statistical perspectives.
Anglická klíčová slova:	Czechoslovak Air Force, Ground Staff, No. 8311 Servicing Echelon, No. 311 Squadron, Royal Air Force,

	Czechoslovakian Army, Flight mechanic, Second World War
Přílohy vázané v práci:	organizační schémata 8311. SE; seznamy příslušníků 8311. SE; fotografie
Rozsah práce:	212 stran
Jazyk práce:	čeština